ODJEL ZA FILOZOFIJU I DRUŠTVENE NAUKE

UREDNIK

akademik GRGA NOVAK

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI
I UMJETNOSTI

STARINE

KNJIGA 44.

ZAGREB

1952

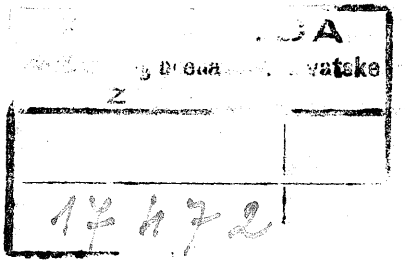
A
vatske
Z
12172

SADRŽAJ

Vjekoslav Noršić
Opis nove župne crkve Bl. Dj. Marije u Belcu g. 1758. 7

Sulejman Bajraktarević
Turski dokumenti u splitskom Arheološkom muzeju i u franjevačkom samostanu na Visovcu 25

Dr. Kruno Prijatelj
Ljetopis nepoznatog Splićanina od g. 1756. do 1811. 63

Dr. Zlatko Herkov
»Horvacki novac« – Hrvatska novčana jedinica XVIII. stoljeća 95

Dr. Mirko Zjačić
Spisi šibenskog notara Slavogosta 201

Index personarum et rerum 275

Index locorum 294

VJEKOSLAV NORŠIĆ

OPIS NOVE ŽUPNE CRKVE BL. DJ. MARIJE U BELCU G. 1758.

Jedan od najljepših crkvenih spomenika iz doba baroka je svakako župna crkva Bl. Dj. Marije u Belcu kod Zlatara. Ta crkva već 40 godina privlači k sebi naše povjesničare i umjetnike, koji su je već u više navrata ispitivali, pregledavali, opisali i fotografirali. Ali, do danas je nije nitko tako točno, iscrpno i lijepo opisao, kako je to učinio sam graditelj njezin belečki župnik *Pavao Kunek* (1739.–1774.), čim je crkva dovršena 1758. Original ovog opisa, kao i kasniji prijepis iz prve polovine 18. stoljeća, čuva se danas u arkivu naše Akademije pod signaturom II. d. 198.

Kako je taj opis vrlo točan, jer nam pruža dragocjene podatke o gradnji i unutrašnjem uređenju crkve, o umjetnicima, koji su kod toga sudjelovali kao i dobročiniteljima, koji su to djelo potpomagali, zato ga priopćujem ovdje u cijelosti u nadi, da će dobro doći i poslužiti svima, koji se bave istraživanjem ovog našeg najljepšeg baroknog spomenika iz početka druge polovine 18. stoljeća. Ovo je tekst toga opisa:

DESCRIPTIO

Novae Ecclesiae Beatissimae Virginis Mariae sub titulo ad Nives fundatae, alias Belleczensis dictae, filialis vero Ecclesiae Parochialis sancti Georgii Militis et Martiris, sub Castro Bellecz conditae. Secundum Rubricas subinsertas, utpote: De origine, structura exteriori, apparatu interiori, aris, cathedra, choro, pictura, sacristia, situ, dote, thesauro spirituali, reliquiis et re suppellectili, in Anno Domini 1758. peracta. Et primo quidem

Si origo ignorantiae latebris involuta, in solem sese non effundat, nunquam prudentum calami, nunquam praela, ingeniosae posteritatis, prius semper in rerum cunabula, quam illorum progressus et exitus, investigare studiosae, desiderio satisfaciunt. Quocirca novam ecclesiam Belleczensem Beatissimae Dei Genitricis Virginis Mariae, sub titulo ad Nives errectam et fundatam circumscripturo libuit de origine ejusdem, parco licet calamo, primo tamen loco diserere.

Absit hic dubia pro veris adducere, absit de rei incertae certitudine disputare. Haec etenim propter defectum canonicarum inquisitionum et authenticarum scripturarum, sive rudiorum priorum temporum ignoratione, sive illorum quorum intererat, intermissione non conquisitarum erui ex tenebris minime potuit.

Placeat proinde de exordio dictae ecclesiae et vigentis in eadem devotionis principiis, puram, eamque piam, piorum continua serie, ad haec usque tempora perlatam traditionem audire, usque dum de illis, quorum et notorietas publica et ipse oculus testis est, disseretur.

Ipsa sibi hanc sedem delegisse videtur Beatissima, dum in anno Domini 1675. vel 1676. (: nam dotatio prima intercessit anno 1677. uti uberius in rubrica dotationis ab infra habetur :) reverendo *Georgio Dudich*, eotum loci parocho, praesentibus duobus aedituis, sive per apparitionem propriam, sive alterius genii coelestis, locum ubi nunc ecclesia, vepretum tunc fuit, castaneis hinc inde arboribus consitum, ostendisse et eundem commonuisse perhibetur. ut ibidem ecclesia sua sub titulo ad Nives errigatur. Nunquam sane ullo rubo tam pulchra rosa erubuit! Compuncta pio inde aculeo, aut aliunde, Divino afflata spiritu ,singulariter devota, in gloriosissimam Dei Genitricem, domina comitissa *Elisabetha Keglevich*, domini comitis *Georgi junioris Erdeody* vidua, eotum bonorum Bellecz tentrix et posessor, tantum aeris contribuit, per quod rubum cum Mariana Rosa, in sacellum, sub eodem quo supra titulo: ad Nives, teste donatione prima ejusdem, concluserat.

Ubi cum Gratiarum Mater in gratiis elargiendis in dies cresceret, crevit etiam grata pietas, quae etiam num vinci amat dum vincitur.

Augustius proinde Ei sacrarium, successu temporis, defuncti *Ladislai Horvath* parochi loci molitus est zelus et industria, qui ex piorum elemosina, et corporis ecclesiae murum prolongavit et turi etiam auxit. Rem quidem piam fecit, non tamen perfecit. Eo etenim morte praevento corpus ecclesiae partim sine, partim cum tabulato eoque vetustate temporis et carie exeso remansit. Muri praeterea humiles et debiles, turisque constricte et gibose aedificata, nec magnum ecclesiae ornamentum, nec longam sui persistentiam policebantur.

Marianae gratiae hic ubertim dispensatae et singulis festivis diebus, praesertim vero honori Beatissimae, sacris, ex partibus etiam remotioribus, frequens supplicantium accursus, actuali parocho loci *Paulo Kunek* pro motivo fuerunt et incitamento, quo mox in accessu ad paro-

chiam suo intra primas pastoralis munii sui curas, omnes suos conatus, vires omnes et potioritatem substantiae suae in gloriam Deiparae impenderet.

Facta proinde (uti obligationis est) apud superioritatem suam insinuatione et per hanc medio Reverendissimi olim domini Adami Sztepanich cantoris et canonici Zagrabiensis atque Nicolai Thomich parochi Zlatarensis in facie loci ecclesiae et murorum ejusdem praemissa oculari investigatione compertaque murorum debilitate et portendae testudinis, fornicem dicunt, incapacitate factaque eatenus superioritati relatione. Ab hac tandem annotatus reverendus parochus Paulus Kunek dictae ecclesiae et augendae et omni meliori modo accomodandae accepit facultatem.

Quae cum secus stabiliter accomodari adornarique non potuisset, turim ecclesiamque et sacrarii muros funditus propemodum diruere destruereque. Quin imo novis jam errectis muris noviter eosdem a sumo ad imum (: uti rubrica Apparatus Interioris uberius perhibet :) perfringere necessum fuit. Desctructa itaque totaliter est ecclesia, sed ad vitam ut gloriosius resurgeret et Phenicis adinstar puleris e fatis suis. O felix metamorphosis! eluctaretur. Murata enim est in eam, prouti nunc fastigiata cernitur, augusta specie et interno praesertim nitore elegantem ecclesiam.

Et quod mirare! *Cum tribus aureis opus tantum aggressus, illud, nec his impensis ad hunc, quo modo gloriatur, statum, felici continuatione perduxerit.*

Sic nempe facili negotio Beatissimae nova tecta adornantur, ubi Deus, ubi Illa, adorationem sui statuunt. Spiritus enim spirat ubi vult. Cujus instinctu tanta clientium Marianorum in subministrantis subsidiis pietas! Tanta elemosinarum etiam incognitarum largitas! Tanta populorum etiam extraneorum in appropandis manualibus aliisque operibus pronitas! Quod restaurationi ecclesiae, sacrarii et sacristiae *initium annus 1739. dederit, annus autem 1741. coronidem feliciter imposuerit.*

DE STRUCTURA EXTERIORI

In formam crucis exporrecta conspicitur ecclesia, cujus sanctuarium orientem, sacristia et adjacens ei sacellum Sacratissimi Rosarii septentrionem, sacellum porro Sancti Stephani Prothomartiris meridiem versus respicit. Pulcrum eidem addit auctuarium turris satis alta et fortis occidentem versus ante et supra portam majorem ecclesiae *de novo ex fundamento, diruta priore, educta,* cujus anima est unica solumodo campana medii circiter centenarii. Majorem ex piorum liberalitate praestolatur.

Fenestras habet ex vitro christalino quadrato proportionatae altitudinis et latitudinis. Meridiem versus quinque: unam nempe ad sacra-

rium, duas in sacello S. Stephani Protho-martiris, duas item in corpore ecclesiae, cui singula minor fenestra semi-rotunda super imposita habetur. Occidentem porro versus, unam ad sacellum Sacratissimi Rosarii ac demum orientem versus unam ad sacristiam ac unam rotundam cum vitro flavo ad sacrarium copiosum diem eidem ecclesiae et sacristiae infundentes.

In sanctuario extrinsece, orientem versus, supra solare horologium ingenioso penicillo effigiata est in medio stellae Beatissima Virgo Maria cum circumscriptione:

Ora pro Nobis S. DEI Genitrix.

In sacello Sancti Stephani Protho-Martiris supra *solare horologium* pari ingenio et penicillo adumbratus est IESUS stellae incumbens cum circumscriptione:

In oriente enim vidimus stellam ejus.

Tectum ecclesiae ex scandulis Bisztrensibus Illustrissimi domini comitis *Christophori* ab *Orssich* suae Majestatis Sacratissimae collonelli et actualis consiliarii camerarii munificentia praestitit. Turis autem simplici cuspidato tecto et asseribus ordinariis abiegnis cooperitur.

Additum ex foro ad ecclesiam praestant terne portae, una major infra turim, alia in sacello S. Stephani Proto-Martiris et tertia in sacello Sacratissimi Rosarii accomodatae et circumferentiam ex scisso lapide habentes.

DE APPARATU INTERIORI

Visa exteruori structurae forma lubeat ipsam ecclesiam ingredi et breviter lustrare singula ac praecipua quedam in illis accuratiorisque iniectu oculi pervadere: ubi arae omnes, cathedra, chorus, picturae speciali fulgore et ornamento effrabicatae singulari quadam voluptate intuentium oculos perfundunt. Et quidem primo loco:

DE ARIS

Ara Maior

Princeps altare elleganti scalpro elaboratum, copioso auro splendidum sub ipsam templi testudinem gloriose assurgens, illorum quorum infra scriptum Mnemeinon specialem mentionem facit, Divae Virgini una ac Matri, pietate dicatum est. Elevatur porro per ternos sinus, sibi impositos, quorum a dextra Sampson pelle leonina indutus et sinistrum pedem super fereum inargentatum globum figens a sinistra autem parte Hercules, leonina pariter pelle coopertus, basis est et sustentaculum.

Primum sinum occupat tabernaculum elleganti non minus ac ingenioso labore exsculptum ac totum quantum auro refulgens in cuius inferiori

gradu ex utroque latere unus alatus genuque flectens Angelus conspicitur, quorum unus a dextera ture fumans turibulum adorationis Domini simbolum, alter autem a sinistra manipulum tritici, panis promissionis inditium gestat. In superiori autem tabernaculi ambitu duo minoris staturae Angeli, quilibet ex suo latere Sanctissimum quasi adorare videntur. Supereminet demum Agnus Dei cum suo vexilo intra radios et nubes inauratas atque ternos genios coelestes, libro inaurato ex quo septem sigilla, septem Sacramenta indicantia, propendent insistens.

In secundi sinus medio forma quodamodo arcae perbelle consurgit, quam totam ferre adimplet, statua praetiosi laboris Augustae Coelorum Reginae Matris Misericordiae, coniunctis manibus, quasi pro venia peccatorum nostrorum Deum deprecantis. Hanc radii et coelestes genii inaurati ac nubes argento illinitae circumdant. Corona inaurata, ab intus alias cuprea, cum lapidibus Bohemicis et exteriori argenteo ornatu speciosam formam exhibens, eiuscapiti inest. Aliam desuper infra concam inauratam, suis partim rubeis, partim aureis dependentiis, placide ab utrinque fluitantibus decoram duo integre staturae Angeli, quasi de coelo adferentes sustentant. Vertici concae praemissae in forma columbae insidet Sanctus Spiritus radios suos in Beatissimam effundens. Latera Sancti Tres Reges donaria sua aurum, tus et mirham et quartus Stephanus rex Hungariae pomum aureum et sceptrum regni sui, quasi in holocaustum Divae offerentis ambiunt, suas quisque per testudines sex columnis, affabre interiectis venis aureis colore ceruleo marmorisatis, distinctas, difusi.

Tertius demum sinus pari ingenio, quasi in coronidem abiens, Deum Patrem, Filium et Spiritum Sanctum sua in gloria intra radios nempe, nubes et sedecim coelestes genios, sua per intervalla circa circum peracomode dispositos et divite penicillo illustratos complectitur. Colateraliter adstant hinc sancta Helena, inde sancta Rosalia, suas supra columnas locatae. Duo item maioris staturae intra nubes advolantes et quasi ante thronum Sanctissimae Trinitatis provoluti angeli coelestes, hic a dextris, ille a sinistris cacumen extremarum arrae columnarum occupantes. Post gloriam prae-Sanctissimae Trinitatis extat (uti attactum est) fenestra rotunda flavo vitro occlusa per quam assurgente die non radios infundere sed ipsum solem oriri potius diceres, mirum in modum gloriam et splendorem Sanctissimae Trinitatis adaugentem. Unus ex utroque latere angelus extremam sinus huius supereminentiam sustinet. Cui ab utrinque intra nubes insidet angelus Divinam nemesim lunato poplite adorans. In medio horum expansis alis duo minores staturae Angeli prostant tabulam coeruleam formae ovalis circa circum aureo nitore fulgidam manibus sustentantes. In qua mnemosinon sequens legitur:

De Nive Virgo. Tuo Niveo Sacrata Decori.
Pietate
BaltasarIs BeDekoVICh RegnI V=BanI
atque
RosaLIae SoMogI, UXorIs sUae.

Supremum tabulae huic inhaeret cophinus diverso inauratarum rosarum genere, dives et easdem in utrumque altaris latus placide difundens.

Duo demum maioris structurae et perelegantis formae Angeli, unus ad dextrum alter ad sinistrum latus parieti adhaerentes et quasi ad Thaumaturgam advolantes in tesseram perrenis benefactorum in eandem devotionis hic Insigne *Bedekovichianum*, ille *Somogyanum*, veluti pro anatemate appensuri, adferre videntur.

Ara Sancti Ioseph

Meridiem versus prostat elegantis laboris ara colateralis Sanctissimis Jesu, Mariae et Josephi Nominibus pietate Excellentissimi olim Domini *Comitis Joannis-Francisci Chiculini* Caesareo-Regii ab Intimis Consiliarii dicata, ob interventam eiusdem pii benefactoris nondum inaurata. Ad cuius altaris latera loco columnarum flexuosi prostant arcus elleganti sculptura vestiti. Cui ad dextrum latus S. Matthaeus, ad sinistrum autem latus situato S. Joannes Evangelista suo quilibet pilastro ab infra insidens conspicitur. In medio arae statua est S. Josephi virgam efflorescentem manu dextera tenentis et oculos sursum Jesum versus et Mariam vertentis. Cuius latera ambiunt duo integrae staturae allati Angeli genuflectentes et candelabra manibus gestantes. Statuam S. Joseph nubes et radii intermixtis quatuor geniis coelestibus illustrant. Supra statuam S. Josephi prostat statua Beatissimae Virginis Mariae, nubibus tribusque coelestibus geniis circumdata. Cuius lateribus duo Angeli in formam figuratae sculpturae accommode desinentes et superiorem arae partem cervicibus sustinentes ac alii item duo coronidi arcuum insidentes et expansis manibus Jesum, Mariam et Josephum quasi adorantes insistunt. Superior altaris ambitus in medio benefactoris Insigne et ex utroque latere unam statuam Angeli, quamlibet suo circumflexui supreme insidentem continet. Supremitatem altaris statua Jesuli, nubibus et radiis circumdati dextraque tres digitos elevatos tenentis ac sinistra mundi globum cum supereminente cruce gestantis, occupat. Tota periferia altaris, insimul considerata, formam quasi unius monstrantiae exhibet.

Ara Sanctae Barbarae

Partem meridionalem versus surrexit paris laboris et artificii ara, aeque collateralis, quam honori S. Barbarae Virginis et munificentia defuncti olim Domini *Nicolai Voikovich*, comitatus Zagrabiensis ordinarii Vice-Comitis, consecravit nondum ob mortem huius benefactoris inaurataque sicuti paris cum priori laboris et structurae est, ita parem simetriam habet et parem quoque numerum statuarum Angelorumque aequali ordine locatorum numerat. Medium statua tenet S. Barbarae in

manu sinistra gladium et lauram, signum coronae martirii, a dextro autem latere turim sibi adherentem habet. Supra statuam hanc intra nubes statua est Christi Domini quasi in carceribus dictam Sanctam martirem visitantis. Superior altaris pars in medio Insigne benefactoris continet. Appicem vero eiusdem Angelus intra nubes et radios calicem cum supereminente Venerabili gestans, occupat. Subtus suis in pilastris situati, hinc Sanctus Lucas, inde Sanctus Marcus evangelista, latera altaris ambiunt.

Ara Sacratissimi Rosarii

In sacello ad dextram Sacratissimi Rosarii aram perpetuum pietatis suae monumentum Excellentissimi, Illustrissimi et Reverendissimi olim Domini *Gabrielis-Hermani e Comitibus Pattachich de Zajezda*, Colocensis Archi-Eppiscopi et Caesareo-Regii actualis intimi status Consiliarii munificentia posuit. Quod in duos sinus sibi impositos elevatum, quatuor columnis rubeo et argenteo colore illustratis, sustentantur. In medio arae statua est Beatissimae Virginis Mariae, sinistra manu Jesulum (cuius in sinu globus mundi) gestantis et dextera rosarium flectenti Sancto Dominico, dextra lilium tenenti, porrigentis. Statua haec Mariam circumductis nubibus et radiis illustrata, lunae inauratae, per nubes argenteas sustentatae insistit. Cuius laevae adhaeret statua Sanctae Clarae genuflectentis et lilium manu sinistra portantis. Circa ternas has statuas quindecim misteria Sacratissimi Rosarii aureis leminiscis circumducta et capitibus Geniorum coelestium cumulata suisque distinctis in tabellis artificioso penicillo colorata suumque per ordinem debite disposita, non postremum ornamentum toti structurae tenentis. Intra columnas porro ad sinistram statua est Sancti Francisci Xaverii aeque crucifixum in dextra habentis. In columna interiori ad dextram advolantis Angeli, manudextra Speculum Justitiae, in columna vero aeque interiori ad laevam aequalis Angeli, Stellam Matutinam manutenentis statuae cernuntur. In medio horum Angelorum tabella est rubea, aureis et satis amplis circumferentiis decorat, cui inscribendae venient voculae:

Gratia Plena

In superiori altaris parte intra quinque Angelos, nubes argenteas et quasi in medio uniusmaioris concae inauratae exaltata est statua Dei patris, dextra manu super mundi globum sceptrum tenentis et radios suos (ita ruptura auro dives accomodata est) in Filium suum et Beatissimam Eiusdem Matrem effundentis. Cuius latera ambiunt duo maioris structurae Angeli, quorum unus ad dextram rosam manu gestat uterque autem genuflexe Divinum numen quasi adorat. Supremum structurae verticem Insigne benefactoris subtili scalpro elaboratum coronat per duos alatos Angelos manibus sustentatum.

Ara Sancti Stephani Protho-martiris

In sacello Sancti Stephani Protho-Martiris ara eiusdem sancti infraserti benefactoris sui tutelaris praetioso opere per duas sinus sibi impositos artificiose ellevata sub ipsa sacelli testudinem decore assurgens, tota divite auro refulget. Aurea nempe pietate Illustrissimi et Reverendissimi domini *Stephani Pucz*, Dei et apostolicae sedis gratia *Episcopi Belgradiensis*, praepositi maioris Zagrabiensis et archidiaconi loci tit., cui cum summum semper praetium et amor Deus, gloria Deiparae et Sanctorum non potuit, non thesaurum his suum et ingenium hic quoque loci usque adeo impendere. Quod utriusque pio et largo suffragio, tam pro Divini, quam et Mariani cultus augmento, prouti et ecclesiae huius magnificentia et ampliationis incremento, et ara praemissa perdecore surrexit et muri eiusdem iam ad calcem usque intrinsecus ingenioso penicillo adumbrati, per medium corporis ecclesiae, a summo ad imum ad quatuor circiter orgiarum spatium perfracti dirutique fuerint et per pulcrum preamissorum duorum sacellorum additamentum non minus ac ornamentum receperint.

Arae huius inferioris sinus medium, statua Sancti Stephani Prothomartiris, adinstar Angeli artificiose scalpro pulcherime effigiati afabre factam, coelum apertum et filium Dei ad dexteram Patris stantem in copula sacelli, in gloria sua subtili penicillo adumbratos spectantis et manibus expansis pro inimicis suis Divinam misericordiam, quasi implorantis occupat.

Infra statuam hanc suis circa circum radiis nubibusque atque septem geniis coelestibus peraccommode dispositis illustrem duo integrae staturae Angeli suo quisque lateri assident. Quorum hic in inteo inaurato lapides et laurum martirii et victoriae signum. Alter autem apertum librum et superinpositum eidem quadratum, status et gradus huius sancti martiris simbolum, manibus ostentare videntur.

Latera ambiunt, suas inter columnas argenteo rubeoque colore decoratas et superiorem arae sinum sustentantes locati. Hinc Sanctus Andreas, inde Sanctus Jacobus maior, apostoli. Extremitatem laterum spetiosi operis auro et argento variisque coloribus splendide et diversorum florum decore intermixtae scissurae terminant.

Supra statuam Sancti Stephani ex utroque latere pennatus eminet Angelus, dextra quisque crucem huic Sancto deferens, intra hos locata tabula rubea circa circum aureia circumferentiis decore adornata sequentes inspitientibus voculos exhibet:

Plenus Spiritu Sancto.
Act. 6.

Supra hanc tabulam desuper mentionata quasi nubium appertura solide inaurata praestat, per quam et Sanctus Stephanus (uti dictum) coelum apertum spectat et Sanctus Spiritus in superiori altaris sinu quatuor geniis coelestibus stipatus et aureis argenteisqe sculpturis circa circum irradiatus aureos suos radios in eundem directe effundit.

Ad quodlibet superioris ambitus latus unus maioris staturae Angelus genuflexus conspicitur, quorum hic sertum laureum indicium victoriae, ille lilium signum innocentiae, S. Martiri offere videtur.

Et ne post cineres etiam suos emoreretur benefactoris pietas et memoria Insigne et arma eiusdem (que per duos pennatos Angelos sustentantur) supremam eamque perdecoram toti operi coronam imposuerunt.

De Cathedra

Inter reliqua ecclesiae huius decora non postremum locum occupat cathedra, in qua pictorea et sculptoria artes suum quaeque ingenium supreme impenderunt et altera alteri vi(n)ctas manus porrigere debeat. Iuditio prudentum discutiendum reliquerunt. Laborem sculptorum elemosina piorum, maximus tamen actualis parochi *Pauli Kunek* peccuniarius succursus, Divae consecrarunt, pictoreum autem pietas defuncti domini *Ignatii Bedekovich* vice-collonelli peperit.

In supremo cathedrae vertice, inter radios et nubes geniosque coelestes copioso auro refulgentes, Deus quasi in monte Synay constitutus praecepta Decalogi S. Moysi ab infra in medio flectenti porrigere conspicitur. Ad dexteram Dei pennatus Angelus sinistra tabulam sustinens in qua leguntur voculae:

Tole Virgam Tuam.

Sancto Aroni eandem virgam manu dextra tenenti, turibulum etiam futurae spiritualis potestatis simbolum, exhibet. Alter autem ad sinistram Dei constitutus Angelus habet tabellam in sinistra manu cum inscriptione:

Confortare et esto robustus

Dextra autem sancto Josuae flectenti et scutum levi tenenti porrigit gladium futurae potestatis profane inditium. Statuas has circumflexi arcus in formam montis elevati distingvunt. In frontispitio cathedrae, infra sanctum Moysem, Insigne est Bedekovichianum cum subinsertione chronographici sequentis et annum errectae chatedrae et nomen benefactoris indicantis:

aVe VIrgo spetIosa honorI tVo IgnatIVs De kVMVr
feCIt InaVrarI.

Praemissa omnia insistunt tabulato flexuose cum distinctis sculptoris et pulcherimis dependentiis inauratis circumducto. In quo ex interiori parte, quasi supra caput contionatoris Spiritus Sanctus in forma columbae intra radios aureos eminet. In columna post tergum verbum Dei praedicantis Caleb et Josve. Ingentis magnitudinis Botrum ad vivum elaboratum et ex terra Promissionis allatum humeris in ligno sustentantes et

infra botrum tabella aureis argenteisque cicumferentiis irradiata superiorem cathedrae ambitum cum inferiori coniungere videntur. Ubi haec leguntur:

Tu vero vigila, labora in omnibus, opus
fac Evangelistae, ministerium tuum imple.
Ad Tim. 2. V. 4.

In ipsa cathedra ad dextrum latus unus Angelus crucifixum Christum Dominum novi, in sinistra vero alter elevatum in deserto oeneum serpentem antiqui testamenti figuram manibus flexisque genibus sustentare conspiciuntur.

In circumferentia inferioris cathedrae ambitus ad dextram primum locum occupat Noe genuflectens et primum Deo holocaustum offerens in quod, aperto coelo, ignis descendere videtur. Subtus extat in forma scuti tabella in qua legimus:

Ignis descendit de coelo et devoravit holocausta.
Paral. 7.

In frontispicio operis suis insident pilastris, hinc Sanctus Isaias propheta tabulam manu sustinens cum insertione textus:

Erunt Oculi Tui videntes Praeceptorem Tuum.
Isa. Cap. 20.

Inde Sanctus Eremias cum pari tabella textum sequentem exhibente:

Erunt lachrimae Eius in Maxilis eius.
Erem. Cap. I.

Intra hos sanctos prophetas constitutum spatium subtilissimo scalpro elucubrata castra Israelitica occupant. Ubi illud summum artificium, quod vitulum aureum in columna sublimatum et saltantem, quasi in libero circa hunc promiscui sexus populum Israeliticum, oculis intuentium ad vivum exhibuit. Ab infra in tabella stat insertum:

Huic enim Moysi Nescimus, quid acciderit.
Exod. c. 32.

Reliqua ad latus sinistrum Sancti Eremiae pars Sanctum Jacobum prophetam dormientem et scalam a terra cacumen coeli attingentem perque eandem descendentes et ascendentes Angelos in somno videntem, complectitur, cum subinscriptione in scuto:

Viditque in Somnis Scalam stantem Super
terram et cacumen eius tangens coelum.
Gen. c. 28.

Tota structura in formam ovalem ingeniosis sculpturis, quasi per gradus intersectam sensim abiens, humeris Angeli in scissuram inauratam desinentis incumbit. Peraccommodatus et absque impedimento ad eandem ex sacristia intra murum deductus patet aditus.

De Choro

Hic interne supra templi ingressum in duplici forma una supra alteram ellevata superbe assurgit. Bases eius lapidi, ad formam pyramidis, per inflexus scisso, solide initantur et ceruleo colore marmorisatae, capitellis inauratis gloriantur. His accumbit primi chori, laboris lignei structura, auro variisque coloribus nitida in ternas quasi ovales divisiones (quartam et quintam muri utriusque partis interceperunt) suis statuis distinctas et sensim ex superiori et inferiori parte in modum arcus desinentes atque vario pendularum rosarum auro viridique colore splendidarum genere adornatas, dispertitus.

In prima divisione ad dexteram orans Beatissima Virgo Maria flexorio accumbit. Huic e diametro in tertia stat veluti advolans Sanctus Gabriel Archangelus, quasi conceptionem Domini Beatissimae annuntians liliumque manu gerens. In media porro, sive secunda divisione arbor prohibita, cui insidet serpens, pomum aureum ore premens, locum obtinuit. Ad dextram huius arboris statua Sancti Adami, ad sinistram vero statua Sanctae Eve pomum manu dextra Adamo porrigentis, situatae habentur. Sub qualibet statua, scutum cum inauratis circumferentiis locatum reperitur et secundum seriem statuarum sequentia in illis leguntur:

Maria Repravit, Quam Adam Perdidit Et Eva Gratiam.

Inferior chori huius circumferentia, suis inauratis scissuris, prouti et superior, suis aeque auro refulgentibus, circa circum fluitantibus dependentiis adornata non postremum operi decorem tribuunt.

In media parte chori surrexit organum pietate defuncti domini *Stephani Jankovich*, comitatus Simegiensis emeriti Vice-Comitis, in forma ovali, structurae nempe chori accomodatum. Quod in duas turiculas a quibus ab utrinque inaurati defluunt leminisci, desinit. Cui utrique suo in pilastro pennatus insidet Angelus tubam manu una sustentatam inflans alia autem tabellam pro excipiendo benefactoris Insigni, sustentans.

Chorus superior in linea paralella ab uno muro ad alium ductus, super columnas in octo partes divisus, elegantibus interpositis scissuris auro variisque coloribus decoratur.

Utrumque praemissum chorum et organum copioso auro et elleganti pictura Domini *Josephi Raffay* suae maiestatis sacratissimae consiliarii et consortis eiusdem Dominae *Annae Skerlecz*, pietas et munificentia florere fecit. In quorum memoriam Insignia eorundem in inferiori choro, ad latera organi commode adaptata habentur.

De Pictura

Non potuit principum Eremitarum pietas, sua in eremo subsistere, etiam in hanc difusa praecipuo totam structuram intrinseco condecoravit ornamento, dum tres candidissimi Ordinis Sancti Pauli primi ere-

mitae generales, reverendissimi utpote *Stephanus Demsich Antonjus Musar* et *Stephanus Ordody*, medio fratris ex ordine suo *Ioannis Ranker, celleberimi illius temporis partibus in istis quoad recentem ad murum italicam picturam, pictoris, totam quantam praemissam ecclesiam una ac sacristiam, ingenioso non minus ac praetioso penicillo / impenso per trienium in hoc opere per dictum fratrem labore et fatigio / adumbrari successive fecerunt.*

In sacrario supremum fornicem ad formam copulae deductum, cingit ambitus basibus suis innixus et ad vivum, quasi ex lapidibus scissis esset, coloratus. In medio intra refulgentes coelestes splendores Sanctissima Trinitas Beatissimam Dei Genitricem coronat circum adorantibus et splendidis nubibus immixtis septemdecim Angelis coelestibus, quorum unus Zonam ex fornice pro sustentatione lapidis demissam manu sustentare videtur. Supra portam sacristiae, alter ambitus, quasi naturali tapete Turcico stratus eam ad oculum facit repraesentationem ac si extrinsecus venientibus, pro peragenda devotione, deserviret. Ad partem lectionis baldachinum affabre coloratum prostat. Murus totus a summo ad imum praetiosis coloribus et figuris gloriatur. Columnae / in quorum una ad dextram campana suas inter inauratas figuras pendula et signum, prodeuntis ad sacrificandum sacerdotis edere solita, situatur / propileum sacrarii sustentantes, quemadmodum et aliae per totam ecclesiam columnae ita adumbratae sunt, quasi ex marmore rubeo excissae essent.

In propileo sacrarii tabulam coronatam duo sustentant Angeli sequens chronographicum, annum quo suprema manus labori ecclesiae fuit imposita, exhibens:

tIbI sanCta DeI genItrIX InnoVatVr
et
CorDe DeVoto aVgetVr.

Aram Sancti Josephi et Sanctae Barbarae quasi ambiunt depicta post easdem tentoria ad formam splendissimi cuiusdam baldachin superbe accommodata.

Suprema corporis ecclesiae testudo in tres cruces est dispertita, in quorum medio, quatuor ordine numerantur circuli artifice penicillo ad splendorem delineati et aequa dimensione ab invicem dissiti.

In primo splendidis nubibus illustrato coronatum Mariae nomen Angeli adorant. Et quod non postremum artificium! Angelum directe supra coronam coniunctis manibus nomen Marianum venerantem, si ex quacumque tandem parte inspexeris, videbis non modo oculis, sed tota corporis versione Eundem ad te respicere.

Secundus circulus, primae sub titulo ad Nives ecclesiae Marianae historiam complectitur, Ioannem nempe patritium Romanum et suam coniugem, qui flexis genibus et elevatis in coelum oculis prospitiunt Mariam, in sacro suo sinu Jesulum, intra choros Angelorum et intra nubes copiosas nives, mense Augusto depluentes deportantem. In medio horum duorum coniugum mons Romanus, Esquilinus dictus, nivibus

tectus, primam Beatissimae Virginis Mariae ad Nives ecclesiam, pia horum duorum coniugum munificentia fundatam, ostentat.

Tertius circulus continet praesentationem Beatissimae Virginis Mariae, quam ambiunt a dextra S. Ioachim et S. Anna a sinistra S. Simeon et unus Levita, ad gradus S. Anna Prophetissa cum infante parvulo procumbit.

In quarto circulo Cor Jesu serto roseo redimitum et flamam in altum emitens inque splendore, quasi coelesti depictum, circa circum coelestis Angelorum chorus adorat.

Et sicuti in tres cruces suprema testudo dividitur ita ex quolibet latere terni assurexerunt arcus. In quorum primo Annuntiatio et supra hanc Turis Davidica. In alio eidem e diametro apposito Visitatio et supra hanc Porta coeli. In tertio supra sacellum Sancti Stephani Nativitas domini et supra hanc Sol Iustitiae. In quarto versus sacellum Sacratissimi Rosarii Sancti Tres Reges dona sua Jesulo offerentes et supra hos luna pedibus Marianis conculcata. In quinto supra sinistrum latus chori Circumcisio Domini et supra hanc Stella Matutina. In sexto demum huic apposito fuga in Aegiptum et supra hanc stella quasi viam fugientibus demonstrans penicillo decolorata videntur.

Et sicuti quatuor columnae sunt, fornicem sustentantes, ita quatuor super easdem et quasi ad calcem fornicis intra artificiosas figuras Evangelistae. In prima S. Ioannis, in secunda S. Matthaeus, in tertia S. Lucas, in quarta Sanctus Marcus intuentium oculis semet obiciunt. In quolibet praemisso arcu praeter modo praevio deducta, distinctas Angelorum statuas, diversas diversi coloris figuras debito et eleganti ordine, artificium pictoris colocavit.

In sacello Sacratissimi Rosarii sertum ex rosis in supremitate et medio copulae intra radiorum et nubium splendorem subsistit, quod coelestes genii et integrae staturae Angeli circa circum ambiunt veluti intra nubes, libero in aere, alis sustentati. Circumferentiam hanc quatuor in partes dividunt vasa formae aureae plena variarum rosarum genere. Ab infra binae, quasi cincturae videntur, quarum intermedium distincti coloris et artificii figurae adimplent. Has vero ad quatuor partes scindunt tabellae, quorum prima fidem, secunda spem, tertia charitatem, quarta constantiam repraesentat.

Supra portam sacristiae intra artificiosas circumferentias positum est simbolum devotionis: Virgo nempe cor ardens manu gerens, ad cuius sinistrum latus advolans maioris staturae Angelus classicum intonat et quasi ad orationem sacratissimi Rosarii populum covocat.

Ad quodlibet altaris latus una, et tertia cathedram versus colratae prospiciuntur testudines, in quarum singula vas unum maius argenteae formae, cui singulo insistit Angelus allatus, manu altare demonstrans. Circa portam sacristiae, quemadmodum et circa illam, quae ad forum aditum pandit, depicta est ianua columnata moream spetiem repraesentans.

In sacello Sancti Stephani Protho-martiris sublimis prostat copula cui in suprema parte appertum coelum et Sanctissima Trinitas, stante ad

dexteram Patris filio, intra splendorem coelestem et choros Angelorum, vivis adumbrata coloribus nobile exhibet ornamentum. Hanc superiorem testudinis partem binae figuratae ab invicem utcumque distantes ab inferiori corpore separant circumferentiae, intra quas judei, in rabiem acti et quasi ex oculis visus evomentes adstantibus duobus Rabinis et Sauli vestium ad partem custodem agente, lapidant. Ipse autem Sanctus Martir versis sursum oculis, et coelum appertum Filiumque Dei ad dexteram Patris stantem videns, expansis manibus pro inimicis suis quasi orare videtur. In singulo versus septentrionem Angelo una observatur tabella, in quarum prima Sacrum ordinem suscipiens, in alia autem verbum Dei depraedicans Sanctus Stephanus cernitur. Latera altaris flores et fructus longa serie colligati, reliquos autem parietes diversi generis variique coloris figurae adornant. Circa portam versus forum una, alia autem e diametro eiusdem in pariete, marmoreae formae, quatuor columnis innixae, depictae sunt januae in cuius posterioris medio duo Angeli tabulam ceruleam sustinent in qua legimus:

Stephanus plenus Gratia et fortitudine.
Act. 6.

De Sachristia

In Sacristia a vertice adcalcem ingeniose colorata fornix in quatuor partes colaterales dividitur in sumitate tria spatia habens, quorum medium, illudque maximum, simbolum triumphantis ecclesiae occupat, continens quinque ad vivum adumbratas statuas, quarum una pluviali induta Venerabile, alia triplicatam Crucem, tertia claves regni coelorum, quarta triaram pontificiam, quinta librum appertum gestat, in quo scriptum leges:

Biblia Sacra Vulgata.

Ad huius simboli partem orientalem sua inter ornamenta Agnum Dei libro (ex quo septem pendent sacramentalia sigilla) accumbentem, ex alia vero occidentem versus, parem intra ornatum septem candelabra Apocaliptica docta pictoris manus delineavit.

In reliquis testudinis arcubus et quidem in primo supra fenestram maiorem Baptismus Domini in Jordane, in secundo supra Sanctum Gregorium Ecclesiae Doctorem Nuptiae in Cana Galileae, in tertio supra Sanctum Hieronimum Sanctus Petrus Apostolus ante portam Ecclesiae hierosolimitanae in concursu populi contractum sanans, In quarto idem Sanctus Petrus aegrotum sanans, In quinto supra Sanctum Bernardum Sancta Magdalena pedes Christi Domini lachrimis irrigans et capillis abstergens. In sexto demum supra effigiem Sancti Augustini Apostoli aegrotis manus imponentes exhibentur. Omnes has picturas suas per tabulas distinctas, quemadmodum et quatuor praemissos Ecclesiae Doctores suo ordine, suis ingenium artificis peraccomode coloravit. Inferiores sacristiae parietes columnae per varias divisiones interiectae

distinctisque coloribus tabulae coloratae colocatae ad pavimentum usque cooperiunt.

In sacristia hac prostat armare labore inciso ex solido ligno fabricatum et medio circiter supra pavimentum elevatum. In cuius inferiori parte in medio armare est ab intus in duas partes divisum, ex utroque autem illius latere tria oblonga extrahibitia pro casuli et aliis apparamentis accomodata, conservatoria. Supra haec tabula satis lata et oblonga pro quinque sacrificantibus apparamenta expicere capax. Supra hanc superior pars armaris asurgit, quae ad calcem habet cistulas extrahibiles quinque, strophiorum, corporalium et purificatoriorum conservationi destinatas. Supra quamlibet hancce cistulam unum eminet armariolum calicem cum suis accessoriis recipere capax.

Suprema armarii pars per imposita tria in forma turicularum armariola in tres quasi petras desinit, quorum mediam eamque supremam crucifixus Christus Dominus coronat, cuius crucem plorans Maria Magdalena genuflexa complectitur, Alterius ad dextram Beatissima Virgo Maria. Et tertiae ad sinistram cacumen Sanctus Joannes Apostolus occuparunt passionem et mortem Christi Domini deplorantes. Infra Crucifixum Dominum armaris latus ambiunt duo Angeli extensas desuper manus habentes, quibus imponenda veniet shedula cum inscriptione:

Pendeo pro Pomo, quod male Sumpsit Homo.

Infra Beatissimam Virginem insignia Sanctorum Evangelistarum Marci et Lucae, infra Sanctum Joannem autem Matthei et Joannis Evangelistae armariorum extremitates concludunt.

Pavimentum sacristiae non minus ac totius ecclesiae ex lapide, ad aequalem respective quadraturam, scisso cosistit quod in corpore ecclesiae demissius est medio circiter pede. Ante quamlibet minorem aram unus ex scisso lapide gradus ante maiorem autem tres in formam respective ovalem numerantur.

Perlustrato taliter exteriori et interiori statu et apparatu ecclesiae, placeat nonnihil in ipsam situationem eiusdem oculos convertere. Sit itaque:

De situ

Fixit sibi hic sedem Maria veluti festinans veniens in montana, in monte non procul a *diruto* castro Bellecz, unde et Belleczensis dicitur, nec nimium ellevato et nec nimium humili, cuius dorsum ad spatium satis protensi fori exporrectum, laetissimo virore et amoena planitie illustre, excursibus suis hinc in declive semet dimittentibus valibus, inde assurgentibus montanis, intercipitur. Septemtrionalis, orientalis et meridionalis partes facilibus colibus partim vitiferis, partim cereri sacratis colonumque suum, pro qualitate glebe solventibus et interiectu nemorum non horantium minoresque feras alentium coronantur. Occidentem demum versus caput efferunt montes et altissima juga, praesertim vero montium princeps Ivaschicza dictus, hinc bonorum Bellecz, inde bo-

norum Ivanecz (unde et nomen hausit) possessorum dominio parens. praeter ferream aliisque etiam, quamvis non appertis fodis, dives dicitur: saluberimos accolis fontes abundanter subministrat et recentissimos torrentes pulcherrimo murmure sibi obviantes, in planiora veluti e sinu suo large evolvit. Hic mons maiorum ferarum domicilium, specula est circum adiacentium incolarum, cuius culmen si sine nube vident serenitatem, si nube tectu, aeris mutationem divinant. Vertex eius praealta suv finem authumni perpetuum prima nive albescit et vere eadem diutissime cooperta spectatur, veluti per diuturniorem nivium horum candoris ostentationem, conditam infra sese, sub titulo ad Nives ecclesiam candidissimae Virginis Virginum et illius erga omnes ad se fiducialiter recurrentes candorem, ex alto omnibus longe lateque circumadiacentibus regionibus depraedicaret.

De Dote

Quae prima pio et ferventi in Beatissimae cultum promovendum zelo errexerat capellam, prima etiam eandem dotavit. Illustrissima nempe domina Comitissa *Elisabeta Keglevich*, Illustrissimi olim domini Comitis Georgii Junioris *Erdoedy* vidua, quae in anno 1677. (uti ex authentica dotationalium copia penes ecclesiam relicta, originali anno 1708. per reverendissimum Matthiam Dukovachki visitatorem Zagrabiam ad archivum ablato, apparet) duodecim cubulos ex bonis Bellecz iuris sui montani pro conservatione et incremento dictae ecclesiae in perpetuum contulit, quod jus montanum in hodiedum etiam et quidem per Stephanum Gazdek, aliter Palle, cubuli sex, pintae sex, Georgium Minchak cubuli duo, pintae sex, Matthiam Kovachek cubulus unus et Stephanus Szokol cubulus unus ad dictam eclesiam praestatur.

Et sicuti ad praeinsinuatam ecclesiam crevit devotio, crevit etiam eiusdem dotatio. Et quidem pietate defuncti domini Ignatii Bedekovich, vice-colonelli in Rhenensibus 300 id est trecentis, quibus diversorum Mariae colentium munificentia floreni 440 id est quadringentos quadraginta superaddidit. Simul itaque in parata hactenus surrexit ciusdem ecclesiae dotatio ad florenos Rhenenses 740 id est septingentos quadraginta. Quod capitale iam ad interesse ellocatum sub onere conscientiae eorum quorum interierit perpetuo conservandum. Intresse autem ad conservationem et incrementum ecclesiae convertendum veniet.

Singulari Beatissimae Virginis Mariae patronicio, ex laethali infirmitate domina *Cecilia-Christina Mattachich* consors domini regni Vice-Bani *Adami Naisich* relevata, ex voto et in tesseram gratitudinis florenos Rhenenses 260 id est ducentos sexaginta iam ad interesse elocatos, eo fine dictae ecclesiae consecravit, ut ab hac summa proveniens interesse eo usque congregetur et conservetur donec idem una cum capitali sufficientem fundum ad comparandam unam campanam maiorem ecclesiae huic proportionatam et nomini Sanctae Barbarae dicandam praebuerit.

De Thesauro Spirituali

Quas hic gratias Gratiarum Mater large profundere solet fama earum ipsam etiam Romam et ad Summum quique Pontificem penetravit, qui pro incremento cultus et gloriae Marianae pro festo (qui titularis est) ad Nives omnibus in ecclesia hac vere ponitentibus et Sacra Sinaxi refectis plenariam peccatorum suorum veniam indulsit. Ac una Indulgentiam hanc ad omnes quacumque anni die ad praerepetitam ecclesiam venturos ibidemque vere poenitentes et communicantes extendit. Indulgentiae hae per septennium suam vim habentes. Hoc absoluto denuo veniunt renovandae.

Ara Sacratissimi Rosarii a Summo Pontifice et thesauro Ecclesiae habet privilegium : quod singulis diebus Sabatinis Divinum quodcumque Sacrificium ad eandem dictum, unam confratris Rosariani animam e purgantibus flamis eliberare possit.

Confraternitas hic Rosariana cum indultu et approbatione Sacrae sedis dioecesianae sub protectione defuncti Excellentissimi, Illustrissimi et Reverendissimi domini *Gabrielis-Hermani e Comitibus Pattachich,* Colocensis et Bachensis ecclesiarum canonice unitarum Archi-Episcopi et Caesareo-Regii actualis intimi status Consiliarii, suum die 14. Julii anno 1737. sumpsit exordium illudque feliciter posuit incrementum, quod Albo eiusdem Confraternitatis ultra tria milia confratrum inserta numerentur.

De Reliquiis

Reliquia authentica Sancti Stephani Protho-Martiris per pium et largum eiusdem altaris et capellae supraspecificatum benefactorem pro perrenni suo in Beatissimam et tutelarem suum patronum, devotionis monumento ecclesiae huic dicata.

Alia item authentica, particulam Sanctae Crucis cruci christalinae argenteis circumferentiis decoratae insitam habens, pietate defuncti Illustrissimi et Reverendissimi domini liberi *Baronis a Sinerspergh,* praepositi maioris zagrabiensis et archidiaconi loci, donata.

De Re Suppellectili

Suppellex sacra maxime gloriatur Monstrantia argentea lottorum 150 $^{3}/_{5}$ solide inaurata, magno et subtili artificio ellaborata, praetiosis lapidibus mire adornata, pro qua in alia eaque maiori parte defuncta domina *Catharina Deszpotovich,* domini condam Sigismundi *Skerlecz* Consiliarii et tabulae regni Judiciariae Praesidis relicta vidua. In alia autem eaque minori domina *Elisabetha Sztrahina,* domini Pauli *Bettovich* cothoralis, pia liberalitate subministrarunt argentum. Refulget autem lapidibus praetiosis numero nonaginta novem, hinc inde perac-

comode dispositis. Ex quibus rubinos maiores et minores quinquaginta sex dominus *Nicolaus Bedekovich,* comitatus Varasdinensis ordinarius Vice-Comes, suppeditavit. Reverendissimus autem olim dominus *Nicolaus Terihay*, Praepositus de Gay et canonicus Zagrabiensis, decem smaragdos, quindecim amatistos, quatuor hiacintos, duas gemas et duodecim granatos lapides praeter et ultra plures centenos florennos pro labore et inauratura euisdem monstrantiae impensos ardenti suo in Beatissimam zelo motus larga manu subministravit. In cuius pietatis memoriam Sancti Nicolai praefati domini Reverendissimi tutelaris patroni imago adpedem Monstrantiae, ex parte, affabre collocata conspicitur.

Lampadem argenteam lottorum circiter 125 dominus Franciscus Praskach, calicem prae reliquis maiorem argenteum inauratum Reverendus *Laurentius Skrinyarich,* alium aeque argenteum inauratum *Adamus Ballog* Summae Coelorum Terraeque Reginae dicarunt. Duo autem aeque argentei, prouti et ciborium lottorum circiter 50 nec absimiliter ampulae cum sua pelvicula Rhenensium 90 ex piorum elemosina sunt comparata.

Vesticulam Beatissimae Virgini unam, cuius fundus ex argento filato, superficies ex rosis sericeis defuncti olim Domini Comitis *Joannis-Francisci Chikuliny*. Aliam autem ex holoserico rubro cum fimbriis hispanicis argenteis Dominae *Margarethae Gabelich, viduae Josepho Magdichianae,* residuas autem quinque ex diversis sericeis variagatis materiis partem argenteis, partem aureis sericeisque fimbriis adornatas, variorum pietas praestitit.

Casulas habet quinque ex quibus una praetiosior reliquae satis accomode adornatae varii coloris et sextam nigram ex damasco.

Albae ei sunt octo, quarum unam praecipuam ex tella Pambulina cum extremitatibus filatarum fimbriorum laboris Holandici per supra titulatum Dominum Illustrissimum et Reverendissimum Episcopum Belgradiensem aliam autem serico nigro acu pictam per Excellentissimum et Reverendissimum Dominum modernum Ordinarium Zagrabiensem *Franciscum Thauszy* donatas accepit. Relique ordinariae sunt. Humeralia tot, quod et albas numerat. Arae omnes suis mappis sunt provisa. Pluviale unum sericeum cum aureis rosis. Missalia quinque, cervicalia pro iisdem decem. Tres sedes ex lana variogata. Duas maiores coreo obductas, cingulos viginti, ex quibus duo sericei rubri Italici laboris auro intertexti, reliqui ordinarii. Vela ad calices novendecim ex quibus tria praetiosa, reliqua ordinaria. Pro velo unum frustum auro contectae materiae eidem ecclesiae diversorum pietas et munificentia dicavit.

SULEJMAN BAJRAKTAREVIĆ

TURSKI DOKUMENTI U SPLITSKOM ARHEOLOŠKOM MUZEJU I U FRANJEVAČKOM SAMOSTANU NA VISOVCU

U jeseni 1949. otpočeo sam istraživanje turskih dokumenata, zadržavši se na radu u splitskom Gradskom muzeju i u splitskom Kaptolskom arhivu. Rezultate tog svog rada prikazao sam još lani u kraćem i sažetom elaboratu, koji je Predsjedništvo Jugoslavenske akademije prihvatilo da se objavi u Ljetopisu, što će, nadam se, u jednom od slijedećih brojeva i izaći.

Ovog ljeta (1950) nastavio sam proučavanje turskih dokumenata splitskog Arheološkog muzeja, o kojima sam na kraju lanjskog izvještaja naveo samo to, da ih ima 54 komada, među kojima petnaest fermana i jedan faksimil fermana.

Budući da sam ove godine taj materijal detaljno proučio i većinu turskih dokumenata u cijelosti dešifrovao i prepisao, mogu ih ovaj put sasvim iscrpno prikazati u *prvom* dijelu ovoga rada.

U drugom dijelu izlažem rezultate svog istraživanja turskih dokumenata franjevačkog samostana »Sv. Gospe« na Visovcu. U arhivu tog samostana sačuvana su 624 turska dokumenta. S obzirom na njihov veliki broj prikazao sam ih na kraći i zaokruženiji način nego dokumente Arheološkog muzeja, pošto sam ove posljednje brižljivije i sa svim potrebnim podacima uspio pribilježiti i svladati za desetak dana.

Za Visovačke sam dokumente međutim imao na raspolaganju nepunih dvadeset dana, pa sam i pored ubrzanog i pretjeranog tempa rada morao svoje bilješke ograničiti na najvažnije podatke i dokumente. Osim toga namjeravam sve turske dokumente po franjevačkim samostanima u Dalmaciji u toku idućih godina pregledati i pribilježiti pa onda ih u jednom zasebnom opširnijem radu objaviti. Radi toga ću se morati još jedamput svratiti i na Visovac. Eto radi toga će moj prikaz u *drugom* dijelu ovog rada biti mnogo zbijeniji.

I.

Arheološki muzej u Splitu ima u svemu pedeset i četiri turska dokumenta, tri sitna dokumenta bosančicom i jedan faksimil fermana br. 10, čiji original je među navedenim turskim dokumentima.

Svi ti dokumenti su sa područja Poljica.

Uz te poljičke dokumente nalazi se još i prepiska Frane Bulića (od 25. III. 1897. u konceptu) sa Mihom Knegom (pismo od 27. III. 1897.) iz Zadra; sa profesorom Milanom Rešetarom (pismo od 21. III. 1897.) iz Beča, i sa D. Lukinom (dopisnica od 13. V. 1903.) iz Zadra. Među tom korespondencijom ima i jedna bilješka (Bulićeva ?) na pola lista liniranog papira, na kojoj piše, da je 15 turskih dokumenata Stazića 25. VII. 1898. poslano profesoru Jeliću u Zadar pa ih je ovaj poslao i ponudio dvorskom savjetniku Paviću u Trst, Via Rossini No 3.

Iz svega ovoga se jasno vidi, da je dobar dio ovih turskih dokumenata bio ustupljen radi objavljivanja Alfonsu Paviću pl. Pfauenthalu. I Pavić je zaista što u izvoru što u cjelini publikovao trideset i četiri prijevoda tih turskih dokumenata uz mnoge druge isprave (na hrvatskom, latinskom i talijanskom jeziku). Taj njegov rad štampan je u Glasniku Zemaljskog muzeja (GZM), godište XV, (Sarajevo, 1903.) na str. 59–100, 241–272 i 405–482. Potpuni prijevodi i regesta turskih dokumenata doneseni su u drugom (str. 241–272) i trećem (završnom) dijelu (str. 405–482) Pavićeve studije. Na njemačkom jeziku je taj Pavićev rad štampan u članku pod naslovom »Beiträge zur Geschichte der Republik Poljica bei Spalato« u »Wissenschaftliche Mitteilungen für Bosnien und die Hercegovina« god. 1907. (Wien), sv. X., str. 156–344.

Osim toga u konvolutu tih turskih dokumenata ima i prijepis potvrde o prijemu od 2. IV. 1890., kojom Frane Bulić kao ravnatelj Arheološkog muzeja potvrđuje Mati Biliću Stjepanovu iz Donjeg Doca, da je preuzeo:

»a) Statut Poljički od 1762., uklopljen u pergameni,[1]
b) isprave u pergameni od raznih Proveditura, vezane u koži,
c) jednu škatulju od latuna, u kojoj 10 kom. isprava što na pergameni što na papiru,
d) zastavu na platnu, na kojoj s jedne strane Sv. Juraj, a s druge Ugarska kruna.
e) zastavu od svile, na kojoj u vrhu Sv. Juraj, a u sredini lav mletački,
f) zastavu od crvene svile razderanu.«

Po strani tog popisa čitamo crvenom olovkom zabilježene naknadne bilješke:

»Povratio Jagiću« što se odnosi na stavku »a«,

[1] Isporedi: *Alfons Pavich pl. Pfauenthal, Poljički statut*, u GZM, XX. (Sarajevo, 1908), str. 213–250. To je štampano i njemačkim jezikom u »Wissenschatliche Mitteilungen für Bosnien und die Hercegovina«, XII (Wien 1912), str. 324–403.

»povratio 8. VII. što se odnosi na stavku »b«,
»povratio 8. VII. 90. što se odnosi na stavku »c«,
»U Bulića«, što se odnosi na stavku »d«, »e«, »f«.

Zatim tintom: »povraćeno sve Buliću«, pa onda na poleđini tog »prepisa« bilješka plavom olovkom: »Biliću sve povraćeno«.

Napokon se nalazi još i jedan popis pod naslovom:
»Isprave Ivana Stazića Markova (ili Marka Stazića Ivanova) u mene:

3 komada latinicom
15 fermana turskih } 18

1. Verman od Biska.
2. od Krvavine.
3. Ovo je emer, kako je Poljica pod cara podložio, a nima ništa ticati u Poljica.
4. Emer od svega oprošćenja, što je bilo ovog rata.
5. Od kadije sto i šesdeset i tri, ovo je ukinio car pašinu vereru.
6. Jemar dobar koj je izvajen ovoga rata.
7. Emar od tapije (nadopisano iznad riječi »od tapije« olovkom »Grundzeugnis«) od popov od Slanica da se ne zgone sirot(čani?) ne ine posle i od potorice Ibre i svidočbe da se ne globi od robin da se ne more zemlje uzet. Ovo je veliki emer od svega.
8. Emer od cara sultana Mehmeda da se ne plaća krvina.
9. Emer od Emin Necfera (!)
10. Ferman od cara na Emina ne jema robiti u Poljicah.
11. Verman Carev od popova i fratara.
12. Verman od Cara da ne jama emen pitati u Poljici nego samo šćo ima caru se dati niti u nje ticati nikim zulumom.
13. Verman od Cara da se ne plaća carevina po dva puta nego samo jedan i da emer (valjda emin) ne pita više.
14. Emer od cara Sultana Meemet godišća 1663 do Emin od Slanice daje za šest meširi ... dvadeset i pet mešuren ... soli za svakoga i za dvanedeset žluri ki posluju dvanadeste musuri ... za svakoga na godišću.
15. Bez pisma izvanka«.

Pored gore navedene Bulićeve prepiske i bilješke kazuje nam izričito i sam Pavić (ili Pavich, kako se sam pisao) u svojim »Prinosima povjesti Poljica« u GZM, XV., na str. 241., da mu je: »dobrotom muzejalnog ravnatelja monsignora Frana Bulića u Splitu stiglo nešto preko 40, a od m. p. popa Petra Škarice 10 turskih isprava, koje su oni primili od stanovnika iz Poljica. Jedan dio ovih isprava preveden je na hrvatski jezik, te će se umetnuti kod vremena onog kneza, u koje godine dotična isprava po vremenu njezine izdadbe pada. – Od gospodina Škarice primljene isprave ne odnose se na Poljica, te se dakle preko njih prelazi.« – Iz napomene 2. na podlistku te iste stranice doznaje se i to, da su svi fermani prevođeni kod bosansko-hercegovačke zemaljske vlade, dok su sve druge turske isprave u Donjoj Tuzli, Bihaću

ili u Travniku prevedene. Ta raznolikost prevodilaca odražava se i na prijevodima i regestama tih dokumenata. Fermani su na pr. dosta precizno i dobro prevođeni, dok su ostali dokumenti manje više laički i većinom u izvodu prevođeni, a preračunavanje hidžranskog datuma kod ovih posljednih je sasvim netačno i u godinama. Kod fermana su bar godine tačno preračunate,[2] ali su mjeseci i dani i kod njih pogrešno preračunavani.

S obzirom na tu okolnost mi smo se trudili da kod svakog dokumenta izračunamo tačno datiranje po našoj eri. Pri tome smo imali u vidu naše historičare, koji se zanimaju specijalno za historiju Poljica, da bi oni mogli revidirati, da li je Pavićevo vremensko razvrstavanje tih dokumenata po knezovima svugdje pogođeno i ispravno.

Svih 58 dokumenata (tri bosančicom, pedeset i četiri turska i jedan faksimil), razvrstani su u svom konvolutu u *četiri skupine.*

Prva skupina su četiri sitna dokumenta, obilježena sa a), b), c) i d).

a) dokumenat je bosančicom, dimenzije 15.5×7.2 cm i 17 redaka,

b) 7.5×5.5 cm, bosančicom, 3 i 1/4 retka,

c) 7.5×5 cm, bosančicom, 3 i 1/8 retka,

d) 15.2×9.7 cm, 7 redaka, teskera t. j. potvrda, da je od Poljičke raje na ime pašinog timara ubrano u 1027.h godini 4.000 akči. Teskera je ispostavljena u prvoj dekadi druge džumade 1027.h (26. V. – 4. VI. 1618), a potpisana je od Mir-i Hersega (zapovjednika Hercegovine) Ibrahim paše.

Na poleđini tog turskog dokumenta je muhur (pečat) Saliha sina Mahmudova (»Sālih ibn- i Mahmūd« u turskom originalu)[3] i jedan redak bosančicom.

Druga skupina je trinaest manjih turskih dokumenata, označenih arapskim brojevima 1–13, koje dalje prikazujemo, svrstane po kronološkom redu:

1 *Br. 13.* Tapuname, potvrda o gruntovnom prijenosu dijela baštine u selu Sitno. (21×16 cm, 8 redaka teksta). Potvrdu je izdao, ako sam dobro pročitao stilizovani potpis, serdar Mustafa, kao emir (zapovjednik) Poljica u prvoj dekadi prve džumāde 983.h g. (8. – 17. VIII. 1575). Taj dokumenat je u skraćenom prijevodu donesen u GZM, XV, str. 252 kao drugi po redu prijevod s turskog. I tu se radi o selu Sitno, a hidžranska godina je također pogrešno navedena i ne znam, odakle je crpao podatak, da je »Napisano u Zagori ...«, jer to u dokumentu, koji smo u cijelosti prepisali, baš nigdje ne stoji.

[2] Izuzetak čine fermani br. 2, 7, 8, 12 i 14, koji su svi iz g. 1093h, koju je prevodilac nekom zabunom preračunao, umjesto u 1682., kao 1683. po n. e.

[3] »Ibn« pred arapskim imenima znači: sin.

2 *Br. 8.* Teskera (potvrda) o prijenosnoj pristojbi u iznosu od 700 akči, koje je platio Ivan, sin Matije, iz sela Sitno (17.3× 9.5, 8 redaka). Teskera je datirana u drugoj dekadi zu'l-hidždžeta 1004.^{h} g. (6.–15. VIII. 1596), a nosi potpis kapetana Džafera.

3 *Br. 4.* Teskera (14.1×9.2 cm, 11 redaka), izdata Jeleni iz sela Gata u Poljičkoj nahiji, da preuzme baštinu Pavla (Polo) sina Janova, koju je dobila glasom tapije i nakon što se sudskom odlukom (budžet- i šer'iyye) i pošto je podmirila desetinu, filuriju i ostale daće. Teskera joj je uručena, da joj nitko ne smeta uživanje. Datirana je 18. ramazana 1027.^{h} g. (8. IX. 1618). Potpis: Mahmud.

4 *Br. 1.* Teskera (15.5×10.3 cm, 7 redaka), kojom se potvrđuje Juraju, sinu Matinu, pravo uživanja gaja (»kori«), što su mu ga prodali Ivan Kosić-Prislić i Ustić (?) iz sela Sitno u Poljičkoj nahiji. Potvrda je datirana u drugoj dekadi zu'l-hidždže 1027.^{h} g. (29. XI. – 8. XII. 1618), a potpis je teško čitljiv i muhur na poleđini blijedo i nejasno otisnut. Vjerojatno je Muzaffer ?.

5 *Br. 9.* Tapu-teskere (15×9 cm, 9 redaka), kojom se potvrđuje nekom Tadiji, da mu se predaje dio baštine njegova umrlog brata Matije, sina Jurinog, iz sela Sitno. Datiran je u prvoj dekadi zu'l-hidždže 1032.^{h} g. (26. IX. – 5. X. 1623.) sa potpisom Mehmed, poreski inspektor (al-nāzir).

6 *Br. 2.* Teskera (10×9.8 cm, 6 redaka), koja je izdata Tadiji, sinu Stipanovu, iz sela Sitno, da ga drugi emini (povjerenici) ne uznemiruju radi toga, što je protiv njega provedena sudska istraga radi bijega u Mletačku (»Franačku« u originalu). Kao datum navedena je samo godina 1035.^{h} (od 3. X. 1625. do 21. IX. 1626.), a potpis je »ubogi Ibrahim, emin.«

7 *Br. 6.* Teskera, u kojoj se navodi, da su se Tadija Juriskčević (?) i Podiv (može biti i Pod-jo) iz sela Sitno potukli i da se Tadiju s toga naslova više ne uznemiruje, izdaje mu se ova potvrda (teskera) u prvoj dekadi rebî-ul-âhira 1037.^{h} g. (10.–19. XII. 1627.) pod potpisom: Mehmed.

8 *Br. 7.* Tapu-teskere (15×10 cm, 11 redaka), kojom se konstatuje, da je Mikula, sin Stipanov, iz sela Sitno napustio domovinu i da se upražnjeni njegov dio baštine ustupa bratu mu Ivanu, sinu Stipanovu, pošto je platio pristojbu, koja pripada eraru i t. d. Datirano u drugoj dekadi safera 1042.^{h} g. (28. VIII. – 6. IX. 1632.) Ta potvrda nosi dva potpisa: Jusuf i Ahmed.

9 *Br. 10.* Tapu-tezkere (15×10,4, 11 redaka) istog datuma i sa ista dva potpisa kao i prethodna, u kojoj se konstatuje, da je Juraj, sin Stipanov, iz sela Sitno pobjegao u Mletačku (»Frenk«) i umro, pa se njegov dio baštine po naplati prijenosne pristojbe ustupa bratu mu Ivanu, sinu Stipanovu. (28. VIII. – 6. IX. 1632.).

10 *Br. 3.* Teskera (14.5×10 cm, 7 redaka), koja je uručena Ivanu, sinu Stipanovu iz sela Sitno, u kojoj se navodi, da je protiv njega provedena istraga u vezi s krađom slame (?) i soli Janu Ivičeviću iz istog sela i da mu je oduzet jedan konj. Datirano u prvoj dekadi ramazana 1044.[h] g. (18. – 27. II. 1635.) sa dva potpisa: Mahmud Murat i Ahmed.

11 *Br. 12.* Tapu-tezkere (14.5×9.9 cm, 11 redaka), izdata u korist Jelene, kćeri Jakova, da ona, pošto je naplaćena prijenosna pristojba (resm-i tapu), uživa dijelove baštine sa svim pripadnostima od umrlog Polića, sina Petrova, i strica mu Mihovila iz sela Gata. Datirano u prvoj dekadi safera 1047.[h] g. (25. VI. – 4. VII. 1637) sa potpisom Ahmed.

12 *Br. 11.* Dozvola (idžazet) da prijeporne 2–3 parcele zemlje obrađuje Tadija, sin Jurajev iz sela Sitno, budući se Ivaniš iz sela Kostanje nije 3–4 puta odazvao da dođe pred sud radi rješavanja njihove svađe oko navedene zemlje. Datirano u drugoj dekadi zu'l-kāde g. 1050.[h] (22. II. – 3. III. 1641.). Ovo je napisao Ahmed al-mevla = mula (=kadija)[4] u nahiji Poljica.

13 *Br. 5.* Ovaj mali dokumenat (11.5×6.9 cm, 4 retka) je na lijevoj strani očupan, pa je u prvom retku posljednja riječ oderana, te je nisam mogao dešifrovati. Nekome je uzet (ukraden) ovan pa se naređuje, da se izvidi, na kome leži krivica. Nije datiran, a potpis je Mehmed.

Treća skupina turskih dokumenata broji dvadeset i pet komada manjih listova. Numerirani su na tri razna načina. Prvih osam dokumenata označeni su rimskim brojevima I–VIII; daljnjih pet slovima B, C, D, E, F' dok je preostalih dvanaest označeno plavom olovkom sa N° 1 – N° 12.

Mi ćemo i tu skupinu svrstati po kronološkom redu i ukratko ih prikazati.

1 N° 8. Teskera, (19.6×15.5 cm, 10 redaka) povodom priznanja duga Matije, sina Grgurevog, iz sela Sitno, i izjave, da mu je ujak Stipan, sin Pavlov, umro i da nije ostavio muške djece .. (dalje nisam prepisao). Datirano u drugoj dekadi

[4] Isporedi: *Glasnik Skopskog naučnog društva,* knj. XI, str. 9/153; SPOMENIK SAN, LXXIX, *Turski dokumenti manastira sv. Trojice kod Plevlja,* s. v. »mula« (str. 80 i sl.).

rebi-ul-evvela g. 964.h (12. I. – 21. I. 1557.) Potpis i pečat Husejn ibn Hasan.

I taj dokumenat je u izvodu preveden kao prvi po redu na str. 247 u GZM, XV. Selo »Cetina« je i ovdje Sitno. Preračunatu godinu po n. e. treba također korigirati prema našem preračunavanju.

2 N° 2. *Temessük* (sudsko rješenje) (28×14.5 cm, 10 redaka, divani pismom), koje je izdao Mustafa ibn Mehmed (ili Muhamed) »al-mevla (kadija) u nahiji Poljica i drugih (mjesta)« povodom pristupanja sudu Matije, sina Grgurova, koji je pokazao (tapunamu) gruntovnu posjedovnicu sadašnjeg emina Mustafa-aginu ... (dalje nisam prepisivao). Pisano u prvoj dekadi druge džumāde g. 984.h (26. VIII. – 4. IX. 1576). Međutim je puni prijevod toga pri dnu str. 247 u GZM, XV, gdje treba ispraviti preračunato datiranje.

3 N° 1. Hudždžet (kadijsko rješenje) (24.5×15.3 cm, 14 redaka), na kojem su potpisi i pečati dvojice kadija u Skradinu (Mustafa ibn Jusuf i Halim ibn Husejn) između invokacije i teksta. U tom hudždžetu se navodi, kako je Matija, sin Grguričića iz sela Sitno, Poljičke nahije kao zastupnik Ane kćeri Matijine, izjavio i priznao ... (dalje nisam prepisivao). Datirano u trećoj dekadi zu'l-hidždže g. 984.h (11. III. – 19. III. 1577.) i onda imena više svjedoka.

4 *V.* Tapu-tezkere (16.8×12.1 cm, 8 redaka), koju je pisao neki slabo pismeni »ubogi« Halil g. 987.h (počinje 28. II. 1579.) pa sam se zadovoljio samo time, da dešifrujem datum i potpis. Vjerojatno je prijevod te tapu-teskere u GZM, XV, na vrhu str. 251, i ako se hidžranska godina ne slaže s našom zabilježbom.

5 N° 10. Temessük (kadijsko rješenje) (31×15.1 cm, 13 redaka) sa bilješkama, potpisima i pečatima dvojice kadija: Halil ibn Husejn, kadija u Skradinu i Mustafa ibn Nurullah, mevla (= kadija) u Zagorju. Povod ispostavljanju te isprave je baština iza umrlog Marka, sina Ivančevića, iz sela Sitno, nahije Poljice, Skradinske kaze (kotara, zapravo je to kadiluk, t. j. područje, dokle je sezala jurisdikcija kojeg kadije) i t. d. ... Datirano u prvoj dekadi šabana 987.h (22. – 30. X. 1579.).

Isporedi daljnji sadržaj u GZM, XV, pri dnu str. 241. Taj prijevod je površan i donekle pogrešan, jer nije »stanovnik Cetinski« nego iz sela Sitno. I datum je pogrešno dešifrovan pa je i nepravilno preračunat. Da je godina tako dešifrovana, ne može se u ovom slučaju mnogo zamjeriti, jer je arapska riječ »samānīn« (osamdeset) napisana bez

dijakritičnih tačaka na slovu »s«, dok su dijakritične tačke slova »n-i-n« spojene, i sva ta tri slova napisana tako, da se čitava riječ jasno čita kao »'āšir«, što znači »deseti«. To je prevodioca zavelo, pa je godinu transkribovao sa »917« (poč. 31. III. 1511. po n. e.) umjesto 987.h (poč. 28. II. 1579. po n. e.). Zaveden od svog prevodioca Pavić je uvrstio taj dokumenat i još k tomu ga izričito označio kao ispravu »najstariju od ovih turskih isprava«, izgubivši pri tome iz vida, da se otomanska vlast tek nešto kasnije na te krajeve protegla (isporedi: dr. Stjepan Srkulj, *Hrvatska povijest u devetnaest karata*, Zagreb, 1937. Prema karti br. 13. Poljica su pala u turske ruke tek 1527. i 1528. g.) Ako se ima još u vidu, da su Osmanlije zauzele Skradin prema »Putopisu« Evlije Čelebije, (sv. V, str. 466) g. 938.h = 1531/32. (od 15. VIII. 1531. – 2. VIII. 1532.), a prema Grgi Novaku, *Prošlost Dalmacije*, str. 190 g. 1521., a ovaj dokumenat je izdao uz zagorskog i skradinski kadija, onda je naše dešifrovanje tačno. To nam uostalom potvrđuje i niže navedeni dokumenat N° 12, izdan dvije godine kasnije o istom predmetu i od strane iste dvojice kadija.

6 N° 11. Temessük (21.5×15.5 cm, 8 redaka) sa bilješkom i pečatom Mustafe ibn Nurullaha, mevla (kadija) u Zagorju u vezi Ane, kćeri Matije ... Datirano u drugoj dekadi muharrema g. 988.h (27. II. – 8. III. 1580).

Od tog dokumenta notirao sam samo malo. Medutim je njega u izvodu prikazao Pavić u svojim »Prinosima povijesti Poljica« GZM, XV, (1903) na str. 252, prvi dokumenat.

7 *N° 12.* Vesika (kadijska isprava) (24.5×15.5 cm, 9 redaka) sa bilješkama i pečatima iste dvojice kadija kao na malo prije navedenom dokumentu N° 10. po istom predmetu. Datirano u trećoj dekadi ramazana 989.h (19.–28. X. 1581.).

8 *N° 9.* Vesika (17×15.3 cm, 10 redaka, gornji dio dokumenta otkinut i na prijevojima jako oštećen). Nad tekstom bilješke i muhuri dvojice kadija: Hasan, mevla Zagorja i Klisa te 'Isā ibn Ramadan, mevla u Zagorju. Povod ispostavljanju ove kadijske isprave je Jurje, sin Matije, iz sela Sitno. Datirano u prvoj dekadi muharrema 992.h (14. – 23. I. 1584.). Ispod toga navedeni svjedoci.

U GZM, XV, str. 252, treći po redu donesen je ovaj dokumenat u skraćenom prijevodu. Treba i tu »Cetine« ispraviti u Sitno i usvojiti datum, koji smo mi izračunali.

9 *II.* Kajd-i sidžil (sudski zapisnik) (20.5×15.2 cm, 8 redaka), koji je pisao Hasan, mevla Zagorja i Klisa. Taj dokumenat

je u prijevodu (izvodu?) naveo Pavić u GZM, XV, na str. 250 pri dnu. Ne slažem se s njegovim prijevodom riječi »rājidž«, koju su mu njegovi prevodioci preveli sa »trošećih se u jelu«, jer ta riječ znači »(novac) u kolanju, u opticaju«, odnosno »novac koji ima svoj tečaj«. Pogrešno je preračunat i datum dokumenta: druge dekade rebi-ul-evvela 997.^{h} »(1579)«. Tačno je 28. I. – 6. II. 1589.

10 *N° 4.* Temessük (21×15.4 cm, 11 1/2 redaka) (pismo sliči vrsti divani pisma). I taj dokumenat je Pavić naveo u prijevodu (izvodu) GZM, XV, na str. 252; 4. dokumenat, ali je i tu datum pogrešno preračunat, jer je prva dekata redžeba g. 997.^{h} = 16. – 25. V. 1589.

11 *N° 3.* Temessük (20.8×14.2 cm, 14 redaka). Pavić je ovaj dokumenat također donio u izvodu, GZM, XV, na str. 272, kao treći po redu. I tu je datum netačno preračunat, jer treća dekada ševvāla g. 1026.^{h} = 22. – 31. X. 1617.

12 *VI.* Tapu-tezkere (15.6×11.7 cm, 9 redaka), prema kojoj se dodjeljuju dijelovi baštine umrlih Frana i Jakića iz sela Sitno u nahiji Poljica bratu Polu (Pavlu), sinu Jana. Dokumenat je datiran u prvoj dekadi ramazana 1028. (12. – 21. VIII. 1619.), a potpisan je: Mehmed.

Pavić je po svoj prilici i ovaj dokumenat u prijevodu naveo u GZM, XV, na str. 271, ali se taj prijevod u cijelosti ne podudara sa mojim prijepisom, pa je moguće, da se radi o kojem drugom sličnom dokumentu.

Ovu tapu-teskeru je potpisao Mehmed.

13 *C.* Privremena teskera o kupoprodaji zemlje poznate pod imenom Habulin dolac i dijela zemlje Don Petrove baštine, koje su kupili Juraj i Ivan, sinovi Matije od Don Pola (Pavla) Gojakovića i bratića mu Mikule, sina Stipanova, iz sela Kostanje. Spomenute zemlje su na području sela Sitno. Potvrda je datirana u drugoj dekadi ševvala g. 1029.^{h} (9. – 18. IX. 1620), a potpisan je Mehmed.

U skraćenom prijevodu pri dnu str. 272 u GZM, XV, pogrešno je transkribirana godina »1039«.,^{h} a i ime sela »Stijena«. Kako u ovom tako i u ostalim prijevodima radi se o selu *Sitno.*

14 *N° 6.* Teskera (15×8.7 cm, 5 redaka), koju je Pavić u prijevodu objavio u GZM, XV, na str. 423. Teskera je datirana 16. ševvala g. 1031.^{h} (24. VIII. 1622). U prijevodu je datum netačno preračunat sa godinom »1624«.

15 *B.* Teskera (12.2×10.8 cm, 9 redaka). I ovu je teskeru u prijevodu objavio Pavić u GZM, XV, na str. 272 (prvi

dokumenat). Datum druga dekada zu'l-hidždže g. 1031.^{h} ((17. – 26. X. 1622.) krivo je preračunat sa godinom 1614.

16 *III.* Teskera (15×10.5 cm, 6 redaka), koju je Pavić u prijevodu iznio u GZM, XV, na str. 272, drugi dokumenat. Pri uspoređivanju turskog teksta sa prijevodom opazili smo, da se radi o Tadiji sa Pavlom (ili Bole), ali nikako »sa Jakom«. Hidžranska godina je također pogrešno preračunata u 1615 po n. e., jer datum dokumenta glasi: u drugoj dekadi zu'l-hidždže g. 1033, što odgovara: 24. IX. – 3. X. 1624.

17 *N° 7.* Tapu-tezkere (19×14.4 cm, 11 redaka), kojom se prodajom na dražbi prenose baštine u Mletačku (»Frenk«) odbjeglih Frane i braće mu Pavla (Pole) i Jakova, sinova Petrovih, iz sela Sitno. Memanoviću (Mimanović ili Mumanović) Juri i stanovniku Klisa Šilo Mustafa-agi preko Hasan-Katiba (pisara) iz Klisa, koji je navedene baštine tapijom po zakonu preuzeo ... Prva dekada redžeba g. 1039.^{h} (14. – 23. II. 1630.). Na dokumentu je potpis: Mehmed al-nāzir (porezni inspektor). Po svoj prilici je i taj dokumenat u kratko preveden kao prvi na str. 422, u GZM, XV, ali nam prevodilac nije naveo datuma ni imena izdavača ovog dokumenta, a ja ga nisam svega prepisao.

18 *N° 5.* Temessük (20.6×13 cm, 15 redaka, desni ugao oderan, kod prijevojâ na tri mjesta tekst oštećen).

Nad tekstom je uobičajena bilješka kadije Klisa, Mehmed ibn 'Abd an-Nabī sa pečatom (muhurom). Ta isprava izdata je Jeleni, kćeri Jakova, u II. dekadi muharrema g. 1040.^{h} (20. – 29. VIII. 1630.), prevođena je u GZM, XV, prema dnu str. 408. Pogrešno je pročitana godina hidžre sa »1046«.

19 *I.* Teskera o sudskoj istrazi (15×10 cm, 7 redaka), povodom krađe jednog šilježeta, koju je u prijevodu saopćio Pavić u GZM, XV, na str. 406, drugi dokumenat po redu. Godina 1630. je pogrešno izračunata, jer je isprava datirana u mjesecu ševvalu g. 1048.^{h} (5. II. – 5. III. 1639.).

20 *D.* Tapu-teskere (14.5×10.1 cm, 12 redaka). Prijevod ove teskere vidi: Pavić, GZM, XV, na str. 422, pri dnu drugi dokumenat odozdo. Treba jedino ispraviti pogrešno preračunatu godinu 1634., jer je turski datum prva dekada zu'l-hidždže g. 1051=3. – 12. III. 1642. I potpis sam odgonetnuo pomoću muhura na poleđini kao »Ahmed«.

21 *E.* Tapu-teskere (14.8×8.2 cm, 9 redaka). Ta je također u prijevodu donesena na istom mjestu kao prethodna pri dnu

str. 422, i na početku str. 423. I tu je g. 1644. pogrešno izračunata, pošto je turski datum na teskeri: u mjesecu ševvalu 1061 = 17. IX. – 15. X. 1651.

22 *F.* Tapu-tezkere (15×10.3 cm, 11 redaka) povodom prodaje baštine sa svim zgradama i gajem, vinogradom, bašćom i kućištem Ivana Mikulića iz sela Sitno, koji je u tuđini i za čiji život ili smrt nije ništa poznato, Petru Matijeviću, pošto je ubrana od njega tapijska pristojba i t. d. Datirano u trećoj dekadi ševvala 1082 (20. – 28. II. 1672.) sa potpisom činovnika Osman-age. Puni prijevod tog dokumenta objavljen je u GZM, XV, na str. 426. Godina hidžre »1083« pogrešno je pročitana, a i ona preračunata sasvim je pogrešna.

23 *IV.* Murasela (11.5×7 cm, 7 redaka) koja se vrlo teško čita i iz koje razabiremo da mevla Ahmed (t. j. kadija) smatra, da se može povesti sudski postupak u vezi s traženjem Redžebzade (Redžepović) Abdurrahmana (?) jednog vola od poimence navedenog (ime nečitljivo) kršćanina. Isprava nije uopće datirana kao što to uglavnom i biva kod kadijskih murasela.

24 *VII.* Nedatirano pismo od Jusuf age na Perī-bega, u kojem zagovara i zalaže se za kršćanina Podaja (ili Pudaja). Na poleđini pisma je adresa: gospodinu Perī-begu i napola otisnut muhur.

25 *VIII.* Kao posljednji iz ove treće skupine je teško čitljivo i nedatirano pismo Ahmeda Jusufu Čelebiji, kojim se preporučuje kršćanina Kristića (ili Krisnića) iz sela Gata.

Četvrta je skupina posljednja i najvrednija među turskim dokumentima Splitskog Arheološkog muzeja. Ima svega petnaest carskih povelja (fermana) i jednu fotografsku snimku fermana br. 10 sa kraćim prijevodom na naš jezik, pisanim ćirilicom.

Sve je te povelje u manje više dobrom prijevodu objavio Pavić u studiji na početku citiranoj, u GZM, XV, osim 2 fermana pod brojevima 9 i 15. On je uz prijevod fermana br. 10 uvrstio i njegov faksimil čija se fotosnimka, kako smo već kazali, nalazi među ovim dokumentima kao br. 16.

Mi i tu skupinu turskih dokumenata prikazujemo po kronološkom redu:

1 *Br. 4.* Ferman (financijski) sultana Mehmeda III. (55.3×19.7 cm, 15 redaka, pisma »divani«). Prijevod u GZM, XV, str. 254 u sredini sa tačno preračunatom godinom po n. e., dok bi dnevni datum trebalo po mome računanju samo za jedan dan kasnije odrediti, a taj je: 23. IV. 1603. (12. zu'l-kade 1011.[h]).

2 *Br. 10.* Ferman od istog sultana kao i br. 4. (56×21 cm, 15 i 1/8 retka), koji je u prijevodu u GZM, XV, pri dnu str. 252 – 254 pri vrhu. Datum je dosta tačno preračunat, samo je mjesto ispostavljanja povelje pogrešno navedeno kao »Beograd«, dok je u stvari izdat u logoru poljane Stolnog Beograda i to: u trećoj dekadi rebiul-evvel-a = 8. – 17. IX. 1602.

3 *Br. 16.* Fotosnimka fermana br. 10, čiji je faksimil na str. 253 u GZM, XV.

4 *Br. 1.* Ferman sultana Ahmeda I. (53×21 cm, 10 redaka, divani) (kao da je pri vrhu otkinut ili odrezan, jer nema invokacije). Prijevod tog fermana je u GZM, XV, na str. 254 pri dnu. Mjesto izdanja je u logoru Zemun, a ne u Beogradu, kako je u prijevodu označeno. Datum je dosta tačno preračunat. Međutim sasvim točno bi glasio: 28. VII. – 6. VIII. 1604. (I. dekada rebi-ul-evvela 1013.[h]).

5 *Br. 3.* Ferman sultana Murata IV. (53.2×20.3 cm, 18 redaka, jedan gornji prijevoj otrgnut, jer nema invokacije).

Prijevod tog fermana nalazi se pri vrhu str. 406 u GZM, XV. I ako je datum dosta ispravno preračunat, tačnije određen glasio bi: 8. – 17. X. 1630. (I. dekada rebi-ul-evvela 1040.[h]). Nama je pošlo za rukom dešifrovati i mjesto izdavanja tog fermana kao »(bogom) čuvani grad Budim«, dok je za Pavićevog prevodioca to bilo nečitljivo.

6 *Br. 5.* Ferman sultana Ibrahima (58×22.3 cm, 30 redaka, divani), čiji je prijevod objavljen u GZM, XV, na str. 407 i 408. Taj ferman nosi datum druge dekade prve džumade g. 1050.[h] (po našem preciznijem preračunavanju: 29. VIII. – 7. IX. 1640.) a ispostavljen je u »(bogom) čuvanom gradu Budimu«. Preračunavanje datuma nije, kao obično, pri kraju prijevoda navedeno, nego je to istaknuto u piščevu tekstu odmah prije prijevoda. Prevodilac nam nije izuzetno ovaj put naveo ni mjesto ispostavljanja fermana. I ako prijevod tog veoma opširnog fermana, koji je prevodiocu morao zadati dosta muke i truda pri samom dešifrovanju, a da ne govorim o teškoćama stilski zapletenog teksta, može uglavnom zadovoljiti, ipak ćemo istaknuti dvije omaške, što ih je prevodilac počinio, jer je očigledno odnosne turske riječi krivo dešifrovao. Prva po redu je u početku posljednjeg retka prijevoda na str. 407, jer je dva sinonima »ahz u dželb« (uzeti i prigrabiti) pročitao »ahz ve kelb« (»uzeti i pseto«) pa je tako iskonstruisao »za jedno pseto«. Drugo mjesto pogrešnog prijevoda u (6. retku str. 408) je « ... iz kabinetske pisarne«, jer je namjerno izostavio zaista teško čitljivu riječ »Budunden« (»iz Budima«). U prijevodu tog

dugačkog fermana ima još mjestimice ne sasvim bespriječkornog prijevoda, ali je pogođen pravi smisao pa to ovaj put rađe prešućujemo.

7 *Br. 6.* Ferman (financijski) Mehmeda IV. (58×22 cm, 11 redaka divani). Prijevod toga fermana je u GZM, XV, na str. 427. U datiranju se naš prijepis arapskog teksta godinâ ne poklapa sa prijevodom. Istina je, da smo i mi kolebali u dešifrovanju riječi »sittīn« (šezdeset) ili »sab 'īn« (sedamdeset), ali nikako ne bi mogli usvojiti, da je »tis 'īn« (devedeset), kao što je to pročitao Pavićev prevodilac. Prema tome bi po našem dešifrovanju godišnji datum glasio 1061. ili 1071., pa bi preračunati datum bio 13. XII. 1651. ili 25. VIII. 1661. po n. e. (29 zu'l-hidždže 1061 odn. 1071.[h]).

8 *Br. 13.* Ferman sultana Mehmeda IV. (52.3×20.7 cm, 15 redaka, divani), čiji prijevod se nalazi na str. 421 u GZM, XV, i uglavnom je dobar. Jedino mjesto ispostavljanja fermana »beyurt-i sahray-i Kőprű« trebalo je ispravnije prevesti u logoru poljane Ćuprija, a i mjesečni datum preciznije preračunat glasio bi: I. dekada zu'l-hidždže 1064.[h] 13. – 22. X. 1654. Taj ferman se inače vrlo teško dešifruje.

9 *Br. 11.* Ferman sultana Mehmeda IV. (58.3×21.6 cm, 16 redaka, dīvānī), koji je preveden u GZM, XV, u sredini str. 426. Kako u arapskom tekstu datuma stoji »gurre-i šehr-i muharrem«, trebalo je prevesti 1. muharrema (1083.[h]) i po tome preračunati sa 29. IV. 1672. Dakle je koncem, a ne »sredinom« aprila 1672.

10 *Br. 2.* Ferman sultana Mehmeda IV. (58.5×21.8 cm, 17 redaka). Prijevod toga fermana je u GZM, XV, na str. 428. kao drugi prevedeni turski dokumenat te stranice.

U datumu se ne slažemo u dešifrovanju arapskog teksta ni u preračunavanju dana i godine.

Dok smo mi pročitali »awāhir-i šahr-i džumāzi'l āhir«, prevodilac je morao pročitati »awā'il-i ...«. Po našem dešifrovanju datumskog teksta »posljednja dekada druge džumāde g. 1093.[h]« Preračunati datum bi glasio 27. VI. – 5. VII. 1682, a ako smo se ipak mi zabunili, pa je zaista »prva dekada druge džumāde«, onda bi datum po n. e. trebao glasiti 7. – 16. VI. 1682, dakle ni u kojem slučaju »koncem maja 1683.« kako je to u prijevodu preračunato.

Taj ferman je na vrlo čvrstom i na obadvije strane sjajnom (glanz-) papiru, a tinta je tako intenzivno crna i toliko svježa, kao da je nedavno pisan. Na desnim prijevojima su trouglaste žute mrlje od vlage, koje nisu tekst pokvarile.

11 *Br. 12.* Ferman sultana Mehmeda IV. (60.3×22 cm, 17 redaka, divani) preveden je u GZM, XV, na početku str. 428. U tom prijevodu se u 9. retku očituje prevodiočeva sumnja u dešifrovanju lokaliteta »Stijene«, koju sumnju izražava i u prijevodu fermana br. 4. (GZM, XV, str. 254, 23. redak), kada isti lokalitet navodi kao »Stevabanskoj (?)«. Međutim u prijevodu fermana br. 8 (GZM, XV, str. 429 u 33. retku) isto to ime mjesta transkribuje kao »Stevabanke« bez ikakovog upitnika i sumnje. Budući se tu radi o nazivu mjesta, u kojem je bila solana, s kojom u vezi smo mi u našem lanjskom prikazu turskih dokumenata u splitskom Kaptolskom arhivu izrazili mišljenje, da bi taj lokalitet trebalo pročitati kao »Strojatska ili Strojanska«, jer se u knjizi o Poljicima od popa Kaštelana spominje »Strožanac, nekadašnja poljička solana ...«. Mi istina smatramo i tu tvrdnju smjelom i nategnutom, ali nam se čini vjerojatnijom od gore navedenih transkripcija.

Preračunati datum treba i ovdje ispravno da glasi: 27. VI. – 5. VII. 1682. (treća dekada posljednje džumāde g. 1093.[h]).

12 *Br. 15.* Ferman sultana Mehmeda IV. (59.2×22 cm, 17 redaka i 2 riječi), koji nam Pavić u GZM nije objavio u prijevodu. Početna tri retka formula adrese (inskripcije i salutacije) sasvim su istovjetna s prethodnim fermanom br. 12.

U ekspozicionom dijelu teksta izlaže se, kako su Marko i Ivan, sinovi Pavla, podnjeli Visokoj porti žalbu (arzuhal), u kojoj se kao raja Strojatske (vjerojatno današnji Strožanac) drugim imenom Poljica-mukate (paušalnog zakupa) žale, kako ih zlostavljaju Abduldželil, brat Mehmeda, age tvrđave Nutjak i prijašnji aga tvrđave Prolog Mehmed, koji su im pored svega nasilja oteli i sedamdeset mletačkih (»frengi«) zlatnika i jednu mazgu. U zaključnom dispozicionom dijelu fermana sultan naređuje, da se predmet sudski ispita i, ako su navodi žalbe tačni, da se zlatnici i mazga oduzmu i njima povrate.

I taj ferman nosi sasvim isti datum kao i ferman br. 12. (Treća dekada posljednje džumade g. 1093.[h]).

Na poleđini su tintom tri riječi bosančicom i olovkom u latinici: »verman od Biska« te bilješka: »Nicht übersezt« (!). Pri dnu su još tri turska stilizovana parafa i riječ »New'ī«.

13 *Br. 7.* Ferman sultana Mehmeda IV. (59.5 ×21.7 cm, 18 redaka i jedna riječ). Preveden je u GZM, XV, početak pri dnu str 428 i nastavak na str. 429. Datum (druga dekada redžeba g. 1093.[h]) treba i tu ispravno preračunati: 16. – 25. VII. 1682.

14 *Br. 8.* Ferman sultana Mehmeda IV. (58×22.2 cm, 18 i 1/4 retka, divani) nalazi se u prijevodu u GZM, XV, odmah u nastavku str. 429 poslije prijevoda fermana br. 7. O datumu vrijedi isti ispravak kao kod prethodnog fermana. Pored toga treba istaknuti, da su u trinaestom retku prijevoda pogrešno transkribovana imena Nutjak (kao »Tutijak«) i Abduldželil (kao »Abdul-Medžid«). O transkripciji lokaliteta »Stevabanke« u tom fermanu smo već govorili pri opisu fermana br. 12.

15 *Br. 9.* Ferman sultana Mehmeda IV. (55×21 cm, 20 redaka divani) nije preveden u GZM, XV. To je sasvim pojmljivo, kada se uspoređivanjem sa fermanom br. 8 jasno vidi, da je po sadržaju sasvim, a po tekstu sa par izmijenjenih sinonima skoro isti kao i prethodni ferman. Jedina veća razlika u tekstu je, što ovaj ferman (br. 9.) pri kraju ekspozicionog dijela teksta ima jedan cijeli redak više umetnutog teksta, da su ovu raju na putovima hvatali, zatvarali i tukli pa im kod te zgode mnogo novaca oduzeli i svakojako nasilje činili. I datum je sasvim isti, t. j. 16. – 25. VII. 1682.

Ta povelja je uslijed vlage razmrljana, pa su posljednjih sedam redaka teško čitljivi, jer su se gornji reci na njima otisnuli i odrazili.

Na poleđini su tri turski pisana stilizovana parafa, dok bilješke bosančicom na ovom dokumentu nema. Inače svi ostali imaju na poleđini kraće i duže bilješke bosančicom.

16 *Br. 14.* Ferman sultana Mehmeda IV. (58.2×21.5 cm, 16 redaka, divani), preveden je u GZM, XV, početak prijevoda pri dnu str. 429, a nastavak na str. 430. I taj prijevod je uglavnom besprijekoran, samo datum treba na isti način ispravno preračunati, jer je isti kao i kod fermana br. 7, 8, 9., t. j. 16. – 25. VII. 1682. Povelja je vrlo dobro očuvana, samo na desnim pregibima ima masne (ili vlažne) mrlje i jednu crnu mrlju od tinte na desnoj margini pri dnu.

Tim se završuje naš prikaz turskih dokumenata u biblioteci Arheološkog muzeja u Splitu.

II.

VISOVAČKI DOKUMENTI

Prilaz Visovcu, otočiću na rijeci Krki, najlakši je iz Drniša. Drum iz Drniša vodi krševitom visoravni i onda se odvaja prema koritu Krke, koja se ne vidi, sve dok se ne dođe nad obronke, s kojih se obara put u serpentinama do same obale i do skele, pa se čamcem stiže do otoka Visovca. Ugodan je pogled na čudni i krasni otočić, širok oko 107, dugačak nekih 155 m, a okićen vitim čempresima, zelenim borovima i drugim krošnjatim drvećem.

Na tom doista lijepom i romantičnom otočiću, u miru i tišini osnovali su pod kraj XIV. vijeka augustinijanci manastir, koji su, bježeći ispred Turaka, naselili bosanski franjevci godine 1445.[5]

Od tada pa sve do naših dana franjevci se održaše na Visovcu i s vremenom dogradiše i izgradiše ne samo manastir s crkvom, nego su čak i sam otok nasipanjem povećali.

Taj Franjevački samostan na Visovcu, pored bogate i uredno sređene biblioteke sa 5.715 djela (između 10–15.000 svezaka), ima i nešto arhivalija.

Turski dokumenti su bili smješteni s mnogim drugim spisima i kodeksima u jednoj škrinji (50×48×100 cm). Uglavnom su bili vrpcom povezani u snopiće bez ikakva omota. Radi toga su mnogi ispali iz svojih svežnjića i tako se razasuli među ostale akte i knjige u sanduku. Svrstavanje turskih dokumenata prema njihovoj numeraciji i opasivanje po deset dokumenata u papirnatu pasicu te ponovno povezivanje u svežnjiće trajalo je, i pored pomoći sa strane svećenika, gotovo dva dana.

Na taj se način ispostavilo, da je bilo u svemu šest snopića:

1. Br. 1 do 120, kojima smo pridodali daljih jedanaest dokumenata i tri bianco-papirića s otisnutim turskim muhurima (pečatima). Oznake tih jedanaest dokumenata su: ×2, ×3, ×4, ×5 (brojevi zabilježeni tintenom olovkom); 4 (napisano plavom olovkom); 14, 28, 47 (običnom olovkom); i I bb, II bb, III bb (koje smo mi tako olovkom označili, jer nisu bili uopće numerisani). Tim (arapskim) brojevima označenim različnim olovkama mi u daljnjem izlaganju domećemo još i križić, da bi se na taj način razlikovali od brojeva 1–120.

   Među brojevima 1–120 nije bilo dokumenta br. 48, pa je tako u tom snopiću svega *130 turskih dokumenata*, ne uzimajući u obzir spomenuta tri prazna listića s turskim muhurima.
2. A 1–100, u kojem nema broja A 49, dakle ih je svega *99 kom.*
3. B 1–100, u kojem nema dokumenta pod br. B 15, pa je i tu u svemu *99 dokumenata.*

[5] *Ot. Stipan Zlatović, Franovci Države Presvet. Odkupitelja i Hrvatski puk u Dalmaciji,* (Zagreb, 1888., 8⁰, VIII + 488 str. (str. 15.).

4. C 1–100, koji je kompletan sa svojih *100 dokumenata.*
5. D 1–100, svih *100 dokumenata.*
6. E 1–100, također kompletan sa svojih *100 dokumenata.*

Prema tome bi bilo u svemu 628 turskih dokumenata i tri prazna listića, na kojima je otisnut samo muhur. Međutim se pri razmotavanju svakog pojedinog dokumenta utvrdilo, da su još tri dokumenta, i to: D 48, D 57, E 20 prazni listovi s otisnutim muhurom. Dokumenat A 44 mogao bi se smatrati također praznim, odozgo i odozdo otkinutim, papirom jedne turske isprave, i ako na poleđini ima jedan redak teksta bosančicom i ispod toga latinicom: »Buruntija pašina da nam je s misom hodati«, jer vjerojatno potječe od jednog dokumenta s posebnim brojem. Sličan slučaj je i sa dokumentom A 62, koji je također otkinut jednom već pobrojenom turskom dokumentu, što nam kazuje invokacija »On« na aversu, a na poleđini dva retka teksta bosančicom, pa onda latinicom: »Emre od vojvoda da i(a)jakterija i da neima uzimati niko ajakterije.«

Konačno treba tim dokumentima dodati još i svečani berat, što uokviren i ustakljen visi u predsoblju biblioteke visovačkog samostana.

Na taj način bi se broj turskih dokumenata smanjio na svega 624 komada.

Kod tih turskih isprava teško je utvrditi, po kojem kriteriju su na gore opisani način označeni i svrstavani u pojedine snopiće. Pošto smo razvrstali te dokumente po vrstama i po datumima, došli smo do zaključka, da su u snopićima 1. i 2. u većoj mjeri zastupljeni krupniji i važniji dokumenti, među kojima je velik broj fermana, ovjerovljenih prijepisa fermana, bujuruldija, defterdarevih rješenja i potvrda, kadijskih hudždžeta, temessüka i poziva te rješenja (temessüka) višestepenih upravnih organa i njihovih pisama, koja su često puta sadržavala naređenja nadležnih vlasti.

U snopiću pod 3. najveći dio su različne kadijske isprave, rješenja i potvrde upravnih vlasti i veći broj pisama.

Preostala tri snopića 4., 5. i 6. mahom su manji i sitniji dokumenti, izdavani od kadija i upravnih organa vlasti, pisma i različni drugi sitniji spisi i zapisi. U snopiću 5., a naročito u posljednjem 6. ima veći broj fetvi (pravnih decizija).

Svi ti dokumenti, raspoređeni po osobi ili nadleštvu, koje ih je izdalo, pružaju ovu sliku:

A) *Originali ili ovjerovljeni prijepisi fermana i berata, koje su sultani izdavali.*

Ima ih svega 47 komada, i to:

Tri ovjerovljena prijepisa ahdname (vjerodajnica ili neka vrsta pactum regium), čiji se original pripisuje sultanu Mehmedu-Fatihu, a

nalazi se u fojničkom franjevačkom samostanu.[6] Ti prijepisi su u visovačkom arhivu pod br. A 1, A 15 i A 74.

Dvadeset i jedan ferman u originalu, i to: 1, 3, 4, 6, 7, 16, 18, 19, 33, 36, 43, 55, 67, 70, 99, ×2,
A 51, A 52, A 54, A 55 i A 58.

Trinaest ovjerovljenih prijepisa fermana: 10, 47, 87, 89, 103,
A 13, A 17, A 23, A 30, A 72, A 96,
B 51 i B 53.

Osam carskih berata (ukazi, patenti na privilegije): svečani i uramljeni berat bez broja, koji visi na zidu u predsoblju samostanske biblioteke; 21.
A 53, A 56, A 57, A 59, A 60 i A 61. (Berati A 59 i A 61 mogli bi se označiti i kao finansijski fermani).

Dva ovjerovljena prijepisa berata: A 25, (kao prijepis svečanog berata bb.) i A 26 (više sliči financijskom fermanu).

B) *Vezirske bujuruldije i tefterdarske isprave.* Njih je svega 17 komada, i to:

Devet bujuruldija i jedna vezirska teskera: 5, 11, 30,
A 14, A 22, A 71,
B 29,
C 65, C 81 i
A 27 (teskera bosanskog valije).

Sedam tefterdarskih rješenja i teskera:
8, 113,
A 41, A 43, A 100 (ovjerovljen prijepis tefterdarevog pisma),
B 60,
C 2.

C) *Kadijskih rješenja, protokola, potvrda, objava, poziva, izvještaja i pisama* ima u svemu 181 komad. Moguće je, da smo koje kadijsko pismo uvrstili u slijedećoj grupi pod rubrikom pisama. Kadijske (šerijatske) isprave su ove:

Hudždžeti: 29, 34, 63, 65, 116, 118,
A 10, A 39, A 63, A 95,
B 23, B 55, B 57, B 75, B 80, B 81,
C 39,
D 4 i
E 5. (19 komada).

Temessüki: 24, 25, 27, 28, 31, 37, 41, 45, 46, 49, 54, 60, 62, 69, 85, 88, 91, 92, 97, 98, 119,

[6] Pobliže o tome: *Dr. Josip Matasović, Fojnička regesta,* (67. knjiga »Spomenika« SAN), str. 89–95. – Istorisko-pravni zbornik, sv. 2 (1949). *Turski dokumenti u Bosni iz 2. pol. XV. st.,* str. 200–208, naročito str. 206–208.

A 2, A 4, A 19, A 79, A 87, A 92,
B 18, B 27, B 30, B 35, B 36, B 64, B 72,
C 5, C 6, C 29, C 31, C 35, C 43, C 50, C 59, C 66, C 68, C 71, C 72, C 74,
E 4, E 6, E 7, E 11, E 14, E 21, E 44 i E 45. (55 komada).

Suret-i sidžil i *kajd-i sidžil:* 82, 83, 95, 108.
A 37,
B 7, B 22, B 26, B 44, B 65, B 66, B 70, B 74, B 77, B 82, B 84, B 88, B 94, B 95, B 100.
C 13, C 18, C 26, C 27, C 58, C 60, C 82, C 90, C 92, C 95, C 96,
D 5, D 17, D 19,
E 3, E 8, E 9, E 43 i E 57. (39 komada).

Vesike i teskere: 9, 96, 104,
A 75,
B 47, B 67, B 71,
C 15, C 38, C 47, C 49, C 52, C 64, C 88,
D 22 i
E 97. (16 komada).

Ilami, murasele. arzovi i pisma: 14, 39, 44, 52, 59, 68, 74, 76, 77, 79, 93, 100, 101, 107, 109,
A 68, A 73, A 94,
B 1, B 25, B 28, B 33, B 39, B 68, B 78,
C 20, C 21, C 30, C 75, C 87,
D 1, D 9, D 12, D 14, D 16, D 28, D 31, D 33, D 35, D 46, D 47, D 59, D 60, D 84, D 90,
E 18, E 28, E 37, E 48, E 49, E 51 i E 86. (52 komada).

D) *Muftijske fetve* (pravne decizije), kojih je svega 23 komada:
78,
B 16,
D 2, D 8, D 49, D 73, D 91, D 96,
E 12, E 13, E 23, E 25, E 26, E 27, E 29, E 34, E 35, E 38, E 64, E 71, E 76, E 77, E 99.

E) *Različne isprave viših i nižih upravnih i vojnih organa vlasti.* – Njih je najviše, t. j. 351 komad.

Hudždžeti i temessůki (odluke, odredbe i uvjerenja):
2, 15, 17, 22, 23, 38, 40, 50, 51, 53, 56, 64, 66, 73, 81, 90, 94, 106, 111, 112, 114, 115, 117, ×3,
A 3, A 5, A 11, A 12, A 18, A 20, A 24, A 28, A 29, A 42, A 46, A 47, A 67, A 77, A 80, A 83, A 85, A 88, A 89, A 90, A 98,
B 3, B 11, B 46, B 49, B 50, B 58, B 69, B 83, B 92, B 97,
C 1, C 7, C 9, C 19, C 22, C 28, C 33, C 34, C 37, C 41, C 51, C 53, C 56, C 57, C 61, C 62, C 63, C 67, C 70, C 73, C 77, C 78, C 93, C 94, C 97, C 99,

D 3, D 13, D 25, D 37, D 39, D 55, D 61, D 71, D 87,
E 10, E 15, E 42, E 50, E 52, E 53, E 55, E 68, E 74. (99 komada).

Ovjerovljeni prijepisi pisama: 42, 120,
B 93,
C 42. (4 komada).

Različne teskere (t. j. u smislu potvrde; dozvole za popravak ili gradnju zgrada; potvrde o obavljenoj inspekciji izvršenih popravaka i izgrađenih objekata te o periodičnim inspekcijama samostana; uvjerenja o plaćenim daćama i pristojbama; priznanice o naplaćenom dugu i sl.; uvjerenja povodom izvida ili istrage kakvog krivičnog djela ili postupka, ubijstva, smrtnog slučaja i sl.; dozvole za služenje mise, sakupljanje lemozine, kupovinu robe i hrane i t. d. te, konačno i takozvane tapu-teskere ili tapuname t. j. gruntovne posjedovnice te proputnice): 32, 35, 75, 105, +4, +14, +47, I^{bb}, II^{bb}, III^{bb},
A 31,
B 4, B 5, B 20, B 32, B 42, B 76, B 85, B 87, B 90, B 91,
C 3, C 44, C 45, C 46, C 48, C 84, C 89,
D 6, D 10, D 11, D 15, D 18, D 21, D 27, D 32, D 34, D 38, D 40, D 41, D 43, D 44, D 45, D 50, D 53, D 58, D 62, D 63, D 64, D 65, D 66, D 67, D 69, D 70, D 76, D 78, D 79, D 81, D 82, D 83, D 85, D 88, D 92, D 93, D 94, D 95, D 97, D 98, D 99, D 100,
E 16, E 17, E 19, E 24, E 30, E 32, E 33, E 36, E 41, E 46, E 47, E 58, E 62, E 63, E 65, E 66, E 70, E 72, E 75, E 78, E 79, E 80, E 82, E 83, E 85, E 87, E 88, E 89, E 90, E 91, E 92, E 93, E 95 i E 96. (104 komada).

Izvaci iz poreskih knjiga (teftera):
26,
A 36,
B 14 (izvadak iz gruntovnog katastra),
C 91,
D 20, D 23, D 30, D 80. (8 komada).

Pisma i predstavke: većinom službenih, a djelomično i privatnih lica:
12, 13, 20, 57, 58, 61, 71, 72, 84, 86, 102, 110, ×5,
A 6, A 7, A 8, A 9, A 16, A 21, A 32, A 33, A 34, A 35, A 38, A 40, A 45, A 48, A 50, A 64, A 65, A 66, A 69, A 70, A 76, A 78, A 81, A 82, A 84, A 86, A 91, A 93, A 97, A 99,
B 2, B 6, B 8, B 9, B 10, B 12, B 13, B 17, B 19, B 21, B 24, B 31, B 34, B 37, B 38, B 40, B 41, B 43, B 45, B 48, B 52, B 54, B 56, B 59, B 61, B 62, B 63, B 73, B 79, B 86, B 89, B 96, B 98, B 99.
C 4, C 8, C 10, C 11, C 12, C 14, C 16, C 17, C 23, C 24, C 25, C 32, C 36, C 40, C 54, C 55, C 69, C 76, C 79, C 80, C 83, C 85, C 86, C 98, C 100,
D 7, D 24, D 29, D 36, D 42, D 51, D 52, D 54, D 56, D 68, D 72, D 74, D 75, D77, D 86, D 89,

E 1, E 2, E 22, E 31, E 39, E 40, E 54, E 56, E 59, E 60, E 61, E 67, E 69, E 73, E 81, E 84, E 94, E 98. (136 komada).

F) *Ostale isprave.* Samo ih je neznatan broj od *5 komada:*

loo: »Džizjet ur-re 's izni«, neka vrsta specijalne namire na plaćenu glavarinu (džizju).[7]

+*28:* stihovi i kraća poglavlja (sureta) iz Kur'ana.

×*4:* arapski kršćansko-vjerski tekst (25 redaka).

D 26: papirić s imenima svjedoka bez ikakva sadržaja i datuma.

Br. 80: reklamna tiskanica na turskom jeziku, u kojoj se opisuju ljekovita djelovanja za sve moguće bolesti nekog napitka, koji su izumili karmelićanski svećenici u Veneciji, pod imenom: »ogul oti ruhi«, t. j. »etersko ulje pčelinje metvice (matičnjaka)«. Latinski naziv te ljekovite biljke je: »melissa officinalis«. (Pobliže: Kušan dr. Fran, *Ljekovito bilje*, str. 317 i sl.)

Kronološki poredani po godinama izdanja ti turski dokumenti visovačkog manastira redaju se ovako:

Godina 863.h (sic) (poč. 8. XI. 1458.): A 1 i A 15 (ovjerovljeni prijepisi »ahdname«);
God. 954.h (poč. 21. II. 1547): C 59;
God. 963.h (sic) (poč. 16. XI. 1555.): A 74 (treći ovjerovljeni prijepis »ahdname«);
God. 964.h (poč. 4. XI. 1556): 106;
God. 965.h (poč. 24. X. 1557): C 85;
God. 966.h (poč. 14. X. 1558): 90;
God. 967.h (poč. 3. X. 1559): 91, – C 55 i C 66;
God. 968.h (poč. 22. IX. 1560): 119;
God. 970.h (poč. 31. VIII. 1562): B 3;
God. 971.h (poč. 21. VIII. 1563): E 53;
God. 974.h (poč. 19. VII. 1566): C 96;
God. 976.h (poč. 26. VI. 1568): C 91;
God. 978.h (poč. 5. VI. 1570): 89 – B 86;
God. 981.h (poč. 3. V. 1573): 2;
God. 982.h (poč. 23. IV. 1574): 85, 86, – B 47;
God. 986.h (poč. 10. III. 1578): 65;
God. 987.h (poč. 28. II. 1579): 82, – B 19;
God. 991.h (poč. 25. I. 1583): D 41;
God. 993.h (poč. 3. I. 1585): C 73;
God. 994.h (poč. 23. XII. 1585): C 86;
God. 995.h (poč. 12. XII. 1586): E 7;
God. 996.h (poč. 2. XII. 1587): C 37, C 68, – D 23;
God. 997.h (poč. 20. XI. 1588): C 7;

[7] Pobliže o džidzji u *Enciklopediji Islama*, I, str. 1097, ili u *Handwörterbuch des Islam* s. v. »Djizya«.

God. 999.^{h} (poč. 30. X. 1590): B 9, – C 94, C 95, – E 41;
God. 1000.^{h} (poč. 19. X. 1591): A 11, – D 61, D 65, D 71, – E 11;
God. 1001.^{h} (poč. 8. X. 1592): B 95, – C 90;
God. 1002.^{h} (poč. 27. IX. 1593): C 62;
God. 1003.^{h} (poč. 16. IX. 1594): B 74, – E 8;
God. 1004.^{h} (poč. 6. IX. 1595): B 87, – C 19 i C 35;
God. 1007.^{h} (poč. 4. VIII. 1598): 83;
God. 1008.^{h} (poč. 24. VII. 1599): A 82, – D 17, D 18, – E 9;
God. 1009.^{h} (poč. 13. VII. 1600): 87, 92, – B 53, – C 31, – D 99, – E 1, E 5, E 6;
God. 1010.^{h} (poč. 2. VII. 1601): III^{bb}, – A 5, A 61, A 83, – C 50, C 84, – E 3;
God. 1011.^{h} (poč. 21. VI. 1602): A 77, – D 78;
God. 1012.^{h} (poč. 11. VI. 1603): B 58, – C 27;
God. 1013.^{h} (poč. 30. V. 1604): A 17, A 37, A 54, – B 18, B 97, – E 4, E 14, E 18;
God. 1015.^{h} (poč. 9. V. 1606.): 70, – A 72, A 92, – B 20, – C 5, C 63, – D 45;
God. 1016.^{h} (poč. 28. IV. 1607): +4, – C 56;
God. 1017.^{h} (poč. 17. IV. 1608): B 69;
God. 1019.^{h} (poč. 26. III. 1610): A 48, A 98, – E 57 i E 83;
God. 1020.^{h} (poč. 16. III. 1611): C 43;
God. 1021.^{h} (poč. 4. III. 1612): A 6, – B 18, B 94, – E 19;
God. 1022.^{h} (poč. 21. II. 1613): B 22, B 23, B 64, – C 60, – D 14;
God. 1023.^{h} (poč. 11. II. 1614): 41, – B 42, – E 42;
God. 1024.^{h} (poč. 31. I. 1615): 40, 51, 73, 81, – C 97, – E 52, E 56, E 79;
God. 1025.^{h} (poč. 20. I. 1616): 22, 116, – A 76, – B 83;
God. 1026.^{h} (poč. 9. I. 1617): A 80, A 89, A 94, – D 74;
God. 1027.^{h} (poč. 29. XII. 1617): 103, – ×3, – A 13, A 30, A 79, A 87, A 88, – B 46, B 51, B 72, B 80, – D 11, – E 10 i E 75;
God. 1028.^{h} (poč. 19. XII. 1618): 36, 67, – A 47, A 67, A 100, – B 92, – C 93, – D 80, – E 58;
God. 1029.^{h} (poč. 8. XII. 1619): 84, – A 20, A 56, – B 26, B 44, – C 61;
God. 1030.^{h} (poč. 26. XI. 1620): A 32, – C 34, – D 88;
God. 1031.^{h} (poč. 16. XI. 1621): A 12, A 60, – B 4, – C 46, C 49, – D 22, D 70;
God. 1032.^{h} (poč. 5. XI. 1622): 79, +47, – A 34, – C 9, C 12, C 88, – D 13, D 92, – E 88;
God. 1033.^{h} (poč. 25. X. 1623): 16, – B 70, – C 45, – C 51, C 82, – D 58;
God. 1034.^{h} (poč. 14. X. 1624): C 33, C 57;
God. 1035.^{h} (poč. 3. X. 1625): 33, 47, – E 82;
God. 1036.^{h} (poč. 22. IX. 1626): A 18, – D 67, – E 36, E 50;

God. 1037.h (poč. 12. IX. 1627); 46, 104, ×2, – A 31, A 52, A 59, – B 71,B 85, B 91, – C 29;
God. 1038.h (poč. 31. VIII. 1628): 18, 55, 88, 100, – B 50, – C 18, C 92, – D 39, D 55, D 85, – E 44, E 45;
God. 1039.h (poč. 21. VIII. 1629): B 32, B 49, – C 26, C 70, – D 50;
God. 1040.h (poč. 10. VIII. 1630): 96, +14, – B 66, B 90, – C 71, – E 32, E 78, E 97;
God. 1041.h (poč. 30. VII. 1631): 37, 66, 91, – A 4, A 10, A 51, A 55, A 63, A 66, A 78, – B 30, B 57, B 75, – C 6, C 22, C 72, C 99, – D 81, – D 87, – E 31, E 43;
God. 1042.h (poč. 19. VII. 1632): 111, 117, – A 9, – C 15, C 77, – D 19, D 38, D 47, D 53, D 64 i D 83;
God. 1043.h (poč. 8. VII. 1633): 108, – D 62, D 94, – E 85, E 89, E 90, E 92;
God. 1044.h (poč. 27. VI. 1634): 97, 112, 114, 118, – A 29, A 90, – B 56, – E 62;
God. 1045.h (poč. 17. VI. 1635): 6, 25, 27, – A 3, A 42, – B 88, – D 6, – E 51, E 72, E 93;
God. 1046.h (poč. 5. VI. 1636): 5, 35, – D 25, D 32, D 27;
God. 1047.h (poč. 26. V. 1637): 63, 93, I^{bb}, – B 11, B 36, – C 39, – D 10, D 21, D 27;
God. 1048.h (poč. 15. V. 1638): 28, 50, 105, – B 31, B 82, – C 48, C 67;
God. 1049.h (poč. 4. V. 1639): 4, 7, 8, 19, 49, 95, – A 2, A 24, A 64, – B 35, B 55, B 77, B 84, – C 13, C 41, C 53, C 78, C 80, – E 87;
God. 1050.h (poč. 23. IV. 1640): 3;
God. 1051.h (poč. 12. IV. 1641): A 46, A 75, A 84, – C 74;
God. 1052.h (poč. 1. IV. 1642): A 14, A 22, – D 60, – E 46, E 49;
God. 1053.h (poč. 22. III. 1643): 101, 102, B 65;
God. 1054.h (poč. 10. III. 1644): B 81, – C 28, C 58, – D 5, D 76;
God. 1055.h (poč. 27. II. 1645): 23, 29, – B 27, – D 15, D 40, D 69, – E 21, E 48;
God. 1056.h (poč. 17. II. 1646): 38, – A 53, A 85, A 95, – C 3, C 64, C 81, – D 79, D 82, – E 55;
God. 1057.h (poč. 6. II. 1647): A 57, – B 29, – C 65, – E 17;
God. 1059.h (poč. 15. I. 1649): E 16;
God. 1069.h (poč. 29. IX. 1658): E 66;
God. 1074.h (poč. 5. VIII. 1663): A 96;
God. 1075.h (poč. 25. VII. 1664): A 58;
God. 1077.h (poč. 4. VII. 1666): B 100;
God. 1082.h (poč. 10. V. 1671): 10, 11, 15, 113, – A 26, – C 2;
God. 1084.h (poč. 18. IV. 1673): E 96;
God. 1085.h (poč. 7. IV. 1674): 9, 17, 21, 39, 59, 68, – A 23, A 25, – C 47; Svečani (uokvireni) berat;

God. 1086.^{h} (poč. 28. III. 1675): 1, 56, 69, 98, – A 97, – C 52, – D 16, – E 37;
God. 1087.^{h} (poč. 16. III. 1676): 24, 43, 54, – D 63;
God. 1088.^{h} (poč. 6. III. 1677): 44, 71, – B 7;
God. 1089.^{h} (poč. 23. II. 1678): 30, 62, II^{bb}, – C 1, C 16, – D 90, – E 24;
God. 1090.^{h} (poč. 12. II. 1679): 31, 64, – D 3, D 20;
God. 1091.^{h} (poč. 2. II. 1680): 20, – A 27, – C 89, – D 30, D 44, – E 28;
God. 1092.^{h} (poč. 21. I. 1681): 60, 115, 120. – A 71. – B 5, B 14, – C 38, – D 1.
God. 1093.^{h} (poč. 10. I. 1682): 34, – D 4, D 43, D 100, – E 68;
God. 1094.^{h} (poč. 31. XII. 1682): A 41, – C 44;
God. 1098.^{h} (poč. 17. XI. 1686): B 60;
God. 1099.^{h} (poč. 7. XI. 1687): 94;
God. 1111.^{h} (poč. 29. VI. 1699): 93;
God. 1119.^{h}, *1120*^{h}, *1121.*^{h}, *1123.*^{h} (poč. 4. IV. 1707, 23. III. 1708, 13. III. 1709., 19. II. 1711): E 100 (četiri, jedna ispod druge našivene, potvrde o glavarini »džizyet ur-ra's izni«.).
God. 1137.^{h} (poč. 20. IX. 1724): B 76.

Dovde navedenih datiranih dokumenata ima u svemu 433 komada. K tomu bi trebalo pribrojiti još i ovih šest dokumenata:

26, 45, – A 43, – D 34, D 37, – E 95, kod kojih su datumi nepotpuni ili izostavljeni, jer pisar uz mjesečni datum nije naveo godišnji (26 i D 37), ili je dokumenat očupan i oderan pa je i datum nestao (kod A 43 su miševi odgrizli godinu, a kod E 95 je u cjelini otrgnut). Kod dokumenata 45 i D 34 smo opet mi na brzini previdjeli notirati datume. Isprava br. 45 je temessük skradinskog kadije Memije, pred kojim se vodila rasprava u vezi s pašnjakom franjevačkog imanja Kuželj (u blizini skele dolazeći od Drniša i sela Brištana), koji su svojatali i uživali seljani Brištana, pa su povodom toga spora saslušani brojni svjedoci i utvrđena granica pa onda izdano to sudsko rješenje. Sasvim je isključeno, da to rješenje ne bi bilo datirano. Slično je i sa ispravom D 34 kao teskerom, kojom neki vojvoda Mustafa potvrđuje franjevcu visovačkog samostana fra Mihovilu, da ga je ranio imenovani kršćanin i tom prilikom mu (fra Mihovilu) oduzeo papire. Nije vjerojatno, da bi i ta isprava bila bez datuma.

Preostalih 185 dokumenata su bez datuma, i to:

a) u prvom snopiću bez oznake slova a pod brojevima: **12**, **13**, 14m, 32, **42**, 52m, **53**, **57**, **58**, **61**, **72**, **74**, 75, **76**, **77**, *78*, 80, **107**, 109m, **110**, ×4, ×5, +28;

b) u drugom snopiću s oznakom slova »*A*« i pod brojevima: **7**, **8**, **16**, 19?, **21**, **33**, **35**, 36, **38**, 39, **40**, **45**, **50**, **65**, **66**, **69**, **70**, **73**, **81**, **82**, **86**, **91**, **93**, **99**;

c) u trećem snopiću s oznakom slova »*B*« i pod brojevima: **1**, **2**, **6**, **8**, **10**, **12**, **13**, *16*, **17**, **21**, **24**, 25m, **28**, **33**, **34**, **37**, **38**, 39m, **40**, **41**, **43**, **45**, **52**, **54**, **59**, **61**, **62**, **63**, 67m, **68**, **73**, **78**, **79**, **89**, **96**, **98**, **99**;

d) u četvrtom snopiću s oznakom slova »*C*« i pod brojevima: **4**, **8**, **10**, **11**, **14**, **17**, **20**, **21**, **23**, **24**, **25**, **30**, **32**, **36**, **40**, **42**, **54**, **69**, 75m, **76**, **79**, **80**, **83**, **87**, **98**, **100**;

e) u petom snopiću s oznakom slova »*D*« i pod brojevima: *2*, **7**, *8*, 9m, 12m, **24**, 26m, 28m, **29**, 31m, **33**, 35m, **36**, **42**, 46m, *49*, **51**, **52**, **54**, **56**, **59**, 66?, **68**, **72**, **73**, **75**, **77**, 84m, **86**, **89**, *91*, 93, 95, *96*, 98;

f) u šestom snopisu s oznakom slova »*F*« i pod brojevima: **2**, *12*, *13*, 15?, **22**, *23*, *25*, *26*, *27*, *29*, 30?, **31**, *34*, *35*, *38*, **39**, **40**, 47, **54**, **59**, **60**, **61**, 63?, *64*, 65, **67**, **69**, 70?, *71*, **73**, 74, *76*, *77*, **81**, **84**, 86m, 91, **94**, **98** i *99*.

Ako pobliže razmotrimo te nedatirane dokumente, mi ćemo utvrdit, da se ponajviše radi o dokumentima, koje Turci nisu običavali datirati. To su u prvom redu *fetve* (odluke nadležnih vjerskih funkcionera, t. j. muftija, a ponekad i kadija). Brojeve svih fetvi označili smo kurzivom.

U mnogo većem broju su zastupljena pisma i obavijesti, koje također Osmanlije, uz vrlo rijetke izuzetke, nisu datirali. Njihovi brojevi su masno štampani. (U rukopisu dvostruko podvučeni).

Na trećem mjestu su kadijske murasele (pozivi, raspisi i obavijesti), čijim brojevima smo dodali slovo »m«.

Šest dokumenata, čije smo brojeve popratili znakom upitnika »?«, morali su, s obzirom na njihovu vrstu i sadržaj, biti datirani, ali smo vjerojatno u žurbi propustili njihove datume pribilježiti.

Preostaje još da se dotaknemo onih dokumenata, koje smo naprijed naveli bez ikakvog isticanja i znaka. Br. 80 odnosi se na reklamnu tiskanicu i, razumije se, ne nosi datuma. Brojevi ×4 i +28 su prijepisi arapskog teksta iz Kur'ana, odnosno neke vjerske (kršćanske) molitve na arapskom jeziku, pa su, logično, bez datuma. Ostali brojevi t. j. 32, 75, A 36, A 39, D 93, D 95, D 98, E 47, E 65, E 74, E 91 su – s izuzetkom broja A 36 kao izvatka iz poreskog teftera – različne tezkere, što su normalno trebale imati datum, ali su ga njihovi pisari izostavili.

Nekim od ovih nedatiranih dokumenata mogao bi se odrediti približan, a ponekad i točan godišnji datum. Često puta je na samom muhuru, kojim je isprava žigosana, urezana i hidžranska godina. Tu i tamo je uz kratak sadržaj spisa bosančicom na poleđini navedena godina po n. e. Tako je na pr., na ispravama A 16 i E 47 u otisnutom muhuru godina 989.^{h} (poč. 5. II. 1581., svršava 25. I. 1582.) odnosno 1035.^{h}? (poč. 3. X. 1625., svršava 21. IX. 1626.), a na poleđini ispravâ 53 i D 98 uz tekst bosančicom ili latinicom zabilježena godina 1674, odnosno 1679. Nekim dokumentima bi bilo moguće odrediti približno

točan datum ispostavljanja po predmetu isprave, po potpisu ispostavljača nedatiranog dokumenta i po starosti papira i vrsti pisma. To je moguće osobito onda, kada se radi o mnogobrojnim dokumentima jedne ustanove, kao što su to u ovom našem slučaju visovački dokumenti, određenog relativno užeg područja i kraćeg vremenskog razdoblja, pri čemu nailazimo na datirane dokumente, koji govore o istom predmetu kao i nedatirani ili imaju isti potpis i muhur (pečat).

O sadržaju turskih dokumenata franjevačkog samostana na Visovcu mi smo već prilikom njihovog razvrstavanja po vrstama u pojedinim objašnjavanjima među zagradama natuknuli, o čemu mnoge od ovih isprava govore. Razumije se, da bi bilo najbolje sve isprave u kraćim ili opširnijim izvodima, a za nauku najinteresantnije u punom prijevodu sa dešifrovanim prijepisom u turskom pismu i s faksimilima prevesti i detaljno obrazložiti. Takvu opsežnu obradu ostavljamo, kako je u samom uvodu ovog elaborata rečeno, za kasnije.

Mi ćemo se ovaj put ograničiti na nekoliko, po našem mišljenju, najvažnijih javno-pravnih i privatno-pravnih dokumenata, te ukazati na glavnije karakteristike njihova sadržaja.

Na prvom mjestu ističemo tri ovjerovljena prijepisa »ahdname« sultana Mehmeda II. (Osvajača). Kako smo to već ranije spomenuli, ta »ahdnama« je bila predmetom izučavanja i analiziranja profesora Matasovića, G. Elezovića, H. Šabanovića i drugih.[8] Upućujući na te rasprave mi ćemo ovdje ukazati na neke krupnije razlike u tekstu ova tri visovačka prijepisa i na njihovo raznoliko datiranje.[9]

Prvi visovački prijepis »ahdname« pod br. *A 1* ovjerovio je kadija u Olovu Mustafa. U njezinu tekstu zakletve sultan Fatih se zaklinje i velikim Profetom (Muhamedom). Treba naročito istaknuti, da prepisani datum glasi: 18. maja 863.[h] (!) (1458!)[10]

Drugi ovjerovljeni prijepis »ahdname« pod br. *A 15* prepisao je i ovjerio kadija u Skradinu ʿAlī ibn Šayhī. Tu nema u zakletvi da se sultan kune i »našim velikim Profetom« pa i datum glasi samo: *28* maja bez godine.

[8] Osim publikacija navedenih u *Tur. dok. u B. iz dr. pol. XV. stoljeća* od neimenovanog pisca (str. 201, bilj. 4) treba isporediti u vezi »ahdname« još i ove:

a) *Spomenica Franjevačke klasične gimnazije u Visokom 1882–1932*, Beograd 1932, članak od prof. fra RASTKA DRLJIĆA, *Fra Martin Nedić i autentičnost ahdname*, str. 312–315;

b) »OBZOR«, br. 179 od 12. VIII. 1932, članak u podl. od KASIMA G., *Turski sultani i bosansko-hercegovački franjevci*, u kojem ima i hrvatski prijevod »ahdname«;

c) ĆOROVIĆ V., *Istorija Jugoslavije*, str. 286 i

d) *Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft* (ZDMG), knjiga 90 (1936), str. 59.

[9] Najbolje i najpraktičnije bi bilo donijeti sva tri prijepisa u faksimilima ili u prijepisu arabicom. Mi međutim nismo ovaj puta mogli da ih fotografiramo, a prijepise dešifrovanih tekstova naša tiskara ne može štampati, jer ne raspolaže slogom arabice.

[10] Isporedi: *Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XV. stoljeća*, str. 205, bilješka 5.

Treći prijepis »ahdname« pod br. *A 74* je sačinio i ovjerio kadija beogradski Kāmil ibn Redžeb. Taj se u tekstu poklapa s prvim prijepisom (A 1) sa 3–4 veoma sitne razlike pojedinih riječi, ali se tekst datuma znatno razlikuje i od prvog i od drugog (A 15) prijepisa i glasi: u maju 963.h godine (1555. po n. e.).

U vezi »ahdname« nije na odmet zabilježiti još i prijepis fermana sultana Mustafe I. br. *A 30*, koji je upućen bosanskom valiji Skender paši, sarajevskom kadiji i ostalim kadijam Bosne, jer se u tom fermanu izričito priznaje »ahdnama«. Taj ferman je izdan u Carigradu i datiran: prva dekada prve džumade 1027.h (26. IV. – 5. V. 1618.). I u mnogim drugim visovačkim dokumentima susrećemo pozive na »ahdnamu«, a to je i shvatljivo, kada se zna, da je upravo ova »ahdnama« prvi i glavni turski dokumenat, kojim se priznala i garantovala osnovna prava katoličke vjeroispovijesti, zajamčilo njezino slobodno ispovijedanje i priznalo mnoge privilegije franjevačkim manastirima, crkvama i njima samima.

U kolikoj mjeri su se turske vlasti pridržavale odredaba »ahdname«, vidi se iz mnogih visovačkih dokumenata. Razumije se, da ima i takvih isprava, iz kojih se doznaje, kako se niži i periferijski organi otomanske vlasti nisu mnogo obazirali na zagarantovane vjerske slobode i privilegije visovačkih franjevaca. Najveći dio takvih isprava objavio je Ot. Stipan Zlatović u prijevodu ili izvodu Pave Jazvè (Jazvića) iz Livna u svom citiranom djelu »*Franovci i Hrvatski puk u Dalmaciji*«. To smo doznali i iz jedne cedulje, priložene uz snopić 5 (D-dokumenti), s ovom bilješkom: »Razna pisma turska, odnosno na samostan i župe, kojih veći dio preveo je gosp. Jazvić iz Livna na prošnju o. Zlatovića; a i tako svakom pismu sadržaj naznačen je bosanicom«.

U spomenutoj knjizi Zlatovića citirani su i kratko objašnjeni ovi turski dokumenti Visovačkog samostana:

Broj 7 (na str. 35) ferman sultana Hamida I., izdan »u taboru kod varošice Osijek« u prvoj dekadi prve džumade 1049.h (30. VIII. – 8. IX. 1639.), upućen skradinskom kadiji u vezi visovačkih fratara. U tom fermanu se navodi, kako su u nekim godinama suše i gladi radi nestašice hrane i da ne bi bili uznemirivani od terorističke i nasilničke družbe, kojima bi morali dijeliti hranu, redovnici Visovca prisiljeni na neko vrijeme da se sklone u tvrđavu Drniša. U njihovoj odsutnosti dešava se da putnici namjernici učine mnogo štete i zla, obijajući vrata manastiru i gazeći im vinograde i vrtove, pa mole da se to zabrani i spriječi. Car ističe, da se raji za njegova vremena (vladanja) mora obezbijediti miran život pa naređuje, da se provede istraga i zabrani, da se redovnici uznemiruju i da se kod njih besplatno jede i pije.

Broj 102 (str. 35) je pismeno naređenje (pismo), datirano u trećoj dekadi ramazana 1053.h (3. – 12. XII. 1643). Pisano je »u taboru na livanjskom polju« i upućeno na skradinskog kadiju. Pendže (stilizovani potpis) nisam mogao dešifrovati, dok sam na velikom okruglom pečatu na sredini poleđine dokumenta mogao pročitati samo »Dilaver«, što bi

moglo biti ime paše, pisca te isprave. Svakako nije kadija, kako to Zlatović bilježi. Po sadržaju je to pismo slično sadržaju navedenog fermana br. 7, na koji se i poziva. U pitanju je opet gladna godina i visovački fratri se sklanjaju ponovno u Drniš i t. d.

Broj 103 (str. 60), po Hasanu, skradinskom kadiji, prepisani i ovjerovljeni ferman sultana Osmana II. (može biti da je i sultana Mustafe I.), adresovan na bosanskog vezira Skender-pašu, na sandžak-begove Zvornika, Srijema, Požege, Muhača, Pečuja, Hercegovine, Klisa, Like i Smedereva i na kadije tih sandžaka (okruga). U njemu se naređuje, da se svećenike na njihovu putu po selima i t. d. ne napada, da im se roba ne carini, da ih se radi nepronađenog ubice ne uznemiruje i t. d., i t. d.. Ferman (t. j. original tog prijepisa) izdan je u Carigradu 25. šabana 1027.h (17. VIII. 1618.).

Broj A 68 (str. 60 pri dnu), pismo skradinskog naiba (zamjenika kadije) Hasana, bez datuma, upućeno organu višestepene vlasti, vjerojatno izravno sultanu, u kojem se navodi uglavnom ono, što je Zlatović u izvodu prijevoda citirao. U originalu stoji, da su ih u ponoći napali i obili vrata od deset ćelija. Ne radi se o »bujruntiji« nego je pismo. Ne znamo, odakle je Zlatović prenio »godinu 1613.«, ako nije, vjerojatno, bila otisnuta na muhuru ili dodata tekstu bosančice na poleđini, što mi, moguće, nismo na brzini zapazili.

Broj C 87 (str. 61), pismo od mevla (kadije) Mustafe ibn Velije na sultana, kojim izvještava, da je u društvu s kajmakamom Krke Ali-agom došao na Visovac i bio svjedokom ružnog postupka i nasilja petorice softi iz Drniša i Vrhrike (Vrlika?), pa traži da se opomenu i da se siromašnoj raji (svećenicima) obezbijedi miran život. Dokumenat nije datiran pa nije jasno, odakle Zlatoviću podatak, da je to bilo »iste godine« t. j. 1613 i na osnovu čega zaključuje, da je to tužba kliškog kadije. I sam prijevod u izvodu je i suviše slobodan. Odmah poslije tog pisma je kratak izvod kadijskog temessüka *br. A 95*, koji je izdao krčki kadija Osman u trećoj dekadi safera 1056.h (8. – 16. IV. 1646.). Kratki izvod Zlatovića podudara se s originalom. Potrebno je još nadodati, da o ovom slučaju govori i temessük br. A 85, od Krčkog mir-i live Halila, koji je na licu mjesta vodio istragu i koji u svom aktu konstatuje, da su Veli-aga-zade Mustafa i Pilišde-oglu Durak drumski razbojnici. I taj temessük nosi datum kao i br. A 95.

Broj C 85 (str. 62 pri dnu i str. 63 pri vrhu) je pismo (pismeno naređenje) livanjskog paše Ferhada, a, sudeći po pendži, *nije* kajmakama, kako to Zlatović kazuje. Datum je prve dekade redžeba 965.h = 19. – 28. IV. 1558. Inače je izvod prijevoda uglavnom dobar.

Broj 90 sa kraćim izvodom nadovezuje se odmah ispod br. C 85 na istoj strani. Sigurno je omaška, kada je u Zlatovićevoj knjizi štampano »Br. 96«. I taj dokumenat (br. 90) je izdao u obliku temessüka isti Ferhad ili, kako se na njegovu pečatu jasnije čita, Bekir ibn Ferhad upravo slijedeće godine, kako to i Zlatović bilježi (II. dekada safera 966.h = 23. XI. – 2. XII. 1558.). – Odmah za tim dokumentom citiran je dokumenat:

Broj 91, temessük skradinskog kadije sejjida Ahmeda u trećoj dekadi prve džumāde 967.[h] (18. – 27. II. 1560.).

Zatim dolazi kratki sadržaj dokumenta br. B 86, što je krivo označeno, jer se, sudeći po sadržaju, radi sasvim sigurno o dokumentu *broj 86* (t. j. bez slova B) pa ako i dokumenat B 86, govori također o ubiranju crkvenih daća grčkog i srpskog svećenstva. Dokumenat je ispostavljen u Livnu g. 978.[h] (poč. 5. VI. 1570.), a dokumenat *broj 86* je izdan u Akhisaru (Pruscu) u drugoj dekadi zu'l-kâde g. 982.[h] (22. II. – 3. III. 1575.) na tužbu kršćana iz nahije Zagrađa u kliškom sandžaku (nije dakle »iz Kotara i Zagrađa, kliškog sandžaka«, kako stoji u Zlatovićevoj knjizi na str. 63), što se sasvim podudara sa Zlatovićevim prikazom.

Na istoj stranici je i vrlo kratak izvod prijepisa fermana sultana Mehmeda III. izdanog u Beogradu u prvoj dekadi ramazana g. 1009 (6. – 15. III. 1601.) pod *brojem 87.*

Iz svih tih dokumenata (C 85, 90, 91, 86 i 87), a osobito iz mnogo drugih, na koje se Zlatović nije osvrnuo, ne bi se dao izvesti zaključak do kojeg je Zlatović došao, kada na str. 62 svoga djela tvrdi doslovno ovo: »Ali biede koje pretrpiše franovci i puk katolički na turskih zemljah od hrišćana, ne bijahu od vlade, činovnika ili posabitih kipa, nego od carigradskog patrike i srpskih mitropolita i vladika, dakle od crkve hrišćanske.« Ti i ostali turski dokumenti visovačkog arhiva više govore u prilog poznate i oprobane prakse svakog tuđinskog osvajača i tlačitelja drugih naroda, da je ta turska »zaštita« katoličkog klera protiv presizanja pravoslavnog imala za cilj razdvajanje podjarmljenih naroda. Taj je motiv izričito naveden u fermanu sult. Murada IV, izdanom u Carigradu u prvoj dekadi šabana 1035 (28. IV. – 7. V. 1626.), kada se u njemu između ostalog jasno kaže, da su svećenici vlaških i srpskih nevjernika *drugog vjerozakona i naroda* (»bunlarin āyīn ve milleti baška olup«) pa da nemaju nikakove veze s katoličkom družinom (»frenk taifesi«) i da već prema ranijim carskim naređenjima ne smiju od ovih tražiti pristojbe za vjenčanje, crkvu i ostale daće. Zato se među ostalim naređuje, da se spomenuti vladika ne upleće u njihove (katoličke) crkve i svećenike. Među visovačkim turskim ispravama je taj originalni ferman označen *brojem 33.*

Međutim, i sam Zlatović već na slijedećoj stranici (63) misli isto to i izražava se ovako: »Oni (Turci) su davali pravicu i jednim i drugim samo da oni obadvie strane mogu bolje perušati«.

U namjeri da i turskim ispravama potkrijepi godine bijega franjevaca s Visovca u Šibenik i njihova povratka na Visovac Zlatović nam je na str. 123 i 124 svoga djela citirao izvode još iz tri turska dokumenta:

Broj 113, potvrda (»temessük«) bosanskog tefterdara, izdana u Sarajevu 1. muharrema 1082.[h] (10. V. 1671.).

Broj 11 (a nije br. 53, kako je pogrešno navedeno), bujuruldija bosanskog vezira Mahmud paše od 9. zu'l kâde 1082.[h] (8. III. 1672.), prema kojoj je raja krčkog i kliškog sandžaka molila, da im se vrate franjevci iz Šibenika na Visovac i t. d., kako je u izvodu dosta tačno prevedeno.

Broj B 89 je *nedatirana* molba franjevaca sa Visovca na sultana, da im se dozvoli popravak kuhinje. Mi nismo zabilježili opširnije sadržaj niti smo dokumenat prepisali, pa ovaj put ne možemo ispravnost Zlatovićevog izvoda ocijeniti. Svakako nam nije jasno, kako je Zlatović mogao utvrditi, da je to bilo godine 1675., kada je predstavka bez datuma i kada iz naših bilježaka vidimo, da ni na poleđini dokumenta nije bilo čak ni uobičajenog kratkog sadržaja bosančicom, nego je bila samo latinicom naknadno zabilježena riječ »Prevod«, kako to piše i na drugim dokumentima, što ih je Zlatović slao na prijevod. Nije, međutim, isključeno, da je Zlatović taj datum (god. 1675) odredio na temelju temessüka mevla Ibrahima, kadije drniških nahija, koji je dokumenat citirao na str. 125 kao C 60, dok je to u stvari dokumenat *broj 60.* Mi smo taj dokumenat ovako pribilježili:

»Livanjski mutesellim (poreski i administrativni činovnik; komandant mjesta) Ahmed-aga s bujuruldijom u ruci prijavio je, da su fratri gradili nove zgrade na Visovcu. Tim povodom je izašla komisija s muslimanskim svjedocima i konstatovala, da je sve staro osim kuhinje i ambara (hambara), što su također na starim temeljima i zidovima novom šindarom (daskom) pokriveni. Međutim su na sve to imali dozvolu krčkog mir-i live Mehmed-bega. U trećoj dekadi redžeba 1092.[h] (6. – 15. VIII. 1681.). Na poleđini jedan i po redak bosančice i 1681.«.

Držeći se vjerovatno pogrješnog preračunavanja hidžranskih godina u godine po n. e., što je Pavao Jazvić *svugdje* lajičkim i primitivnim računom krivo određivao, Zlatović se nije osvrtao na oznake godina, koje su na nekim dokumentima ranije i redovito uz izvod bosančicom na poleđini dometali. Tako Zlatović i taj temessük br. 60. datira neispravno sa godinom 1676.

Na temelju svega toga može se s pravom tvrditi, da je Zlatovićevo kronološko fiksiranje događaja u vezi Visovca i njegovih stanovnika franjevaca u najmanju ruku vrlo problematično. Prema turskim dokumentima visovački fratri su napustili Visovac i pobjegli u Šibenik god. 1648, kako to bilježi i Zlatović na str. 123, jer se iz teskere tapuname (potvrda o gruntovnom vlasništvu) br. E 16 od posljednje džumāde 1059.[h] (12. VI. – 10. VII. 1649.), koju je izdao drniški dizdar (zapovjednik tvrđave) Mehmed, doznaje, da se Kuželj (posjed visovačkog samostana na desnoj obali Krke) ustupa nekom Salih-agi nakon što su visovački fratri odbjegli u inozemstvo (zapravo: »u ratno područje« [dāru l-ḥarb]).

U prijepisu fermana *br. 10* od prve dekade zu'l-kâde 1082.[h] (1. – 10. III. 1672.) izdanog u Drinopolju (sult. Mehmed IV) kaže se, kako su fratri Fojnice, Sutjeske, Kreševa, Olova i *Visovca* uputili uzvišenom carskom dvoru žalbu, u kojoj se tuže, kako im serdari s nekim janjičarima i neki organi vlasti dolaze i kod njih odsjedaju te im mukte i besplatno traže i nasilno oduzimaju krmu, jelo, ječam, slamu, janje i ostalu hranu i vino. To čine preko svojih ljudi i onda, kada odsjednu u obližnjim hanovima (svratištima) te tim i sličnim zulumima i nasilju nema kraja. Sultan naređuje, da se sve to ima spriječiti. Iz bujuruldije

br. 11, čiji smo sadržaj i datum gore naveli, neosporno se dade odrediti 1672. godina kao godina ponovnog doseljenja franjevaca na Visovac.

Iz ta dva turska dokumenta (br. 10 i 11) jasno izlazi, da odsustvo franjevaca s Visovca nije potrajalo dvadeset i sedam nego dvadeset i četiri godine, pa je i u tom pogledu netačan Zlatovićev podatak na str. 123, da su se tek nakon 27 godina franjevci na Visovac povratili. Činjenica, da Zlatović na istoj stranici citira temessük bosanskog tefterdara br. 113., od 10. V. 1671., po kojem je otok Visovac javnom dražbom prodan pisaru Aliji, pa da nam i drugi jedan temessük bos. tefterdara Mehmeda pod *br. C 2*, koji nam Zlatović nije uopće naveo i koji također potječe iz mjeseca muharrema 1082.[h] (10. V. – 8. VI. 1671.), kazuje, kako su Kobljača i Kuželj (posjedi visovačkih fratara na lijevoj obali Krke) predani u vlasništvo Ahmeda, Turmiša i Muslije, pošto su visovački svećenici pobjegli, ne osporava sadržaje jedanaest mjeseci kasnije izdatih dokumenata br. 10 i 11, koji nam, kako smo već utvrdili, dokazuju, da su se franjevci vratili god. 1672. na Visovac. Napokon nam i još jedan treći temessük, koji je, istina, bez potpisa i pečata, datiran 12. rebi-ul-evvela 1082.[h] (19. VII. 1671.) govori, kako se maslinici Kuželja i Kobljače, što su ih uživali Ahmed-beg, Turmiš-beg i Musli-beg a na ostrvu (Visovcu) kuće i vrtovi, što ih je koristio Ali efendija, imaju zajedno s odnosnim odlukama predati franjevcima u smislu Mahmud pašine bujuruldije.

Na str. 136 Zlatovićevih »Franovaca« govori se o misiji Filipa Brnjakovića, sarajevskog trgovca, i njegovu putu u Carigrad. Prije toga se još jedamput citiraju krivo preračunate godine gore opisanih dokumenata pa se prelazi na god. 1674, u kojoj je zaista Brnjaković bio u Carigradu i ishodio carski berat od 1. muharrema 1085.[h] (7. IV. 1674.). Da bi na neki način zagladio taj vremenski razmak od 5–6 godina, koji je uistinu, bio samo 2–3 godine, Zlatović nam sugerira, da franjevci ne imadoše vjere u dozvole i pozive bosanskog mirilive, nego se na Visovac povratiše tek 1674, t. j. kada im Brnjaković isposlova i donese carsko odobrenje. Međutim je vjerojatnije, da su visovački franjevci taj carski ukaz ishodili u namjeri da im odobrene povlastice budu potkrijepljene i s najvišeg mjesta.

Pored tog kićeno pisanog berata, koji, kako smo već ranije istakli, visi uokviren i ustakljen na zidu u predsoblju samostanske biblioteke, obješen je i jedan drugi okvir s pismom Brnjakovića i njegovim prijevodom berata, obadvoje bosančicom. U istom tom okviru su latinicom i ova objašnjenja:

»Ovo pismo Bosanicom jest pisao isti Brnjaković 1674. Preveo na hrvatski carsku povelju, da se vrati Visovac fratrima.«

»Prevod turskog fermana kojim se investiraju fratri Visovački u posidovanje Kobiljače, Kuželja, Ade, kuća i bašće. 1674.«

»Ovi akt jest prijepis bosanicom Fermana cara Mehmeda IV, god. 1674., koga je dobio Filip Brnjaković iz Sarajeva – putujući tamo i amo tri miseca, na račun visovačkih franovaca, koji su ga u Stambul poslali. Ovim povraća se Visovac, sa svim njegovim posidim – Franovcima.«

Uz ove tri bilješke je prijevod berata bosančicom. Ovaj prijevod i pismo Brnjakovića su doslovno citirani na str. 137 i sl. Zlatovićeve knjige.

Mnogo bolji i suvisliji prijevod tog svečanog berata nalazi se među arhivalijama samostana na talijanskom jeziku, pa ga donosimo na našem jeziku onako, kako ga je preveo profesor fra Stanko Petrov, koji je u prvim danima našeg boravka na Visovcu također bio u gostima pa ga je na našu molbu preveo.

»Mehmed IV
sin Ibrahimov

Redovnici samostana *Visovca* u Okružju Skradina, u sandžaku Krke, nalazeći se u blizini granice i ne mogući zato u posljednjem našem ratu s nevjernicima Mlečanima ostati u svom samostanu, pobjegoše iz ovih strana, i budući da je državna riznica (fisk) zaposjela njihova dobra i imanja, bila su prodana zemljišta s maslinama u *Kobiljači* i *Kuželju* naprema samostanu trima osobama nazvanima *Ahmed*, *Turmaš* i Musli, a kuće i bašče na tako zvanom *Otoku* nekomu Ašliji (Aliji), i izdane su im potrebne isprave kupovine i vlasništva.

Kad je pak poslije sklopljena mira bivšemu bosanskom Paši Veziru Mahmud-paši bilo povjereno razgraničenje (demarkacija) tih strana i kad su sandžaci Krke i Klisa bili utjelovljeni u Osmanlijsko zemljište, povratiše se stanovnici tih okružja, a među njima i redovnici samostana Visovca. Latinsko (katoličko) stanovništvo gore spomenutih sandžaka podastre tada molbu naprijed pohvaljenom Veziru, da bi oni redovnici dobili bujruntiju oproštenja i sigurnosti kao i povratak svega onoga, što je prije rata pripadalo njihovu samostanu

Zbog toga spomenuti Vezir dade im željenu bujruntiju i naredi, da im se povrate i zemljišta u Kobiljači i Kuželju, prodana Ahmedu, Turmašu i Musliji kao i kuće i bašče na Otoku stečene od Ašlije (Alije) učinivši da isprave vlasništva prijeđu iz ruku ovih kupaca u ruke tih redovnika. Prema tome postupku Tefterdar Bosne Mehmed izdade im izvornu *teskeru* od Divana, koja je jamčila redovnicima samostana Visovca posjed i vlasništvo svih zemljišta, kuća i drugih dobara, koje su posjedovali prije rata uz isplatu godišnjega poreza bosanskoj Blagajni (riznici).

Naredio sam dosljedno, da sve to bude zabilježeno u knjigama našega Višega rizničkog ureda, i to je bilo učinjeno 13. dana mjeseca Zilhiđe 1084. Moja je, dakle, volja i moja carska naredba, da rečeni redovnici moraju mirno posjedovati sva gore spomenuta zemljišta i nepokretna dobra prema *stanju*, kakvo je postojalo prije rata i da ne bude dopušteno ni rečenima Ahmedu, Turmašu, Musliji i Ašliji (Aliji) ni ikome drugomu, da ih uznemiruje ni najmanjim upletanjem, dok ti redovnici budu plaćali, kako su dužni, svoj porez bosanskoj Riznici. To neka je svima poznato i neka se vjeruje ovom plemenitom Fermanu.

Pisano prvih dana (prvi) mjeseca Muharema 1085.
u Babadagu t. j. god. K(ristove) 1674.«

Nadamo se da nije suvišno na ovome mjestu dodati i transkripciju »Proglasa mira = Decreto della Pace«, koji je pisan uzornom rukopisnom bosančicom i koji je najpripravnije transkribovao profesor Petrov. Mi mu se ovim putem najljepše zahvaljujemo na trudu i susretljivosti.

»S blagosovom G(ospodi)na Boga &.

Budući se ustanovitio mir među Privedrom Republikom mletačkom, i među Carom Hotmanovićem zapovida Priuzvišeni Šenat u Dukalih od sedam tekućega miseca veljače da se ustave nepriateljska dila, i da se oslobode podložnici jednoga i drugoga vladanja od svakoga zla i smutnje.

Dakle za ispunjenje od visoki zapovidi s posluhom dostojnim, Prisfitli i Priuzvišeni gos(podi)n. *Alviž Močenigo* Treći Providur đenerali od Dalmacije, i Albanie zapovida s' ovom opovidju da na svaku stranu od provincie bude se ustaviti toliko po suhu, koliko po moru svakojako nepriateljsko dilo; budući državni podložnici ovoga vladanja uzdaržati se u dostojnom posluhu ni činivši sile ni štete podložnikom carskim, pod stanovito pedipsanje od života.

Iz Zadra na četarnaest veljače, aliti febrara 1699

V. V. p. z.
(Viđeno po zapovidi)

I taj se dokumenat nalazi među spisima Visovačkog arhiva.

Zlatović se u svojoj knjizi na str. 43, 126 i 127 pozvao na još neke turske dokumente, ne citirajući njihovu numeraciju pa ih nismo, s obzirom na naše i suviše kratke bilješke, mogli identifikovati. Na str. 140 pri dnu je transkribovao i jedan dokumenat bosančicom, pohranjen u visovačkom arhivu. Konačno je na str. 141 u punom prijevodu donio turski dokumenat *br. B 21* (nije samo br. 21). Njim je ćehaja krčkog mir-i live pozvao svog prijatelja gvardijana i ostale fratre Krke na svečanost obrezivanja (sunetluk) svoga sina. Pismo nije datirano.

Uz navedene turske dokumente, koje je Zlatović u svom djelu prikazao, dodat ćemo i s naše strane petnaest turskih isprava visovačkog arhiva raznovrsnog interesantnijeg sadržaja u kraćim izvodima i po redu njihove numeracije:

Broj 14: Murasela (obavijest) kliškog kadije Mehmeda vojvodi Zagore, da prema izjavama svjedoka nije istina, da bi neki Osman ibn Abdullah iz sela Izminuna (?) ponovno dolazio fratru Grguru da vrši stare (kršćanske) obrede, pošto je već postao musliman. Tvrdi, da se tom klevetom ucjenjuje spomenutog svećenika i zahtijeva, da se on više ne vrijeđa i ne uznemiruje. Ta murasela nije datirana.

Broj 76: Predstavka Mehmeda, kadije u nahiji tvrđave Nečven, upućena nekom visokom dostojanstveniku, vjerojatno i samom sultanu, u kojoj ga izvještava, kako je vojvoda Drniša predveo šerijatskom sudu nekoliko fratara s Visovca i zlonamjerno naputio neku dvojicu Drnišana,

da ove siromahe optuže, da su jataci uskočkih bandi i njihovog harambaše Županovića (Župan-oglu) Miloša. Visovački siromasi fratri ne čine nikome štete ni zla, ne rade ništa drugo osim svog posla i zanimanja te vesela lica, srcem i dušom poštuju i ugošćuju svoje goste, koji im sa sve četiri strane dolaze. Zatim se na dugo i široko opisuje harambaša Miloš, kako je on poslušan i koristan caru i kako se u zdravlje i za glavu cara s nevjernicima tukao, što je svakom poznato. Miloš je bio u crkvi (visovačkom samostanu), ali nije dokazano, da je dolazio s uskočkim bandama. Ukoliko se takove klevete ne zabrane, mogu natjerati fratre, da bježe iz zemlje. Zato je njihova molba, da bi njihove glave kotrljali, ako bi im se na divanu moga sultana (vjerojatno u značenju predpostavljenog visokodostojanstvenika) sudski dokazale i iskazale krivice te vrste.

Broj A 25: To je ovjerovljeni prijepis »svečanog berata«, čiji smo prijevod talijanskog prijevoda naprijed naveli. Ovjeru je obavio skradinski kadija Memi.

Broj A 26: Ovjerovljeni prijepis berata sultana Mehmeda IV., izdan u Drinopolju u drugoj dekadi zu'l-kâde 1082.[h] (10. – 19. III. 1672.). Prijepis i ovjera je sarajevskog kadije 'Atāullāha ibn Husāmuddina. Kod tog berata je značajno to, što je austrijski otpravnik poslova (»kapu kethudasi«) uputio »uzvišenom carskom dvoru« predstavku i molio, da se i bosanskom biskupu fra Nikoli Mijajloviću milostivo izda carski berat poput ranije izdatog katoličkim (»latin«) svećenicima. U tom beratu su detaljno nabrojeni poslovi i odnosi katoličkog svećenstva, u koje im se ne smije niko upletati. (Zaštita doma, popravak kuća, sloboda vjeroispovijesti i obreda, oslobođenje od transitnih taksi, harača i drugih nameta, zabrana hapšenja radi krvarine, da im grčki, bugarski i srpski patrijarh i njegovi episkopi ne smiju tražiti i uzimati ma u kojem vidu novce).

Broj A 35: Nedatirano, neobično interesantno pismo konjičkog age Husejna iz Kaniže, adresirano na ministra fra Mihu i ostale viđenije fratre u Bosni. Siromašna raja dviju crkava u Velikoj i Našicama jako su se žalili i tužili da bosanski franjevci dolaze i podižu im sakupljenu lemozinu (milostinju) u novcu i robi u tolikoj mjeri, da fratri tih dviju crkava nisu u mogućnosti pogostiti jelom i pićem zapovjednika, njihove ljude i ostalu sirotinju, koja im uvraća. Njihove žalbe su saopćene valiji (guverneru) Požege Mehmed-paši, požeškom kadiji i ostalim uglednicima pokrajine pa i samom budimskom serdaru Murteza-paši. Zato je njemu (Husejn-agi, sinu Ahmedovom) naređeno, da ih tim pismom opomene. Na rubu pisma se pored ostalog pita, zar je u redu, da je sada jedan gvardijan crkvi u Našicama odnio 8000 akči, dva tovara lana i mnogo još drugih stvari, pa traži, da se ovaj gvardijan smijeni. Nadalje ih se opominje, da se to pismo pročita biskupu i da se po njem ravnaju, jer će u protivnom slučaju biti sami krivi za sve zlo, što ih zadesi.

Broj B 1: To je pismo kreševskog kadije Osmana, nedatirano, iz kojeg smo pribilježili jedan, po našem mišljenju, važan podatak, prema

kojemu je propovjednik (vā 'iz) sultana Bajezida Osman efendija zemljak Jajčanina (»jajčevi«) fra Andrije. Tog našeg zemljaka ne nalazimo u Bašagićevom popisu »Znamenitih Hrvata Bošnjaka i Hercegovaca u turskoj carevini«. O daljem sadržaju tog pisma notirali smo samo još to, da su fra Andrija i još neki posjetili Visovac, da su konačili u Balijagića (Bali-aga-zade) i da je tim povodom nastalo neko ogovaranje.

Broj B 13: Dosta oštećeno pismo nekog Halil ibn Hasana bez datuma, u kojem se konstatuje, da kršćanin Hlapčević (Hlapče-zade) Milašin u toku osam godina duguje pet groša »őksűz akče« (= 5 groša doprinosa za siročad) i da to uporno ne plaća.

Broj B 29: Bujuruldija Ibrahim paše od 1. rabî-ul-evvela 1057.h (6. IV. 1647.), kojom se visovačkim fratrima naređuje, da bi svoj signalni top (»haber topi«) izvukli na drnišku stranu brda i opalili, ako bi se neprijatelji iskrcali na skradinsku tvrđavu, da bi na taj način obavijestili Drniš, Nečven i Kosovo. Ujedno im se naređuje, da pomoć, koja stigne iz Drniša i drugih mjesta, bezodvlačno prebace svojim lađama na skradinsku stranu, a da one, koji napuste službu i dolaze iz Skradina, na klišku (?) (ili je možda na stranu crkve?) stranu ne prevoze.

Broj B 50: Pismo (uvjerenje) s potpisom Osman, u obliku pendže, datirano u trećoj dekadi posljednje džumâde 1038.h (15. – 23. II. 1629.). U tom se uvjerenju konstatuje, da se fratrima Krke podmeće, da su zemljotres tumačili, da sultanovi zakoni ne će dugo biti na snazi. Istragom se utvrdila neistinitost, pa im se izdalo to pismo, da ih se zato više ne uznemiruje.

Broj B 93: Pismo (molba), ovjereno od kadije Hasana u Kreševu, prema kojem fojnički fratri mole cara, da zabrani dolazak fratrima iz inostranstva (dāru'l-harb). Na vrhu tog pisma je u vidu bujuruldije rješenje od 25. posljednje džumâde 1111.h (18. XII. 1699.).

Broj D 17: Protokol (»suret-i sidžil«) mula-Ahmeda, kadije Kotara i Krke od prve dekade rebî-ul-âhara 1008.h (21. – 30. X. 1599.), koji nam kazuje, kako je u kuhinji visovačkog samostana izbio požar, koji se nije mogao ugasiti, pa je polovica manastira izgorila. Upravo te noći je bio taj kadija kao gost, pa im potvrđuje, da za taj požar nije niko kriv.

Broj E 23: Fetva muftije Hasana, u kojoj daje pozitivan odgovor na pitanje: »da li popovi jedne crkve mogu isključiti između sebe i iz crkve popa, koji ne poštuje vjerske obrede«.

Broj E 28: Poziv mevla Ibrahima, kadije drniških nahija, ministru visovačkih fratara Šimi, da dođe liječiti Durak-efendijinog unuka (upotrebljena naša riječ »unuk«) malog Hasana. Datirano u trećoj dekadi šabana 1091.h (17. – 25. IX. 1680.).

Broj E 54: Nedatirano pismo s nečitljivom pendžom (stilizovanim potpisom), ali se iz muhura na poleđini čita: Mehmed, upućeno agama tvrđava Drniša i Skradina. U pismu se oni pozivaju i toplo mole, da visovačke fratre nasilnici ne uznemiruju. »Ako nama za volju spomenute siromake u svakoj njihovoj neprilici čuvate i zaštitite, sigurno

ćete postići blagoslov obadva svijeta.« Zato »ne dopustite, da im silnici prolaznici čine nasilje i ne uskratite im svoju blagonaklonost«.

Broj E 100: Ovaj posljednji dokumenat visovačkog arhiva nama je utoliko zanimljiv, što do danas nismo imali prilike sličan vidjeti. On se zapravo sastoji od četiri jednoobrazne potvrde (14×10–11 cm veličine svaka pojedina) običnim koncem našivene jedna ispod druge. Svaka od tih potvrda ima po dva pečatna (muhurska) otiska pri vrhu i pri dnu u razmaknutom položaju jedan od drugoga. U gornjem desnom pečatu je tekst: »džizyet ur-ra's izni«, što doslovno znači: »dozvola glavinog tributa«, čemu je vjerojatno pravi smisao »potvrda o plaćenoj glavarini«. U gornjem lijevom pečatu je arapskim tekstom označena godina i ista ponovljena u ciframa. Tako je u prvoj potvrdi otisnuta godina 1119 slovima i brojem, u drugoj na isti način 1120., u trećoj 1121., dok je u četvrtoj otisnuta godina 1124.[h] također slovima i brojem.

Donja dva muhura na potvrdama očigledno su pečati činovnika teftera (desni) i računovodstva (lijevi), jer se na pr. na prvoj potvrdi u desnom otisku muhura čita »Mehmed fi (ili je »li«) aldefter«, a u lijevom pečatnom otisku »al-hadždž 'Abdī muhasebe«, dok je na drugoj, trećoj i četvrtoj potvrdi donji desni pečat kao i na prvoj. Lijevi pečat druge i treće potvrde je »Mustafa muhasebe«, a četvrte potvrde: »Abdurrahman muhasebe džizye sene (ako nije sufiks »sine«) 1123«.

Druga potvrda ima izuzetno među donja dva muhura još i treći, otisnut među njima (»as-sayyid 'Abdullah«), ali ga zato nema na sredini poleđine, kao što ga imaju 1., 3. i 4. potvrda.

Na svim tim potvrdama u sredini pri vrhu su u teško čitljivoj vrsti sijakat pisma i još k tomu stilizovane jedna dvije riječi, pa onda ispod toga crvenom tintom na prvoj potvrdi »Akhisar me'a Ihlivne«, t. j. »Prusac s Livnom«, na drugoj »Knin«, na trećoj »Visovac« i na četvrtoj »Imocki«.

Pada u oči, da je prva potvrda sivkaste, treća blijedo ružičaste, a druga i četvrta žučkasto bijele boje, te da prva i četvrta potvrda nemaju nikakovog rukopisnog teksta u srednjem praznom prostoru između četiri muhura i gornjeg naslovnog teksta, dok druga i treća potvrda imaju rukom ispisani tekst, i to: malo po strani ime nosioca potvrde (Andrija sin Markov) i njegov lični opis (srednjeg stasa, crnih obrva, crnih očiju, crnih brkova i brada obrijana) u dva koso položena retka u sredini pa stilizovan potpis.

Kako se iz otisnutih godišnjih datuma vidi, te potvrde su mlađeg datuma t. j. iz godina 1707., 1708., 1709. i 1712., pa nas to dovodi do zaključka, da se tu radi o neke vrste propusnica. Mi smo ih baš s obzirom na tu nedoumicu detaljno opisali, da bi nam iskusniji poznavaoci turskih dokumenata mogli tačnije odrediti vrstu i svrhu tih isprava.

Pri kraju ovog izlaganja smatramo umjesno sumarno prikazati najvažnije teme i predmete turskih dokumenata franjevačkog samostana na Visovcu. Vrlo je mali broj onih turskih isprava, koji se ne bi odno-

sili direktno ili posredno na Visovac i njegove ljude. Takovih je svega tridesetak.

Najviše je isprava, kojima je predmet zaštita visovačkih franjevaca od nasrtaja nižih upravnih organa, koji su pod izlikom uredovanja, a često puta radi razonode i odmora dolazili na Visovac, gdje bi badava jeli i pili sa svojom mnogobrojnom družinom pa im tako nanosili materijalnu štetu. Pri tome su nekad pravili razne ispade i nasilja.

Zatim je velik broj kadijskih odluka i rješenja u vezi spornih pristojbi i daća vlasnicima timara, o raspravama između franjevaca i susjednih seljaka kršćana, koji su se nepovlasno koristili ispašama i gajevima fratarskih posjeda, osporavali im međe i smetali ih u zemljišnom posjedu.

Mnoge isprave se odnose na dozvole za popravak glavnih i sporednih zgrada, na privilegije ribnjaka i ribolova, na prevoženje lađama i na pravo skele.

Pored garancija u »Ahdnami« i carskih fermana o slobodnom vršenju vjerskih obreda ima još priličan broj odobrenja pokrajinskih organa vlasti, kojim se osigurava franjevcima slobodno vršenje vjerskih obreda, održavanje mise, sakupljanje milostinje i hrane od vjernika i nesmetano obilaženje selâ. Uz to im se dozvoljava i prodaja sakupljene hrane i robe, koja ne podleži nikakvim trošarinama ni nametima.

Nije mali broj ni onih isprava, kojim se franjevci zaštićuju od konkurencije stranih popova, a osobito od pokušaja pravoslavnog svećenstva, da ih prisili na neka podavanja u svoju korist.

Nisu rijetke isprave, kojima se visovačkim redovnicima dozvoljava, da se u godinama suše i gladi sklone u Drniš i da napuste Visovac.

Govoreći o vrstama turskih dokumenata visovačkog arhiva i objašnjavajući u zagradi sva moguća značenja »teskere«, ukazali smo već time i na mnoge druge teme visovačkih dokumenata.

Dovoljno je, ako se još napose istakne, da te turske isprave franjevačkog samostana na Visovcu obuhvaćaju jedan vremenski period od 1547. do 1724. godine, dakle, okruglo punih sto i sedamdeset i pet godina otomanske vladavine u tim krajevima, da nam na oko i najsitniji dokumenat može upotpuniti, osvijetliti pa čak i ispraviti mnoga historijska, socijalna i ekonomska zbivanja toga vremena kao i životne uslove, borbu i mnoga stradanja našeg naroda.[11]

Na kraju svoga izvještaja ugodna mi je dužnost da se toplo zahvalim provincijalu Karlu Noli, gvardijanu i svima u Visovačkom manastiru, koji su me srdačno primili, bili mi u svemu na ruku i pomagali me u radu svesrdno te omogućili, da sam mogao svladavati zadatak, koji mi je povjerila Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

[11] Da su slične neprilike i nevolje imali i drugi samostani, vidi se iz *Turskih dokumenata manastira sv. Trojice kod Plevlja*, koje je obradio F. BAJRAKTAREVIĆ. Osobito pada u oči velika sadržajna sličnost visovačkih turskih dokumenata s onima franjevačkog samostana u Fojnici, koje je objavio J. MATASOVIĆ *(Fojnička regesta*, od str. 103 pa dalje).

PRIMJEDBA

Kod preračunavanja datuma turskih dokumenata u ovom prikazu, koji su u većini slučajeva označivani terminima »awāil« (= »početkom«), »awāsit« (= »sredinom«) i »awāhir« (= »krajem«) uz dodatak arapskog naziva mjeseca, služio sam se sistemom dekada, koji je općenito usvojen (KRAELITZ i FEKETE) i vrijedi za *najveći* broj slučajeva. Tako je »awāil« = I. dekada, »awāsit« = II. dekada i »awāhir« = III. dekada mjeseca. Kod nas mnogi te oznake prevode: početkom, sredinom odnosno krajem mjeseca, što je ispravno i donekle prikladnije duhu našeg jezika. Istina, jedan autor, GL. ELEZOVIĆ ima u tom pogledu potpuno odvojeno mišljenje, kada u svojim *Turskim spomenicima* na str. 976–978 tvrdi, da riječi »awāil«, »awāsit« i »awāhir« u turskom datiranju po pravilu znače »prvi u mjesecu«, »15. u mjesecu« i »posljednji dan u mjesecu« i ništa drugo. Masa slučajeva i primjera govori protiv ovakvog shvaćanja i ono se ne će moći održati.

Primljeno na sjednici Odjela za filozofske i društvene nauke dne 11. V. 1951.

Dr. KRUNO PRIJATELJ

LJETOPIS NEPOZNATOG SPLIĆANINA OD G. 1756. DO 1811.

»Memoria delle cose successe in Spalato e in Dalmazia, in più vilaggi, in Bossina e Franzia e in più stati ecc. 1756« naslov je zanimljivog dosad nepoznatog rukopisa, koji se nalazi u arhivu Arheološkog muzeja u Splitu. To je neka vrsta ljetopisa, u kome autor bilježi s vremena na vrijeme važnije događaje, kojima je prisustvovao ili o kojima je čuo. Rukopis je pisan u bilježnici, ukoričenoj u kožu, od 118 stranica, te obuhvata događaje od godine 1756. – 1811.

Kroz tih 55 godina autor niže cio niz vijesti. Prvi opisani događaji su lokalnog karaktera. Opisuje se dolazak splitskog nadbiskupa Nikole Dinarića, svađa splitskih židova sa bratovštinom krojača, gradnja zvonika crkve sv. Križa, spominju se cijene na tržištu i meteorološke prilike. S mnogo detalja opisana je kuga g. 1763. U pojedinostima se tu priča o prvoj pojavi bolesti, o znakovima zaraze u Kaštel Gomilici, o širenju bolesti i o porastu broja oboljenja, o bacanju bolesnika u živo vapno, o splitskim bolnicama i profilaktičnim mjerama. Nekom gotovo dječačkom naivnošću punom užasa niže on odraze tih bolnih dana splitske prošlosti. Svijet je pravio procesije i ophode. Osamnice su bile pune. Lučki promet je stao. Izolirala su se predgrađa. Vrlo zanimljive su vijesti o profilaktičnim mjerama i o kažnjavanju zbog njihova neodržavanja. Naš anonimni pisac ne zaustavlja se samo na bolesti u Splitu, već opisuje njene odraze u bližoj i daljoj okolici i u Zagori, te o ekonomskim posljedicama, koje je zaraza izazvala.

Slijedi opet niz mirnih godina: nadbiskup Garanjin svečano ulazi u grad, splitski kanonici dobijaju pravo oblačenja cappae magnae, kipar Morlaiter diže mramorni oltar u splitskoj katedrali, a u svečanim ceremonijama prenosi se tijelo sv. Dujma na novi oltar.

Godine 1783. pojavljuje se nova epidemija kuge, o kojoj znamo opširno i po Frariju i po Bajamontiju. Opširan je i vjerodostojan naš izvor za opis kuge, njeno širenje po okolici, odraz na tržište, i ako ne

shvaća bît samog problema. Nakon kuge, pa do francuske revolucije opisuje nekoliko beznačajnih događaja: munja pogađa zvonik splitske katedrale, u Krfu mnogo svijeta nastrada od eksplozije, splitski suci oblače nove haljine. Kroz sirovo pisanje varoškog težaka osjeća se gracija odjeće iz rokokoa. Ali, uporedo s tim vijestima uskog lokalnog značaja pojavljuju se i odrazi velikih evropskih događaja. Na isti način i gotovo u istom opsegu iza vijesti »o novim odijelima splitskih gradskih sudaca« pojavljuje se vijest »o pobuni Francuza protiv njihova kralja«.

U prvi čas nije pisac tu vidio golemi značaj revolucije, ali zna, da uz nju poveže propast Venecije i događaje u Dalmaciji od ubojstva pukovnika Matutinovića do pljačke obitelji Fanfogna u Trogiru. Naš ljetopisac je konzervativan, pristaša je sjedinjenja s Ugarskom, odnosno sa banskom Hrvatskom, te detaljno opisuje sjednicu od 18. lipnja 1797, na kojoj su Splićani odlučili, da se predadu ugarskoj kruni, kao i dolazak generala Rukavine 14. srpnja 1797. i dolazak komesara Thurna 26. travnja 1798. Stalno umeće vijesti iz Napoleonskih ratova. Opširan je i zanimljiv opis pada Mantove. God. 1800. zove »godinom prokletstva«, a god. 1802. i 1803. »godinama kazne za ljudske grijehe«.

Opširno se bavi glađu, ekonomskim teškoćama, oskudicom vode, masovnim ugibanjem stoke, visokim cijenama, olujama. Sam dolazak Francuza u Dalmaciju spominje se samo mimogred. Francuze mrzi. On vidi samo njihove zle strane: opisuje rušenje starih gradskih zidina, uništenje Stobreča, ukinuće samostana sv. Marije i sv. Arnira.

Borbama god. 1809. dao je dosta prostora i detalja. Po rukopisu se osjeća starost. Postaje sve bogoljubniji. Ne misli više na svjetovne stvari. Zove Napoleona »uništiteljem kršćanstva«. S buntom protiv napoleonskih taksa i poreza završava on svoju rukopisnu historiju.

Jezik manuskripta je talijanski. Ali pisac ne pozna ni bit jezika ni ortografije. To eklatantno dokazuju pogreške u tekstu: sasma kriva konstrukcija rečenice, netačna dvostruka slova (Franzzia, Inghlitera, Venezzia), iskrivljavanje roda (uno fronte – čelo, jer je hrvatski srednjeg roda; la sangua – krv, jer je hrvatski ženskog roda; la arambassa, gdje miješa nastavak i rod i t. d.), sasma neispravne forme vremena kod glagola (avettero, dicietero) i t. d. Sve to dokazuje, da je pisac ne samo bio Hrvat, već da je i govorio hrvatski. Za čisto lokalne nazive i izraze upotrebljava i naše riječi: napolizza, ocha, arambassa, craina i t. d.

Ne znamo, tko je bio autor toga teksta, ali se iz analize sadržaja vidi, da je centar njegova interesa u trgovini i cijenama. Bilo da je suša ili godina rodna, bilo da kuga onemogućuje nesmetanu trgovinu ili dovoz hrane iz pozadine (a tu pozadinu: sela sinjske i vrličke krajine, okolicu Muća ili Imotskoga, on odlično poznaje), bilo da vanjske perturbacije, revolucije ili ratovi dižu ili snižavaju cijene, autor stalno daje svoje podatke o tržištu, živežnim namirnicama, cijenama. Cijene pšenici ili zobi, vina ili mesa, glavni su mu problem, te se indirektno povezuju sa političkim zbivanjem epohe. On pozna mjere, komunikacije, carine i poreze, te postaje važan izvor za ekonomsku historiju. Možemo tako

pratiti porast cijene pšenice od 20–24 L u god. 1758, na 42–60 L u god. 1764., do 92 L god. 1782. ili do 110–118 L god. 1800.–1801. To isto možemo učiniti za napolicu, proso, ječam i kukuruz, raž i hmelj, bob, meso ili vino. Mislim, da možemo iz tih razloga pretpostaviti, da je autor toga teksta neki splitski trgovac pučanin iz druge polovine XVIII. stoljeća.

Kad je rukopis pisan? Do godine 1788. ujedamput su događaji prepisani u našoj bilježnici. Vjerojatno je autor imao neki drugi predložak. To se vidi i po tome, što je rukopis dotle isti, a ne samo rukopis već i duktus, crnilo i t. d. Dapače spominje, govoreći o nekim starijim događajima, i neke, koji su se kasnije dogodili. U vijesti, u kojoj govori o dolasku nadbiskupa Garanjina u Split, spominje uporedo i godinu njegove smrti. To ide do polovine vijesti: »Della guera di Bossna del imperatore contro il Turco Anno 1788.« (str. 56. rukopisa). Od tada on bilježi događaje od jednog na drugi. Rukopis ostaje isti, ali se na njemu osjećaju razna raspoloženja i psihička stanja. Pri koncu sve više i u rukopisu se osjeća oronulost i drhtava ruka. Posljednja je vijest protest protiv Napoleonovih taksa na brakove i na obrede. Stari Splićanin nije volio novo vrijeme.

Ne želim pretjeravati značenje ovoga rukopisa, ali vjerujem, da on ima svoje mjesto kao izvor i kao dokumenat jedne epohe i jedne ličnosti iz puka u doba velikih obrata i vanredno važnih događaja u historiji i Dalmacije i Evrope. Dok kod rukopisa Bajamontija osjećamo stav aristokratskog intelektualca te epohe, a kroz pisma Garanjina stav visokog crkvenog dostojanstvenika, dotle iz našeg rukopisa govori čovjek iz puka.

Tekst sam prepisao doslovno, sa svim jezičnim i pravopisnim pogreškama i s krivom interpunkcijom, jer je baš to karakteristično i značajno. To je stanovište prihvaćeno i tako se tekst i objelodanjuje.

MEMORIA DELLE COSE SUCESSE IN SPA͡TO E IN DALMAZZIA IN PIU VILAGGI E IN BOSSINA E FRANZZIA E IN PIU STATI ECCC. 1756.

Queste cose suzzesse hò voluto annotarle qui perchè quelli che naquero, doppo questi sucessi siano presuasi crederle caute per stupore, e per piazzere azio preghino Iddio da non vederle certe che sono scritte in questo libretto che cagionarono molte l'orore, e vomina al Prossimo perziò sono scritte, che ogniuno che le leggerano sia presuaso di quanto troverà scritte, e senzza alcuna menzione sia presuaso da crederle.

Dela Traslazion – Anno 1756

Dalla traslazione dell'Monsigr Nicolŏ Dinarizio[1] vescovo di Ossero fatto Arcivescovo di Spalato, ed in luoco suo subintrato il Monsigr Bonaventura Bernardi, e fui morto il medesimo Bernardi fuori della sua Diocesi a Spalato e fui sepolto al Duomo con altri arcivescovi.

Anno dell'Sig^re: 1757

Fui venuto il Monsig^r Sud^o Nicolŏ Dinaricio per Arcivescovo di Spalato che prima era Vescovo di Ossoro, e visse per Arcivescovo otto anni e mori in tempo della peste finita in Borghi di Spalato in mese di Luglio del 1765 et segue il suo suzzessore monsigr Gio: Luca Garagnini[2] da Traŭ.

Dela guera di Turch con gli Montenegrini – Anno 1757

Segue in Montenegro la guera tra gli Turchi e Montenegrini la quale a durato due mesi il Novembre, e Decbre e restavano gli Montenegrini vincitori, che di timore gli Turchi furono costretti di lasciare il campo loro con tutto il bagaglio, e sene fuggivano di notte tempo via sotto le Feste di Natale del sud^o: Anno.

Del prezzo dele biade – Anno 1758

Coreva il Formento alla quarta[3] il ballo a L 24 quello sporco a L 20. La Napolizza[4] bella coreva la quarta a L 13 a lire 14. Il miglio, e Formenton, e orzo, la quarta a L 12.

Dela lite di Ebrei – Anno 1758

Fui seguita la litte con gli Ebrei di Spalato, contro gli Cristiani mercanti, e Sartti Spalatini li quali mercanti e Sarti volevano che gli Ebrei non dovessero esercitare la arte ma che solamente vendessero le strazze, e che non facessero na meno mercanti avendo la Causa inprima gli Ebrei persa nella Quarantia Criminale, e poi con broi, e falsse fedi fattegli dal Conte Grande di Poglizza Giorgio Novacovich gli sudti Ebrei la vincetero e disfarono la scuola di Cristiani Arteggiani la quale era istituita in Chiesa di S. Fillippo un Altare di S. Homobon adisfavano anco la scuola di Caligheri che fui SS. Fillippo e Giacomo.[5]

[1] O nadbiskupu Nikoli Dinariću v. Farlati: Illyricum Sacrum III p. 566–567. U Arhivu splitske nadbiskupije se čuva njegov kanonski pohod pod br. 80.

[2] O nadbiskupu Garanjinu nema većih radova. Njegova značajna Visitatio urbana et suburbana se čuva u cit. arhivu br. 83. V. Farlati o. c. V, 286 i Ciccarelli: Opuscoli 96–107. Još je uglavnom neobjelodanjena njegova vrlo važna korespodencija u arhivu Fanfogna u Trogiru. V. i Nagy: Iz korespondencije nadbiskupa Garanjina. Strena Buliciana 1925 p. 605.

[3] Quarta je mjera za žito koja vrijedi oko 62 kg.

[4] Napolizza (napolica) slabija vrsta pšenice, mješana sa zobi.

[5] O ovoj svađi sa Židovima koja je nastala prigodom osnivanja bratovštine sv. Omobona za splitske krojače, a na temelju dokumenata iz Arhiva »Per l'Universitá degli Ebrei a Spalato« pisao je G. Novak: »Židovi u Splitu« Split 1920., p. 48–49. Ova je bratovština zabranjivala ljudima van bratovštine vršenje krojačkog zanata, a Židovi

Dela fabrica del campanile di Santa Croce – Anno 1761

Terminando da fabricare il Campanile di S. Croce in Borgo Grande, in tempo di Quaresima ano impienuto per allegria di mascoli per sbararli e segue il acidente della disgrazia colpi il bocone di un mascolo un Borghesano nel capo il quale restò morto imadiate senza aversi potutto ne meno a confessare.[6]

Del fredo seguito nela estate – Anno 1762

Li 23 di mese Giugnio fece un temporale con pioggia e bora, e trovandosi nel Monte di Prolog al Confine di Turchi alquanti centenara di Animali pecorini, tosti senza lana, che di gran fredo sono morti un buon numero delli medesimi.

Dela Guera di Prusso e la regina – Anno 1762

Doppo li dieci Anni di Guera che fece la Maria Teresia Regina di Ungheria contro il Re Prussiâ siegue nel sud^to^: anno tra essi la pazze con il graue pregiudizio della casa di Austria con perdita di Statti nelle Slesia.[7]

Dela peste di Bosna – Anno 1763

Si scopre la peste in Bosina in saraggio Brusaz Scopja Mostar e per piŭ luochi Ottomani continuando per l'spazio di un'anno che poi sucede l'stesso Anno un scampo delli vano dalla Carauana che veniva a Spalato, e per non averlo potuto trouare s'avevano separati per 15 giorni tutti gli territorij del Princippe un dal altro, e poi si communicarano, e nell'istesso Anno fu morto il Collo Co. Cambio a subintraj in luoco suo per collo di Contando di Spalato il sig. Steffano Mazzucato.

Dela peste in borgo di Spto – Anno 1763

Si inffettó il Borgo Grande di Spalato in tempo dello provd^ro^ Glle Pietro Michielli[8] scopertasi li 13 del mese di Noubre del sudo anno quando si atrovava nella Cittă per Podestă della stessa Antonio Dolfin[9] ed inanzi che si ă infattatto il Borgo Grande, erasi prima infatatto il Castello Badessa in casa Gliubenco dalla quale morirono li due fratelli, e poi dalli pocho tempo si infetavano altri tre Borghi di Spalato Luzzaz,

u principu nisu mogli biti u njoj. Židovi učine na to molbu, koju odobri mletački senat i knez, no protiv toga ustanu splitski krojači. Vijeće četrdesetorice zaključi raspravu u korist krojača, no Židovi se nisu dali ustrašiti, te uprave g. 1761. drugu molbu u Veneciju. Definitivna odluka je donesena ukinućem bratovštine krojača g. 1767.

[6] Zvonik crkve sv. Križa u Splitu je najljepši barokni zvonik u Splitu. V. Belas-Karaman: Crkva i bratovština sv. Križa u Splitu 1449–1939. Split 1939., i Prijatelj: Barok u Splitu, Split 1947. str. 25–27 i sl. 7.

[7] Austrijsko-pruski rat g. 1757–1763.

[8] Providur Pietro Michiel od g. 1762. do g. 1765.

[9] Gradski knez Antonio Dolfin je bio knez od 1. VIII. 1762. do 22. IV. 1765., naslijedio je kneza Z. A. Trivisana. Sr. Rettori della cittá di Spalato sotto il dominio veneto. Bullettino d'archeologia e storia dalmata 1899 p. 111–115.

Manus et in Borgo di Pozzobon una sol Casa di Vicenzo Claich il quale socombete assieme con un figlio picciolo di etta tenera e socombettero di tutti gli altri tre Borghi dalla Peste il numero delle persone 520 le quali quelle del Borgo tummularono in campo S. Steffano per ogni fossia in otto a dieci alla volta e quelli di Luzzaz e Manus alle Boticelle, tutti in Calzina viva e quelli che erano inffetti vivi si allogiarono da Luzzaz e Manus in Casa del Colombarich, e quelli del Borgo Gnde in Casa del Bernardi che prima era baracca delle sardelle e fui il dirretore dalli infettatti, e sani il Colonello Cicao dalla Corsega il quale aveva autorità da far anco moschetar le persone ree, e le moschetaua, e durŏ il seraggio dalla Città e Borghi mesi 23:[10]

Della processione dela Madna – Anno 1763

Li 17 del mese Decbre il giorno di Sabato fecero la processione gli quatro Borghi di Spalato leuando la Madona di Poisan,[11] e la portarono a S. Croce in Borgo Grde perchè questa gli rivelasse se sia la peste ŏpure altro male, che si suponeva dal quale soconbevano molte Persone al oscuro, e doppo era portata quella sera a S. Croce fece una predica in Chiesa stessa il M. Rdo Sigr. Archidiacono Dn Giacomo Dudan con la Esposizzione perchĕ la M. Vergine scoprisse che sorte di male sofra, dal quale socombevano molte persone, e per miracolo della Vergine fu scoperto il male della Peste dalla quale furono guaritte 6 femine e non piŭ.

Come fu scoperta la peste – Anno 1763

Li 19 del mese Decbre furono morte persone 13 in una matina non sapendo dache male e per sapere si risolse il Spetabil Collegiato di Spalato col Rapresentante da fare aprire di cadaveri per vedere dache male sococombero, e fecero portare due Cadaveri in fabrica della Chiesa nuova di Padri di Borgo Pozzobon,[12] e li li apprirono e controvaro gli Medici che erano inquel tempo dr Carunchio e Leon Urbani essere la

[10] Kroz sedamnaest poglavlja daje nam pisac mnoge nepoznate podatke o kugi g. 1764., osobito sa neobjelodanjenim podacima o ekonomskim i o tržišnim prilikama u vrijeme kuge, o poteškoćama i sistemu mljevenja pšenice i obrađivanja polja, te o raznim vrlo zanimljivim profilaktičkim mjerama. Kuge u Dalmaciji su počele kugom 1348. o čemu nas izvješćuje Farlati po A. Cutheisu (Farlati o. c. VII. 323–324). Bajamonti spominje jedan stari rukopis koji spominje kugu u Splitu g. 1526. Nadbiskup Dominis nam je ostavio opširnu relaciju (Relatio status ecclesiae spalatensis a. 1612. Farlati o. c. III 489) o kugi 1607–1608. Najteža je kuga bila 1763–1764., pa zatim 1783–1784. Glavna je literatura: Johnson: La peste del 1763 in Dalmatia s. d.; Bajamonti Giulio: Storia della peste che regnó in Dalmazia negli anni 1783–1784, Venezia 1786; Parodi: Relazione della peste di Spalato nell'anno 1784, Venezia 1784; Bajamonti Antonio: Relazione della peste di Spalato nell'anno 1784; Frari: Della peste e della publica amministrazione sanitaria, I, Venezia 1840; Körbler: Kuga u Dalmaciji, Liječnički Vjesnik 1931 i Novo Doba, Split 10. VIII. 1931., Pismo Osman-bega Filipovića od Glamoća Juliju Bajamonti u Osman, Bull. dalm. 1905. (korice).

[11] O crkvi Pojišana v. Chiudina: Santuario della B. V. M. di Poisan, Ven. 1887, Spomenica Gospe od Pojišana, Split 1939., Prijatelj o. c. str. 46–47.

[12] O crkvi na Dobrome v. Crnica: Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava. Šibenik 1941.; Prijatelj o. c. str. 30.

peste e imediate separabero il Borgo Grde dagli altri tre Borghi Pozzobon, Manus e Luzzaz per non misciarvi col Borgo Gde essendo in esso scopertasi la peste prima che in un altro.

Come gli altri due borgi sono stati separati dal Borgo Pozzobon – Anno 1764

Furono separati gli altri due Borghi Manus e Luzzaz dal Borgo Pozzobon essendosi scoperta la peste prima in Borgo di Manus in Casa Dellich e Jakas[a], e Roje, e poi dali pochi giorni si scoprii la peste anco in Borgo di Luzzaz tra un Borgo e l'altro vi erano inffette 15 case, e in Borgo del sudo Luzzaz vi era moschetata una femina per comando del Sopra-intendente Collo Cicao perche questa aveva nascoso della robba inffetta e fui il nome del sud° Cicao Carlo e suo Aiutante era un certo Moschin e Cllo Mazzucato che divideva il Biscotto agli puoveri separati nelle Case.

Della Communicacione di Borgi di Spalato – Anno 1764

Li dieci del mese Giugnio fu Domenica il giorno delle Pentecoste si comunicavano tutti gli quatro Borghi Borgo Grde, Pozzobon, Manus, e Luzzaz che per la consolazione in cima di monte Marjan la sera seguente sbararono diversi tiri di mascolo e dal Molo grande S. E. Provdr Glle Pierro Michieli gli corispose con tiri, e al Campanile di S. Croce in Borgo, e per le altre Chiese del Borgo incendiarono i Lumi con baloni di carta e Focco di Legnia in Strada.

Del scortamento di borgesani nele sue campagnie – Anno 1764

Quando che gli Borghesani dal Borgo Grande volevano andare a lavorare le loro Campagnie da predarle e poi zaparle si radunavano tutti quelli che avessero da andare quell giorno e si tolevano tutti in nota, e poi il suo Arambassă montava a cavalo con una Squadra di Soldati, e la Cassa di Tamburo, con un Officiale a Testa e poi erano scortatti per fianco con listessi Soldati li quali li custodivano sino le 23 ore, epoi gli facevano tornare compagniati alle loro Case, e cosi facevano sempre sino che seguij la sud[a]: communicazione.

Del andar masinar la biada. – Anno 1764

In tempo della infrascritta Peste quando si andava a Salona a masinar la Biada per Casa la giente delli tre Borghi Luzzaz Manus e Pozzobon, ogni persona dal Borgo separato faceva un biglietto prima dal Collo. Mazzucato sottoscritto, e poi dal Tente Collo della linea Pietro Rado da Cattaro e poi si univano in alquanti con gli loro animali carichi di grano e con la scorta di un Soldato il quale li companiava a Molino e segli dava al istesso Soldato idue soldi per persona consegniando ogni uno, e nel andar a Salona e nel tornare il biglietto sud° alla Casella di soldati che era di posto a S. Jadre vicino la Città di Spalato non essendo statto permesso a quelli del Borgo Grande da andare a Molino sino la loro comunicazione con gli altri tre Borghi, ma sempre quelli di quelli tre Borghi gli andataro a masinare per paga, che erano

sempre poveri quelli del Borgo Gde costretti di grave miseria, e piu volte fatti lagnare dai Soldatti che erano davanti il infrascritto Collo Cicao nel tempo che cavalcŏ per Campo di S. Steffano e per Ospitale di infetti azziŏ che li medemi Borghesani non si misciassero uno con l'altro in tempo che fiocava la peste sud^{ta}: quando li trovava per la strada sciosio anco qualche volta disubedienti delli suoi ordini dattigli.

Della processione di tutti Borgi – Anno 1764

Il Secondo giorno delle Pentecoste fecero gli Popoli di tutti gli quatro Borghi di Spalato una Processione gienerale con la Maddona de Poisan prima portandola da s. Croce alla Chiesa di S. Pietro a Luzzaz e la terza festa delle Pentecoste la portarono da S. Croce alla Chiesa di S. Francō in Borgo Grande ed il terzo giorno che fu festa di S. Antonio di Padova la portar in Chiesa di Padri in Borgo Pozzobon, e poi per la ritornata della Processione a S. Croce per le Crosiere di strada, e per il Bastione si fermava il popolo e scoltava la predica del M. Rdo Sign. Archidiacono Dn Giacomo Dudan, fu Vicario Gle in quel tempo.

Della infetazzione di vilaggi di Neorich Much e Vuzzivizza di Travu e da chi – Anno 1764

Nel Mese di Gienaro si scoprij la Peste in villa Brochianaz Teritorio di Sign per la cagione che diverse Persone inanzi che si scoprij la Peste in Borgo Grande di Spalato li diedero a filare della lana aquelli del Brochianaz et era inffetta e socombetero dal stesso male circa Persone 100: in detto Brochianaz dal qual Brochianaz poi portarono via della robba infetta quelli di Neorich si sono infetatti non solo quelli ma anco quelli di Prugovo e di Vicinizza epoi nell mese di Giugno dello stesso Anno si scopre la Peste a Much in Casa di Dellich e li furono morte alquante Persone essendo statti venuti di governo a Much un Nobile da Venezia, e il Collo di Crovati Co. Simon Begnia abruciando tutte le Case che erano infetate per la stessa villa, e anco furono infetatte le guardie del sopradetto Nobile che era Cavalier Contarini al quale morissero cinque soldati e fui esso nobile separato, e con niuno si misciava.

Della restituzzione della Madona a Poissan suo luoco – Anno 1764

Restituindo la B. V. M. di Poisan in Chiesa sua al di 17 mese Giugno che fu Domenica della SSma Trinita di sera alle ore 23 si levŏ la Processione di S. Croce di Spalato e con la moltitudine di Giente e cum sbari la portavano alla Chiesa sua fecendo molti sbari dalle galere. S. E. P. Gnle scortatto da tutti quelli Officiali che si trovavano in Borgo Collo Sopraint^{e} Cicao e Collo Mazzucato con tutti gli altri Ufficiali e Religiosi.

Del valore del grano in tempo della pesste – Anno 1764

Nel mese di Gienaro dello stesso Anno sud^{o} si comperava il formento alla Pubblica Bazara a L. 42 e poi arrivŏ sino le raccolte a L. 57 e la Napolizza a L. 52; e la segala a L. 50, il orzo a L. 46, e poi fu venuto

del formento da Venezia sotto la Città di Spalato per ordine del Provid^{r}: Glle e lo vendetero il stesso a L. 60, e fui sporco misciato con meza venna dentro a fine che non si aveva afitatto il medemo Formento non permeteuano a niuno da Citta che ricevesse dagli Borghi alcuna sorta di grani ne farina per il mantenimento.

Della elemosina in tempo della Peste fata alla Chiesa di Padri di Pozzobon – Anno 1764

In tempo che fiocó il male pestilenziale negli Borghi di Spalato andarono gli rdi Padri di Pozzobon per le Case dell'istesso Borgo e da quelli di Città e chiedetero una copiosa Ellemosina di incirca lire milla delle quali ano fatto alla B. V. M. Chiesa sua una Corona d'oro, e questa fui per votto.

Del prezzo delle carni in tempo di Peste sudeta – Anno 1764

Nel principio del Seraggio della Peste in Borghi di Spalato vendetero le Carni gli Mazzelari di della stessa Citta in fino che durŏ il sud^{o}: male la libra[13] a soldi nove e finita che fui la peste dal mese di Maggio dell detto Anno la vendettero sino li 20 di Giugno a soldi otto, e poi dalli 20 di Giugno sino la quaresima futtura di quell'anno li vendettero a soldi 7 la libbra e fui stato venduto in tempo dell sud^{o}: Serraggio la Ocha[14] di Suzini in Lazareto di Spalato da un Turco Espalo (?) a L. 10 per non aver frutatti in quell'anno seguenti gli nuovi.

Della morte dell Monsig^{or} Nicolŏ Dinarico Arcivẽcuo di Spalato – Anno 1764

Passó da questa alla Miglior vitta il Monsigr Nicolo Dinarizzio il 13 di Mese Luglio di Serra alle ore 3 di Notte e fui sepolto a 16 del medemo mese nella sua Chiesa Cattedrale, a fui il suo sucessore il Monsigr Gio. Luca Garaini di Traŭ.

Della comunicazzione deli tre teritori Traŭ Clissa e Spalato e lẽ Citŭ – Anno 1764

Li 6 setembre dell sud^{o}: anno si sono Communicati gli tre Territorij quello di Trau, e quello di Clissa con quello di Spalato Solamente per Terra ferma, e non le Citŭ cosi anco quelli di Clizza ebbe la communicazione assieme con li tre sud^{ti}: e poi circa 20 del sud^{o} mese 7^{bre} si sono communicate tutte le Citta della Provinzia e le Isole con la Citta di Spalato, ma non con la Isola Soltta e Bua queste erano sospese.

Della Peste di nuovo scoperta nel teẽtrio di Knin – Anno 1764

Di nuovo si scoprij la Peste in Teritorio di Knin nella villa di Starnizza e di Golubich, a Ottok e imediate segregarono gli teritorij dagli

[13] Libra je stara rimska mjera, težine 3/4 funti, Libra metrica u Italiji 1 kg, u Malti 12 unca (sv. Aubök: Hand-Lexikon, Wien 1894., str. 202).

[14] Oka je turska mjera koja je različita u raznim zemljama. U Carigradu je 44 oke bio 1 kantar. Oka se dijeli u 400 drahma. Odgovara lat. unciji, a teži uglavnom 2 1/4 funti (Aubök o. c. str. 251).

Teritorij cioè il Teritorio da Sebenico del Teritorio di Traŭ, e da Traŭ quello di Spalato, e dalli Teritorij di Traù e di quello di Sebenico fui contumazia di 21 giorno, e di quelli di Spalato Klissa e Poglizza giorni 7 cosi anco circa primo 9 bre del detto Anno siegue di nuovo la peste a Aruazze e 27 del mese detto siegue la peste di nuovo anco a Bitelich fino queste due ville di Teritorio di Sign.

Della communicazzione della Città di Spalato con Borgi e altre Craine. – Anno 1765

Si aprij la Citta di Spalato circa 15 del mese di Agosto e si missiai con gli suoi Borghi avendo leuati la Maddona di Poisan, e con la Processione la portarono in Città per la Porta Cornera con una magnifica Processione di tutte le Scuole e Capitolo, e Fratalia, lasciando in città anco il Territorio di Klissa, e li 9 del 7 bre venturo ano comunicato tutte le altre Craine.

Della venuta del Monsgr. Gio. Luca Garain Arcivescovo di Spalato. – Anno 1765

Li 21 di mese Novembre fui venuto il Monsigr. Gio Luca Garajni Arcivescovo di Spalato portatosi con una Caualaria da Paludi Cavalcando sopra una Caualo e intro in Citta per la Porta Cornera fermatosi in Conuento di Padri Dominicani, e poi processionalmente, con la Armata Craina di Borghi di Spalato intro nella Città per Marina, arrivato alla Chiesa del Duomo con il sollitto onore.

Delle capemagne di canonici di Spalato – Anno 1770[15]

Sabato Sancto intempo della Messa vestirono gli Redmi Canonizzi di Spalato le Capemagnie in Coro della loro offiziatura presente il Monsigr. Arcivescovo Gio. Luca Garajni il quale ad un ad uno presentandossi ad esso al trono gli mise le Croci al colo le quali fina il giorno di oggi nelle solenittà la portano al petto.

Della Traslazione del corpo di San Doimo Arcivescovo di Spalato – Anno 1770[16]

Li 10 del Mese di Maggio strasportarono il Corppo di S. Dojmo dal Armero appresso le porte picciole della Chiesa sopra l'Altare incui presentemente s'atrova ed inanzi da porgierlo in sua Cassa lo portarono in processione intorno gli Borghi con tutte le Scuole, scortatto dagli otto vescovi foresti, e con il Arcivescovo Gio. Luca Garajni, a la Craina di Spalato fu alle armi in processione stessa, e erano in Chiesa dell Duomo per giorni tre consecutivi doppo il Pranzo il Panegirico fatto da quelli Canonizzi di quella Chiesa con tanti Torzzi acesi per

[15] O tom događaju je pisao U. Krizomali u Listu biskupije splitske i makarske 1935. g.: Uspostava cappae magnae kanonicima splitskog kaptola.

[16] O prenosu tijela sv. Dujma v. Bajamonti Giulio: Storia di S. Doimo Venezia 1767; i Proseguimento della storia di S. Doimo, dove vi si descrive la translazione del suo corpo. Venezia 1770. Vidi Karaman: Prenos moći sv. Dujma na novi oltar, Novo Doba, Uskrs 1930., i Prijatelj o. c. str. 44–46.

tutti li due Coretti della Chiesa intorno le Colone afine che non finiva il sud° Panegirico stavano ardenti, e nel istesso tempo era per loco Tenente Auditor il Redmo Sigr. Antonio Allessandro Canco Tomaseo il quale anco unije ossa del santo in Arca.

Della fame in Dalmazia – Anno 1782[17]

Seguj la Famme nella Provinzzia della Dalmazia per cagione che il Antecedente inverno fui statto tristo, e Secò gli Olivari, e le Seminaggion, che le racolte seguenti erano triste, e furono arivate il seguente prezzo come sarà qui dechiaritto. Il Form^to^: assunsse dalli Mese di Setenbre del stesso Ano sino il Mese di Maggio del 1783 a L. 92 la quarta. La segala del Mese 7 bre dell sud°: Anno fino il Mese di infrascritto Maggio fui arivata la quarta a L. 72. Il Miglio sino tal tempo arivo la Quarta a L. 80; perche non se nè trovava. Il Orzo arivo sino tal tempo la quarta a L. 62. Il Sorgo perchè totalmente non si trovava che poco per miracolo fù venduto per Semenza in raggione di L. 110 la Quarta che si stenta credere, e se non avesse il Scritore visto, ne esso averei creduto. Il Formentone era arivato sino la nuova racolta a lire setanta due dico L. 72: la Quarta, e in quel Anno inanzi la racolta socombetero della fame nella Provinzia tutta circa 20: Mila Anime delle quali una parte morirono in Borghi, e Città di Spalato per le Strade, e ospitali e diverse Case circa 600; e furono statti sepolti parte sotto Monte Marjan in Borgo Grande e appresso la Chiesa di S. Maddalena e certi alle Bottisele, con tutto ciò tutti gli abitanti della Città di Spalato Sig^ri^: Arteggiani, mercanti, ed ogni sorta di Persone, anco Religiosi si avevan tassati per solievo delli sud^ti^: povereli per li quali avevano fatto una Borssa di 800 zechini, per dividere reghali con tanto al giorno per mano del Sig^r^. Giuseppe Ivellich e Francō Riboli ne con quessto gli ricuperasero ma erano i quasi tutti foresti e socombetero dalla famme e molti sudditti fugirono inquel tempo sotto l'Imperio.

Della Peste di Poglizza – Anno 1783

Siegue la Peste in Provinzia di Poglizza in villa di Dolaz mezan e Terminō sino li 9 del Mese di Luglio con la mortalità delle Persone 17 e poi dalli 9 del sud° Luglio seguij la peste nel Teritorio di Sign in villa di Billibrigh nel Quartiero di soldati e poi si scoprij da Billibrigh in villa di Aruazza e poi a Sign, Ottok, Galla, Bajaghich, Ghlian, Potravje, Turjache, due villa in Dizmo, e Vojniche, Tiarizza, Zaseoch e molte altre ville che qui non sono tutte nominate ma erano intutte inffette 24.

[17] Vijesti o gladi u Dalmaciji imamo u suvremenim venecijanskim relacijama. O tome i Novak: Split u svjetskom prometu, Split 1925. Vrlo je zanimljivo što se autor stalno zaustavlja na ekonomskim problemima. Upravo na temelju tog velikog broja vijesti, notica i podataka o ekonomskim i tržišnim problemima, o porastu i padu cijena pšenici, zobi, ječmu i kukuruzu, o odnosu težaka prema gladi i prema kugi, o novčanom sistemu, o mljevenju i t. d. dobijamo očiti dojam da je naš anonim trgovac iz poluučenog i konzervativnog sloja splitskog tadanjeg pučanskog staleža.

Della Peste di klissa e suo territoio – Anno 1783

Seguij la Peste prima in villa Cotlenizze Teritorio di Klissa, in Mese del Setembre, e poi dali pochi giorni si scoprij nelli Borghi di Klissa, e proseguij la sud[a] sino gli ultimi del Mese Febraro del 1784 e socombetero Persone trecento venti sei, dico 326, nel qual Borgo furono in quel tempo diretori il Brigadiar Sig[r]. Pietro Radin, e suo Agiutante il Sig[r]. Capitanio del Contado di Spalato Co. Simon Benedetti.

Della morte del Monsi[gr] Arcivescovo Gio. Luca Garain – Anno 1783

Passò da questa alla miglior vitta il monsig[r] Gio. Luca Garajni Arcivescovo di Spalato nel tempo del serraggio che erano le stecate davanti la Città e fu la sua Morte al 20 del Mese di Ottobre del sud[o] Anno ad inquel tempo siegue per il Vicario Capitolare il Re̅mo Sigr. Canco e Auditor Dñ Antonio Tomaseo nobile Spalatino e fu il successore del sud[o] de defunto Garajni, il monsigr Lelio Cipico Trauurino, Arcivescovo di Spalato.

Della peste della Città di Spalato – Anno 1784

Li 27 del Mese di Marzzo del sopradetto Anno si scoprij la Peste nella Città di Spalato, principiando prima in Mese di Gienaro e di Febraro senza aversi auto alcuna persona tenendo esser male epidemico e fui statto il primo infettato il Nipote del Turco Emin che presiedeva alla Marina di Spalato nell loco sollitto della sua abitazione, e doppo che gli fui morto dalla sudetta il mentovato Nipote maliciosamente il sud[o]: Emin distribusse a persone puovere della robba inffetta del suo nipote, dalla quale poi si inffetto tutta la Città apoco apoco che finalmente si cominciarono la buona parte dei Cittadini trasportare dalle Citta all'Ospidale in Borgo Luzzaz in Casa del Colombarich per farli medicare che di Mile uno inffetto si portava in ospitale non guariva ma socombeva e socombetero molte Persone, tra le quali vi furono sedeci sacerdoti tra Pretti, e Fratti, e Capuzzini morti infetti per lo assisterli alla Confessione, che poi doppo, che fu scoperta la stessa peste furono fatti agli infetti li due Campi tra le mura di Citta, uno appresso S. Rainerio e l'altro in Brechia, egli fecero stare e dormire negli fini presi da persone particolari di tutti gli quatro Borghi e poi dilà alquanto tempo fui arivato da Venezia un straordinario di nome S. E. Anzolo Diedo che abitò in Convento di padri Coventuali in Borgo S. Francō ed egli feci usir fuori del Convento facendo fare dinanzi la Chiesa e Convento le stecatte per non misciarsi con alcuno tenendo appresso di se di ufficiali che lo scortavano e portavano le istanze da esso chi le faceva per bisogno e si portava a Cavalo scortatto in Campo grande di S. Steffano, che era fatto per straporto di quelli delle case inffette di Città li qualli fecero li a farli due Contumazia ogni cura di giorni 40; e poi si risolsse il sud[o]: straordinario da far uscir fuori dalle loro Case a quelli della. Villa di Vragnizza e trasportare quelli delli due Campi che erano intorno le mura dentro la Città e li fece starli per giorni 40; e poi doppo li 40 giorni li faceva lasciare a misciarsi con gli Borghi di Spalato avendo fatto

abitare a quelli di Vragnizza nelle Capane fatte da essi di paglia et altro davanti la sua villa, che li fui il loro passaggio, e tre della Biada, e per la ricognizione delle sue Case cesele gli sopradetti Contumagianti Spalatini li donai S. E. Sud° Estra ordinario una Lampada di Argento alla sua Chiesa di S. Martino Parochiale. Cosi quelli che facevano Contumazia dal Campo S. Steffano doppo li 80 giorni che ussivano fuori li facevano fare in Borghi di Spalato altri 7 giorni di Contumazia in Casa con un Fante dal Borgo trovatolo, a spese delli Contumacianti, e Socombetero della infrascritta Peste più di due milla persone, dico 2000; tra le quali il minor numero erano Forastieri, che tutto Spalatini Cittadini e per 97 Persone di quelli del Borgho di Luzzaz, li quali per la loro transcurazzione si avevano infettati da quelli di Città quando li portavano infatti dalla Citta per porta Cornera in Ospitale in Casa Collombarich, e quando li scortavano morti alle sepolture in Bottisele; però furono infettate in Borgo Luzzaz diverse Case e in Borgo Grande sole cinque, in Borgo Pozzobon due delli qualli in quella del Bortolo Vuussich furono morte le due figlie nubbili, per colpa che una di questa era venuta dalla Città inffetta inanzi che fui scopertosi il male due giorni la quale poi inffettò un altra sorella e una Putta di un visino che fui Antonio Pleosich è in Città non erano restatte ilese del sud°. Male che solo Case venti, dico 20; delle qualli persone erano trasportatte per le Barche sopra il Mare, a parte in Lazaretto epoi doppo che finitero gli 40 giorni si trasportarono chi per Borghi per fare la Contumazia degli altri 7 giorni, e certi andavano fuori di Spalato per le altre Città della Provinzia, e li dacapo facevano contumazia delli giorni 40, e poi ebbero da quelli la pratica. E per stupore in tempo della sud^{a}: Peste non sia infettatte nel Ghetto tutto di Ebrei che le quatro sole Case lasciando tutti gli Ebrei nell Ghetto senza a farli uscire fuori come fecero uscir li Cristiani dalle loro Case, come di cisani (?) per le Barche e nel Lazaretto avendoli socorsi il Princippe doppo scoperta la peste, e per cadauna persona di Città tanto agli Christiani come agli Ebrei soldi venti di paga in larga per ogni giorno, e anco in Campo afine che li brucattero gli drappi, e spurghettero si vestissero tutti negli Drappi degli Galeotti bianchi Capotini, a braghessette e Camise di canavazza e le beretine bianche di Lana di Galeotti, e così sempre doperettero la sud^{a}: robba a fine che fui finitto il sud° male e tirarono li sudi 20 soldi per Persona così per comando prima di S. E. Provd°: Glle Francesco Falier che di timore nel tempo del male si aveva ritiratto da Spalato a Castel Vitturi, e li stette con la Galia in Casa del Co. Agostin Tartaglia e il Conte che fui di Spalato Andrea Parrutta se ne fuggĭ fuori di Cittă infetta, e stette in Convento di Padri del Borgo Pozzobon, a fine che fui arivato il suo Suzzessore Anzolo Orio il quale per timore prima che arivai a Spalato si aveva stabilito per alquanti Mesi in castell Cambio, e di lă da quando in quando si portava in una sua Filuchetta in convento di Paludi per far la audienzza agli Borghesani, e Teritoriali di Spalato, poi doppo alquanti Mesi si portò in Borgo di Spalato a Pozzobon, e li sttette in Casa del Co. Milesi, che fui Ceraria, e feci audienza alla giente affine

che si ě aperta la Cittă sino li 16 del Mese Gienaro del 1785 e tal giorno eravano comunicate con Spalato tutte le Cittă, e Teritorij, e fui per la Cittă di Spalato sbianchegiati tutti gli Muri delle Case per ogni Contrada, che vi era da vedere una cosa di Stupore a fui la sudetta Peste in questa volta pervenuta dalla Caravana inffetta dell Lazareto di Spalato per la poca cura di quel Priore, e di quelli Guardiani che non fecero aspurgare la robba inffetta che era dalla marcanzia turchesca la quale si caricava negli Bastimenti, e si infettò della stessa il Bastimento del Boxich detto Caranfilo di Spalato.

Del aprir la Cittă di Spalato e della sua comunicazzione – Anno 1785

Si aperse la Citta di Spalato doppo che si ě espurgata dal Male pestilenziale il 16 del Mese Gienaro del sud°: Anno e in quel si sono Communicati con la stessa tutti gli Borghi di Spalato e tutti gli altri Teritorij di tutta la Dalmazia senza da aver fatta alcuna memoria di quel giorno ne ringraziamento a Iddio come facevano per il passato ne simili Casi con una Processione solene dalla Madona di Poisan, e fui moltiplicatosi il male per Cittă piŭ di quello che era avanti la sudetta Peste e disfecero la divozione che ebbero da tenire chiuse di festa per piu Ani le Boteghe.

Del prezzo del polame in tempo della antedeta peste – Anno 1784

Si pagavano un paro di Dindij Maschi a lire trenta dico a L. 30; un paro di femine dalli stessi Dindij si pagava ventiquattro dico L. 24; il paro di buone Galine casaline di Borghi di Spalato si pagavano a lire sedeci il paro dico a L. 16; il paro di Galine Morlache a L. 8; li ovi a soldi quatro dico L. 4; La Carne la libra a soldi dieci l'uno L. 10; il buon pese la libra a L. 2; Li Scombri a soldi dieci l'uno L. 10; gl Formento alle ultime che avena finitto il Male la quarta si pagava a lire 52 e a lire 48.

Della venuta del Monsignor Lelio Cipico Arcivescovo di Spalato – Anno 1786.[18]

Si portŏ alla sua resedenza a Spalato il Monsignore Lelio Cipico arcivescovo di Spalato trasportandosi da Castelli in Convento di Padri di Paludi dal quale poi fu statto levato solenemente con Borghesani armatti e suoi Uffiziali davanti Cittă e Capuriŏ del Contado, e molti Signori a Cavallo, ed esso con loro Cavalcŏ sino il convento di S. Domenico dal quale poi per Marina passŏ per Piazza con la solita Processione delle Scuole e Capitolo al Duomo e questo succede addi 8 del mese del Febraro del sud^to^: anno.

Della saeta che colpĭ il campanil del Duomo di Spalato – Anno 1786.

Colpij la Saetta il Campanile dell Duomo di Spalato li 8 del Mese di Novembre verso le ore 15 dalla parte di Bora nella Cuba di sopra e il primo Corniso sotto la Cuba a molte pietre grandi che spezzŏ la saetta

[18] O posljednjem splitskom nadbiskupu neke podatke vidi u Krizomali: Lelije Cippico. List biskupije splitsko-makarske 1940.

del Campanile cadetero sopra li tetti delle Case circovicine et una cade sopra il tetto del Monsigr. Arcivescovo Cipico nella Camera che eravi il suo tetto ma per sorte sua non si trovava a Spalato che a Castelli, e schivŏ la morte.

Della gvera di Bossna del inperatore contro il Turco – Anno 1788

Siegue la Guerra del Imperatore Giuseppe Contro il Turco Ottomano sotto il Belgrado e nella Bossina nel Mese di Aprile del sud°: Anno e il 8 di Ottobre del 1789 prese il Belgrado e avanzo verso Saraggo e addi 20 del Mese Febraro del 1790 fui morto il sud° Giuseppe Imperatore e sucissŏ in loco suo il Fratello Leopoldo, e 14 Luglio segui la morte del Valoroso Marisial Laudon viagiando dalle parti dell Conffin del re di Prussia per proseguir la guerra Contro il Turco col suo Esercito incaminatosi verso la Bossina morij sopra il Cavallo colla stretezza di petto, e par fosse stato Velenato da suoi malevoli, e Traditori della Armata Imperiale e susistŏ in loco suo il suo Figlio per principale e dal 1791 rese il imperatore al Turco il Belgrado e tutto quanto che li aveva preso.

Di quel oribilisimo caso accaduto nela cita di Corfŭ il di 12 Marzo – Anno 1789 li 12 mese di Marzzo

Della incuria degli operaj artiglieri li quali vedevano e acomodavano dalle Bombe cariche, in un sito dalli depositi cola trasportati della Squadra maritima di S. E. Prod^r. Emo.[19] Uno delli sopradetti Artiglieri Valevasi d'un martelo per conficar le spolete a dil favro percoso dal ferro getava naturalmente tratto tratto qualche sintila. Señe avide un Soldato, che l'averti del pericolo dalla sua operazione, ma l'Artighiere señe rese e l'indemnită delle passate esperienze gli rese inutile l'avertimento: Infatti in quel giorno niun male successe ma nel seguente alle ore 21; preso foco una bomba, e scopiar ne fece altre mile unitamente: a un deposito di 72 Mila libre di polvere. Il volo di sassi diversi piegŏ verso il porto rovesciando tutta quella Muraglia dalla parte del Mare dove apportŏ considerabili danni alla Pubbliche Galere del nobil Homo Zuane Contarini Capo di Mare altri Legni mercantili furono maltratatti fra questi un Bastimento Franchiese arischiŏ di proffondarsi, nel momento, che scoppiŏ il deposito dalla polvere, tremŏ tutta la Citta e le due Fortezze con gran spavento degli Abbitanti, morirono Vittime dallo scoppio sterminatore 119 infelici e nē rimasero feriti 140 molti de quali mortalmente; tra li morti si contano: il Cappelano della Fortezza, gli sventurati perdettero la vita e gli ofesi era Soldati, Marineri e condanati al Remmo e sesanta condanati fuggivano via; alla violenza del scuotimento non resero li Tetti degli publici Magazeni ne quali si conserva il Biscoto, e sono precipitati, e molte altre Case rovinate. Quanto alla Citta, non s'ode dire che abbia sofferto altro danno, che quello della rottura de Vetri delle Finestre.

[19] Providur Angelo Emo upravljao je od g. 1786. do g. 1789. O providurima vidi: Serie dei Eccmi Proveditori generali u Vj. Arh. pov. dalm. 46, 1926, p. 125.

Delle vesti nuove messe deli giudicci della citta di Spalato – Anno 1791 li 26 di mese di giugno[20]

Fu giorno di Domenica quando che il Provr. S. E. Angelo Diedo[21] tolse l'ingresso, misero dal giorno li quatro Giudicci della Città di Spalato li nuovi vestiti Magniffici con li suoi Paruconi e questo per comparsa quando vano col Rapresentante di questa Città di Spalato nelle Publiche Funzioni cioè col Tabarone nero di Cordellone, e suo Cottolo, e davanti di essi marchiano li quatro suoi Stafieri vestiti in pano Celestino, ed il quinto loro cameriere in nero, e furono nel istesso tempo per Giudici della sudª: Città primo il Co. Gio. Batta Milesi, et il secondo Co. Antonio Alberti, et terzo il Co. Giuseppe di qm Agostin Cindro ed il quarto il Co. Gierolamo Cambj ed il Rappresentante fu sto tempo Giuseppe Pizzamano Conte di Spalato.[22]

Della rebelione di Francesi contro il loro re –

Del Anno 1791 segue la ribelione nei Francesi contro il lore Re il quale lo tenetero arrestato in suo Pallazo il spazio di uno e più Anni che tra essi siegue molta discordia e vi ucisero uno con l'altro la buona parte per molti mesi, che poi finalmente si e risolto l'imperatore Franco: con la Moscovia a andarli contro li medesimi e incontrarono la Bataglia e pervisero circa quatro Mila Franchiesi dei quali li presero in Bataglia tutti quei pochi Cavai che ebbero persa loro diffesa con tutta la di loro Cassa del denaro, che ebbero da pagar la loro Armata, ed inanzi che siegue la sudª: guera si sono li sunominati Francesi distacati dalla Chiesa Romana con buona parte di loro prelati, e sacerdoti i quali presero le Molgi e quelli i quali non volssero negare la fede Cattolica e prender Molgi li masacrassero e li confiscarono tutti gli di loro beni 500 Mila oprimaro di nobili confiscando gli tutti di loro beni, 4200 mila Religiosi distrussero, e nel mese di Decembre del Anno 1792. Condusero il loro re Luigi Xmo 6to, in una Carozza al loco destinato dal suo patibolo nella Città di Pariggi davanti il Popolo tutto di quel luoco, e avanti, che fosse decapitato si racomandò al Salvatore pregando per gli suoi giudici che il Sigre gli perdoni i loro erori; gli fu reciso dal Ministro il Capo e mostratto a tutta quella Plebbe il Corpo tumularono in una Chiesa che vi era visina a quel luoco detta Slavia (?) e poi fu coperto nel stesso monumento il suo Corpo con la calcina viva dei suoi presecutori perchè sia abruciato; Doppo poi pocho tempo dalla sua morte vi erano due Monache Cieche nel statto Vennetto in Città di Vicenza e l'altra a Venezia, e questo invocarono il sudo Re Martire perchè gli intercedesse la grazia

[20] Plemićke obitelji u Splitu neposredno prije francuske revolucije su bile: Cambj, Cindro, Capogrosso-Cavagnini, Geremia, Grisogono, Benedetti, Mazzarelli, Milesi, Ivellio, Alberti, Tartaglia i Tomaseo. Od četiri suca koja spominje ova vijest o novoj odjeći Milesi, Cindro i Cambi su sudjelovali 6 godina iza toga, uime svojih obitelji, na sjednici splitskog plemićkog vijeća 16. VI. 1797. u kojoj se izrazila odanost Franji II. Vidi Michieli-Vitturi: Storia delle cose successe in Dalmazia dalla dissoluzione del veneto governo fino all'ingresso dell'armi di S. M. Francesco II, Split 1883. p. 59–60.

[21] Providur Angelo Diedo od g. 1789. do g. 1792.

[22] Rijetki ostaci odjeće plemića nalaze se u Gradskom muzeju u Splitu.

di Dio che le potesse riaquistare la vista, e fatagli la invocazione ebbero ambe due la grazzia segli aprirono gli Occhi e videro.

Della guera di Franzzia e sua ribelione contro il suo re – Anno 1791

Siegue la rebbelione nel Regnio di Franzzia contro il loro Re Borbone che non volsero piu sogiatarsi al suo Comando i Sudditti del medemo Regno ma lo decapitarono sopra un Palco, e la sua Famiglia martirizatero in diversi modi affine che li distrussero tutti di quella Casa fuor che un fratto del sud° Re sene fuggie per sua fortuna fuori di Statto, e salvō la vitta confiscando tutto dalla qualitta che era il sud° Rè, e poi tra essi si combattetero e perissero molti di loro per formare tra essi una Repubblica, come la anno anco formata gueregiando contro l'Imperatore il quale li aveva intimata la Guera per la decapitazione dalli stessi fatagli al loro sud°. Rè e sua famiglia e gueregiando più Anni li sudi Franchesi finalmente il 4 maggio del 1796 si sono portati sotto il Milano a sei Miglia alontano dalla Citta stessa gli furono statte portate le chiavi da quelli diversi Primati del Milano, e consegniatili dalla mano di una Damma patigiando con li stessi non aver a cagiornarli alcun danno ma fu tutto invano gli Franchiesi li spogliarono dalle ricchezze tutti i Milanesi, e speditero per Pariggi sopra i Cari tutti il di loro Tesori che ebbero in Milano, e molti di quei Capi Signiori li menarono preggionieri a Pariggi et alcuni Signori tenetero arrestati nelle Stalle di Cavali ove il Duca di Milano li teniva, e alquanti mila di detti li fecero marchiar li Franchiesi in Guera per combatere contro l'Imperio e altri che gli occoreva doppo poi pochi giorni li sudti Franchiesi si introdussero nella Ittalia Venetta in più luoghi cioè Crema Bressa Verrona Pischera cagionando molti danni nelle Campagnie distruggiendo gli Alberi e le Semenaggioni per volere gli stessi aver il passaggio per Venezia a quando li fosse riuscito a spogliarla adi la passare per Trieste vana fu gli la loro intenzzione, non li riesce questo volere stettero ne sudi. luoghi: con la sua Armata circa giorni 50 lasiarono sotto Varrona la cassa di Guerra con alquanto contenava di Guerieri per custodire la suda Cassa si sono portatti per luochi Pontificij nella Città di Bolognia Ferrara Ravena e queste le presero, e da questa se ne andò abatere la Mantova e li 2 febraro 1796 prese il Francese, e poi di la si parti il Generale Francese buona parte per Ancona a lì al Ponteffice Pio Sesto li fece dare tre Milioni di Scudi, e 40 Mila cavali e servissi con la Ancona il Franzze durante la Guerra, e la suda Città Bolognia Ferrara, Rimena prese prima dal sudo: Francese restarono per conto del detto Franzese e nella seguita pace restò Bolognia al Papa e la Ferara all Imperatore.

Della perdita della republica Veneta e di suo stato.

Nel Mese di Maggio 1797 avendo licenziati le Truppe Nazzionali li Veneziani per dovere imediate in tempo di puoche ore da marchiare chi era Dalmatino per Dalmazia e quello che era Cattarino per Cattaro per dar luoco agli Francesi che entrino in Venezia come avevan comandati li Medesimi suoi Diretori Spezzialmente il Generale Franchiese di nome

Bonaparte od intrassero nel sudo Mese con 40 mila oprimendo quelli che per il passiato erano Superiori della Repbca stessa arestando li tre Inquisitori del Statto, e poi uno di questi l'condanarono alla Morte, et uno in Carcere ed il terzo lasciarono in liberta Spogliando i conventi più richi delli Padri Benedetini chiamatti S. Giorgio Maggiore ove dimoravano caualieri veneti che tenivano molto tesoro, cosi pure spogliarono cavalieri Veneti che tenivano molto Tesoro, cosi pure spegliavano le Monache che furono inpiu ricchi conventi trasportandole da un Convento ad Altro, missiandole una con le Altre, che non erano di una sola Religgione e poi al Giorno delle Pentecoste, Domenica che fu li 3 Giugno del detto Anno, misero in Piazza di S. Marco entro la stessa Città di Venezia un Albero di Mora, con di sopra lo stesso la insegnia di una Donna, e in mezo una Beretta rossa, e fecero portare li il Corno del Dose e le sue Vesti, e poi tutto abruzziarono facendo sassate, spogliando tutto per Venezia lasciandogli loro schiavi facendoli a uno i Cavalieri Venneti a far guardia con i fusili in spala; questo fu il castigo severo di Dio che mise agli Dominatori, e dominio veneto perche essi chiamarono gli Franchesi per loro discordia, e cosi perdettero miseramente tutto il Statto che prima ebbero, e poi sarano costreti per il loro mantenimento affare professioni o da arteggiani o Marineri per campar la vitta ove prima erano Padroni e Signori del Stato e di Sudditti e li 12 di Mese Maggio detto Anno Cede la Franzzia al Imperatore, tutto il Statto che era delli Sudeti Venezziani sussistente di 1400 Anni cossi miseramente li perdettero.

Dela pazze tra l'Imperatore e la Fancia.

Li 12 del Mese Maggio 1797 siegue la pazze tra la Francia, e l'Imperatore Franco 2 do unito alla Inghlitera. Doppo li Anni 8 che combatete l'Imperatore unito alla Inghlitera Contro la Francia per averli i Francesi masacrado il Re di Francia, e sua Moglie Reggina zia del sudo Imperatore, ed avendosegli rese alla Francia molte Città con l'ingano della loro dottrina Diabolica la quale la avevano seminata la democrazia per la cui cadettero nella cecittà prima il Milano, e poi tutte le Città del Statto che erano venetto spogliandole di tutte le loro sostanzza, e poi si sono portatti a Venecia, nel Mese di Giugno del sud^{to}: Anno, e li stettero circa un Mese affine che la spogliatero, e poi chiedero al Imperatore con tutto il statto che ebbero prima i Veneziani i quali resttettero sudditti dell sud^{o} Imperatore e tutti queli che erano prima del loro statto, e ricupero l'Imperatore il e la Mantua.

Della massacrazzione del Colonello Bobetich detto Malttutinovich.[23]

Naque Giorgio Bobetich figlio dell Collonello Paolo Bobetich dalla villa Çaçvina teritorio di Sign e stette in Armata con il suo Padre sino la etate di 30 Anni e poi portosi a Spalato per il Ajutante di un Rapre-

[23] Ubijstvo pukovnika Matutinovića je bio kod nas najjasniji događaj u kome se u Splitu odrazila francuska revolucija. Novak u svojem djelu »Pokret za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom«, Zagreb 1940., Rad J. Ak. 269, daje nam portret Matutinovića

sentante, e poi si inamoro in una Gentildona Brazzana Chiamata Vincenza Vusio fu Nipote delli Signori Martinis e poi che siegue la denunzia del Collonello Steffano Mazzucato il quale si era trasportato per Collo a Sinj, coprij il suo luoco il sudo Bobetich, e si sposò con la sunominata Vusio la quale contante male grazie fece trattare dal suo maritto la Popolazzione spalattina.

Siegue poi dell Anno 1796 li 13 del Mese di Giugno si portò il sudo Collo con la Craina per difendere la Città di Venezia, e li stette vicino della stessa circa Mesi 10 e poi furono tutti i Nazzionali licenziati dalli Veneziani per ordine delli Franchiesi e ritornatero tutta la Crajna alle loro Case allogiandosi il detto Collonello in una porzione delli Lazzaretti di Spalato con moltto aquisto fattosi delli affetti con lui portatti, e abittò in detto Lazaretto circa giorni 40; e doppo finiti i detti giorni 40 dalli 10 del Mese di Maggio del 1797 sino li 15 di Giugno si solevo il Popolazzo di Spalato contro dell sudo loro Collo e con le Armi bianche, e di fuoco si portò negli sudti Lazzaretti contro dello stesso, ed esso resistette per qualche tempo a diffendersi con le armi di foco, e perij un Borghesano vedendo il Popolazzo che non lo possono aquistare condussero un Canone dalla Mura della Città e lo Voltarono contro la sua abittazione, e con Canonata li rupero le porte intrando alquanto dal popolo tagliatero apezzi, unitto anco la sua Molgie, la tagliatero sopra il viso e la spogliarono tutta nuda, e cosi anco misero il di loro servitore, e li lasiarono in mezo della casa tutti li tre corpi e il capo dell Colonello lo misero sopra un palo di legnio al Stendardo in mezo della Città, e li stette Ore 24 e poi lo sepelirono, e li sudti loro i tre Corpi massacratti furono sepolti senza i Religiosi dello stesso Popolazzo nudi in Terra vicino la Chiesa di S. Domenico asportandovi dalla Casa del detto Collo tutta la Sostanzza che ebbe di effetti, e danaro e se lo distribui tra essi il Popolazzo lasciandogli le 4 Creaturine nude, e feritte dalle Armi di quelli che li misero i loro Gienitori, e cosi il giorno sequente recisero i Castelani da Suzuraz il Capo al suo arambassa Marusich. Il sudo Collonello Giorgio non era della Dependenza Mattutinovich che Bobetich si chiamò Mattutinovich perche li aveua sposata la sua Nona, e madre di suo Padre sudo Paolo un Capitanio

i opis događaja. O tome vidi Michieli-Vitturi o. c. p. 11 i Cattalinich: Memorie degli avvenimenti successi in Dalmazia dopo la caduta della republica veneta. Matutinović je bio rodom iz Čačvine (Sinj), a vjenčao se Vincenzom Vusio iz Brača. Pošao je u Veneciju da brani grad, ali bez uspjeha. Još prije pada republike došao je u Split i došao u dodir sa splitskim liberalcima šireći ideje francuske revolucije. Smjesta je našao na ogromni otpor u narodu. Među glavnim protivnicima mu je bio dr. Julije Bajamonti, inače antiklerikalac. Na sastanku 7. V. u kući Capogrosso zaključi splitsko svećenstvo i plemstvo da se pripoji Austriji, te da se poveže sa puk. Kneževićem. Za ideju sjedinjenja su bili franjevci na čelu sa oo. Dorotićem, Sekulom i Despotom, koji su u Austriji gledali kontinuitet hrvatske države. Dorotić, vjerojatno autor proglasa »Narode Slavni«, održao je 15. VI. skupštinu građana u prilog Austrije. Gradski knez Barozzi (1787–1789) obavijesti Matutinovića, da mu se radi o glavi. No ovaj odluči da se brani, zatvori se u kuću i u obrani ubije Splićanina Ferića. Razbješnjela masa ga ubije skupa sa ženom i slugom. Navodna njegova lubanja se čuva u Gradskom muzeju u Splitu. Vidi još i Pisani: La Dalmatie de 1797 i 1815. Paris 1893. p. 29–30.

Fillippo Mattuttinovich da Primorje Villa Zaostrogh, Teritorio di Macarsca, e qui molti di Spalato lo conoscono, essendo morto in questa Città vicino ala Chiesa di Padri Fillippini ed anco la sua Moglie la quale era Madre di Collo Paolo Bobetich e Nona dell Giorgio Collo sudo Bobetich e visse per Collonello il Medesimo Giorgio circa Anni 12.

Dello spoglio fatto della Casa Garaini e la recisione del capo di diversi[24]

Li 15 del Mese di Giugno del 1797 fu il giorno del Corpus Domini portatosi la Craina di Trau cioè li tre Castelli per sospetto di quelli che si credeva no esser municipalisti nella Città di Trau, uniti alla falssa Religione Francese nella quale vi erano sospetati li due figli Garajni del qm Sigr Antonio i quali in quel tempo erano fuori dell suo Paese, dubitando che li Medesimi avessero da capitare per tutte le Città della Provinzia della Dalmaciia a convertire il Popolo per doversi assogietare alla sudetta Leggie falsa franchiese e conseguire la loro falssa legge.

Si misero li sopradetti Castellani, con zello della Cattolica e Apostolica e Rommana Religione, sene portarono unanimi e concordij nella suda: Città, e non trovando i due figli Garajni ancora arivati alla loro Casa trovetero in Casa uno Prozio e la Madre e li spogliarono di tutte le ricchezze, e mobili ed altre sosttanzze trovategli nella loro Casa, e li misero anco il loro servitore. Portatosi poi da questa Casa li sudti: Castelani andarano per la Citta stessa a prendere diversi altri personnaggi sospetti per la falssa Religione Franchiese e decapitatero altri quatro tra li quali si trovai anco un sacerdote secolare di quella Città, e recisero a tutti quatro il Capo, e anco demolando in parte la casa di detto Sacerdote.

Della dedicazzione della Città di Spalato e suo Popolo – Anno 1797[25]

L'anno 1797 li 18 di Mese di Giugno radunatasi nell'Ospitale nuovo fabricato per li puoveri dalli SSgri Fratelli Franco e Pietro Ergovaz entro la prima mura della Città di Spalato vicino il Monastero delle RR. M. M. Monache di S. Rainerio Benedettine sotto il Prelato Monsignor Lelio Cipico Traurino, e il Co. Nicolo Barozzi Veneziano rimasto nella Citta sudetta doppo la perdita del tutto il Stato Veneto usurpatoli dalla perfidia Franchiese, e poi dalli stessi consegniato al Imperatore Franco con avergli egli Imperatore lassa ai Francesi li Paesi Bassi e le Fiandre e furono il Medemo giorno delli 18 de sudo Mese Creatti nella Città di Spalato circa 70 Cittadini che prima erano abboriti dalle Masime. delli Nobbili spalatini che vi si trovavano che solo quatro, e egli radunatosi l'isstesso giorno nel sudo Ospitale tutti li ... tanto di Nobbili Come Cittadini e Capittolo, e Clero col Arcivescovo Sudo e Conte e tutto il Popolo, e elleggietro li seguenti Inviati a dover andare a dedi-

[24] Vidi Novak o. c. p. 24.

[25] Autor ne spominje opću narodnu skupštinu u Splitu od 15. VI., ni plemićku od 16. VI., već prelazi na skup u bolnici. Sjednica je održana u bolničkoj dvorani sv. Lazara.

carsi al Governo della Ungheria, al 22 del sudo Mese partirono li medesimi per Barca e arivatero agli Confini della Ungheria a Carlobago, e li furono fermatti, non li lasciattero proseguire avanti dicendogli, che li farano conffermare i loro Privilleggi quando vera nella Città di Spalato la respetabile Persona Graduata la quale sarà spedita dalla sua Maesttà e poi si portarono adietro con la Armata dell sud° Imperatore, Gienerale Mattio Rucavina e andatero con lui a Zara, poi a Sebenico e Traŭ e finalmente arivatero a Spalato.

E fu l'inviato delli Nobbili Co. Franco Milesi, e il Secondo per li Cittadini Sigr. Zuanne Coich, et il terzo per il Popolo delli quattro Borghi il Rmo Sigr. Canco Don Paolo Covacich e per il Capitolo Rmo Sigr. Arciprete ... ati

Della bandiera alzzata della Ungheria sopra la Citta di Spalato[26]

Doppo di avere terminato il stabilitto del Popolo nel nuovo Ospitale vicino S. Rainerio nel quale vi era entro il Monsig^r. Lelio Arcivescovo di Spalato e il Co. Nicolo Barozzi restatto in quel tempo confermato dal Popolo per Conte e Capnio di quella Citta, e tutti gli Altri Corpi di Nobbilli, e Popoli come inanzzi vi fu spieghato, e dopo che vi era terminata la Messa Maggiore nel Duomo sene portarono li Medesimi uniti a tutti i Corpi della Chiesa diel Duomo indiponettero le 2 vechie Bandiere di S. Marco prima onorate dalla distrutta Repubca Venetta unita anco quella nuova della dedicazione Ungaresca e poi il sudo Arcivescovo le benedise la Medesima innanzi all'Altare Maggior e poi la consegniŏ nelle Mani del Sud°. Conte ed il Conte la Diede nelle Mani del Procuratore del popolo Sigr. Mattio Paulovich ed il Medesimo la portata unito alli 2 Nobbili per fianco della Bandiera la tenetero, e la misero per un quarto d'ora in Palazzo ove abitava il Conte della stessa Città e poi di la la portatero Sopra la Mura del Castello vicino la Casa ove si costittuiscono consegniare le Fedi della Sanittă e fu il giorno di Domenica, 18 dicioto di Mese di Giugnio 1797.

Della conghregazzione del Popolo della isola dela Brazza e la sua Dedicazzione alla Ungheria – Anno 1797.

Li 18 del Mese di Giugno 1797 congregatosi il popolo della Isola di Brazza in luoco Nerezi Capitale castello della loro Ilosa ove abitava il loro Conte uniti anco i Nobbili della stessa Isola in Chiesa Metropoli di quel luoco, e doppo d'avere destinatisi al Governo di Ungheria crearono li due inviati per spedirli al sud° Governo uno fu statto eletto per parte dei Nobbili il Sigr. Pietro Martinis da Bol, e il secondo fu elletto per parte del Popolo, il Sigr. Tomaso Bersatich da S. Pietro, ed avendo pacificamente da Persona Virtuosa attesa la parte presa dalli sudti Nobbili e Popolo, ed avendoli datta la douta Stimma agli Nobbili

[26] Svečanost se držala u katedrali, u prisustvu nadbiskupa Cippica i kneza Barozzia, a pred slikom Gospe od Pojišana. Za ovaj, kao za sve slijedeće događaje, ima podataka u citiranim radovima Erbera, Pisania i Novaka, no naš rukopis donosi mnoge zanimljive detalje.

il titolo della loro spetabilitta ed agli Capi del Popolo la sua chiamandoli Onorandi come li conveniva si scuotetero li Procuratori Sud[ti]: del detto Popolo dal termine datoli dali Ondi che pretesero averlo di Spetabbili come l'ebbero i Nobbili. Ussindo fuori i due Boljani chiamati uno il Vucovich ed il secondo Ghira Nicolo, e solevatero tutto il Popolo di Bol a dover marchiare con essi chi a piedi e chi a Cavalo, con le spade nude con la Cassa di Tamburo davanti, e giunti che furono a Nerezi, radunatero anco quella giente di quel luoco e li fecero marchiare con essi, a Cavalo con le spade nude e poi si portarono da villa in Villa della detta Isola ove abitavano delle Famiglie Nobbili e afforzzandole a dovere fare le renunzie delle loro Nobilttă a farse dare le loro Carte delle loro investite delli Possedi ove possedevano le loro Mandre le quali poiche li furono statte consegniate le abbruziarono; Finita poi che fu questa sopraffazione praticatali dalli Popoli stessi contro i sudi Nobbili diedero l'ordine che da ogni Villa di quella Isola si abbia dinuere e portarsi a Nerezi li 2 del Mese di Luglio, che fu Domenica e li spieghetero la Bandiera Ungherese, e ellegietero quatro inviati tutti Popolari tra i quali vi era anco l'Arciprete di Nerezi il Mo Rdo Sigr. Dn Zuane Metlicich Castelano dando il Arestto al sud° nobbile Sigr. Martinis con le guardie di vista in Casa sua propria a Bol perche questo non potesse a fare i suoi ricorsi al sovrano al quale furono statissi dedicati delle usate soprafazioni a tutta la Nobilltă dela stessa Isola della Brazza. Cosi pure arestando anco il Sudo Sigr. Tomaso Bersalich con la falsa inteliggenza portata tra lui e Popolo, e lo fecero stare in Casa con Guardia per dare ad intendere alle Persone il nero per bianco, ache fossero pure pregiudicatti la Nobbiltă Brazzana. da quel Popolazzo essendo statto il Medesimo Bersalich sempre avversario agli Nobbili Brazzani per causa che non l'ano voluto aghreghare Nobbile della Brazza.

Del possesso fato dal gienerale del Inperatore Mattia Ruckavina nella Citta di Spalato 1797

Li 14 del Mese Luglio giorno di venerdi e festivittă di S. Bonaventura portatosi il S. E. Gienerale della Sacra Maestà Imperiale Mattia Ruckavina con la sua Milizia Maritima con un vassello e diverse altre Canoniere pervenute dalla Città di Trau e dalla Altra parte giunti 200 Cavalieri e 500 pedoni da Castelli intorno la Salona, e giunti tutti nella Città e Borghi di Spalato desbarcatosi il sudo: Gienerale al Molo di sotto questi Lazaretti di Spalato ed inviatosi con la sua Brigata per intrare nella Città ove gli fu statte presentatte alle porte della Marina dal uffciale degli Bombardieri sopra il Bacile le Chiavi della Città presenti gli Giuddicci, e il conte Nicolo Barrocci e poi lasciategli dallo Gienerale nelle Mani del sud°: Ufficiale di Bombardieri detto Bianchi e si porto il So: Gienerale in Chiesa al Duomo e li fece fare la predica al popolo dal Rmo Sigr. Don Nicolò Didos Canonico della Metroppoli di Spalato e poi che ebbe finita la predica del Medesimo Canonico fece il detto Gienerale dal Pulpitto il discorso al tutto Popolo con averli

fatto fare un publico giuramento sopra la SSma Trinità per la dovuta fedeltă giurata alla sacra sua Maesttà et il giorno Seguente che fui Sabbatto si portŏ il detto Gienerale alla Isola della Brazza per quietare quella Popolazione, e poi dalla Brazza si ĕ portalo per altri luochi della Dalmazia a Cattaro a fare quello che faceva anco a Spalato. E stetero li Franchiesi in Venezia sino li 17 del mese di Genaro del 1798 spogliandoli tutto quello che era della raggione del Pubbco in Arsenale, e restante anco queli quatro Cavali di Bronzo che vi erano sopra la Chiesa di S. Marco, e poi il 17 del sudo. Genaro intro il Imperatore Franco Secondo in data Venezia ricevendolo i Veneziani con grande Festa li fecero per tre giorni la Alegria, a i Francesi sudti di la partirano per Romana a spogliarla ancho essa uniti alli Spadani Ittaliani.

Dell' assedio e spoglio della Cittă di Roma e suo trritorio

Li 14 del Mese Genaro del 1798 arivatero la Truppa Franchese a Roma, e levatero il Somo Pontefice Pio, con li due Cardinali scortatti con cinque cento Cavalieri, e le menetero nella Cittă detta Pisa in Statto di Toscana, epoi doppo che l'abbino menato nella detta Cittă svaleggiatero tutto il Tesoro, che lo trovetero nella sudta: Roma, ed anco oprimetero molti Princippi Romani facendo usire fuori delli Conventi le Monache e la fecero ritornare alle loro Case Paternale, e portatosi da Romma per tutto il suo Statto il quale lo spogliatero di tutte le sue richezze, ed anco portarono il Tesoro della Casa Sancta di Loretto e di tutta la Romma con opressione di molti Cardinali e Principi Romani e poi lo trasportatero il sudo Pontefice da Pisa in Francia nella Cittă di Valenza li fu morto li 25 di agosto del 1799 in Cittă di Valenza.

Della venuta del Comissario Cesareo a Spalato – 1798

Li 26 del Mese Aprile arivato fui nella Cità di Spalato il Raimondo Co. di Tur Comessario di Sua Cesarea Regia Maestà pervenuto da Castelli intorno la Salona avendolo incontratto molti Signori e Cittadini, e Popolari delli Borghi di Spalato, epoi li 27 del sudo: prese ingresso dal Palazo Arcivescovile processionalmente nella Chiesa del Duomo unito sotto e il Baldachino con il Mons. Lelio Arcivescovo, e poi che fu finita la fonzione al Duomo sene andarono procesionalmente con le Scole sotto la Loggia e li istittui il sudo Comissario li tre giuddicci con deboli il giuramento: sopra il Croceffisse perche giudichino il giusto, e furono li Giudici il pmo Sign. Dr. Nicolo Grisoghono, il secdo il Sigr. Dr. Franco Tomaseo e il Terzo il Sigr. Dr. Marco Pavissich Cittadino di Spalato (e li due primi furono Nobili spalatini).

Nel mese di Aprile del ano 1799 recupero il Inperatore Fancesco la Italia Venneta

Nel Mese di Aprile del 1799 Recuperó il Imperatore Francco II la tutta Italia che era di Veneziani, cioĕ Bressa Cremma Bergamo Pischera Saló a tutto il rimanente che vi era del sudo stato Vennetto ed anco diverse altre Città Pontifficie Bolognia Ferara Pesaro Rimine Sinigaglia e sene andarono doppo sotto la Città di Ancona con la Armata

anco Moscovita e quella del Turco e poi di la poco tempo tornò il sudo Imperatore perder tutti questi luochi sudti i quali restattero sotto li Cispadani.

Del riaequisto della Mantua

Li 25 Luglio del 1799 Riaquistŏ il Imperatore Franco II la Città di Mantova la quale prima vi era nelle Mani di Franchiesi e li fu statta Sparsa molta sangue della Truppa di moscovitti che molti li perdettero e per la grande allegria per tutte le Città della Dalmazia fecero festta con le illuminazioni delle case nelle Piazze e Boteghe e Specialmente nella Città di Spalato una Festa di Domenica fu fatta in Città e altra domenica doppo giorni otto la fecero per tutti gli Borghi di Spalato anco con i sbari di molti Mascoli, e rinfreschi agli Ufficiali Tedeschi, e quelli che sonatero le Trombe e Timpani di più li fecero li Borghesani che li aveano fatto quelli della Città Nobili, uniti alli Cittadini, e Canonizzi, ed il giorno seguente chiamo al pranzo il Collonel Tedesco li quatro capi delle due Chiese delli Borghi cioé di S. Croce e di S. Piero da Luzzaz in Casa delli C. C. Gio. Batta e Franco Fratelli Milesi ove abitava il sud° Collonello.

Della intranzza degli Franchiezi in Napoli

Nel Mese di Aprile del 1799 intrarono gli Franchiesi in Città di Napoli ove presidiava il Re ed il Re avanti pochi giorni che arivatero li Medesimi sene fugij nella Nave per Cicilia ed essi si dilargarono per tutto il suo Statto e andarono nella Citta di Tranni e li Combatetero per qualche giorno con quei abbitanti, e poi li superetero gli Franchiesi, e Tagliatero quei puoveri abitanti, e piccioli, e grandi, e ragazi finalmente che erano ricoverati in Chiesa rovinando tutta la Città di Tranni riducendola in una Massara di sassi. Poi dopo trovatosi un Cardinale del Statto di Napoli il quale sene ando alla Testa del Esercitto Napulitano e lasiŏ fuori tutti gli Franchesi, e deliberettero tutto il Statto tornodo poi anco il Re Sud° alla residenzza.

Della creazzione del Somo Pontefice Pio Settimo – 1800

1800 – Li 12 di Mese di Marzzo fu festta di S. Gregorjo Magno Ponteffice naque un Miracolo di notte tempo nella Camera di Cardinale Gregorio Barnaba Beneditino di Chiaramonte nato in Cesena che dormindo senti un sussuro per la sua Stanzza e chiamo il suo Servo perche vedesse cosa vi sia, e venuto in Camera il servo ove si trovava il detto Cardinale e trovatero una Colonba che volava per la camera la quale non Voleva il detto Gardinale che la fosse caciata fuori, e il giorno seguente vene la nova al detto Gardinale che fu eletto Ponteffizze il quale s'é chiamato Pio Settimo ebbe anni 58 e questo tutto fu sucesso in Venezia nel tempo di Guera con la Franzza.

Lo Ano della Maledizzione del anno – 1800

L'anno della Maledizione dello Sigr. Iddio mandata sopra la Dalmazia della Carestia di Pane, e Vino che si vendete la quarta di Formento

bello sino le lire cento, e dicioto quel della Puglia, e quello della Dalmazia cento e otto, e cento e dieci del Mese di Ottobre, sino il Mese di Genaro dell 1801, e il vino il quartuzzo a soldi 20, e la Barila a L 100, e la quarta di bella Segala a 80, il Formenton a L 75, il Orzo a L 50, il Miglio a L 65 la fava a L 120, ed in Venezia il Formento in questo tempo valeva il staro di A. M. lire 58 dico cinquanta otto e il riso in Dalmazia si vendeva a L 110 la libra solita, e la Cazza di Mosto il sudo anno 1800 arivatero sino lo 133 cosi pure del Anno 1801 vendetero gli mosti a L 150 a L 132 la Cazza e il vino della citata il Mese di agosto il quartuzzo a L 112 a il Formto come il anno di sopra e altra Biada.

L'anno della punicione di pecati del genre umano 1802 e 1803

L'anno del 1802 Segui una secura (!) in Dalmazia e nella Bossina che dalli 15 di Mese di Marzo sino li ultimi del Mese Ottobre non piovete sopra il grano delle Semenaggini tanto in Dalmazia quanto nella Bossina che non avevano tanti villaggi nella istatte nel Teritorio di Travu ne meno aqua per le Persone ne per il Bestiamo che finalmente a convenuto a quella puovera Gente a condure il Bestiame da Zagorje certi a Castelli e certi a Much la distanzza delle 10 dale 12 Miglia a condure sopra i loro Cavali l'aqua per le loro Famiglie e finalmente entrato che fu il Bestiame in inverno del 1803 Crepatero tutto il Pecorame con molti Bouini e non vi frutto quell'Anno del 1802 la Biada di niun gienere che solo Formento ne niuna altra sorta di grani minuti ne Capuzzi ne in Bossina ne in Dalmazzia che vi era arivato il Staro a la quarta di Formento sino le lire 152 Dalmatine, e la segala a L 120, il orzo a L 118 il Formentone a L 120 il sorgo a L 80; e durò questo prezzo sino li ultimi del Mese Marzo del 1803 e poi andò a ribassando il prezzo doppo il Mese di Marzzo del sudo Anno 1803, e furono Costretti la Gente dalla Turchia venire in Caravana nei Lazaretti per fare la provisione a Spalato del grano a condurlo in Turchia per il loro mantenimento ed il Formaggio Morlaco vi si pagava ale 18 gazete la libra a quello del scoglio della Bua a 20 gazete la libra la Carne alle 10 e alle 12 gazete la libra e dal ultimo di Mese Agosto sino gli ultimi di Decembre del detto Anno 1803 vi era il formento a L 140 la quarta e la Segala a L 105 il Orzo a L 95 il Formenton a L 71 il Miglio a L 146 e per la semenza del detto 1803 in Mese di Maggio si pagava Miglie 132 alla quarta; fu la crepatura del pecorame a non naquero i agnieleti ... e le Cagne abortirono.

Della Tempestte del Anno 1803 Mese 22 Giugno

Li 22 di Mese Giugno Tempesttò molti luochi per la Dalmazia ne Terittorij di Sebenico Traù e Sinj principiando da Sebenico e poi sene andò sopra quello di Trau della Rotna Gomila parte prese la villa Ramjane e la villa di basso Postignie e quella poi della villa Superiore Postignie totalmente la distrusse andando insu il Much, Bracevichie, Ogorje e quelle circonvicinanze altre, cosi Potravje Zelovo, Satrich, Aruazze, Bittelich, Glavizze, Bajaghich, Çitluk, Galla, Otok, Ghlieva,

Sign, e le altre nove ville nella Campagnia di Livno, che poi levatero quei di Sign, e di Traù, il Formenton Cinquantino, e il Miglio della Xma in istesso mese sudo e lo semenavano per i Campi ove era Semenato tutto il grano bianco il quale non vi era restatto sopra i Tempestati Terreni ne meno la paglia.

Della coronacione del imperio del Bona Parte

L'anno 1804 si Coronò Bona Parte per Imperatore della Francia nella Città di Pariggi e del anno 1805 si incoronò in Milano per Re d'Italia, e si radunò in Venezia molta Truppa Moscovita a quella del imperatore per andarli contro il sudo Bonaparte e li 24 Febraro del 1806 arivatero a Spalato le Truppe Franchiese e per tutta la Dalmazia,[27] e sene andò via la Truppe Austriache li 25 del sudo Febraro e vi vendevano detto Mese la Carne a soldi 34 = e sino 40 la libra i ovi erano arivati sino soldi otto, luno, il oglio a L 4 = 16 il quartuzzo il vino buono a soldi 20 = il quartuzzo e il ordinario a soldi 14 = il quartuzzo; la quarta di Formenta ad 120 = a L 125 il più buono e detto Anno assediarono li Franchiesi la Città di Cattaro a Castel Nuovo ebbero li stessi la volta e tornarono in Dalmazia.

Della sorpressione del convento e Monake di S. Rainerio[28]

Li 28 Aprile 1806 a Spalato soprafarono li Franchiesi il convento di San Rainerio e fecero dello stesso Alocanda di loro Medicci e fecero passare le 9 monache Benedettine con la loro Servittù processionalmente il Capitolo unito anco il Corpo di S. Rainerio nel Monastero di S. Maria che fu giorno di Lunedì ad ore una di notte.

E nel mese di 2 di Novembre 1807 esiliatero le Monache del Convento di S. Maria e quelle che erano venute da S. Rainerio e li misero nele Case quelle di S. Maria in Casa del Mazzarelli vicino il Duomo, e quelle di S. Rainerio in Casa del Mazzuccato vicino il Convento di S. Chiara e une e le altre di Sera alle 3 ore di note il giorno di Morti ed intrarono nel loro Convento le Truppe di Soldati.

Della morte del Monsigr Lelio Arcivescovo di Spalato e suo sucessore venuto

Li venti quatro di Mese Marzzo 1807 Mori Mercordì della Settimana Sancta il Monsignor Lelio Cipico Travurino arcivescovo di Spalato e passarono tutte le sue entrate della sede sua in mano del Sovreno Imperatore Napulione sino la venuta dell suo sucessore, e quella che sara doppo la sua venuta Sopra la Terra e Sopra gli Alberi quella andara per conto del nuovo Arcivescovo.

(jedna i po strana prazna)

[27] O francuskoj vladavini u Splitu vidi G. Novak: Split au debut de l'administration française u »Annales de l'Institut français de Zagreb« 1938. i Novak: Split au temps de l'administration française, ibidem g. 1940.

[28] O benediktinskom samostanu sv. Marije u Splitu vidi članak L. Katića u Jadranskom Dnevniku od 25. XII. 1935., a o benediktinskom samostanu sv. Arnira članak I.j. Karamana u Novo Doba od 13. IV. 1941.

Dela distrucione dela villa Stobreç e Poglizza

Li 5 Giugno 1807 fu distrutta la villa di Stobreç che ucisero gli Francesi il suo paroco Rdo Sigr Dn Giuseppe Podrugh da Coprivno ed altre alquante persone Giorgio Plosno e i suoi due figli e Moglie e il restante della stessa villa fuggivano nelle Barche di moscoviti alla Brazza per suo ricovero e gli Francesi Soldati li Sacheggietero tutte le sue abenzze di Mobilio Soldo robba bestiami e le vendettero di qua di la e restettero le loro Case rotte. Addi 10 del Mese detto fu Sacheggiata tutta la Provincia di Poljizza per tutti i suoi Villaggi tutto quello che ebbero nelle loro Case ed anco il Besttiame uniti li Soldati con gli Panduri Morlachi i quali Morlachi li fecero piu Sacheggio che li Francesi e demolivano la Casa del Co. Grande di Poglizza Zuanne Çovich e fecero passare per le Armi due sacerdotti uno rdo Dn. Mattia Gruizza da Sitno ed un altro sacerdote che non li fu conosciuto il nome e il terzzo Conte Giorgio Novacovich.

(jedna stranica prazna)

Del aconciamento delle strade in Dalmacia

Nel Anno 1807 furono statte governate le Strade Publiche per tutta la Dalmazzia per ordine di quel Generale in quel tempo detto Mormone Franchiese e detto Anno fu statto demolitto il Casstello vicino il Mare della Città di Spalato e fu statta governata quella riva per cui conduce in Borgo grande.

Della pace seguita con la Francia e Russo e Prusso

Nel mese di agosto 1807 seguij la pace con Franzza, Russo e Prusso.

Della levata delle Monache di S. Maria unite con quele di S. Rainerio

1807, li due del Mese di Novembre fu giorno di Morti levarono li Franchiesi dal Convento di S. Maria anco quelle che erano prima trasportate li da S. Rainerio e passarono quelle di S. Maria in casa del Mazzarelli vicino il Duomo e quelle di S. Rainerio passarono in Casa del Mazzucato e stettero li per un Mese di la poi si trasportarono le Stesse di S. Rainerio in Casa dell'Alberti che era prima del qm Co. Pietro Capogrosso vicino il Tartaglia e li confiscatero tutti il loro Benni e l'Argenteria della Chiesa a le Paramenta. E Addi 7: 7^{bre} tornatero quello di S. Maria nel loro Convento e quelle di S. Rainerio tornatero li 9 del sudo Mese 7^{bre} e li 17 del detto Mese che fu la Domenica trasportarono processionalmente col Capitolo e tutte le Frattarie e scole vestite e laiche con li Cerei e Candelle accese dal Duomo intorno la Città da dentro da quatro Canonici il Corpo di S. Rainerio in Chiesa sua ove prima era e cantarono la Messa in Musica e poi finita che fu la Musica ritornatero tutte Scole vestitte col Capitolo sino il Duomo.

Della demolicione della mura della città di Spalato

L'anno 1807 nel Mese di Aprile diedero il principio gli Francesi a demolire il Castello di Marina della Citta di Spalato e poi in seguitto andarono dimolendo le Mura intorno facendo a fachinare i Popoli di

Clissa, Poizza, Stobrez, Xarnovizza, Castelli del Teritorio di Traù e quello di Spalato e li Brazzani e Soltani ed impienivano la riva sotto S. Francesco sino la porta della Mattejusca fabbricando i Moli.

Della andata via dalla Dalmazia gli Franchiesi

Nel Mese di Marzzo 1809 Sloggiarono gli Franchiesi della Dalmazia e si inviarono verso il Statto del Imperio austriaco lasciando in Dalmazia i Ministri Dellegati e Giuddicci per le Città sino li 2 di Agosto del 1809 a quel giorno furono tutti decaduti essendo stati tutti Dalmatini invece di Franchiesi che pochi Franchiesi che vi erano restatti nella Fortezza di Clissa stettero ancora per poco Tempo diffendendosi dalla Armata Austriaca in tutti erano 40.

Della venuta degli Austriacci in Dalmazia e del Combatimento della Citta di Zara e della Fortezza di Knin li rettiratti Franchiesi con gli austriazzi per non volersi rendere

Nel Mese di Luglio del 1809 furono Capitato la Armata Austriaca in Dalmazia per dalla parte di Zara e di Knin e per non aversi voluto rendere gli Franchiesi che erano retiratti in Città Stessa di Zara e di Knin erano sforzzati gli Austriacci da Canonizarla e anco la suda Fortezza di Knin, e adi 2 di Agosto 1809 si portarono un picciolo numero degli austriaci a Spalato compagnati con il Collo Vicenzo Vídovich e alquanti Banduri i quali gli menatero a Spalato, e tolssero il Possesso della Città a detto giorno gli Franchiesi che erano serati a Clissa spogliatero la Chiesa del Borgo di Clissa che li portatero via zechini 150.

Del primo combatimento di Clissa uniti i Clissani e Francesi

Li 12 Agosto 1809 si radunatero nella Fortezza di Clissa tutti gli Franchiesi che si atrovavano in Territorio di Ragusi, chiamati da diversi Signani cioe dal Comandante, che vi era a Sign Cattalinich da Trau, e Mattio Lovrich qm Antonio da Sign i quali ambidue andarono a Ragusi dal Dellegato Domenico Garagini Traurino e li si fecero dare tutti li soldati che vi erano li le reclute di morlachi che vi erano menati ancor nel Mese passato Marzo del sud°: Anno vestiti da Soldati Franchiesi e anco si unirono i Panduri del teritorio di Imoschi e di Makarsca con li suoi Capi davanti un tal Grubisich da Macarsca e Paolo Caralipeo da Almissa e Stanislao Grisogono da Spalato Capi delle Truppe anco radunati i Clissani e quei di Dugopolie tutti questi per farli venire a Spalato, e con saccheggiato tutto avendosi la Mattina de detto giorno portati sino alla Dujmovazza Conffusi dalla grazzia del Signore i Dio tornarono a dietro parte a Salona e una parte di Soldati Franchiesi con il sud° Cappo Cattalinich e li due arambassa da Sign Jadrievich e aventi uniti con essi si sono inviati andare per Castelli ove furono aspetatti da dietro la Schiena delle Campagne, e alquanti furono delli Castellani ucisi a una parte di questi furono tolti preggionieri, con li suddi Capi e Arambassa e menati in Campo Austriaco verso Zara dalli quali le due Arambasse

che furono Statte menate per forzza davanti le Truppe erano Licenciati dalli Austriaci e li due: Cattalinich e Grubissich furono spediti in Ungheria per Castigo ed il giorno seguente che fu Domenica Squarziò il sudo Stanislao Grisogono per il Campo e li fu uciso da un Fusilo della parte di Panduri di Spalato in poi che il giorno Seguente che vi erano usciti fori dal Campo di Clissa il Capo Paolo Caralipeo con il Collonello da Imoschi, un tal Gargurich da Scardona con 200 Panduri furono statti dal Arambassa Zuban fermati a Trigl e li furono dallo stesso Zuban e suoi Vomini spogliati con le sue armi, e vestitti, e licenciati li Panduri fermai li Capurioni Collo Caralipeo con altro dei suoi seguaci e li condussero a Spalato consegnandoli imediante in uno di Bricchi che era sotto la Citta di Spalato e li 20 di sudo Mese – di agosto furono Cantatto la messa Solene in Domo di Spalato radonato il Popolo feci il giuramento della fedelta al Imperatore Franco e finita la Messa benedi il Sacerdote Rmo Sign Arciprete Don Andrea Meneghetti la Bandiera e Cantatto il te Deum porto il Soldato con la Scorta di fusilieri Tedeschi la stessa Bandiera sopra il Stendardo e la alzzatero suso con salva di tiri di fusile.

(Del andata via delli Austriazzi – 1809)

Adi 12 8^{bre} 1809 slogiatero gli Austriazzi dalla Dalmazia e dalla Città di Spalato a quel giorno misero gli Franchiesi la sua Bandiera sopra il Stendardo in Citta di Spalato e nel sud^{o} mese do 8^{bre} del detto anno li porto via la Franzzia a la Austria, Istria, Trieste, Fiume, Croazia ed una parte di Ungheria sino il fiume di Sava e nel mese di marzzo del 1810 fusiliaterogli Franchiesi a Sebenico i Capi che vi erano propensi per gli Austriaci in tempo che vi furono venuti un poco numero di essi a Spalato e in Campo sotto Zara tra quali fusiliatori fusilarono un paroco di Ch. Vecchio detto D. Franco Bujas e alcune Arambassa Bilovisich da Dizmo inferiore e il Maretich da Dizmo superiore li condanatero in carcere per 10 anni.

Del primo canonizamento che fecero gli Inghlesi alla citta e borghi di Spalato 1809

Li 8 del mese di Decbre fu giorno venerdi festa della Concezione delle B. V. M. vene una Fregatta Inghlese sotto la città e la comincio a batere con Canoni di diversa qualitate e feri diverse case di citta e delli 3 altri borghi Luzzaz Manus e Pozzobon, perche non li premisero a menar via una barca grande Brazzana da Bol di Capitan Ghira il quale aueua sopra la medesima 12 canoni.

Del miracolo dal S. Antonio di Padova del 1812

Un giovane di cognome Milossich dalla citta di Sebenico era al studio in coleggio di Padoua ando un giorno con alcuni suoi compagni in chiesa dal Santo, e vidi sopra l'altare esposta la Lingua del Santo, comincio disprezzarla dicendo che qualle sia una Lingua di Caprone, e apena che vomito questa bestemia gli usci fuori della bocca la Lingua la quale in niessun modo la potea retirarla; chiamarono il Superiore del

convento ove era la Lingua del Santo barbetando esso Giovane confessò la bestemia praticata contro il Santo, e portandoli la Santa Comunione messali che fu la Particola sopra la sua Lingua segli retirò entro a poi dimando perdono dal Santo e mudò lo Cattiva vita che facea prima.

Della Soppressione di nuovo delli due conventi delle monache Ben. di S. Rainerio e di S. Maria

Li 14 Decbre fecero uscire fuori da suoi conventi le monache sud^{e} quella di S. Rainerio passarono tutte in Borgho Pozzobon in Casa che una volta era del qm Dinaricio, e quelle di S. Maria passarono in casa di Mazzarelli vicino al Duomo e il medemo giorno fu trasportato il corpo di S. Rainerio dalla sua chiesa in chiesa del Duomo.

Miracolo di un Crocifisso seguito nella citta di Sebenico

Gia molti anni scorssi andó un pescatore in mar dalla suda Citta di Sebenico per sua avantura presse fuori dal mare un Crocifisso, a quando l'ripose nel suo stazio ove abitava egli Pescatore ebbe l'stesso due Creatturine imperfette una stropiata ed altra mutta; apena intratoli in casa il Crocifisso ambbedue restarono sane rifferindo il pescatore questo miracolo al prelato di quella cittá levatero con una processione per riporlo in una chiesa, e levatolo chei fu dalla Casa del sudo pescatore quando erano distanti alquanti passa dalla Casa data fece un temporale che non poteuano andare auanti l'restittuitero di novo a Casa del Pescatore afine che dal Senato veneto non fu stabili fabricare la Chiesa ove dopo l'posaro e poi dell ano 1812 scopre il do Crocifisso il miracolo che sudo col sangue dal suo fronte, e brachia e petto, e le piaghe, che molti religiosi l'sonarono per custodirlo, e venerarlo, come si deve.

Dell'Abbruzziamento delle robbe inghlese

Del 1810 a del 1811 pmo in Mese di 9^{bre} il 5to in mese di Febraro di questi due milesimi per tutte le citta di Dalmazia ano sonato le merci che furono fabricate in Inghlitera e anco che fossero statta comprate ne stati estteri le ano radunate e per i scogli le cittá e poi portata a Spalato, e abbruziate a questa Riva di Spalato in Convento di S. Franco. Adi 14 marzo del mese 1811 segue un combattimento della armata nauale di Franchiesi e Inghlesi che vi furono dodeci Bastimenti franchiesi contro tre di quelli Inghlesi in Colffo vicino a Lissa e peritero quei di franchiesi otto a pico e due li menarono seco inghlesi e, due fuggirono Via andatero a pico circa tre mila franchiesi e morti, e feritti che di questi buona parte li condussero a Spalato circa 500 e li fecero al Duomo di Spalato il eseguio in musica.

Anno 1811 Contribuzione fatta sopra il popolo

Nel anno 1811 mise il Napolione Franchiese per tutte le Citta della Terraferma la Contribucione sopra gli maschi grandi dodeci franchi al anno per ogni maschio e cosi per le Case doue erano grandi a 202 franchi, e alle bghe a 3 che porta ogni franco lire due venete B^{a} M^{a}

ed ancor la imposicione sopra la campagna del teritorio di Spalato vino Clissa e per tutti castelli ed Isole la decima di tutti i prodotti che prima mai dava e per ogni botegha e 3 cechini al anno che le 10 per cento sopra i fitti.

Del spoglio delle Chiese a seraggio delle stesse per tutta la Dalmazia ove si trovai Argenteria e le Cavre dalla Frazzia – Anno 1811

Spoglió il dissipator della Christianitá Napolione Franchiese tutte le chiese per tutte le cittá della Dalmazia ed Isole e villaggi ove si trouauan le lampade, e candelieri, e Ostensorij, e le Cartelle di argento e astte delle scolle che erano di Argento, e inquelle Chiese ove si trouai la Croce di Argento con tutta la Cerre che doperavano sopra gli Allttari e nelle mani la fraggia *tutto* portai via e fece serare tutte le chiese che picciole tanto per la Cittá come per i borghi non premetendo da Celebrare le messe nelle medeme, a che nonni fossero piu fraggia.

Del 1812 Mese di Agosto il Infedelle Napolion sopra i sacramenti della Chiesa matrimonij 43; dazi sopra il sposalizio di Donna e Uomo per cadauno lire 15 B^a M^a; e per il Batezo di ogni creatura batezata soldi 56 B^a M^a non che mise ancora sopr gli artisti oreficci lire venti B^a M^a e per ogni arteggiano che proffessa la suda arte.

Ancora mise il sopra detto per ogni persona morta inanzzi che sia sepolta B^a M^a soldi 45.

Dr. Zlatko Herkov

»HORVAČKI NOVAC« – HRVATSKA NOVČANA JEDINICA XVIII. STOLJEĆA

(»Denarius Croaticus« – valor Croaticus XVIII. saeculi)

Prilog uz proučavanje povijesti hrvatskih financija

FINANCIJALNE PRILIKE HRVATSKE U TOKU XVII. I XVIII. STOLJEĆA

Izuzetni državno-pravni položaj, koji je Hrvatska zauzimala u okviru hrvatsko-ugarske državne zajednice, uživaju i »reliquiae reliquiarum« sve do godine 1771., odnosno 1790. Taj se izuzetni položaj jasno očituje i s obzirom na hrvatske državne financije. Među znatne povlastice, koje odatle izviru, spada i pravo Hrvatske, da plaća samo polovicu poreza, koji određuje »zajednički« sabor, t. j. ugarski sabor, na kojem su zastupani i hrvatski staleži. To pravo nalazimo prvi put ozakonjeno godine 1472., ali se već i tada naziva »antiqua consuetudo«, a to znači, da je od starine tako bilo.[1] No, i uz to općenito pravilo, Hrvatska je uvijek sama odlučivala o porezu, koji će se kralju odobriti, pa sam zaključak zajedničkog sabora bez potvrde hrvatskog sabora nije bio dovoljan ni za kakvo porezno opterećenje Hrvatske.[2] Hrvatski sabor ne odlučuje međutim samo o visini kraljevskog poreza, nego i o načinu njegova raspisa (»repartitio«), a osobito i o poreznom postupku. Dok se na području Ugarske kraljevski porezi i ostali javni tereti raspisuju po »portama« kao poreznim jedinicama, u Hrvatskoj je poreznom jedinicom »dim« (fumus). Sastav jednog »dima« (»constitutivum fumi«) čini kmetsko zemljište određene veličine, a i o toj veličini hrvatski sabor samostalno odlučuje.[3] Popisi tih poreznih jedinica (»dicatio«, »fumatio«) vrše se po saborskim uputama. Od godine 1573. troše se prihodi kraljevskog poreza od slučaja do slučaja za pokriće troškova oko obrane kraljevine, a time sabor dobiva još veću ingerenciju na raspis i ubiranje toga poreza.[4] Kada je godine 1593. na zajedničkom saboru ozakonjen propis, da se prihodi redovitog kraljevskog poreza imaju u cijelosti ostaviti hrvatskom saboru za pokriće kraljevinskih potreba (zak. čl. 9),[5] sabor se počinje kloniti naziva »kraljevski porez« (»dica regia«, »contributio regia«), pa naziva taj porez »kraljevinskim porezom« (»contributio regni«, »dica regni«).[6] Ipak taj porez time ne prestaje biti kraljevskim porezom. Zbog toga se hrvatski sabor pri odre-

đivanju njegove visine još uvijek drži stare pravice, da Hrvatska plaća samo polovicu poreza, koji zajednički sabor odobri kralju. Budući da je pak s druge strane prihod toga poreza vezan za pokriće troškova oko obrane kraljevinskih granica, to je sabor prisiljen za pokriće drugih potreba raspisivati druge poreze. Uostalom, takvi autonomni kraljevinski porezi nisu ništa novo. Već potkraj XV. stoljeća nailazimo na takve poreze. U to doba hrvatski sabor određuje osobito posebne poreze za isplatu hrvatske vojske (»pecuniae exercituales«).[7] Tokom XVII. stoljeća je raspis takvih poreza redovita pojava. Budući da se ti porezi raspisuju po »dimovima«, oni se obuhvaćaju skupnim nazivom »pecuniae fumales« ili »denarii fumales«.[8] No, u to doba još nema središnje uprave kraljevinskih prihoda. Za svaku se potrebu raspisuje poseban porez. Tako se raspisuje poseban porez za isplatu haramija (»pecuniae haramiales«),[9] poseban porez za isplatu saborskih poslanika (»pecuniae oratoriales«),[10] poseban za isplatu kraljevinskog prabilježnika (»pecuniae notariales«)[11] i t. d. Uz te poreze sabor određuje i prigodične poreze, kao na pr. poreze, kojim se pokrivaju troškovi krunidbenog ili svadbenog dara kralju ili kraljici (»honorarium«)[12] ili pak izvanredni kraljevski porez (»subsidium«), pa poreze za pokriće troškova čuvara sv. krune (»pecuniae coronales«).[13] Pri određivanju svih poreza, koji ne teku u korist kraljevinske blagajne (»aerarium regni«), sabor se strogo drži pravice, da Hrvatska plaća polovicu poreza, koji je određen za ugarske podanike. Postupak raspisa je međutim uvijek jednak. Temelj mu čini porezni popis, koji je izvršen radi odmjere kraljevskog redovitog poreza (»dica regia«), pa su porezne jedinice ustanovljene pri tom popisu mjerodavne i za raspis sviju ostalih poreza. Sve te poreze raspisuju i ubiru po saboru određeni poreznici, izuzevši kraljevski porez, koji ubiru u XVI. stoljeću još kraljevski ubirači (»dicatores regii«).[14] Krajem toga stoljeća proširuje se međutim ovlast hrvatskog sabora s obzirom na kraljevski porez, a to se osobito odnosi i na raspis i ubiranje. Sada sabor samostalno postavlja svoje organe za porezne popise (»dicatores regni«),[15] a kasnije i svoga kraljevinskog blagajnika (»supremus regni perceptor«, »supremus regni exactor«, odnosno hrv. »veliki horvackog orsaga pagadur«), koji obavlja dužnosti vrhovnog financijalnog organa.[16]

Dobivši na taj način kraljevski porez posve u svoje ruke, hrvatski mu sabor može posve nezavisno od svakog vanjskog utjecaja ustanoviti visinu, a budući da sav prihod određenog poreza teče u korist kraljevinske blagajne, nije više potrebno, da se drži pravila, da Hrvatska plaća samo polovicu na zajedničkim saborima odobrenih poreza. Tako otpada razlog, da se za svaku potrebu raspisuje posebni porez. Svi pojedinačni porezi stapaju se sada postepeno s nekadašnjim kraljevskim porezom, pa se na taj način stvara pravi kraljevinski porez, koji nije ni po imenu više kraljevskim porezom. Na početku XVIII. stoljeća rijetko susrećemo njegov stari naziv (»dica regni«, »contributio regni«), budući da se u to doba ustaljuje naziv »impositio regni« kao posebna oznaka za taj porez.[17]

U to se doba, dakle, Hrvatska ističe iznad sviju ostalih zemalja austro-ugarske državne zajednice time, da ne plaća redoviti kraljevski porez, nego da plaća samo prigodične kraljevske poreze (osobito izvanredni porez – »subsidium«), a i te plaća samo u polovici onoga iznosa, koji plaćaju porezovnici na području Ugarske.

Ali prerogative Hrvatske idu i mnogo dalje. Ne samo da hrvatski sabor samostalno određuje, raspisuje i ubira svoj kraljevinski porez, nego i sam obavlja raspored troškova, koji se imaju prihodima toga poreza pokriti. U prvo se vrijeme od slučaja do slučaja određuju iznosi potrebni za pokriće pojedinačnih potreba, ali se postepeno i u tome opaža sređivanje. U prvoj polovici XVIII. stoljeća hrvatski sabor odobrava svake godine redovito kraljevinski proračun (»repartitio impositionis regni«), koji ne sadržava samo izdatke za isplatu pogranične vojske, nego i plaće kraljevinskih organa, ali i plaće županijskih organa i ostale županijske potrebe.[18] Županijski su proračuni na taj način sastavnim dijelom kraljevinskog proračuna, po čemu se hrvatska državna uprava toga doba bitno razlikuje od ugarske, u okviru koje u to doba postoje županije kao samostalne upravne jedinice s vlastitim proračunom i vlastitim prihodima (»domesticum«).[19]

I s obzirom na neizravne poreze Hrvatska uživa posebne povlastice. To vrijedi osobito za tridesetnicu (»tricesima«), kako se zove carina toga doba. Hrvatska je u neku ruku samostalno tridesetničko područje, za koje se tridesetnice (carinarnice) ustanovljuju posebno i neovisno od ugarskih tridesetnica. Osim toga se hrvatska tridesetnica (»tricesima Croatica«, »tricesima Sclavonica«) ubira po posebnim tridesetničkim cjenicima, određenim upravo za to područje. Uz starije cjenike od godine 1539.[20] osobito je važan cjenik (»vectigal Sclavonicum«) od godine 1655., budući da ga je izradilo posebno od hrvatskog sabora određeno povjerenstvo, koje je u tu svrhu zasjedalo u Zagrebu.[21]

Na području hrv.-ugar. državne zajednice u to se doba plaća uz redovitu tridesetnicu i 50%-tno povišenje (»auctio tricesimae«, »Aufschlag«), pa tridesetnica uistinu ne iznosi trideseti dio vrijednosti robe, nego dvadeseti t. j. 5% njene vrijednosti. Dok redovita tridesetnica teče u korist kraljevske blagajne (»camera regia«), povišica tridesetnice pripada kraljevinskoj blagajni. Već godine 1630. hrvatski sabor samostalno odlučuje o prihodima te povišice.[22] Godine 1635. to je pravo hrvatskog sabora ozakonjeno i na zajedničkom saboru.[23] Na taj način postaje povišica tridesetnice redovitim kraljevinskim prihodom, pa se kao takva i označuje (»auctio regni«).[24] Ali i preko toga zajednički sabor odlučuje godine 1647., da hrvatskoj kraljevinskoj blagajni pripada i polovina prihoda redovite kraljevske tridesetnice (»media tricesima«).[25] No, kao redoviti prihod kraljevinskog proračuna nalazimo tu polovicu redovite tridesetnice tek godine 1750.[26]

Kada govorimo o tridesetnici, ne smijemo zaboraviti ni na činjenicu, da su slobodni gradovi Zagreb i Varaždin dobivali na račun kraljevog dijela tridesetnice znatne novčane pripomoći za popravak svojih utvrda.

Što više, Zagrebu je na početku XVII. stoljeća uopće prepušteno ubiranje tridesetnice na području toga grada.[27]

Ne će biti suvišno, ako se sjetimo, da je hrv. sabor u XVIII. stoljeću neko vrijeme ubirao i vlastitu carinu (»vectigal regni«, »dacium regni«). Bila je to daća ograničena na određenu uvoznu i izvoznu robu, a ubirala se na kraljevinskim tridesetnicama usporedo s kraljevskom tridesetnicom. Budući da se ta daća ubira za uvoz i izvoz robe preko kraljevinskih granica, i budući da je određena sa strane organa, koji u to doba vrši zakonodavnu vlast na području Hrvatske, ta je daća po svojoj naravi prava carina.[28]

Govoreći o prihodima, koji ulaze u kraljevinsku blagajnu za pokriće kraljevinskih potreba, ne smijemo zaboraviti ni na krajiške prihode (»emolumenta confiniaria«). Kao »krajiški prihodi« obično se označuju prihodi, koji s područja Vojne krajine pripadaju kralju kao zemaljskom gospodaru (»domino terrestri«). To su prihodi vinotočja, mlinske daće, ribarske i ribolovne pristojbe, malta, brodarina, žirovina, pa posebno i porez na uvoz strane robe i turske stoke. I ti su prihodi ustupljeni hrv. saboru za pokriće kraljevinskih potreba i čine od godine 1750. bitni sastavni dio kraljevinskog proračuna.[29]

Slika hrv. financijalne samostalnosti toga doba ne bi bila potpuna, da ne spomenemo pravo hrv. sabora na samostalno odlučivanje o javnom radu. Treba naime uvažiti, da se u to doba tek mali dio kraljevinskih potreba pokriva prihodima u gotovu. Kudikamo se veći dio tih potreba pokriva obaveznim besplatnim radom kmetova (»labor gratuitus«). Tim se radom izgrađuju i popravljaju tvrđave, koje su važne za obranu kraljevinskih granica, izgrađuju se i popravljaju važnije ceste i putevi, uređuje se tok rijeka i potoka, izgrađuju se javne građevine (škole, žitnice, zdravstvene karantene, županijske zgrade, sabornica, pa crkve, samostani i sl.). U okvir toga javnog rada spada i dužnost davanja besplatnog podvoza (»vectura gratuita«) javnim organima, podvoza za živež, potreban za opskrbu vojske i pučanstva, pretprega za topove i ostale ratne sprave, dovoz građevnog materijala i sl.[30]

O vršenju svakog takvog rada sabor samostalno odlučuje, određujući ujedno i radnu snagu, koja će ga obaviti. Razrez tih poslova obavlja se poput razreza poreza po poreznim jedinicama (»fumatim«), a u prekokupskim krajevima, u kojima nisu porezni popisi izvršeni, po kmetskim kućama (»domatim«).

Uostalom, sabor ima i s obzirom na malte (telonium) i brodarine (»naulum«) samostalan djelokrug. Općenito je pravilo, da se kraljevske povelje o podjeljivanju prava pobiranja malta ili brodarine ne priznaju bez posebne potvrde hrv. sabora. Sabor stalno nadzire i izvršivanje takvog prava, uređuje pitanje cjenika i određuje dokidanje nepotrebnih malta i brodarina. Pravo pobiranja malta i brodarina je naime vezano na dužnost uzdržavanja odnosnih cesta i mostova i uređenja toka rijeka, na kojima se pobiraju. U tu svrhu treba odrediti primjereni dio prihoda malta i brodarina i radnu snagu kmetova (tlaku). Ako su troškovi uzdržavanja odnosnih cesta putova, mostova ili rijeka nerazmjerno mali,

odobrene se malte ili brodarina smatraju nepotrebnim (»telonia sicca et minus necessaria«), pa se predlažu na dokidanje,[31] a i o tome odlučuje hrv. sabor.

Na ovom mjestu ne smijemo zaboraviti ni na druga davanja u naravi, na koja je narod obvezan, u prvom redu na davanje živeža. Hrv. sabor kadgod određuje, da se za pokriće kraljevinskih potreba ima davati kakav živež, osobito žito,[32] ali se ne može uvijek oduprijeti zahtjevu kralja, da hrvatski narod i za uzdržavanje strane vojske doprinosi živež.[33] Iz saborskih se zapisnika međutim jasno razabira, da on to ne čini rado i da često odbija neopravdane zahtjeve za opskrbljivanje strane vojske.[34] Kada je potkraj XVII. stoljeća kralj Leopold udario na Ugarsku novi namet u obliku obroka za uzdržavanje vojnika (»portiones orales«) i vojnih konja (»portiones equiles«), hrv. saboru uspije, da otkloni takvo podavanje kao stalno podavanje, pa i kasnije, kada je pretvoreno u plaćanje u gotovu. Zbog toga ostade davanje obroka odnosno otkupa za te obroke za područje Hrvatske prigodičnim opterećenjem.[35]

Svaka od tih prerogativa napose i sve zajedno dokazuju, da se Hrvatska u doba, o kojemu je govor, smatrala i u financijskom pogledu posebnim područjem, na kojem je o financijskim pitanjima odlučivao prvenstveno sam hrv. sabor.

U to se doba Hrvatska mora smatrati i posebnim područjem i s obzirom na novčana pitanja, budući da se na njenu području kraljeva volja u takvim pitanjima ostvaruje tek preko hrv. sabora i uz njegovu suglasnost, kako se to razabira iz nastavka ovih razlaganja.

Bilješke. Budući da pretežni dio ovdje iskorištene izvorne arhivske građe potječe iz Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, nije kod te građe mjesto pohrane posebno označeno. Kod ostale arhivske građe je nasuprot tome izričito istaknuto mjesto pohrane.

Sve novčane odredbe hrvatskog sabora, kao i kraljevske odredbe u novčanim pitanjima, koje su u tim bilješkama spomenute, uvrštene su u cijelosti u dodatku 1. i 2.

Na magistratske protokole grada Varaždina upozorio me je predstojnik Arhiva grada Varaždina prof. Mirko Androić, na čemu mu se i na ovom mjestu zahvaljujem.

[1] Kovachich, Supplementum ad vestigia comitiorum, tom. II, pag. 226, art. 12: 1472.: »quod regnum Sclavoniae etiam in hac parte maneat in antiqua sua consuetudine, ut videlicet in taxis, censibus, et aliis omnibus reditibus medietatem duntaxat solvat, quantum regnum nostrum Hungariae solveret aut solvere consvevisset«.

V. i Klaić, Povjest Hrvata, sv. II/3, str. 89. Opširno o tom pravu Hrvatske v. i rukopis »De contributione Croatiae et superioris Slavoniae« u Akad. arhivu pod sign. II/d-185 i I/d-97.

[2] Hrvatski sabor u Križevcima od godine 1492. samostalno potvrđuje naprijed navedeno pravo, da Hrvatska daje samo polovicu onih podavanja, koja će se odrediti za Ugarsku. Taj zaključak hrv. sabora potvrdi i kralj Vladislav, nakon čega je uvršten u »Corpus juris« i time usporeden zaključcima zajedničkih sabora.

Sabor u Križevcima od 6. siječnja 1538. zaključuje: »obtulimus sacratissimae regiae maiestati ... subsidium duorum florenorum ...« (Šišić, »Acta comitialia« vol. II, pag. 139), dok sabor u Dubravi od 8. svibnja 1539. navodi: »oblatum est subsidium ...« (op. cit. vol. 2, pag. 264). Hrv. sabor od 1. prosinca 1554. zaključuje davanje kraljevskog poreza sličnim riječima: »Item status et ordines ... exnunc afferunt subsidium unius florenis ...« (op. cit. vol. 2, pag. 418) i t. d. Takve zaključke možemo tokom cijelog 16. stoljeća pratiti.

O tom v. i spomenuti rukopis »De contributione«.

O tom piše opširno i Nikola Škerlec-Lomnički u svojem poznatom rukopisu »De praecipuis officiis regnorum Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae«. Ističe, da je na zajedničkim saborima doduše katkada odlučeno, da će Hrvatska dati polovicu na odnosnom saboru ugarskim podanicima određenog poreza, ali da se takvih zakona Hrvatska nije držala.

O spomenutom rukopisu v. raspravu dra M. Maurovića u knj. 222 »Rada« od godine 1920.

[3] V. primjerice Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 39, 181, pa »Prothocollum congregationum generalium« (u Drž. arhivu) vol. 3, pag. 155; vol. 4, pag. 136 i t. d.

[4] Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 371: »ut deinceps etiam dicae et taxae Sclavonicae proventus in solutionem militum ibidem existentium expendantur«. Op. cit. vol. 3, pag. 435 i t. d.

[5] Art. 9: 1593: »Pro Sclavonia deputantur subsidia ejusdem regni propria«.

[6] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 342, 348, 358, 366 i t. d.

[7] »Extractus materiarum Regnicolarum« (u Drž. arhivu), fol. 137, a. 1491.

[8] Monumenta lib. regiaeque civ. Zagrab. vol. 3, pag. 34, a. 1505. Šišić op. cit. vol. 2, pag. 146, a. 1538.; vol. 3, pag. 11 i 14, a. 1557., pag. 45, a. 1558., pag. 61, a. 1559. i t. d.

[9] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 170, a. 1585.; pag. 178, 1585.; pag. 192, a. 1586.; pag. 211, a. 1587.; pag. 236, a. 1588. i t. d.

[10] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 446, a. 1603.

[11] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 124, 448, 465 i t. d.

[12] Šišić op. cit. vol. 5, pag. 160, 181, pa cit. Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 145, 186 i t. d.

[13] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 181, pa cit. Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 175, 197 i t. d.

[14] Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 123, 124, 125, 280, 320 i t. d.

[15] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 13, 37, 66 i t. d.

[16] Već u toku XVI. stoljeća hrv. je sabor pokušao uspostaviti središnju upravu kraljevinskih financija, pa je u nekoliko navrata postavio svoga rizničara (»thesaurarius regni«), ali je tu službu morao opet napustiti, po svoj prilici pod vanjskim utjecajem (v. Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 413, pa vol. 4, pag. 340).

[17] Naziv »impostitio regni« javlja se po prvi puta potkraj XVII. stoljeća. V. Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 230; vol. 5, pag. 141, 157, 169 i t. d.

[18] Prvi formalni proračun u današnjem smislu hrv. sabor donosi godine 1718. (Prothocollum congreg. gen. vol. 5, pag. 221), a od toga ga vremena redovito sastavlja i donosi. Prvi proračun iznosi 25.630 florena, a taj iznos postepeno raste. Polovicom XVIII. stoljeću iznosi približno 60.000 florena, a godine 1766. i slijedećih godina oko 70.000 florena. Godine 1770. raste na 150.800 florena, budući da je hrv. sabor pristao na povišenje doprinosa za uzdržavanje vojske. Posljednji put sabor donosi svoj proračun za godinu 1771.

[19] Virozsil, Das Staats-Recht des Königreichs Ungarn, Bd. III, (Pest 1866), pag. 103.

[20] Vjestnik Zem. arhiva god. 12–1910, str. 230–234.

[21] Novi cjenik od godine 1655. potvrdi i hrv. sabor (cit. Prothocollum vol. 3, pag. 174). Isti je opetovano i tiskom izdan, najposlije godine 1711.

[22] Cit. Prothocollum vol. 3, pag. 16.

[23] Art. 1 : 1635.

[24] Cit. Prothocollum vol. 4, pag. 439, 477 i t. d.

[25] Art. 34 : 1647.

[26] Prothocollum vol. 8, pag. 488.

[27] Monumenta Zagrab. vol. 16, pag. 215, 221 i t. d. po kazalu. V. i Krčelićeve »Annuae« (Smičiklasovo izdanje), pag. 342.

[28] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 197, 199, 201, 284, 313, 348, pa cit. Prothocollum vol. 3, pag. 12.

[29] Cit. Prothocollum vol. 8, pag. 442, 558, 581 i t. d.

[30] Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 44, 55, 65, 71, 97, 217 i t. d. Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 79, 221; vol. 4, pag. 84, 127 i t. d. Na gotovo svakom sastanku sabora raspravlja se o tom pitanju, pa se raspoređuje radna snaga na potrebni posao.

[31] Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 111; vol. 4, pag. 240, 450; vol. 5, pag. 36 i t. d., pa cit. Prothocollum vol. 6, pag. 251, 293 i t. d.

[32] Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 143; pag. 263; vol. 3, pag. 42; vol. 5, pag. 145 i t. d.

[33] Op. cit. vol. 3, pag. 65, 95, 171, 218 i t. d.

[34] V. primjerice Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 10, 80. 106, 123, 208, 223, 344 i t. d.

[35] Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 313. »Acta banalia« (u Državnom arhivu) fasc. 1, No 8, pa cit. Prothocollum vol. 5, pag. 41, 48; vol. 5, pag. 81, 92; vol. 7, pag. 35 i t. d.

S obzirom na Ugarsku v. Virozsil, op. cit. Bd. III, pag. 194–196.

HRVATSKI SABOR ODLUČUJE O NOVČANIM PITANJIMA HRVATSKE NEZAVISNO OD UGARSKOG SABORA

O novčanim se prilikama na području Hrvatske po dokidanju banske kovnice (»camerae banalis«) malo znade, premda one predstavljaju zaista zanimljivo poglavlje hrvatske financijske povijesti. U njima se u znatnoj mjeri ogledava poseban položaj, koji je Hrvatska uživala u novčanim pitanjima, pa i u kasnijim stoljećima.

U prvi će mah takva tvrdnja zvučati nevjerojatnom, budući da općenito prevladava mišljenje, da se novčane prilike na području Hrvatske razvijaju usporedo s novčanim prilikama na području Ugarske, i da u tom ne može biti nikakvih specifičnosti, koje bi kao takve trebale ući u hrvatsku povijest.

I zaista, ta se tvrdnja teško može dovesti u sklad sa slikom, koju obično stvaramo o novčanim odnosima toga doba. Tu još uvijek dominira kraljev »*jus cudendae monetae*«, na temelju kojega kralj uređuje novčana pitanja. To pravo nije samo ograničeno na pravo izdavanja odredaba o kovanju novaca i na pravo toga kovanja, već sadržava i pravo određivanja vrsta novaca, koje će se uz kraljevski novac priznavati zakonitim platežnim sredstvom, kao i pravo određivanja tečaja sviju vrsta novca u optjecaju.

Kralj uređuje sva ta pitanja svojim patentima, a tek u osobito važnim slučajevima traži ozakonjenje svojih naredaba na zajedničkom hrvatsko-ugarskom saboru. Ima doduše slučajeva, da se taj sabor bavi novčanim pitanjima i bez izričite želje kralja, no njegovi zaključci u takvom slučaju nisu drugo, nego želja, koju staleži upućuju kralju radi uklanjanja zapaženih nedaća u novčanom prometu ili radi uređenja nekog važnijeg novčanog pitanja, a tu želju kralj može, a ne mora uvažiti.

Nasuprot tome, kralj u pravilu dostavlja svoje novčane patente ugarskoj kraljevskoj komori (»camera Hungarico-aulica«), kojom je već u doba kralja Ferdinanda I. zamijenjena stara ugarska financijska uprava na čelu s državnim rizničarom (»thesaurarius regius«, »magister tavernicorum«, »tavernicus«).

Neposredno izvršivanje takvih patenata nalazi se u rukama ugarskih županija kao izvršnih državnih ovlasti.

Pogrešno bi međutim bilo mišljenje, da se rečeno bez daljnjega može protegnuti i na Hrvatsku. Već letimična usporedba novčanih odnosa na području Ugarske i novčanih odnosa na području Hrvatske uvjerit će nas, da su između njih u svako doba postojale veće ili manje razlike, a do takvih je razlika moglo doći samo, ako se uređenje novčanih odnosa na području Ugarske nije automatski protezalo i na Hrvatsku.

Ostavljajući to pitanje za starije doba po strani, zabavit ćemo se ovdje prilikama na početku XVI. stoljeća, budući da su one u izravnoj vezi s razvitkom novčanih prilika na području Hrvatske u idućim stoljećima, osobito s prilikama u XVIII. stoljeću, s kojim su ova razlaganja povezana. Mislimo ovdje u prvom redu na doba kralja Ljudevita II., za kojega je na području Ugarske počelo kovanje lošijeg novca, da bi se na taj način ispražnjenim kraljevskim blagajnama namaknula nova sredstva za ratovanje.

U to je doba zlatni novac pri većim isplatama još glavnim platežnim sredstvom. Zbog toga se ugovori o prodajama nekretnina i većih količina robe redovito vežu na zlatnu zaporku.[1] U dnevnom je prometu, nasuprot, glavnim platežnim sredstvom sitni srebreni novac, nazvan »solidus«, »soldinus«[2] odnosno češće »denarius« ili hrv. »novac«.[3]

Budući da je upravo taj »denarius« općim platežnim sredstvom u svagdašnjem prometu, to su se kovanjem lošijeg novca te vrste mogla najbrže namaknuti potrebna sredstva, a da se time ne okrnji međunarodni ugled kraljevskog novca, koji je u inozemstvu reprezentirao zlatnik. Za tim se i posegnulo. Tako je lošiji novac kralja Ljudevita II. u prvom redu taj »denarius«. Kovanje je počelo bez pristanka ugarskog sabora. Našavši se pred gotovim činom, saboru ne preostane drugo, nego da takav rad kralja naknadno ozakoni. Godine 1521. dade zaista svoj pristanak, ali uz uvjet, da taj loši srebreni novac uz jednaki tečaj postane zakonskim platežnim sredstvom i u susjednim austrijskim nasljednim zemljama.[4]

Ipak se nisu mogle zapriječiti pogubne posljedice tog novog novca. Jedva se pojavi u optjecaju, kada nastupi silno poskupljenje robe u dnevnom prometu.

Premda je godine 1523. ugarski sabor odlučio, da će se za stare dobre denare davati samo 10%-tni prid u novim denarima,[5] trgovci su takvo primanje novih denara odbijali. Da zapriječi neprilike, koje su odatle nastale, i da suzbije nastalu skupoću, ugarski sabor odluči godine 1525., da se kralju predloži obustava kovanja novih loših denara, koji se međutim do nove odluke sabora imaju primati u jednakoj vrijednosti kao i stari denari![6] Još iste godine sabor ponovi taj zaključak s odredbom, da će se po dva nova loša denara mijenjati za jedan denar staroga kova.[7] To potvrdi i kralj odredbom, da će ubuduće novi loši denar vrijediti samo jedan stari »obul«, tako da će po dva komada takvog novca vrijediti jedan denar staroga kova.[8] Ipak se u prometu nije taj tečaj mogao održati, pa se taj loši novac primao samo uz mnogo viši tečaj t. j. po 3, i po 4 i više komada toga novca išlo je na jedan denar staroga kova.[9] Neprilike, koje su odatle općenito prevladale, prisile

sabor, da već druge godine ponovi taj zaključak o kovanju denara staroga kova i da svoju odluku s obzirom na tečaj zamjene promijeni, t. j. po tri nova loša denara imala su se mijenjati za jedan denar staroga kova.[10]

Govoreći o novom novcu, sabor uvijek naglašuje njegovu narav kao bakrenog novca, premda se tu i ne radi o bakrenom novcu, nego o srebrenom, no mnogo lošijem od starog srebrenog novca. Na tri dijela bakra dolazio je naime samo jedan dio srebra t. j. na marku slitine (»ligae«) išlo je tek po 4 lota[11] čistog srebra,[12] ali i preko toga mnoge su kovnice počele kovati i lošiji novac s tri i manje lota čistog srebra, čemu se ugarski sabor odlučno odupre.[13]

Na području Hrvatske nasuprot ne vrijedi novi novac. Tu i nadalje »teče« stari dobri denar, »denarius antiquus« ili »denarius antiquae ligae«. Premda je to stanje u očitoj protivnosti kraljevskim odredbama i zaključcima zajedničkog sabora,[14] ipak ga i sam kralj, makar i neizravno priznaje.[15]

Na tom se mjestu ne smije prešutjeti, da je bilo pokušaja, da se i u Hrvatskoj progura novi novac. Kao takav pokušaj treba smatrati osnutak kovnice u Osijeku, za koju je Ljudevit godine 1524. izdao povelju bosanskom biskupu Mihajlu Kesereö i svom ložničaru Ivanu Zerechenu s time, da se u njoj kuju novi denari.[16] Nije poznato, da li je ta kovnica ikada proradila, ali je za to izvjesno, da gotovo istodobno postoji i kovnica u Zagrebu. Sačuvani su računi te kovnice od godine 1525., iz kojih se razabira, da se te godine u njoj kuje po 500 denara iz jedne utezne marke nama nepoznate slitine srebra i bakra,[17] a na temelju takvih podataka ne može se ustanoviti, da li se tu radi o starom ili novom novcu. Postoji mišljenje, da se godine 1526. ovdje kuju stari denari.[18] Zanimljivo je, da hrvatski ban ima pravo na dio dobitka te kovnice (»ex lucro«).

Kada se govori o kovnicama toga doba, ne smije se zaboraviti ni na kovnicu Nikole Zrinskoga u Gvozdanskom. Iz godine 1521. i 1525. sačuvani su »denarii antiqui« s orlovskim krilima na malom štitu, koji je označen kao znak te kovnice.[18]

Zanimljivo je, da hrvatski sabor, određujući godine 1528. optjecaj kraljevskog novca, zabranjuje novac iz kovnice Zrinskoga. Teško je danas ustanoviti razlog toj zabrani. Povodom joj može biti činjenica, da kralj Ferdinand u to doba još nije Zrinskome dao povelju za kovanje novaca, prema čemu se njegov novac nije smatrao kraljevskim, ali joj može biti povodom i činjenica, da Zrinski upravo u to doba kuje groševe bez kraljevskog natpisa i državnog grba, a moguće je konačno i to, da je kovao loše denare, koji nisu na području Hrvatske vrijedili.[19]

Bit će, da je s tom saborskom odlukom u izravnoj vezi Ferdinandova povelja, kojom godine 1529. priznaje Nikoli Zrinskom pravo kovanja novaca u Gvozdanskom, odredivši mu točno, kakav novac ima kovati.[20]

Tom odlukom mu je naime određeno, da kuje ugarske fenige (t. j. denare), od kojih će svaki vrijediti po 3 »bečka feniga« (wiennenses). Pri kovanju ima upotrebiti slitinu, od koje će utezna marka sadržavati po

8 lota čistoga srebra. Iz takve marke ima kovati po 470–474 komada takvih feniga.[21]

Novac, koji se kuje uz pridržavanje prednjeg propisa, predstavlja pak stare denare, koji su na području Hrvatske mjerilom vrijednosti ostalog novca do konačne zamjene srebrenog sitnog novca bakrenim u drugoj polovici XVIII. stoljeća.

Narod prima rado samo takav novac,[22] a odbija primanje novih denara, koji se kuju i u doba kralja Ferdinanda. Hrvatski se sabor i u to doba odupire svakom pokušaju, da se i na području Hrvatske progura novi novac. Ferdinand ne može polučiti ni pristanak sabora s obzirom na tečaj novca,[23] dok sabor upućuje svoje poslanike, da kralju prigovore, što njegovi organi izdaju novac uz tečaj, uz koji narod gubi.[24] Novac, koji Hrvatskoj treba, ugarski su floreni, stari ugarski denari, groši nazvani »riparima«[25] i krajcari.[26]

Hrvatski je sabor prema tome imao dovoljno snage, da se odupire neželjenim kraljevskim nalozima u novčanim pitanjima, a razlog tome leži u prvom redu u tom, što je kralj na području Hrvatske mogao svoje novčane patente uspješno izvršiti samo preko sabora. To vrijedi osobito i za kasnije doba, kada na području Ugarske takve patente izvršuju županije po nalogu ugarske kraljevske komore. Na području Hrvatske nema sve do druge polovice XVIII. stoljeća po ugarskom uzoru uređenih županija. Hrvatske su županije izravno podređene samo hrv. saboru i banu hrvatskom. Nitko ne može županijama mimo njih davati naloge, pa ni ugarska kraljevska komora. Već iz toga je razloga potrebno, da kralj svoje novčane patente izravno dostavlja hrv. saboru. No hrv. sabor nije nikakva kraljevska izvršna oblast poput ugarske komore, koja se bez prigovora mora pokoriti kraljevskim odredbama. Za izvršnost dostavljenih kraljevskih naloga na području Hrvatske je potrebno, da ih hrv. sabor prihvati i svojim zaključkom ozakoni. Taj prihvat je bitna pretpostavka za valjanost novčanih patenata i njihovo vršenje na području Hrvatske.

To jasno izlazi iz stajališta, koje zauzimaju kraljevi prema takvim saborskim odlukama. Kada se na pr. Koprivničani godine 1570. pritužuju kralju, da je od hrvatskog sabora određeni tečaj talira i zlatnika visok, kralj im odgovara, da je ta odluka sabora donesena većinom glasova i bez ikakvih prigovora, pa da se prema tome ima svatko toj odluci pokoravati.[27] Tu nije prema tome mjerodavna želja ili nalog kralja, na temelju kojega je sabor takvu odluku donio, nego upravo saborska odluka. U jednoj odluci od godine 1696. hrvatski sabor naglašuje, da se tečaj nekih vrsta novaca ima strogo održavati, budući da je taj od kralja određen tečaj kraljevina prihvatila, pa da se zbog toga odnosni novac ima smatrati kao »moneta per Regnum currens«.[27a]

Ima dovoljno dokaza, da su zaključci hrvatskog sabora u novčanim pitanjima imali za područje Hrvatske narav zakona i da se ne mogu smatrati jednostavnim proglašivanjem kraljevskih odredaba. Oni su za Hrvatsku imali jednako značenje, kakvo su za područje Ugarske imali zaključci ugarskog sabora. To se priznavalo i s ugarske strane, kako to

dokazuje zakonski članak 26. hrvatskog sabora od godine 1528. o uređenju nekih novčanih tečaja, koji je s ostalim zaključcima hrv. sabora od te godine uvršten u »Corpus juris Hungarici«.[28] I sam kralj priznaje zakonsku snagu takvim zaključcima hrv. sabora, dajući im svoju sankciju.[29]

Iz te činjenice izlazi još jedan važan zaključak: ako je za izvršavanje novčanih patenata na području Hrvatske potreban zaključak hrv. sabora, onda postoji načelno mogućnost, da hrv. sabor ne prihvati kraljev nalog, da se s njime ne suglasi ili da ga čak izmijeni. Izvori nam dokazuju, da se hrv. sabor zaista tom mogućnosti služio i da je kadgod samovoljno mijenjao tečajeve, koje je kralj odredio.

U nastavku ovih razlaganja bit će dovoljno prilike da se upozori na takve odluke sabora, kao i na slučajeve, u kojima je sabor šutke prešao preko primljenih naloga. U takvom slučaju nije odnosni patent na području Hrvatske zadobio valjanost. Tu se novčani odnosi, koji su uređeni takvim patentom, tretiraju i nadalje na stari način, koji postaje po malo običajem. Time dolazimo do još jednog važnog činioca, koji može izazvati razlike između novčanih odnosa na području Ugarske i takvih odnosa na području Hrvatske, a to je običaj.

Ima slučajeva, da su takvi običaji jači od zaključaka hrv. sabora i da ih ni zaključci sabora ne mogu oboriti.[30]

Za pravilno prosuđivanje prava hrv. sabora u novčanim pitanjima treba još i to dodati, da sabor donosi odluke u takvim pitanjima i iz vlastite pobude, ako to smatra potrebnim za očuvanje probitaka Hrvatske, često i suprotno kraljevskim odredbama.[31]

U djelokrug hrv. sabora spada konačno i izravni nadzor nad vršenjem odredaba u novčanim pitanjima. Na području Hrvatske se doduše kadšto spominje kraljevski ispitivač novaca (»probator monetarum«, »lustrator monetarum«) kao organ ugarske kraljevske komore, ali on nema nikakve ingerencije na novčani optjecaj niti moć izvršnog organa. Tako mu je dužnost ograničena na promatranje novčanih prilika na području Hrvatske. Svoja opažanja dostavlja rečenoj komori, a tek na prijedlog te komore sam kralj izdaje potrebne odredbe hrv. saboru radi uklanjanja zapaženih nepravilnosti.[32]

Taj položaj hrv. sabora slabi u toku XVIII. stoljeća. Sabor se više ne može u svakom slučaju, kada to smatra potrebnim, protiviti kraljevu nalogu u novčanim pitanjima, a to se odrazuje u njegovim odlukama, koje su često puko proglašivanje takvih naloga. No, i u to doba kralj još ne može mimoići sabor, budući da još nema mogućnosti za izravno ostvarivanje svojih naloga.

S druge strane bečki dvor sa znanjem ugarske kraljevske komore na najbestidniji način progurava na području Hrvatske malovrijedan novac uz viši tečaj, i to usprkos činjenici, da se hrv. sabor s takvim tečajem nije suglasio. Sabor je protiv toga nemoćan, budući da se to proguravanje lošeg novca obavlja isplatom stranih vojnika.[33] Od hrv. se naroda traži, da svoju robu prodaje vojnicima za taj loši novac uz tečaj, koji se

inače ne može polučiti. Hrvatski sabor uzalud pokušava, da ishodi kraljevsku odredbu o izjednačivanju tečaja takvog novca ili da se on barem u kraljevskim tridesetnicama i u solanama prima uz tečaj, uz koji je narodu narinut.

Upravo se u to doba javlja na području Hrvatske posebni »horvacki novac«, koji ustrajno prkosi svim kraljevskim otpisima i zakonima zajedničkog sabora sve tamo do potkraj XVIII. stoljeća, kada se snaga hrv. sabora gubi u kraljevoj samovolji, koja se upire na novo moćno oružje – birokraciju.

[1] Monumenta Zagrab. vol. 3, pag. 16, a. 1502.: »pro quinque et medio florenis auri puri et justi ponderis«. Pag. 33, a. 1505.: »pro quinque florenis auri«. Pag. 59, a. 1507.: »pro decem florenis auri«. Pag. 61, a. 1508.: »pro tribus florenis auri«. Pag. 193, a. 1519.: »centum florenos auri puri, boni et justi ponderis«. Pag. 200, a. 1520.: »pro florenis quinque auri«. Vol. 12, pag. 18, a. 1528.: »pro florenis viginti auri«.

[2] Op. cit. vol. 14, pag. 37, a. 1528.: »unum florenum et solidos XXV ex mercede sua recipit«. Vjestnik zem. arhiva g. 16–1914. str. 295, a. 1570.: »aureus vero pro centum quinquaginta soldinis recipiatur«.

[3] Nema potvrde, da bi se »denarius« u hrvatskim izvorima, koji se odnose na »reliquae reliquiarum«, općenito nazivao »dinarom«. U tim izvorima kraticu »den.« valja smatrati kraticom za latinski »denarius«.

[4] Kovačić, Vestigia comitiorum apud Hungaros, tom. 2, pag. 520, art. 14 : 1521.: »Item majestas regia monetas novissime cudi caeptas cudere faciat, ex qua proventibus regiis magnam summam pecuniarum adjicere valebit, ita tamen, ut sua majestas quemadmodum pollicita est, elaboret et efficiat, quam primum poterit hujusmodi pecuniae et novae monetae in Austria, Styria, Carinthia, Carniolia, et Bohemia, Polonia et Moravia et Silesia libere currant et accipiantur ...«.

[5] Art. 35 : 1523. (Corpus juris): »Et quod in redemptione antiquarum monetarum, ad cameram fienda, ad centum monetas antiquas supperaddantur de novis, denarii decem et non plus«.

[6] Kovačić, op. cit. tom. 2, pag. 583, art. 20 : 1525. (tempore festi Nativitatis S. V. Mariae): »Item quod cusio praesentis monetae de cetero cesset, et regia majestas bonas monetas, prout temporibus serenissimorum principum, quondam dominorum Mathiae et Wladislai regum, et in principio quoque regiminis majestatis regiae domini nostri clementissimi fuerat, cudi facere dignetur; verumtamen infra et usque praedictam generalem venturam diaetam pro festo Nativitatis B. Joannis Baptistae praedicto celebrandam, monetae jam cusae, more hactenus solito, pro uno denario veteri currant et accipiantur, atamen in rebus vendibilibus, majestas regia ordinationem pridem factam atque publicatam observari faciat, et si venditores contrarium facerent, res illorum vendibiles ac mercimonia ubique locorum in praedam publicam convertantur«.

[7] Kovačić, op. cit. tom. 2, pag. 604, art. 21 : 1525. (tempore festi nativitatis B. Joannis Baptistae conditus): »Item: quod cusio praesentis monetae de cetero cesset, et regia majestas bonas monetas, prout temporibus serenissimorum principum condam dominorum Matthiae et Wladislai regum, et in principio quoque regiminis majestatis domini nostri clementissimi fuerat, cudi facere dignetur. Verumtamen infra festum beati Laurentii Martyris proxime venturum monetae jam cusae more solito, pro uno denario veteri, post vero praedictum festum, interea, quo moneta nova et bona multiplicabitur, duo ex eisdem cupreis pro una bona et antiqua moneta currant et accipiantur ...«.

[8] Kovačić, op. cit. tom. 2, pag. 619, a. 1525.: »ut duae novae monetae valeant unam antiquam, et tantum detur pro duabus novis, quantum olim dabatur, pro una antiqua, et una quod nova moneta valeat unum obulum antiquum, eo quod in duabus

novis monetis tantum est argenti, quantum in una antiqua, et hujusmodi usus atque cursus monetae tam novae, quam antiquae posthac non mutabitur, neque aliter de illis constituetur«.

[9] Schoenvisner, Notitia Hungaricae rei numariae, pag. 340–341.

[10] Art. 34 : 1526.: »Ita, ut tribus cupreis monetis, una bona moneta cambiatur«.

[11] »Loto« (-onis) je uteg za zlato i srebro, a predstavlja $^1/_{16}$ utezne marke. Ako, dakle, na 16 dijelova slitine ide tek po 4 dijela srebra, znači to, da je omjer bakra prema utrošenom srebru 3 : 1. Denari staroga kova (»denarii antiqui«) sadrže naprotiv na jednu uteznu marku slitine 8 lotona, prema čemu je omjer bakra prema srebru 2 : 2.

[12] Schoenvisner, op. cit. pag. 336–337.

[13] Kovačić, op. cit. tom. 2, pag. 605, a. 1525. (art. 22 tempore festi nativitatis B. Joannis Baptistae conditus): »Verum quia omnis haec penuria ac caristia rerum vendibilium et mercimoniorum, quae modo regnum istud oppressit, ex cusione praesentis monetae cupreae provenit et crevit: plures autem sunt, qui monetas praesentes cudi fecerunt; alii ex permissione regiae majestatis, alii vero propria eorum temeritate, veritas itaque est de praemissis per regiam majestatem exquirenda, et recta ratio capienda et exigenda. Qui igitur de voluntate regia monetas in vero pondere seu liga quatuor lothonum cudi fecerunt, si justam rationem de illis dare poterunt, absoluti habeantur. Illi tamen qui monetas ipsas adulteraverunt, et in liga trium lothonum, vel aliter infra quatuor cudi fecisse comperti fuerint, non solum ad rectam rationem dandam sunt obligati, verum etiam totum lucrum, quod ex ejusdem adulterationis fraude perceperunt regiae majestati reddere refundereque teneantur. Qui vero propria eorum temeritate cudi fecerunt, prout in decreto quoque continetur, nota perpetuae infidelitatis condemnentur«.

[14] Govoreći o tom, Kovačić (»Supplementum ad vestigia comitiorum apud Hungaros«, tom. II, pag. 537) ističe: »Et tamen restrinctio haec nulla lege continetur«.

[15] Pray, Annales regum Hungariae, pars V, pag. 98: »Id passim in eodem rationum libro (scil. »in libro regio rationum«) videas, fuitque cupreae pecuniae duplicata fere ratio ad argenteam; trans Tibiscum tamen, ac *in Croatia et Sclavonia non usurpata.* Ita enim legas: Blasio Nagy ... ex quo in Sclavonia et Croatia usus monetae cupreae non est, dati sunt in antiqua moneta flor. XX«.

[16] Schoenvisner, op. cit. pag. 337. Thallóczy, »Povijest Jajca« (Zagreb 1916, pag. 200).

[17] Laszowski, Zagrebačka kovnica novca g. 1525. (Vjestnik Zemaljskog arkiva g. 17–1915, str. 345).

[18] O kovnici Nikole Zrinskoga v. Klaić, »Povjest Hrvata« sv. 3, str. 48. Prof. I. Rendjeo, »Novac grofa Nikole Zrinskoga« (Sarajevo 1930.).

Prof. Rengjeo me upozorio na studiju Géze Jeszenszkyja o Ljudevitovim denarima (objavljenu u »Numizmatikoi közleny«, 1927/28, str. 127–143), stavivši mi ljubezno na raspolaganje hrvatski prijevod te studije. Jeszenszky iznosi opširno razloge kovanja loših »novih« denara u doba Ljudevita II. Naglašuje, da je i taj kralj od godine 1516.–1521. kovao stare denare dobra kova. Takve denare je kovao i Nikola Zrinski u Gvozdanskom, budući da je jedan takav denar iz godine 1521. sačuvan. Od godine 1521.–1525. kralj Ljudevit kuje loše nove denare (»nova moneta«), od kojih je iz godine 1524. i 1525. dva komada sačuvano iz zagrebačke kovnice. Već ljeti 1525. Ljudevit se vraća kovanju starog denara, koji kuje i slijedeće godine. Upravo iz te je godine sačuvan denar Nikole Zrinskoga. Jeszenszky je mišljenja, da denar s oznakom (siglom) »Z V«, koji je također iz godine 1526. sačuvan, potječe iz zagrebačke kovnice.

[19] Šišić, Acta comit., vol. 1, pag. 152, a. 1528.: »ut pecunie Nicolai de Zrynyo penitus et in toto aboleantur. Quicunque autem easdem in copia deferri comperti fuerint, captivari debeant et cum eisdem tamquam falsa moneta debita pena puniantur«.

»In civitatibus autem et oppidis iudices in facto recipifactionis prefate monete eque ut in facto rerum vendibilium procedere et contrarium facientes punire debeant«.

[20] Laszowski, Rudarstvo u Hrvatskoj, sv. II, pag. 6 i 9.

[21] Op. cit. pag. 7–8.

[22] Monum. Zagrab. vol. 12, pag. 455, a. 1529.: »in antiquis pecuniis et monetis hungaricalibus, aut in cruciferis quibuscunque, aut in auro currenti ...«.

[23] Šišić, op. cit. vol. 1, pag. 59.

[24] Zanimljivo je da Habsburgovci svim silama nastoje finoću ugarskog novca suglasiti finoći bečkog novca i da se pri tom služe svim mogućim sredstvima. Osobito izdaju odredbe o zabrani optjecaja toga novca na području austrijskih nasljednih zemalja i određuju mu niži tečaj od onoga, koji su za područje Ugarske sami odredili. O tom tečaju v. Becher, »Das oesterreichische Münzwesen« Bd. II, pag. 8, a. 1529.; pag. 34, a. 1556.; pag. 55, a. 1563.; pag. 67, a. 1584.; pag. 69, a. 1584. i t. d.

[25] »Repar« ili »ripar« je hrvatska oznaka za njemački »Batz« ili »Batzen«, t. j. veći groš u vrijednosti od 4 krajcara. Na području Hrvatske je osobito kolao »Batzen« iz salzburške kovnice, koji nosi kao obilježje »repu«, odakle mu naziv »Rübener« ili hrvatski »repar«. O tom vidi i Globočnik »Geschichtliche Uebersicht des österreichischen Geld- und Münzwesens« (Wien 1897), pag. XI u dodatku. Sliku »repara« v. Neu-Münz-Buch« (München 1597.), pag. 18. Monum. Zagrab. vol. 13, pag. 81, a. 1557.: »dati sunt repari lo, qui faciunt flor. –, den. 53, w(iennensis) 1«.

Vjesnik Drž. arhiva g. VI–1934., pag. 171, a. 1660. (Vivodina): »S dohotkom da pomaže vsako leto ripar jedan iliti kr(ajcara) 4«.

»Repar« kola na području Hrvatske još i u 18. stoljeću, ali mu se tečaj mijenja. Godine 1765. nalazimo ga na pr. u tečaju od 5 »novaca«, t. j. denara, od kojih po 4 njih čine groš, a to odgovara tada određenom službenom tečaju (v. Becher, o. cit. vol. 2, pag. 289).

»Urbarium Collegii Soc. Jesu Zagrabiae«, a. 1765. (Akad. arhiv sign. II–c 65), pag. 78: »et repar unum, id est 5 novac«. Pag. 83: »ad repar uno, id est 5 novac« i t. d.

Na području Cvetkovića nalazimo godine 1572. neki novac pod nazivom »rapar« (Vjesnik Drž. arhiva g. III–1928, pag. 101–103). Taj novac može biti istovjetan s »riparom«, ali može značiti i »Rappen« ili »Rappenheller«, koji je svakako i na području Hrvatske bio poznat.

Mažuranić (Prinosi, pag. 1248) drži, da se »ripar« izvodi od njemačkog »Geripptes Groschen«.

[26] Šišić, op. cit. vol. 1, pag. 101, a. 1527.

[27] Vjestnik Zem. arhiva god. 16–1914. pag. 295.

[27a] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 194.

[28] Corpus juris Hungarici, Budae 1779. tom. 1, pag. 369.

[29] V. na pr. Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 147, a. 1538.

[30] Primjer tome daju t. zv. »devetice« (nonarii) i »šestice« (sexerii), kojima je tečaj na području Hrvatske dugo godina različit od tečaja, koji je određen kralj. patentom. O tom opširno na drugom mjestu.

[31] V. saborske odluke u prilogu, osobito odluku od 22. prosinca 1578., odluku od 28. listopada 1581., odluku od 18. prosinca 1595., odluku od 7. i 8. siječnja 1660., pa odluku od 11. rujna 1697. i t. d.

[32] Sjedište toga ispitivača novca za Hrvatsku bilo je Gvozdansko (Acta congreg. gen. fasc. 13, a. 1734. No 25). Čini se, da to nije redoviti organ. O tom usporedi sab. zaključak od 9. rujna 1734., u kojem sabor spominje prijavu »Joannis Antonii Bittner, alias uti ibidem declaretur, constituti montium judicis et monetarum probatoris camerae aulicae«. Sabor ga kao takvog, dakle, ne priznaje (Prot. congreg. gen. vol. 6, pag. 300).

V. i Acta neo-aquisita (u Drž. arhivu), fasc. 51, a. 1726., gdje se spominje »judex montanus et metallorum, monetarumque lustrator per Regna Croatiae, Dalmatiae et Sclavoniae«, također sa sjedištem u Gvozdanskom.

[33] V. saborske odluke u prilogu.

NOVČANE PRILIKE NA PODRUČJU HRVATSKE U TOKU XVI. STOLJEĆA

1 Na početku XVI. stoljeća zabilježena je na području austrijskih nasljednih zemalja znamenita novčana reforma, koja je izravnom posljedicom porasta proizvodnje srebra na području njemačkih i austrijskih zemalja. Izlazištem joj je Tirol, gdje se već pod kraj XV. stoljeća protivno dotadašnjem običaju počinje kovati i krupniji srebreni novac. Prvi se put takav novac kuje godine 1484. u Hallu, a naziva se »Guldiner« (lat. »Guldinerus«) ili »Guldengroschen« (lat. »grossus florenarius«).[1] Vrijednost mu je 60 krajcara (»cruciferos«, »crucigeros«) t. j. jednaka je tečaju tadašnjeg zlatnog rajnskog florena. Na osnovu tako ustanovljene vrijednosti »guldinera« kuje se istodobno i sitniji srebreni novac, kojemu se tečaj izražava u krajcarima.[2] To pak znači prijelaz na srebrenu podlogu novčane vrijednosti, koja se ubrzo proširi, osobito pak u doba kralja Maksimilijana, koji od godine 1516. kuje u Thalu (Češka)[3] novi srebreni novac po uzoru tirolskih guldinera.[4] Taj novac teži uncu (= 2 lota), zbog čega se prozove »uncialis«,[5] odnosno po kovnici »Taller« (lat. »tallerus«),[6] te postaje temeljem austrijskog novčanog sustava.

Takve promjene u novčanom sustavu susjednih država nisu mogle ostati nezapažene ni na području hrv. ugarske državne zajednice, gdje je stabilnost tečaja zlatnika (»florenus auri«) već i onako pokolebana zbog kovanja lošijeg denara. Dok se u toku cijelog XV. stoljeća opaža težnja, da se tečaj zlatnog florena ustali na 100 ugarskih denara,[7] u doba kralja Ljudevita II. više ne može biti govora o stalnosti toga tečaja. On se ravna prema vrijednosti onih denara, koji su u odnosno doba u optjecaju. Lošim denarima kralja Ljudevita mijenja se pak tečaj iz dana u dan, a prema tome se mijenja i vrijednost zlatnika.[8] Taj novi denar ne može zbog toga više služiti mjerilom vrijednosti ostalog novca u dnevnom prometu. Budući da pak u to doba ima u prometu starih dobrih denara (denarii antiqui), uzimaju se oni mjerilom vrijednosti, pa se ugarski floren i nadalje obračunava sa 100 denara, razumije se starih.[9] Taj floren od 100 denara postaje pomalo računskim pojmom t. j. računskim novcem, kojemu je vrijednost ustaljena u srebrenim denarima staroga kova.[10]

Dolaskom Habzburgovaca na hrv.-ugarsko prijestolje prodire na područje Hrvatske sve više austrijski novac, osobito krajcar, koji je već od godine 1524. temeljnom novčanom jedinicom u austrijskim nasljednim zemljama.[11]

Već prvih godina vladanja kralja Ferdinanda I. izražava i bečka komora svoje novčane obveze odnosno potraživanja u hrvatskim krajevima u krajcarima, koji su ovdje i prije toga doba u optjecaju.[12] Pri tom nastoji polučiti što povoljniji odnos između austrijskog i ugarskog novca. Godine 1527. nastoji kralj Ferdinand skloniti hrv. staleže, da prihvate novi tečaj ugarskog florena sa 80 krajcara,[13] iako je taj tečaj u odnosu prema rajnskom florenu znatno viši.[14]

Premda mu to u prvi mah ne uspje, ipak to nije bilo zaprekom blagajnicima bečke komore (»fenyk-magistri«), da svoje obračune na po-

području Hrvatske obavljaju po tom tečaju. Po njemu obračunavaju i tečaje drugog novca, dakako na veliku štetu Hrvata.[15] Bečka komora uz to narivava hrvatskom narodu i lošiji novac. Svi pokušaji, da se to odbije, ne koriste mnogo. Već godine 1528. hrvatski sabor mora prihvatiti od bečke komore narinuti tečaj ugarskog zlatnog florena te ga ozakoniti sa 80 krajcara.

Važnost te saborske odluke ne smije se podcjeniti, budući da je njome za područje Hrvatske ozakonjen i optjecaj austrijske valute, osnovane na krajcarima i rajnskim florenima (hrv. »rajnčki«, »ranjčki«, »rajniški« i sl.),[17] koji su u to doba već ustaljeni kao računski novac po 60 krajcara.[18]

Ipak austrijski novac ne može istisnuti stari ugarski novac. Općenitim mjerilom vrijednosti ostalog novca u optjecaju je i nadalje ugarski denar staroga kova. I sam hrvatski sabor izdaje svoje limitacije cijena u tom novcu.[19]

S obzirom na mnogobrojne obveze na području Hrvatske bečka komora ne gleda rado to stanje i nastoji svakom zgodom proturiti austrijski novac, koji je na njenu želju za područje Hrvatske mnogo ranije ozakonjen, nego za područje Ugarske, gdje su staleži odbijali ozakonjenje austrijskog novca, koji se i tamo narivavao uz nepravedne tečaje. Očevidna je nepravda, koja se takvim tečajima nanosila hrvatskom narodu. Kada je u pitanju isplata u krajcarima, zlatni se ugarski floren obračunava sa 80 krajcara, a kada se obratno radi o isplati u zlatnom novcu, tada se taj floren obračunava sa 100 i više krajcara, premda mu je tečaj u prometu 90–92 krajcara.[20]

To daje hrvatskom saboru povoda, da godine 1537. izričito ozakoni taj usporedni optjecaj ugarskog i austrijskog novca uz odredbu, da će se svaki od toga novca primati u tečaju, koji mu odgovara.[21]

Godine 1538. hrvatski sabor popunjuje tu odluku točnim tečajem austrijskog novca. »Florenus« se ima primati uz tečaj od 75 krajcara, dok će se groš od 4 krajcara primati za 16 »beča« (»viennenses«).[22]

Groš od 4 krajcara je austrijski groš, koji se inače zove »Batz« (Patz) ili »Batzen« (Patzen)[23] odnosno hrvatski »repar«.[24]

»Florenus« te odluke je pak vjerojatno zlatni rajnski floren (»Rajnischer Goldgulden«) i to s razloga, što se srebreni rajnski floren (koji je u to doba računski novac) računa sa 60 krajcara, dok se zlatni ugarski floren računa sa 80–90 krajcara. U doba, o kojemu je govora, ugarski se floren na području Hrvatske doduše već ustalio kao računski novac od 75 krajcara (ili 100 denara[25]) odnosno 10 solida,[26] ali nije vjerojatno, da se u toj odluci radi o tom novcu, i to s jedne strane s razloga, što se ona odnosi na austrijski novac,[27] dok se s druge strane u odluci ne govori o obračunskom tečaju, nego o tečaju, uz koji se taj floren ima primati. Ako se pak radi o zlatnom rajnskom florenu, onda je za tadašnje prilike zanimljiv određeni tečaj, koji znatno nadmašuje tečaj toga novca u susjednim austrijskim zemljama.[28]

Od toga se vremena na području Hrvatske sve više ustaljuje usporedni optjecaj austrijskog i ugarskog novca. Od austrijskog novca nalazimo u optjecaju osobito krajcare, koji broje po 4 bečka feniga (»Pfennig«, »Weisspfennig«, »Viennensis«, »denarius Viennensis«, hrv. »beč«), obične groše od 3 krajcara, te veće groše od 4 krajcara (»Batzen« ili hrv. »repar«).

Od ugarskog novca dolazi u promet osobito ugarski denar staroga kova. Izuzevši kratko vrijeme poslije smrti kralja Ljudevita II. kuju se na području Ugarske kroz cijelo XVI. stoljeće dobri denari, koji po svojoj finoći i vrijednosti nadmašuju austrijski i češki sitni novac.[29] Tečaj toga denara je na području Hrvatske kroz cijelo to stoljeće nepromijenjen 3 feniga ili »beča«.[30] Zbog toga nepromijenjenog tečaja ugarski se denar ustaljuje kao novčana jedinica, u kojoj se na području Hrvatske izražava vrijednost ostalog novca u prometu, ali i vrijednost računskog novca. Uz računski »florenus Hungaricalis« javlja se kao računski novac i rajnski floren (florenus Rhenensis). Računajući »na novce« ili »ad denarios« ugarski floren broji 100 denara,[31] a »na krajcare« ili »ad crucigeros« 75 krajcara,[32] dok se rajnski floren računa sa 60 krajcara[33] (= 80 denara).

Od toga računskog novca, koji se javlja u običnom životu, treba razlikovati računski novac, koji je prema propisima hrv. ugarskog privatnog prava predviđen u sudbenom postupku. U tom postupku je računskom novčanom jedinicom u prvom redu »marca auri« ili hrv. »grivna zlata«, koja se računa sa 72 florena.[34] Uz nju postoji »marca argenti«, koja je bilo »marca gravis ponderis« ili je »marca levis ponderis«. Prva se računa sa 4 florena,[35] a potonja s jednim florenom ili 100 denara.[36]

Taj se računski novac može pratiti sve do polovice XIX. stoljeća.[37]

»Florenus Hungaricalis« od 100 denara ili 75 krajcara je sve do pod kraj XVIII. stoljeća osobitost Hrvatske, premda se sve do polovice XVII. stoljeća susreće i na području Ugarske.[38] No, to nije isključivo, budući da se u Ugarskoj već od XVI. stoljeća pod nazivom »florenus Hungaricus« javlja računski novac i u drugoj vrijednosti. Godine 1542. i slijedećih se godina takav floren obračunava sa 70 krajcara,[39] dok se od XVII. stoljeća razlikuje više vrsta takvog florena (u vrijednosti od 49 1/2 krajcara,[40] 50 krajcara[41] te 51 krajcar[42]).

Takvo pak računanje florena nije na području Hrvatske poznato.

2. S austrijskim novcem dolazi na područje Hrvatske i veći srebreni novac, naime talir, koji uz ugarski zlatnik postaje ubrzo glavnim platežnim sredstvom pri većim isplatama. Zanimljivo je, da se godine 1533. taliri kuju i u Gvozdanskom, premda ta kovnica nema dozvole za kovanje takva novca.[42a]

Uz talir Nikole Zrinskoga kola na području Hrvatske u prvo vrijeme i austrijski talir, koji je jednakog tečaja kao »Goldgulden«.[43] Godine 1553. pristaje zajednički sabor, da se taliri kuju i u ugarskim kovnicama, i to finoćom bečkih talira.[44] Godine 1554. određuje, da će ti taliri imati finoću od 14 lota, a primat će se uz tečaj od 90 denara.[45]

U Hrvatskoj se narod međutim ne drži toga tečaja, nego obračunava talire sa 70 krajcara ili 90 denara i 1 beč.[46]

Na temelju saborske dozvole kuju se u ugarskim kovnicama velike količine talira, a kovanje srebrenih denara svodi se na najmanju mjeru, koja je daleko ispod dnevnih potreba. Uz to se srebro sve više izvozi u obliku talira, što se ne može zapriječiti. S tih razloga zajednički sabor zaključuje godine 1555., da se ograniči kovanje talira, dok se konačno odustane od daljnjeg kovanja talira i dok se o tom pitanju ne odluči, a izvoz srebra u obliku talira da se sasma zapriječi.[47] Već slijedeće godine sabor predlaže kralju potpunu obustavu kovanja talira,[48] no bezuspješno, budući da se kovanje talira nastavlja u znatnim količinama. Što više, ugarskom se taliru tečaj nerazmjerno povisuje na 100 denara, dok mu je tečaj u susjednim austrijskim zemljama znatno niži.[49] Protest ugarskog sabora ostade i u tom bezuspješan.[50]

Hrvatski se sabor međutim ne osvrće na prigovore ugarskih staleža. Mimo zaključaka zajedničkog sabora ozakonjuje on godine 1570. na poticaj kralja tečaj talira sa 100 denara ili 75 krajcara.[51] To ponovi i slijedećih godina,[52] ali na veliku štetu stanovnika. Vojni blagajnici iskorišćuju razmjerno viši tečaj i unose na područje Hrvatske uz punovrijedne talire i loše, koji su na području austrijskih zemalja uopće zabranjeni. Za te talire kupuju proizvode od hrvatskog seljaka, koji ih ne može dalje izdati ili ne može barem polučiti onaj tečaj, uz koji ih je primio. No povrh toga, trgovci s područja susjednih zemalja ne će ni da ispravne talire primaju uz određeni tečaj. U povodu toga hrvatski se sabor obraća kralju molbom, da bi odredio vojnim blagajnicima, da ne izdaju zabranjeni novac, a spomenutim trgovcima da naloži, da ispravni novac primaju uz tečaj, koji je za područje Hrvatske sabor na želju samoga kralja odredio.[53]

Ipak se talir i nadalje u prometu obračunava po tom tečaju,[54] a u tom ga tečaju i vojni blagajnici nadalje izdaju. Ugarski srebreni denar pak izdaju za 3 feniga (beča), t. j. po zakonom određenom tečaju, dok ga štajerski trgovci primaju tek uz tečaj od 2 feniga. Isti trgovci primaju talir samo uz tečaj od 70 krajcara,[55] sve to dakako na štetu hrvatskog seljaka.

Suprotno tome ugarski se zlatnik, koji se sada naziva »florenus aureus«,[56] »aureus Hungaricalis (Hungaricus)«[57] ili »aureus ducatus«,[58] odnosno hrv. »dukat zlati«[59] ili »zlat«,[60] mnogo cijeni i na području susjednih zemalja. Budući da je pak i on po finoći i kakvoći mnogo bolji od austrijskih zlatnika, to mu je i tečaj mnogo bolji.

Tako je na pr. godine 1542. tečaj toga zlatnika 25 »Batzena« ili 100 krajcara, dok se rajnski floren (»Rainischer Goldgulden«) istodobno računa sa 18 »Batzena« ili 72 krajcara.[61] Godine 1551. ugarski zlatnik vrijedi u Austriji 102 krajcara,[62] a nekoliko godina kasnije 103–104 krajcara.[63] Godine 1570. hrvatski sabor određuje mu tečaj sa 150 ugarskih denara,[64] a to potvrdi i slijedećih godina, kako sam ističe, na želju kralja,[65] premda je tečaj toga zlatnika u susjednim austrijskim i češkim zemljama u to doba još niži.[66] Po saboru određeni tečaj je i u prometu

mjerodavan,[67] što je svakako na štetu stanovnika. Jednom određeni tečaj ostaje ipak na snazi, usprkos protesta sabora,[68] te što više raste. Tako nalazimo ugarski zlatnik već godine 1588. u prometu uz tečaj od 160 denara, a taj se tečaj ne mijenja do pod kraj toga stoljeća.[69]

Od toga zlatnog ugarskog florena treba strogo razlikovati već spomenuti ugarski floren (»florenus Hungaricalis« ili – kako ga je hrvatski narod prozvao – »vugarski dukat«)[70] kao računski novac. Taj se računski novac na području Hrvatske i sada nepromijenjeno računa sa 100 denara[71] ili 75 krajcara.[72] I vrijednost rajnskog florena kao računskog novca je nepromijenjena, te iznosi 80 denara[73] ili 60 krajcara[74] t. j. 1 i 1/4 takva florena čini 1 ugarski dukat.[75]

Takvo stanje nalazimo još i na kraju toga stoljeća.[76]

[1] Ernst, Geschichte des Münzwesens bis zum Jahre 1857. (Österreichisches Staatswörterbuch, Bd II, pag. 253).

[2] Taj je sitniji novac: 1/2 guldinera u vrijednosti od 30 krajcara, 1/5 guldinera (»Pfunderer«) u vrijednosti od 12 krajcara i 1/10 guldinera (»sexerius«) u vrijednosti od 6 krajcara.

[3] Kasnije »Joachimsthal«.

[4] Ernst op. cit. Globočnik, Geschichte des österreichischen Geld- und Münzwesens (Wien 1897.), pag. XI u dodatku.

[5] Simonchicz, Dissertatio de numismatica Hungariae (Viennae 1794.), pag. 165; Schoenvisner, Notitia Hungaricae rei numariae (Budae 1801.), pag. 345.

[6] Također »Joachimsthaler« (Becher, Das österreichische Münzwesen vom Jahre 1524 bis 1838, Wien 1838. Bd. II. pag. 17), pa »nummus uncialis«, »nummus Joachimicus«, »Wallensis« i t. d.

[7] Već u doba kralja Sigismunda »marca denariorum« broji 10 »pensa« odnosno 400 denara, dok »ferto« (t. j. 1/4 marke) sadržaje 100 denara, te predstavlja »florenus auri« ili »ducatus Hungaricus« (art. 7. decr. III: 1405). Godine 1430. taj kralj odredi, da se sve daće imaju ubirati u florenima, koji sadržavaju po 100 većih denara ili 400 manjih, odnosno po 1000 komada sitnog novca, nazvanog »duccat« (Monum. Zagrab. vol. 2, pag. 69; Schoenvisner, op. cit. pag. 320–21), ali se u drugoj polovici 15. stoljeća ustaljuje tečaj od 100 denara (art. 22: 1464; art. 4: 1478; art. 41: 1495).

[8] To se jasno odrazuje u obveznicama toga doba. V. Klaić, Acta Keglevichiana (Monum. spect. hist. Slavorum merid. vol. 42), pag. 72, a. 1523.: »quod in auro solvere non poterit, solvat in antiqua aut nova moneta tot denariorum, quot eo tempore solutionis unus florenus auri frui et cambire poterit«.

[9] Schoenvisner, op. cit. pag. 341.

[10] Već godine 1523. ozakonjena je cijena srebra u takvim florenima. V. art. 33. decr. V: 1523.

[11] Globočnik, op. cit. pag. X u dodatku; Newald, Das oesterreichische Münzwesen unter Ferdinand I. (Wien 1883.), pag. 131.

[12] Schoenvisner, op. cit. pag. 337. Art. 37. decr. VII: 1526: »Babka, cruciferi aliae quoque monetae externae in hoc regno currant, durante generali expeditione«.

[13] Šišić, Acta comit., vol. 1, pag. 59.

[14] U svojim odnosima prema Hrvatskoj Habzburgovci održavaju taj tečaj već mnogo prije. O tom v. Codex diplomaticus partium Regno Hungariae adnexarum, vol. I, pag. 331, a. 1524.; pag. 449, a. 1525.; pag. 452, pag. 483, a. 1525. i t. d. U prometu je tečaj ugarskog florena u odnosu prema rajnskom florenu mnogo viši. Op. cit. pag. 452, a. 1526.: »100 Gulden H(ungrisch) je 1 gl für anderthalben R(ainisch) zurechnen«. Budući da se rajnski floren toga doba računa sa 60 krajcara, to je vrijednost ugarskog florena 90 krajcara.

Schalk je zabilježio u svojoj studiji »Der Wiener Münzverkehr im XVI. Jahrhundert« (Numismatische Zeitschrift, Jg. XIII, pag. 243–329) ove tečaje ugarskog i rajnskog florena:

Godina	ugar. floren	rajnski floren
1522.	75–90 krajcara	
1527.		64
1532.		65
1533.	94	
1534.	96	64
1536./8.		70
1539./40.	100	68–70

[15] Šišić, op. cit. vol. 1, pag. 101.

[16] Op. cit. vol. 1, pag. 152.

[17] Taj naziv potječe iz prvog doba prodiranja rajnskog florena na područje Hrvatske. Laszowski, Monumenta Habsburgica, vol. 1, pag. 17, a. 1526.: »mille florenos raynycky dictos«. – V. i Mažuranićeve Prinose, pag. 1218.

[18] Schalk, op. cit pag. 290.

[19] Šišić, op. cit. vol. 1, pag. 153–154.

[20] Laszowski, op. cit. 1, pag. 254, a. 1530.: Senjani, Brinjani i Otočani se tuže, da im »vicedominus Carnioliae« obračunava novac uz proizvolne tečaje »qui a sacerdotibus recepit singulum ducatum aureum ad rationem crucigerorum nonaginta duorum, et nobis dedit singulum pro centum crucigeris«.

[21] Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 32.

[22] Op. cit. vol. 2, pag. 147.

[23] Schoenvisner, op. cit. pag. 458. Potvrde tome nalazimo u običajnom računanju tečaja florena toga doba. Laszowski, op. cit. vol. 3, pag. 38, a. 1540.: »quattuor mille florenos renenses ... singulo floreno sexaginta cruciferis aut quindecim patzys computato«. Pag. 91, a. 1541.: »zwaytausent Guld Reinisch zu fünfzehen Patzen«. Pa dalje pag. 126, 188, 452 i t. d. – V. i Šišić op. cit. vol. 2, pag. 59, a. 1537.

[24] V. opasku 25 uz odlomak »Hrvatski sabor odlučuje o novčanim pitanjima Hrvatske neovisno od ugarskog sabora«.

[25] Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 127, a. 1537.: »das ist jedem ain tausent guldin hungerisch zu fünfundsibenzig kreuzern bezalest ...«. Pag. 130. a. 1537.: »ad presens mille florenos hungaricales, florenum septuaginta quinque cruciferis computando« i t. d.

Vjestnik Zem. arkiva god. 15–1913, pag. 264, a. 1539.: »Duo millia florenorum hungaricalium, florenum septuaginta quinque cruciferis computando«.

Laszowski, op. cit. vol. 2, pag. 513, a. 1539: »quingentos florenos hungaricales, florenum centum denariis hungaricalibus aut septuaginta quinque cruciferis computato«. Pag. 514, 515; vol. 3, pag. 21, a. 1540.; pag. 24; pag. 67, a. 1541.; pag. 92–93, pag. 139, 158, 507 i t. d.

[26] »Solidus« je veći novac, njemački nazvan »Schilling«. Na području hrv. ugarske državne zajednice ima u to doba 10 ugarskih denara.

Laszowski, op. cit. vol. 3, pag. 365, a. 1550.: »singuli centum floreni Hungaricales in moneta pro decem solidis computati«.

»Solidus« ili »Schilling« je u 16. stoljeću samo računski novac. Na području austrijskih zemalja ima 30 feniga, što odgovara navedenom tečaju na području Hrvatske (1 denar = 3 feniga, 30 feniga = 10 denara, 1 floren = 100 denara = 10 solida).

Bartal navodi: »Solidus« species monetae, quorum 5 aut 10 unum florenum efficiebant«.

Inače je u hrv. izvorima »solidus« istovetno sa »soldinus«, pa je oznaka za ugarski denar, osobito u 15. stoljeću. Monum. Zagrab. vol. 2, pag. 508, a. 1496.: »et viginti solidos seu denarios Hungaricales«.

[27] Schoenvisner, op. cit. pag. 458.

[28] U Beču mu je tečaj u to doba 70 krajcara (v. Schalk, op. cit.).

S obzirom na navedeni zaključak hrv. sabora je vrlo zanimljiva i odluka zajedničkog sabora od g. 1542. Te je godine zaključeno (art. 50. decr. V.): »Uni praeterea Huszaroni salarium annuum non habenti: tres floreni Hungarici dentur. Et qui plus aliquando mereri videbuntur, supra addentur viginti denarii, ut sit numerus trium florenorum Rhenensium«.

Schoenvisner (op. cit. pag. 458) je mišljenja, da se ovdje više ne radi o zlatnom ugarskom florenu, koji je uvijek bio vredniji od rajnskog florena, nego da se radi o računskom florenu, koji se tada računa sa 70 krajcara ili 93 i 1/3 denara. Ako je tome tako, onda »florenus Rhenensis« te odluke vrijedi 75 krajcara, dakle se spominje u istom tečaju kao i u spomenutoj odluci hrv. sabora od g. 1538.

Ako se suprotno tome radi o računskom ugarskom florenu od 100 denara, tada bi rajnski floren te odluke vrijedio čak 80 krajcara, dok mu je u Beču od godine 1542.-48. tečaj gotovo nepromijenjen 72 krajcara.

V. i Simonchicz (op. cti. pag. 162), koji navedenu odluku zajedničkog sabora navodi iskrivljeno. Prema njegovim navodima bi 3 ugarska florena uvećana sa 20 denara imala vrijediti 4 rajnska florena.

[29] Prihodi kremničke kovnice teku poslije smrti kralja Ljudevita do godine 1548. u korist njegove udove Marije. U njezino se doba kuju i loši denari (Newald, Da österreichische Münzwesen unter Ferdinand I. – Wien 1883. pag. 34–35, 122), no u to doba su u optjecaju i dobri ugarski denari finoće 8 lota. Dobri se ugarski denari (među koje se broje i denari Nikole Zrinskoga) primaju u austrijskim zemljama uz tečaj od 5 obula (»Hellera«), premda im je tečaj 6 obula. Lošim je pak denarima tečaj mnogo niži. Budući da po malo prevladavaju loši denari, bude godine 1533. optjecaj ugarskih denara na području austrijskih zemalja uopće zabranjen (Becher, op. cit. Bd. II, pag. 10–11). Ugarski se sabor bezuspješno obraća na kralja, da dopusti optjecaj ugarskog denara na području austrijskih zemalja uz pravi tečaj (art. 19: 1536.; art. 25: 1537.). Tim teškoćama pridolazi još činjenica, da se ugarski denar zbog svoje finoće sve više krivotvorio, što nisu ni najstrože kazne mogle zapriječiti (art. 51: 1545.; art. 48. decr. IX: 1546. i art. 51. decr. XI: 1548.). Na sve želje ugarskih staleža kralj im savjetuje, da pristanu na kovanje novca finoće bečkog novca, budući da će se takvim izjednačenjem finoće novca ukloniti svi razlozi zabrani optjecaja ugar. denara i njegovu nižem tečaju. Godine 1550. (art. 48. decr. XII) zajednički sabor zaista pristane na takvo rješenje toga pitanja. Po toj saborskoj odluci kuju se ugarski denari u finoći od 7 lota uz jednaki tečaj, ali ne dugo. Kada se u Austriji godine 1551. počelo kovanjem krajcara finoće 6 lota i 1 gr. (Newald op. cit. pag. 52), zajednički se sabor godine 1554. vraća staroj finoći ugarskog denara, odredivši te i slijedeće godine, da se oni kuju u finoći od 8 lota (art. 46. decr. XIV: 1553. i art. 17. decr. XV: 1554.). To pak ubrzo opet dovede do zabrane optjecaja toga novca na području austrijskih zemalja (Becher, op. cit. Bd. II, pag. 31, a. 1556. i pag. 55, a. 1563.). Pod takvim pritiskom zajednički sabor pristaje godine 1569. (art. 45. decr. II), da se ugarski denar opet kuje u finoći bečkog novca, ali ga faktično već slijedeće godine nalazimo u finoći od 8 lota (Newald, Das österrechische Münzwesen unter den Kaisern Maximilian II., Rudolf II. und Mathias, pag. 81), a godine 1575. i slijedećih godina u finoći od 7 lota (op. cit. pag. 126), dok se u isto doba austrijski i češki sitni novac kuje u znatno lošijoj kakvoći. Razumije se, da bečki dvor i sada poseže za starim sredstvima, da taj otpor ugarskih staleža skrši. Slijede opet zabrane ugarskog denara na području austrijskih zemalja i određivanje nižeg tečaja (Becher, op. cit. Bd. II, pag. 67, 68), i to usprkos protestu zajedničkog sabora (art. 48. decr. VII: 1596).

[30] Monum. Zagrab. vol. 13, osobito pag. 1–24, a. 1535.–1548.

[31] V. opasku 25.

[32] Vjestnik Zem. arhiva g. 15–1913, pag. 13, a. 1543.: »ducentos florenos Hungaricales, quemlibet eorum septuaginta quinque cruciferis computando«. V. i Monum. Zagrab. vol. 12, pag. 292, a. 1547. i t. d. pa i opasku 25.

[33] Vjestnik Zem. arkiva g. 15–1913, pag. 317, a. 1541–42: »Florenos Renenses, quolibet floreno sexaginta cruciferorum computando«. V. i pag. 16, a. 1543.

Vjestnik Zem. arkiva g. 8–1906, pag. 7, a. 1548.: »viginti quatuor millia florenorum Rhenensium, singulis florenis per sexaginta cruciferis computatis«. V. i pag. 15, a. 1550. i opasku 23.

[34] Tripartit II/73. V. i Pergošić, Decretum koteroga je Verbewczi Istvan diachki popiszal (Nedelišće 1574.) III/73: »jedne grivne zlata, to je to sedemdeset dvema zlatima zaostane«. »Grivna« = »marca«, a »zlat« = »aureus«.

[35] Tripartit II/28. Pergošić (op. cit. I/133): »na jednu grivnju kotera čtiri dukate ili čtiristo soldinov čini«.

Monum. Zagrab. vol. 15, pag. 388, a. 1590.: »in praescriptis tribus marcis gravis ponderis, duodecim florenos hungaricos facientibus«.

[36] Tripartit II/82.

[37] Protoc. congreg. gen. vol. 8, pag. 354, a. 1751.: »Florenum unum constituentem levis ponderis marcam«.

V. i »Quadripartitum opus juris consuetudinarii regni Hungariae«, Zagrabiae 1798. pag. 297: »sub onere sedecim marcarum gravis ponderis, quamlibet marcam per quatuor florenos seu quadringentos denarios computando«, pa osobito pag. 481: »quod marca auri facit florenos R. H. 72, quemlibet pro 100 nummis, seu denariis hungaricalibus computando, quorum nempe denariorum quilibet valet tres nummos viennenses becsios nuncupatos. Marca autem argenti duplex est, una enim marca argenti gravis ponderis, et ista facit florenos 4, hoc est 400 denarios, altera marca argenti est levis ponderis, quae facit saltem unum florenum, hoc est 100 denarios«.

»Denarius Hungaricalis« je u to doba bakreni denar, koji je godine 1761. zamijenio srebreni ugarski denar, dok je »florenus regni Hungariae« (RH) toga doba jednak srebrenoj forinti, koja se od rečene godine kuje kao efektivni novac.

[38] V. osobito art. 14. decr. XVIII: 1557.; art. 48: 1550.; art. 6. decr. III: 1569.; art. 4, decr. IX: 1598.; art. 2: 1602.; art. 77: 1622.; art. 15: 1655.

Od te godine računa se na području Ugarske u službenim krugovima u rajnskim florenima, koji broje 100 ugarskih denara lošijeg kova ,od kojih po 5 čine groš.

[39] Schoenvisner, op. cit. pag. 458–459.

[40] Schoenvisner (op. cit. pag. 479) naziva taj floren »florenus rusticus« i navodi, da se po njemu računa u Gornjoj Ugarskoj. Bel (»Compendium Hungariae geographicum«, Posonii 1779. pag. 31) spominje ga pod nazivom »florenus brevis« (v. i slijedeću opasku).

[41] Schoenvisner (pag. 479) naziva taj »florenus brevis« ili ugar. »Kurta forint«. Po Simonchiczu (op. cit. pag. 19) vrijednost mu je 50 krajcara. Bel (op. cit. pag. 31) naziva ga »florenus ordinarius«.

[42] Schoenvisner (pag. 479) naziva ga »florenus tractus« ili ugar. »Vonás forint«. Slično Bel (op. cit. pag. 31). Po Simonchiczu vrijednost mu je 57 krajcara.

Luca a s. Edmundo (Arithmeticus practicus – Tyrnaviae 1697. pag. 36) navodi, da u Ugarskoj u njegovo doba rajnski floren vrijedi 60 krajcara ili 100 kremničkih denara. »Florenus Hungaricus« se računa u Gornjoj Ugarskoj sa 100 denara, dok se rajnski floren računa sa 120 denara. Kremnički se denari ovdje obračunavaju po 5 na groš.

Gerhardt (Allgemeiner Contorist – Berlin 1791. pag. 386) poznaje samo ugarski floren (»ung. Gulden«), koji vrijedi 35 potura ili 52 i $^1/_2$ krajcara, a obračunava se u donjougarskim krajevima s 87 $^1/_2$ denara (od kojih po 5 čine groš), dok se u gornjougarskim krajevima računa sa 105 denara (od kojih po 6 čine groš).

Rajnski se floren po njemu računa sa 100 odnosno 120 ugar. denara.

[42a] Laszowski, Rudarstvo u Hrvatskoj, sv. II. (Zagreb 1944.), pag. 9.

[43] Vjestnik Zem. arkiva g. 15–1913, pag. 317, a. 1541.: »duo millia aureorum, vulgo taler nuncupatorum, unoquoque aureo seu talero sexaginta octo cruciferis calculato«.

[44] Art. 46. decr. XIII: 1552.; art. 23. decr. XIV: 1553.

[45] Art. 17. decr. XV: 1554.

[46] Monum. Zagrab. vol. 12, pag. 434, a. 1561.: »pro talleris quadraginta sex, singulum tallerum ad cruciferos septuaginta numerando«. Vol. 16, pag. 191, a. 1572.: »tallerum 1, facit flor. –, den. 93, b(eč) 1«. V. i vol. 16, pag. 180, 190, 191, 208 i t. d.

[47] Art. 8. decr. XVI: 1555.

[48] Art. 38. decr. XVII: 1556.

[49] Schalk »Der Wiener Münzverkehr im XVI. Jahrhundert«. II. Das zweite Drittel (bis 1570), pag. 9–10. U razdoblju od 1562.–1571. tečaj je talira u Beču 68 do 70 krajcara.

[50] Art. 45. decr. II: 1569.

[51] Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 278.

[52] Op. cit. vol. 3, pag. 310, 334, a. 1571.; pag. 347, a. 1572.

[53] Op. cit. vol. 4, pag. 11, 18.

[54] Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 215, a. 1577.: »percepi talleros 30, singulum per cruciferos 75 computando, facit flor. 30«. Pag. 216, a. 1577.: »in talleris, singulum per denarios 100 computando«. – V. i pag. 217.

[55] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 151, a. 1584.

Godine 1577. neki zagrebački trgovac pri obračunu tridesetnice polaže 10 talira uz tečaj od 75 krajcara (= 100 denara), koje gradski sudac obračunava sa 70 krajcara (93 denara i 1 beč), budući da ih nije mogao uz viši tečaj izdati (Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 215). Iste godine gradski sudac obračunava talir naizmjence sa 70 i 75 krajcara (op. cit. vol. 16, pag. 216–217).

[56] Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 280, a. 1589.: »Dicit dedisse aureum florenum unum ...«.

[57] Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 278, a. 1570.: »aurei vero Hungarici pro centum et quinquaginta denariis recipiantur«. Vjestnik Zem. arkiva g. 17, pag. 322, a. 1551. (oporuka Grgura Majcena iz Zagreba): »Item habeo 100 talleros, in auro florenos coronatos 40, florenos aureos Hungaricales 21, et in moneta 40«. »Florenus coronatus« = Goldkrone.

[58] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 11, a. 1578.: »aureus ducatus singulus per hungaricos (scil. »denarios«) 150 ... recipiatur«.

[59] Vjestnik Zem. arkiva g. 13–1911, pag. 16, a. 1543. (Karlovački kotar): »5 dukat zlatih dobre mere«. V. i Mažuranićeve »Prinose« pod »dukat«.

Laszowski, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske u XVI. i XVII. stoljeću (Zagreb 1951.), pag. 5, a. 1569. (Ozalj): »pod sumu dukat vugerskih zlatih dvesto ...«. Pag. 7, a. 1574. i t. d.

[60] »Zlat« je općenita oznaka za zlatnik već u XIV. stoljeću. Codex dipl. vol. 15, pag. 143, a. 1375. (Senj): »ki e dal 50 zlatih ot hiž ...«. V. i Šurmin po kazalu.

[61] Becher, op. cit. Bd. II, pag. 22.

[62] Ibid. pag. 29.

[63] Ibid. pag. 42.

»Urbarium dominii Stenichnyak«, a. 1560. (Lopašićeva zbirka u Akad. arhivu pod sign. XVI–89): »Cives teneantur censum annuum solvere ... decem ducatos parata in pecunia, ducatus per 103 cruciferos computando«.

[64] Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 278.

[65] Op. cit. vol. 3, pag. 347, a. 1572.

[66] Becher, op. cit. Bd. II, pag. 61, a. 1576.; pag. 68, a. 1584. Schalk (Der Wiener Müntzverkehr im XVI. Jahrhundert« (II. Das Zweite Drittel. Poseban otisak iz Numismatische Zeitschrift, 1884, pag. 9–10) pribilježio je iz bečkih računa tečaj ugar. dukata u godinama 1563.–1668. sa 108 krajcara.

[67] Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 228, a. 1578.: »Aureum florenum in specie unum, facit flor. 1, den. 50«. Vol. 16, pag. 211, a. 1577.: »dedi in auro florenos sex, qui faciunt flor. 9, den. –«.

Lopašić, Hrv. ubari, pag. 125, a. 1577. (Dubovac): »in aureis numis quadringentis, quod facit in munis flor. sexcentos«. »Aureus« = 150 denara.

[68] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 11, a. 1578.

[69] Monum. Zagrab. vol., 16, pag. 269, a. 1588.; pag. 280, a. 1589. Vjestnik Zem. arkiva g. 13, pag. 275, a. 1592. i 1597.

[70] Laszowski, cit. Gradja, pag. 14, a. 1598. (Čakovec): »vugerskih dukat poldrugo jezero, vsaki dukat po sto novac računajući«.

[71] Lopašić, op. cit. pag. 125, a. 1577.: »fl. Hung. ducentorum, quemque florenum pro 100 numis computando«. »Numus« = denarius.

Monum. Zagrab. vol. 15, pag. 77, a. 1570.: »pro florenis viginti hungaricalibus, singulum florenum ad centum denarios computando«. Pag. 184, a. 1578.; pag. 187, a. 1579.; pag. 239, a. 1580.; pag. 297, a. 1585.; pag. 306, a. 1587.; pag. 310, a. 1588.; pag. 370, a. 1590.; vol. 16, pag. 10, a. 1591. i t. d.

V. i Vjesnik Drž. arhiva g. III–1928, pag. 95, 98 i t. d. (Cvetkovići).

[72] Monum. Zagrab. vol. 13, pag. 94; »singulum florenum per cruciferos 75 computando ...«. Pag. 291, a. 1582.: »floreni Hungarici ... per krucif. 75« i t. d.

[73] Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 343, a. 1596.: »Rhenensem unum, denarios scilicet 80«.

Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 294, a. 1590.: »quartas 100, singulam quartam per denarios 40 numerando, facit flor. renenses 50, den. – «.

Računi grada Zagreba iz XVI. stoljeća su puni primjera, koji to dokazuju. V. Monum. Zagrab. vol. 13. i 16.

[74] V. Laszowski, Monum. Habsburgica, vol. 3, pag. 126, 188, 452 i t. d.

[75] Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 183, a. 1564.: »dedi renenses florenos duos, facit flor. 1, den. 60«. Pag. 220, a. 1577.: »pro florenis renensibus decem, facit flor. 8, den. – i t. d. na mnogo mjesta.

[76] Horvat (»Varaždin koncem 16. vijeka« u Vjestniku Zem. arkiva g. 13, pag. 275 i dalje) opisuje optjecaj novca i njegovu vrijednost na području Varaždina u to doba ovako:

»Od sitnih novaca se spominju »denari«, »krajcari« i »beči« ... Denar je malen srebren novac ... Varaždinci su denar u hrvatskom jeziku zvali »soldin«, a Turopoljci »novac« ... Uvijek se računalo tako, da tri krajcara vrijede 4 denara. »Beč« (lat. viennensis«) dobio je svoje ime po gradu Beču, u kome se kovao. Ipak se gdjekada i beč zove imenom »denar«. Zato se počeo razlikovati ugarski denar (denarius hungaricalis) od bečkog denara (denarius viennensis). Ugarski je denar kovan od srebra, a bečki od bakra, radi čega se »beči« zovu također »crni denari« (»denarii nigri«) ... Beč je najmanji novac, jer tri beča jedva čine jedan denar. Najljepši primjer za ovakav razmjer u vrijednosti između denara, krajcara i »beča« pruža nam zapisnik grada Varaždina. Ovdje je godine 1594. zabilježeno: »Namostno aestimatum est per cruciferos septuaginta, hoc est per denarios 93, viennensem 1«. Tu se dakle jasno kaže, da 70 krajcara vrijedi 93 denara i 1 »beč«: to pak znači, da 3 krajcara čine 4 denara, jer 70 : 3 = 23 1/3, što pomnoženo sa 4 doista čini 93 denara i 1 »beč« ... Jedan groš vrijedio je u Varaždinu koncem 16. vijeka tri krajcara ili četiri denara.

Ugarski forint (florenus Hungaricalis) vrijedi 100 denara, a rajnski samo 80 ... Rajnski forint imao je 20 groša, odnosno 60 krajcara ili 240 beča, a ugarski forint 25 groša, odnosno 75 krajcara ili 300 beča«.

Dalje: »talir« = ugarskom florenu. Godina 1597.: »pro florenis Hungaricis decem integris scilicet talleris«. »Aureus« = 2 flor. Rhenens. = 160 denara ili 120 krajcara.

(Nesumnjivo je, da je usporedo s ugarskim denarom bio na području Hrvatske u optjecaju i austrijski sitni novac, osobito krajcar, što je dovoljno prednjim navodima dokazano. Obzirom na to je zanimljiva tvrdnja, što ju je iznio E. Laszowski u časopisu »Stari i novi Zagreb« (Zagreb 1925, pag. 104) o optjecaju krajcara u Zagrebu krajem XVI. stoljeća. Pozivajući se na odluku gradskog magistrata od g. 1596., Laszowski iznosi, da je u to doba krajcar bio zabranjen i da su se trgovci pri trgovanju imali služiti samo ugarskim denarom. Spomenuta odluka magistrata nije objavljena u Monum. Zagrab., a ne nalazi se ni u Arhivu grada Zagreba).

NOVČANE PRILIKE NA PODRUČJU HRVATSKE U TOKU XVII. STOLJEĆA

1. Kako smo vidjeli, u ugarskim se kovnicama u toku pretežnog dijela XVI. stoljeća kuje novac bolje finoće od austrijskog i češkog novca. U svojem nastojanju, da od austrijskih pokrajina otkloni štetne posljedice te razlike, bečki dvor gazi probitke ugarskog, a time i hrvatskog naroda. Neprekidne zabrane optjecaja ugarskog novca i određivanje nižih tečajeva nanose veliku štetu hrvatskoj i ugarskoj trgovini, dok se na području Hrvatske i Ugarske javljaju sve veće količine lošeg novca, što sabor ne može zapriječiti, budući da se u ugarskim kovnicama veći dio raspoloživog srebra iskorišćuje za unosnije kovanje talira, a s druge strane austrijske i češke kovnice koriste se boljom kakvoćom ugarskih denara i prekivaju ih u lošiji novac, dakako uz golem dobitak.[1]

Pod pritiskom takvih prilika pristupa se i u Ugarskoj kovanju lošijeg denara. Već godine 1616. dobiva kremnička kovnica upute, da kuje denare finoće 6 lota.[2] Iz kasnijih saborskih zaključaka razabiramo, da se to desilo pristankom ugarskih staleža,[3] i da se što više ugarski denari u to doba kuju i u lošijoj kakvoći, t. j. finoće 5 lota.[4]

To međutim ne koristi mnogo. Austrijska komora ne dopušta slobodni optjecaj ugarskog novca i određuje mu i nadalje niži tečaj, a austrijski i češki novac nameće se narodu na području hrv.-ugarske državne zajednice u punoj vrijednosti. Uzalud se zajednički sabor protiv toga ograđuje pozivom na svoj pristanak na kovanje ugarskog novca u opće priznatoj finoći (»generalis liga«).[5] Njegove neprekidne tužbe dokazuju, da austrijska komora nastavlja svoju praksu, da pri isplati vojske na području Hrvatske i Ugarske računa više tečajeve i da određuje nepravedno niske tečajeve, kada je u pitanju primanje novaca.[6]

Pritužbama ugarskih staleža priključuje se i hrvatski sabor, koji upućuje svoje poslanike na bečkom dvoru i na zajedničkom saboru, da odlučno traže uklanjanje svake razlike tečaja ugarskog novca, kao i uklanjanje svih zabrana optjecaja ugarskog novca,[7] ali ni to ne koristi. Ugarske kovnice počinju uz to kovanjem novca ispod određene finoće. Zajednički sabor ustaje odlučno protiv toga. Zbog zaštite finoće ugarskog novca zaključuje godine 1618., da se ugarski novac ima ubuduće ponovo kovati u finoći, koju je imao u doba kralja Ferdinanda.[8]

Čini se, da se taj zaključak slabo uvažuje, budući da kremnička kovnica dobiva gotovo istodobno upute, da kuje denare finoće 5 lota, a to je finoća tadašnjeg austrijskog sitnog novca.[9]

2. U to se doba na području njemačkih pokrajina već opažaju posljedice tridesetgodišnjeg rata. Gospodarsku nesređenost pojačavaju zakupnici kovnica, koji kuju novac najgore kakvoće, kako bi i kraj suviše visokih zakupnina polučili željeni dobitak. Taj lošiji novac ubrzo poplavljuje i susjedne austrijske pokrajine, gdje se također pristupa kovanju lošijeg novca. Posljedice toga su zaista porazne, budući da novac fiktivne vrijednosti istiskuje dobri stari novac, koji je naskoro dosegao upravo golemu cijenu.[10]

Godine 1621. bila je u Austriji na pr. službena cijena zlatnog dukata 4 rajnska florena i 9 krajcara, a taliru 2 rajnska florena i 24 krajcara, dok je već godine 1622. zlatni dukat vrijedio 6 rajnskih florena i 45 krajcara, a talir 4 rajnska florena i 30 krajcara.[11]

Kraljevskim otpisom su ti tečaji proglašeni i na području Ugarske. Tečaj je zlatnom dukatu u ugarskom novcu ustanovljen sa 6 ugarskih florena (= 100 denara) i 7 1/2 denara, a taliru sa 4 florena i 5 denara. Ujedno je određen odnos ugarskog denara prema krajcaru. Po 3 denara imala su vrijediti 2 krajcara (t. j. 1 denar = 2 2/3 beča).[12]

Tek kratko vrijeme po primitku te odredbe ugarski staleži savjetuju kralju, da odustane od kovanja lošeg novca. Novac neka se kuje u dobroj staroj finoći. Na ugarski floren neka se računa 25 groša staroga kova, od kojih će svaki sadržavati po 4 denara.[13]

Postoji mišljenje, da se na temelju te saborske odluke ugarski denar ponovno kuje u finoći od 8 lota,[14] ali ukoliko je to mišljenje i ispravno, kovanju takvog denara nije dugog vijeka. Već slijedeće godine je za austrijske pokrajine zabranjeno kovanje lošega novca uz odredbu zamjene takvog novca u optjecaju.[15] Istom je odredbom određeno kovanje novoga novca. Novi će taliri imati tečaj od 90 krajcara, a ugarski zlatnik će vrijediti po 2 rajnska florena i 20 krajcara novog novca.[16]

I u ugarskim kovnicama počelo je kovanje novog novca, koji će odgovarati finoći novog austrijskog novca. Godine 1624. primaju ugarski staleži kraljevski otpis, kojim se upozoruju, da je kralj požunskoj kovnici naložio kovanje novih denara bolje finoće (!). Od njih će po 5 njih činiti obični groš (od 3 krajcara), a prema tome će talir imati tečaj od 1 i 1/2 ugarska florena ili 150 takvih ugarskih denara.[17]

Zanimljivo je, da se ovdje ugarski floren (»florenus Hungaricus«) prvi put računa sa 100 denara, od kojih po 5 njih čine običan groš, prema čemu je po svojoj vrijednosti izravnan računskom rajnskom florenu.[18]

Takav se denar zaista počevši od godine 1623. kuje u ugarskim kovnicama, a to je kovanje godine 1625. dobilo i zakonsku sankciju. Te godine zajednički sabor naime ozakonjuje kovanje denara finoće 5 lota. Ujedno određuje tečaj zlatnicima sa 200 denara, a talirima sa 120 denara.[19]

Te valutne reforme ne donose Ugarskoj željeno olakšanje. Borba za ravnopravnost ugarskog novca ne prestaje,[20] a isto tako ni borba, da se ugarski sitni srebreni novac kuje u dovoljnim količinama i u određenoj finoći.[21]

Tek na početku druge polovice toga stoljeća opaža se nestajanje razlika u tečaju ugarskog novca, a razlog bit će po svoj prilici činjenica, da se od toga doba u ugarskim kovnicama redovito kuje denar finoće 5 lota, kojemu je od godine 1659. ustanovljen tečaj, suglasan njegovu tečaju na području austrijskih pokrajina t. j. po 5 takvih denara računa se na jedan običan groš (= 3 krajcara),[22] a taj mu se tečaj ne mijenja sve do njegove zamjene za bakreni sitni novac u drugoj polovici XVIII. stoljeća.

3. Hrvatska ne prima rado novi novac. Ponovljeni kraljevski nalozi dokazuju, da je hrvatski sabor tek nerado objavio optjecaj novog austrijskog novca.[23] Ni novčana reforma od godine 1623. nije u Hrvatskoj dobro primljena, budući da hrvatski staleži nemaju povjerenja u novi novac,[24] a osobito ne prihvaćaju novi ugarski denar finoće bečkog novca.[25] Pod jakim pritiskom hrvatski sabor objavljuje doduše novi bečki i gradački novac kao opće platežno sredstvo na području Hrvatske,[26] ali o novom ugarskom denaru nema u saborskim zapisnicima toga doba spomena, pa ni onda, kada se dozvoljava plaćanje kraljevinske haraminčice austrijskim novim novcem.[27] Ni kasnije saborske odluke ne spominju novi ugarski denar.[28]

Ipak su domaći izvori puni dokaza, da je na području Hrvatske kroz cijelo to stoljeće u optjecaju ugarski denar, ali to je stari dobri ugarski denar, od kojega po 4 njih čine obični groš.[29] Po 100 takvih denara računa se i nadalje nepromijenjeno na računski »vugarski dukat« ili »florenus Hungaricalis«,[30] a na tom se ništa ne mijenja ni poslije godine 1659., od koje se godine u ugarskim kovnicama kuje isključivo novi ugarski denar, od kojega po 5 njih čini obični groš i od kada je u Ugarskoj stari računski »florenus Hungaricalis« po 100 starih dobrih denara zamijenio računski floren vrijednosti rajnskog florena.[31]

Zanimljivo je, da se u nekojim krajevima Hrvatske (Cvetković!) računanje na stare dobre ugarske denare počinje nazivati »po broju ugarskom«, i to upravo u doba, kada takvo računanje na području Ugarske više nije poznato. Potkraj toga stoljeća nestaje opet te oznake.[32]

Do sada još nije poznato, kako je došlo do takve značajne razlike između ugarskog i hrvatskog novčanog sustava, ali se može pretpostaviti, da se to desilo sa znanjem austrijske komore i bečkog dvora. Doba, o kojemu govorimo, uopće je zanimljivo i s obzirom na druge, danas još neobjašnjene pojave. Poznato je na pr., da su iz drugoga decenija toga stoljeća sačuvani taliri, na kojima je hrvatski grb zamijenio ugarski,[33] ali do danas nije poznato, na temelju čega je došlo do kovanja tih »slavonskih talira« i da li oni zaista predstavljaju poseban novac za područje tadašnje Slavonije.

U vezi s tim novcem je vrijedno spomenuti, da knez Nikola Zrinski nekom zadužnicom od godine 1618. priznaje dug, koji je izražen u ugarskim dukatima, svaki računajući sa 100 denara »monetae Croaticae«.[34]

Kakova je to »moneta Croatica«? Moguće ti »slavonski taliri«?

4. U drugoj polovici XVII. stoljeća dolazi spomenuta razlika između ugarskog tekućeg denara i denara na području Hrvatske još većma do izražaja. Nestašica gotova novca, koja već u XVI. stoljeću tišti Hrvatsku, sada se sve jače primijećuje. U Ugarskoj se u to doba po odluci zajedničkog sabora kuju isključivo novi denari, od kojih po 5 njih čine obični groš.[35] Taj je novac u dnevnom prometu glavnim platežnim sredstvom. Odbijanje toga denara sa hrvatske strane znači zbog toga umanjivanje i onako skromne mogućnosti trgovanja s ugarskim trgovcima, a to do-

vodi kraj goleme nestašice gotovine do još većeg osiromašenja naroda. Pod pritiskom takvih prilika hrvatski sabor prihvaća godine 1660. optjecaj novog ugarskog denara, no uz odredbu, da će se i na području Hrvatske po 5 takvih denara primati na obični groš.[36] Time sabor međutim ne dira u stari običaj kraljevine, da se služi dobrim starim denarom, od kojega po 4 njih čine groš i da u tom novcu izražava tečajeve ostalog novca u prometu. Izvori nam dokazuju, da se u Hrvatskoj ugarski dukat (florenus Hungaricalis) i sada nepromijenjeno računa sa 100 takvih denara,[37] dok se računski rajnski floren[38] računa sa 80 takvih denara.[39]

Budući da taj denar nije istovjetan s ugarskim tekućim denarom, koji se na području Ugarske općenito naziva »denarius Hungaricus«, to se pokazuje potreba, da se ta razlika vidno obilježi. Tako dolazi, da se u izvorima druge polovice toga stoljeća sve rjeđe nailazi na naziv »vugarski novac«.[40] U to se doba denar, kojim se služi Hrvatska, naziva naprosto »denarius«, odnosno hrv. »novac«.[41] Lošiji ugarski denar je hrvatski narod prozvao »đukesom«,[42] a tako ga naziva i sam sabor, da bi istaknuo spomenutu razliku.[43]

Nije razumljivo, zašto hrv. sabor godine 1684. pokušava novom lošijem ugarskom denaru izjednačiti tečaj sa starim dobrim denarom.[44] Razlog tome će po svoj prilici biti nestašica starih dobrih denara.

No, tom odlukom nije sabor ništa polučio, pa je već slijedeće godine povukao tu odredbu i odredio, da se novi ugarski denar ima i na području Hrvatske primati uz njegov redoviti tečaj, koji ima i u Ugarskoj, t. j. po 5 takvih denara imaju se računati na obični groš.[45] Ni ta odluka ne dira u tečaj starog dobrog denara, od kojega se i nadalje po 4 njih računaju na obični groš, dok po 25 takvih groševa čine računski »florenus Hungaricalis«.[46]

Tu svoju odluku o tečaju »đukesa« hrv. sabor ponovi i slijedećih godina.[47]

Dok u dnevnom prometu prevladava srebreni sitni novac, osobito denar i groš, pri većim se isplatama narod i nadalje služi ugarskim zlatnim dukatom[48] i talirom. Uz bečki i gradački talir[49] sada se javljaju i druge vrste srebrenog novca, tako španjolski talir,[50] mletačka škuda,[51] mletačka kruna[52] i dr.

[1] Newald, Das österreichische Münzwesen unter den Kaisern Maximilian II., Rudolph II. und Mathias – Wien 1885. pag. 81.
[2] Op. cit. pag. 136.
[3] Art. 10. decr. I post Coron: 1608.
[4] Art. 39, decr. II: 1625.
[5] Art. 10. decr. I: 1608; art. 28. decr. III: 1613.
[6] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 657, 664, a. 1609.
[7] Op. cit. vol. 4, pag. 466, a. 1606; pag. 489, a. 1607; pag. 515, a. 1608; vol. 5, pag. 12, a. 1609; pag. 30, a. 1609.
[8] Art. 19. decr. IV: 1618.
[9] Newald, op. cit. pag. 231, a. 1619.
[10] Ernst, Geschichte des Münzwesens bis zum Jahre 1857. (Oesterreichisches Staatswörterbuch, Zweite Auflage, Bd. II, Wien 1906, pag. 257–258.

[11] Becher, Das österreichische Münzwesen vom Jahre 1524 bis 1838, Bd. II, pag. 84, 86.

[12] Op. cit. pag. 88.

[13] Art. 77 : 1622.

[14] Schoenwisner, op. cit. pag. 475.

[15] Ernst (op. cit. pag. 258) navodi, da je gubitak pri toj zamjeni iznosio preko 86%.

[16] Becher, op. cit. pag. 96, a. 1623.

[17] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 353–354.

Na području Ugarske se tako i u prometu zaista računalo. V. Monumenta Hungariae juridico-historica tom. V, pars I, pag. 105, a. 1624.

[18] Schoenvisner, op. cit. pag. 388.

To izlazi iz ugarskog izvora Monum. Hungariae juridico-historica tom. V, pars I, pag. 105, a. 1624. (art. 1624.): »quatenus solidus tallerus imperialis floreno uno et denariis quinquaginta; veteres grossi trium cruciferorum pro denariis quatuor; item grossi quinque denariorum ac denarii sive nummi Posonienses ubique acceptentur«.

[19] Art. 39. decr. II: 1625.

[20] Art. 9. decr. III: 1630.

[21] Art. 69: 1635.; art. 47 : 1649.; art. 80 : 1655.

Iz toga doba sačuvani denari dokazuju njihovu lošu kakvoću.

»Catalogus numorum Hungariae ac Transilvaniae Instituti nationalis Széchenyiani« (Pestini 1807, pag. 175) navodi među denarima toga doba denar iz godine 1629. »vilioris argenti«. Spominje takve denare i iz godine 1630. i slijedećih godina.

[22] Art. 72 : 1659.; art. 48 : 1662. V. i Schoenvisner op. cit. pag. 476.

[23] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 341, 343.

[24] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 375, a. 1625.

[25] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 353, a. 1624.; art. 39. decr. II : 1625.

[26] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 417, 422, a. 1628.

[27] Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 448.

[28] Protoc. congreg. gen. vol. 2, a. 1632.–1633.

[29] Cit. Protoc. vol. 2, a. 1633.

[30] Tako se u Hrvatskoj računalo u XVI. stoljeću, a i kasnije u XVII. stoljeću:

Monum. Zagrab. vol. 17, pag. 5, a. 1601.: pro florenis hungaricalibus quadraginta, singulum florenum per denarios centum computando«. Pag. 351, a. 1613.: »in summa viginti quinque millium florenum hungaricalium, singulum per denarios centum computando ...«.

Laszowski, »Građa«, pag. 24, a. 1606. (Čakovec): »dukat dve jezera u drobnih novceh ... vsaki dukat po sto novac brojeći«. Pag. 43, a. 1611. (Čakovec): »vugarskih dukat po sto novac brojeći«. Pag. 50, a. 1615.: »jezero i šest sto dukat ugerskih na drobne peneze brojeći vsaki dukat po sto novac«. Pag. 83, a. 1638.: »pod sumu šest sto i pedeset vugerskih dukat, po sto novac broječ, u krunah i u zlatih dukatih».

Lopašić, Hrv. urbari, pag. 389, a. 1628. (Donja Lomnica): »za dvadeset i šest ugarskeh dukat tekuće dobre monete, vsaki po sto novac vugerskih brojeći«.

Vjestnik Drž. arhiva god. IV–1929, pag. 12, a. 1636.: »za sumu rainčkov dvadeset i tri i dukat vugerskeh na sto novac brojeći osamnajst i novac 40«, pa dalje pag. 15, a. 1638., pag. 18, a. 1646. i t. d.

[31] Schoenvisner, op. cit. pag. 479.

V. i opaske 40–42 uz poglavlje »Novčane prilike na području Hrvatske u XVI. stoljeću«.

[32] Vjesnik Drž. arhiva godina IV–1929, pag. 11, a. 1629. (Cvetkovići): »trideset i četiri dukate na ugarski broj dobre monete sada tekuće«. Pag. 16, a. 1641.: »dukat 16 na ugerski broj brojeći, vsaki dukat po sto novac«. Pag. 24, a. 1655.: »9 dukat u ugarskom broju brojeći sto novac«.

[33] Newald, op. cit. pag. 227.

[34] Acta Brlog fasc. 3, a. 1680.: »in anno Domini 1618. die vero 14. septembris ... in et pro florenis Hungaricalibus, quemlibet computatum pro denariis centum monetae Croaticae, ut ex littera ejusdem Zriny fassionalis elucerere (!) animadvertent«.

[35] Art. 80 : 1655.; art. 72 : 1659.

[36] Protocol. congreg. gen. vol. 3, pag. 179.

[37] Acta dominii Jastrebarsko, fasc. 3, No 90, a. 1662.: »za dvadeseti i četiri dukate, vsaki po sto novac brojeći, u dobreh tekućeh penez i petnajeste groši preplaćka«.

Vjesnik Drž. arhiva g. IV–1929, pag. 42, a. 1676. (Cvetkovići): »za dobreh i po orsagu tekućeh penez vugarskeh dukat sedam i novac dvadeseti, vsaki dukat po sto novac brojeći i sverhu preplaćka četiri novce«. Pag. 35, a. 1675.: »u dobreh srebreneh i po orsagu tekućeh penez dukat vugerskeh pet na desete, vsaki dukat po sto novac brojeći«.

Acta neo-aquisita Croatica, fasc. 97, a. 1662.: »za dvadeseti i pet dukat vugerskeh po sto novac brojeći«. Ibid. a. 1662.: »jošće trideset i četiri dukat vugerskeh na sto novac brojeći« i t. d.

Ibid. fasc. 97, a. 1664. (Konščina): »Florenos Hungaricales centum in bona et per hoc regnum facile currenti moneta, quemlibet florenum Hungaricalem per denarios centum numerando«.

[38] Također nazvan »florenus Germanicus« (Bartal).

Acta neo-aquisita fasc. 42, a. 1693.: »Item pro morgengaba ... florenos Germanicos octingentos ...«.

[39] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 99, a. 1693. (Varaždˌ županija): »Raniški napunoma dvadeseti, vsaki Raniški na osamdeset novac brojeći vu dobre po orsagu tekuće monete«. Ibid. fasc. 99, a. 1686. (Novi Marof): Raniški dve sto na osamdeset novac brojeći«.

Acta neo-aquisita fasc. 41, a. 1691. (Zagrebačka županija): »Flor. Rhen. in bona currenti moneta, quemlibet florenum per denarios 80 numerando«.

Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 28, a. 1693.: »ad singulum fumum Rhenens. medium seu denarios quadraginta«.

Na području Ugarske rajnski se floren u to doba računa sa 100 kremničkih denara, od kojih po 5 njih čine obični groš. U gornjougarskim se krajevima rajnski floren računa sa 120 takvih denara, budući da se tamo denar računa samo s $^1/_6$ groša. U tim krajevima postoji računski »florenus Hungaricus« od 100 takvih denara.

V. Luca a s. Edmondo, Arithmeticus practicus (Tyrnaviae 1697), pag. 36.

[40] Osobito se spominje na području Cvetkovića. V. Vjesnik Drž. arhiva g. IV–1929, pag. 29, a. 1660.; pag. 54, a. 1692. i t. d.

[41] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 99, a. 1683. (Kuzminc – Križevačka županija): »za dvanaist dukata vugerskeh, vsaki dukat po sto novac brojeći«.

Ibid. fasc. 99, a. 1683. (Hrašćina): »za dukat vugerskeh trideset, vsaki dukat po sto novac brojeći«. Ibid. fasc. 99, a. 1686. (Ozalj): »za gotovih penez dukat sedamnaest, vsaki dukat po sto novac brojeći«. Ibid. fasc. 100, a. 1693.: »za vugerskeh dukat dvanadeste, po sto novac brojeći«. Ibid. fasc. 100, a. 1694. (Ribnik): »pod sumu sto celíh vugerskeh dukat, vsakoga po sto novac brojeći«.

Tako se računalo i kod sastava računa i obračuna. V. na pr. »Regestrum lib. regiaeque civ. Varasd. a. 1694. (u arhivu grada Varaždina): »Prielsem za 40 drevenjek erži, za vsaku drevenku računajući groši 19, facit flor. Hung. 30, den. 40«. Na drugom mjestu: »za 40 drevenjek zobi, za vsaku drevenku den. 40, flor. Hung. 16, den. –«, pa »kupilsem staroga vina pintov 35, pinta den. 10. flor. Hung. 3 den. 50«.

I računi grada Zagreba iz XVII. stoljeća su puni takvih primjera (u Akad. arhivu pod sign. II/d–157).

[42] Naziv »gjukes« (čit. »đukes«) susrećemo oko polovice 17. stoljeća. To je redovito oznaka za ugarski tekući denar, koji je manje vrijedan od denara, s kojim se služi narod na području Hrvatske.

Od rječnika Belostenec i Jambrešić.

U izvorima samo jednom »gyurkon(sis)«, što može biti pogrešno.

Protoc. debitorum lib. regiaeque cit. Varasd. a. 1739.: »Cujus legale interesse facit flor. Rhenens. duos, grossos 3, gyurkon. 1«.

S obzirom na porijeklo riječi »đukes« usporedi i »Tumač novca« u prilogu.

[43] Protoc. congreg. gen. vol. 3, pag. 280, a. 1674.; pag. 425, a. 1685.; pag. 435, a. 1685. i t. d.

[44] Cit. Protoc. vol. 3, pag. 412.

[45] Cit. Protoc. vol. 3, pag. 425.

[46] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 99, a. 1689. (Kutnjak – Križevačka županija): »za stanovito sumu penes, to je sto četrdeset dukat, vsaki dukat po dvadeseti i pet groši brojeći i računajući«.

Ibid. fasc. 99, a. 1689. (Križevačka županija): »za sto četrdeset dukat vugerskeh, vsaki dukat po dvadeseti i pet grošev brojeći tekuće monete«.

[47] Protoc. congreg. gen. vol. 3, pag. 435, 445.

[48] Laszowski, Građa, pag. 43, a. 1611. (Čakovec): »za sto zlatih dukat na krajcare vu drobneh novceh vugerskih, za vsaki dukat zlati novac sto i sedamdeset i osam, kako sada zlati dukati hode, ka suma včini vugerskih dukat po sto novac brojeći, sto sedamdeset i osam«. Pag. 74, a. 1628. (Ozalj): »zlatih dukat petdeset i toljarov sedamdeset i pet, vsaki zlat dukat računajući po novac dvi sto i novac dvajseti, a toljar takajše računajući po sto i dvadeseti novac. Ka vsa suma učini skupa zračonavši ugar. for. dve sto«.

Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 154, a. 1660.: »aureos 3, renenses lo constituitur, et aureus quartus pro renense 3, den. 20«. V. i pag. 165, a. 1663.; pag. 177, a. 1665. (»aureus« = 260 denara).

Kukuljević, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku, knj. 10, pag. 187, a. 1639. »... quod vix bis mille Renesium (quorum singuli tres praesens constituunt aureum unum) ... habere possum«.

Acta neo-aquisita Croatica, fasc. 97, a. 1661. (Varaždinska županija): »za sedamdeset i pet ranjškov i trideset novac, vu gradačkeh talirov, zlatih dukatih dobre vage i noveh grošev, vsaki talir za sto trideseti novac računajući, i zlat dukat za dvesto i šestdeseti novac«.

Rationes civ. Zagrab. a. 1656. (u Akad. arhivu sign. II-d-157): »na zapoved gosp. suca dalismo jedan dukat zlati ... fl. 2, den. 60«.

[49] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 97, a. 1662. (Varaždinska župnija): »i rečeni sto dukat i deset, da budem dužen dati pedeset u talereh gradačkeh, a to drugo vu dobre monete onda tekuće drobneh penes napunoma dati«.

V. i opasku 48.

[50] Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 35, a. 1634.: »dedit duos hispanicos taleros in specie, valentes flor. 2, den. 40«.

[51] Mletački je novac već u XVI. stoljeću običajnim platežnim sredstvom na području Hrvatske. U prometu dolazi pretežno s dobara Zrinskih i Frankopana, budući da trgovina s tih dobara gravitira prema jugu. Podanici tih dobara uživaju pogodnost, da kraljevinski porez plaćaju u mletačkom novcu. Godine 1595. hrvatski sabor proglašuje mletački novac općenitim platežnim sredstvom, te određuje, da ga svatko ima primati (Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 336).

Acta neo-aquisita Croatica, fasc. 97, a. 1663. (Varaždinska županija): »vu zlatih dukatih i vu škudah benetačkih ranički osamdeset«. Fasc. 97, a. 1664. (Bedekovčina): »za sto i trideset i sedam ranički, vse za cele benetačke škude, što čini škud šestdeset i pol deseta«. Fasc. 98, a. 1675. (Belovar): »vu škudah benetačkeh celeh i dobreh dukat vugarskeh sto, vsaki dukat na sto novac računajući«.

Archivum cit. Varasd. (testamentum Gaspari Vuk), a. 1673.: »scudatos venetos quindecim, constituentes fl. Rh. 30«.

Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 165, a. 1663.: »soluit skudatos (!) 2 i aureum 1, costituentes ren. flor. 7 den. 20«. Pag. 177, a. 1665.: »in duobus scudatis ren. 4«; pag. 217, a. 1673.: »dati sunt scudati integri sedecim et denarii 25, dico flor. ren. 32, den. 25«.

[52] Acta Ribnik fasc. 1, a. 1651.: »jedno imajnje po sto dukat in specie i pod tristo pedeset srebrenih krun, vsaku brojeći po dva rajniška«.

Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 238, a. 1676.: »et deponat coronatos duos«. Pag. 254, a. 1679.: »solvat coronatos duos«; pag. 241, a. 1676.: »in coronatis venetis«.

VALVACIJA NOVCA OD GODINE 1693. KAO POVOD RAČUNANJU NOVČANIH TEČAJA »NA HORVACKI BROJ«

1. Novčanom reformom od godine 1623. sređene su novčane prilike na području austrijskih pokrajina toliko, da se tada ustanovljeni tečaj srebrenih talira od 90 krajcara dosta dugo mogao održati. Na području njemačkih pokrajina javlja se međutim u drugoj polovici XVII. stoljeća ponovo lošiji sitni novac, koji ugrožava bolji srebreni novac. To daje Saskoj i Brandenburgu povoda, da godine 1667. sporazumno, a odstupno od ostalih njemačkih pokrajina, uvedu novu novčanu stopu, po kojoj se iz kölnske marke srebra (= 16 lota) imalo kovati $10^1/_2$ talira, mjesto dotadašnjih 9. Taj je novi talir imao poput staroga vrijediti 90 krajcara. Budući da se ni te mjere nisu pokazale dovoljnim, Saska i Brandenburg pristupaju godine 1690. novim reformama te odluče, da će ubuduće iz kölnske marke srebra kovati po 12 talira od 90 krajcara. Novu novčanu stopu prozvaše pak leipziškom stopom.[1]

Kovanje novog njemačkog talira uzdrmalo je i austrijski novčani sustav, koji se osnivao na boljem i vrednijem srebrenom taliru. Radi izravnanja nastalih razlika, zbog kojih je bolji talir nestajao iz prometa, odredi kralj Leopold godine 1676. povišenje tečaja austrijskog talira na 96 krajcara,[2] a godine 1690. na 105 krajcara.[3] No, uvođenje leipziške novčane stope prisili ga i na dalje mjere. Da se zapriječi dalje otjecanje boljeg srebrenog novca iz prometa, bilo je potrebno, da se s novom stopom suglase tečaji sviju vrsta novca, osobito srebrenog. Tako dolazi godine 1693. do opće valvacije austrijskog novca. Kraljevskim otpisom od 21. ožujka 1693. je određeno, da će se cesarski i ostali dukati ispravne težine i finoće primati uz tečaj od 4 rajnska florena, cesarski taliri će imati tečaj od 2 rajnska florena, a u razmjeru s tim tečajem povisuje se ujedno tečaj dvogrošca (= 6 krajcara) na 7 krajcara, (prema tome »sedmak« ili »sedmica«), a petici (t. j. petgroščima = 15 krajcara) na 17 krajcara. Ujedno se određuje smanjenje vrijednosti loših »guldinera« (»moneta florenaria« = 60 krajcara) na $52^1/_2$ krajcara. Ostalom sitnijem novcu ostaje tečaj nepromijenjen.[4]

2. O valvaciji novca od godine 1693. ugarski su staleži obaviješteni posebnim otpisom, kojim je ujedno određeno, da se u ugarskim kovnicama obustavi kovanje ugarskog srebrenog denara. Taj novac da poremećuje pravilan novčani optjecaj, budući da se u gornjougarskim krajevima po 6 takvih denara prima za groš, dok se u donjougarskim krajevima uzima tek po 5 njih na groš. Mjesto toga novca kovat će se ubuduće »duarii« (»cvajeri«), od kojih će jednolično po 6 njih ići na groš. O devalvaciji »guldinera« nema u tim odredbama spomena.[5]

I hrvatski je sabor obaviješten o toj valvaciji novca, o kojoj raspravlja na svojem zasjedanju od 26. kolovoza 1693. Donoseći svoju odluku o novim novčanim tečajima, sabor ne prihvaća nove krajcarske tečaje, nego određuje tečaje u starim denarima. »Finferi« (t. j. petice) primat

će se uz tečaj od 23 denara, dok im je točan tečaj 22⅔ denara, a dvogrošci će se računati s 9 takvih denara, dok njihovom krajcarskom tečaju odgovara tečaj od 9⅓ denara.[6]

Već kratko vrijeme iza toga stigne hrvatskom saboru prigovor, da se na području Hrvatske ne održavaju određeni novčani tečaji. Tih tečaja ima se i Hrvatska strogo držati. Nešto kasnije primi sabor obavijest, da se devalvacija »guldinera« ne odnosi na Hrvatsku. Taj se novac ima i nadalje primati u punom tečaju t. j. za 60 krajcara ili 20 groša, kao i do sada.[7]

U povodu toga hrvatski sabor ponovno proglašuje nove novčane tečaje, i to ovaj put u određenoj krajcarskoj vrijednosti. Ujedno određuje, da će se »guldineri« i nadalje primati uz tečaj od 20 groša.[8]

Te odluke hrvatskog sabora imaju dalekosežnih posljedica. Hrvatska se ubrzo nađe poplavljena »guldinerima«,[9] koji istisnu iz prometa srebreni novac bolje kakvoće,[10] dakako na veliku štetu naroda.[11]

Hrvatski i ugarski se staleži uzalud bune protiv tog novog izrabljivanja naroda. Austrijskoj komori odgovara takvo stanje, budući da kraj takvih tečaja uštеđuje kod isplate vojske goleme iznose. Tek pod kraj godine 1694. stigne hrvatskom saboru kraljevski otpis, kojim mu se saopćuje, da su uvaženi prigovori na tečaj »guldinera«. Taj će se novac i na području Hrvatske od početka slijedeće godine primati uz sniženi tečaj t. j. za 17 i ½ groša,[12] što sabor još iste godine proglasi.[13]

Poteškoće s tim novcem međutim još ne prestaju. Kada je slijedeće godine određeno, da će se »guldineri« primati samo do kraja godine, a tada da će se mijenjati samo uz naknadu njihove unutrašnje vrijednosti,[14] izazove preobilje toga novca na području Hrvatske ozbiljne smetnje u novčanom prometu. Sabor se zalaže za pravedno rješenje toga pitanja. Mišljenja je, da se valjanost »guldinera« produži još nekoliko mjeseci i da se za to vrijeme mogu s njima podmirivati kraljevini nametnuta plaćanja vojničkih »porcija«.[15] Taj prijedlog bude uvažen. Za područje Hrvatske gubi »guldiner« svoju valjanost tek potkraj ožujka 1696.[16]

Sada postaje »guldiner« predmetom trgovine. Strani trgovci kupuju velike količine toga novca i iznose ga u turske krajeve, gdje polučuju bolju cijenu od određene otkupne cijene. Usprkos svim zabranama to potraje nekoliko godina.[17]

3. Na području Hrvatske nalazi se u to doba uz »guldiner« u optjecaju i ostali austrijski novac (»moneta Germanica« – »nemška moneta«), osobito groš, pa sedmica i šestica. Taj austrijski novac već kratko vrijeme po izvršenoj valvaciji prevladava u prometu, a posljedica toga je sve češće računanje na rajnske florene,[18] koji se računaju sa 60 krajcara, što čini upravo ½ novog talira.[19]

Što se tiče sedmica i šestica, hrvatski narod je odmah prigrlio denarske tečaje toga novca, pa od tih tečaja ne će odustati. Pri tom zaokružuje prije određeni tečaj šestica od 23 denara na niži puni denar t. j. na 22 denara.[20] Ne pomažu tu kraljevski otpisi,[21] ni saborske odluke, koje se iz godine u godinu ponavljaju.[22]

Posljedica toga je, da se na području Hrvatske sedmice i šestice jednom računaju na krajcare, a drugda opet na denare, dakle uz različne tečaje. Budući da se pak pretežni dio isplata obavlja upravo u tom novcu (osobito u doba, kada iz prometa nestaje »guldinera«), to nastaju kraj primjene takvih različitih računa i obzirom na drugi novac različiti tečaji. S toga je potrebno, da se pri ugovaranju obveza i isplata vidljivo označi, da li se obveza odnosno isplata ima obaviti u krajcarskom ili u denarskom tečaju. Tako se obračun na krajcarske tečaje počinje nazivati »ad computum (numerum) Germanicum« ili »na nemški broj«,[23] dok se računanje na stare denare počima naglašavati kao osobitost Hrvatske zaporkom »ad computum (numerum) Croaticum« ili »na horvacki broj«.[24] Ta se razlika naglašuje dakako i obzirom na tečaje sedmica i šestica, od kojih ona zapravo izvire.[25]

Preračunati novac »nemškog broja« na »horvacki broj« znači krajcarski tečaj rajnskog florena i ostalog novca preračunati u njegovu denarsku vrijednost, koja se izražava u ugarskim florenima (»ad florenos Hungaricales«) i u denarima ili »novcu«.[26]

Sedmice »horvackoga broja« nazvaše se kasnije »deveticama« (lat. »nonarius«).

4. »Denarius« ili »novac«, kojim se hrvatski narod služi, i sada je stari denar. Tako ga i sam sabor naziva,[27] a tako ga naziva i narod.[28]

I sada se po 4 takva »novca« računa na groš, dok ugarski floren ili »vugarski dukat« čini po 100 takvih »novaca«, t. j. na ugarski se floren računa 1 1/4 rajnskog florena,[29] koji broji 20 groša,[30] odnosno 80 denara ili »novaca«.[31]

Taj se »denarius« ili »novac« razlikuje od tekućeg ugarskog denara, od kojega po 5 njih čine groš, a nije istovjetan ni sa »cvajerom«, koji je pod kraj XVII. i početkom XVIII. stoljeća zamijenio ugarski denar. On je osobitost Hrvatske, kao što je osobitost Hrvatske i »vugarski dukat« od 100 takvih »novaca«, koji se kadgod kao takva obilježuje nazivom »ducatus Croaticus«.[32]

[1] Ernst, op. cit. pag. 259.
[2] Becher, op. cit. pag. 119.
[3] Ernst, op. cit. pag. 259.
[4] Becher, op. cit. pag. 135.
[5] U ugarskim se kovnicama zaista takav novac kuje u razdoblju od g. 1695.–1705. V. Miller v. Aichholz, Oesterreichische Münzprägung von 1519.–1918. (Wien 1920).
[6] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 57.
[7] Acta congreg. gen. fasc. 2, No 39, 40–1693.
[8] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 65.
[9] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 99, a. 1690. (Belovar): »za gotoveh penes pet sto ranjčkov, četiri sto i dvadeset ranjčki vu škudah benetackih, osamdeset pako u guldinareh«.

Acta neo-aquisita fasc. 42, a. 1694. (Zagreb): »Flor. Rhen. centum et viginti, in guldinerorum moneta, ac alios Flor. Rhen. septuaginta duos in aureis Czekinis numero sedecim, quemvis per Rhenens. quatuor et den. quadraginta computando. Item reliquos Flor. triginta in currenti bona per regnum moneta«.

Acta Jelačićiana (Akad. arhiv), fasc. 1, No 12, a. 1701.: »ablatos aureos centum sex, imperiales centum et octo, guldineros circiter septingentos«.

[10] U drugoj polovici XVII. stoljeća prevladava od većeg srebrenog novca talir i škuda. Tečaj je taliru prije njegove valvacije od godine 1693. na području Hrvatske obično nešto viši od tečaja na području austrijskih pokrajina, budući da se kreće od 130–132 denara:

Registrum proventuum Xenodochii civ. Zagrab. a. 1646.–1648. (Akad. arhiv sign. II-d 157): »Prielsam almužtva dvadeset talirov, koi učine drobneh penes namenbe vsakoga talira po 33 groši, Hfl 26, den. 40«.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 97, a. 1661. (Varaždinska županija): »vsaki talir za sto trideseti novac računajući«.

V. i Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 178, a. 1666. (talir = 120 denara); pag. 217, a. 1673. (»tallerus Ferdinandis scepratis« = 130 denara) i t. d.

Škudi je tečaj nepromijenjen 2 rajnska florena ili 160 denara:

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 98, a. 1675.: »za sumu penez dobre po orsagu tekuće monete napunoma prez vsakoga mankometa škud četerdeseti čineći ranjški osamdeset«.

Vjesnik Drž. arhiva g. IV-1929, pag. 54, a. 1692. (Cvetkovići): »za škudi dobroga broja devet, što čini rainčki osamnaest dobre po orsagu tekuće monete«. Pag. 56, a. 1694.: »gotovih škudi šest, to je to rainški 12«. Pag. 60, a. 1695.: »škudi pet, to jest ranč. deset« i t. d.

[11] Acta neo-aquisita fasc. 42, a. 1694. (Jamnica): »Fl. Rh. 290 summam persolverunt in guldineris, qui defectus patiuntur Fl. Hung. 29, quemlibet sub den. 70 computandos«. T. j. rajnski se floren obračunava s 80 denara, guldiner pak samo sa 70 denara. Odatle razlika od 290 denara t. j. 29 ugarskih dukata, koji se računaju po 100 denara.

[12] Acta congreg. gen. fasc. 2, 7–1694.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 100, a. 1694. (Golubička Gorica): Franjo Kukuljević javlja u povodu sniženja tečaja »guldinera« Jurju Klasniću »Da nebi imal posla napridak plemeniti orsag kakve suprotnosti suproti nas, guldinar vsaki primal se bude deset novac manje, a petica po n(ovac) 17«.

[13] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 141.

[14] Becher, op. cit. pag. 138.

[15] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 158.

[16] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 177.

[17] Acta congreg. gen. fasc. 3, No 11–1700; Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 313.

[18] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 100, a. 1698 (Konščina): »Raničkі sedemdeset in bona Germanica moneta et acceptabili per Regnum«.

Acta neo-aquisita fasc. 41, a. 1692. (Varaždinska županija): »in toto tricentos Florenos Rhenenses in bona, et per Regnum currenti Germanica moneta«.

Ibid. fasc. 41, a. 1691. (Konščina): »Flor. Rhenens. in bona Germanica nova currenti moneta«. Ibid. fasc. 41, a. 1690. (Oroslavje): »Flor. Rhenens. in bona Germanica currenti moneta«. Ibid. fasc. 50, a. 1722. (Berkovec, Varaždinska županija): »Flor. Rhenens. octuaginta in bona Germanica per Regnum facile currenti moneta«.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 100, a. 1696. (Zagrebačka županija): »Raničkov trideseti i pet vu dobre nemške po orsagu tekuće monete«. Ibid. fasc. 100, a. 1692. (Budiščina): »gotoveh penez vu dobre nemške monete Raničkov dvadeseti«. Ibid. fasc. 100, a. 1698. (Zagrebačka županija): »za Raničkі četerdeset, id est RH 40, po orsagu dobre tekuće nemške monete«.

[19] Novac od 1/2 talira naziva se rajnškim florenom (»in specie«). V. Schoenvisner op. cit. pag. 415.

[20] Acta neo-aquisita fasc. 43, a. 1702. (Gorica): »a te pak šestice su čineće vsaka groši 5 i dva novca«. Ibid. fasc. 45, a. 1707.: šestice vsaku po groši pet i pol brojeći«.

Fasc. 44, a. 1700. (Berislavec, Križevačka županija): »per flor Rhenens. 20 in sexariis et monariis bonae cusionis germanicae, eosdem videlicet sexeros per den. 22, nonarios vero per den. 9 computando«.

»Nonarius« = sedmica (»septenarius«, prije duogrosarius), po »horvackom broju«, koja se računa na 9 denara. V. i opasku 25.

[21] Acta congreg. gen. fasc. 2, No 39, 40, 1693.; No 2/1694.; No 37/1697.

[22] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 65, a. 1693.; pag. 70, a. 1694.; pag. 141, a. 1695.; pag. 196, a. 1696.; pag. 219, a. 1697. i t. d.

[23] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 101, a. 1711. (Dvor Jankovečki grofa Vojkovića Franje): »Raničkі pedeset i tri, velim 53, napunoma na nemški broj«.

Ibid. fasc. 100, a. 1699. (Rakovec): »vu dobre i po orsagu tekuće monete raniški pedeset na nemški broj brojeći«.

Acta neo-aquisita fasc. 43, a. 1699.: »Florenos Rhenenses sexcentos, in bona, eaque nova germanica, et per Regnum facile currenti moneta in numero germanico«.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 101, a. 1718.: »vu gotovih penezih i lako po orsagu tekuće monete na nemški broj posudih Raniški No 50«. Ibid. fasc. 102, a. 1725. (Pumperovac): »Raniški šestdeseti i četiri, čineći vu dobre i po orsagu tekuće monete na nemški broj«. Ibid. fasc. 101, a. 1717. (Stubica): »dobre po orsagu tekuće monete Raniški sto i pedeset ... na nemški broj brojeći«.

Acta neo-aquisita fasc. 45, a. 1710. (Krašić): »gotovih penez RH 30 ad germanicum numerum«. Ibid. fasc. 45, a. 1723.: »Flor. 15 ad numerum germanicum«. Ibid. fasc. 49, a. 1721. (Dubovac): »za Raniški sto gotovih pinez brojeći na nimški broj«. Ibid. fasc. 56, a. 1743.: »za Raniški tri sto nimškoga broja« i t. d.

Acta Jelačićiana (Akad. arhiv), fasc. 1, No 47, a. 1704.: »Raniški dve sto pedeset i tri vu dobre po orsagu lako nemškoga broja tekuće monete«. No 39, a. 1702.: »Fl. Rh. centum in bona et per Regnum facile acceptabili moneta (idque ad germanicum numerum)«.

[24] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 101, a. 1702.: »To pak valujem, da nebudu dužni već, nego centum quinquaginta Renenses ad numerum Croaticum et denarios 10«.

Acta Jelačićiana (Akad. arhiv), fasc. 1, No 27, a. 1704. (Lomnica): »flor. Rhenens. septuaginta quatuor numero et computu Croatico et flor. Rhenens. quinquaginta numero Germanico, in toto igitur flor. Rhen. centum et viginti quatuor«.

Acta-neo-aquisita Croatica, fasc. 101, a. 1711.: »Raniški trideset penez vu tekuće monete na broj naš horvacki«.

Archivum lib. regiique oppidi Jastrebarsko, fasc. 7, a. 1715.: »za ranička dvadeset i osam, koju sumu penez horvackog broja« je kupac »prez falinge« primio.

Vjestnik Zem. arkiva g. IX–1917, pag. 157, a. 1716. (Slapno, Karlovački kotar): »za sumu dobre monete po orsagu tekućih gotovih penez horvackoga broja R 12«.

Archivum oppidi Samobor, fasc. 1, a. 1717.: »za ranjčkov petnaist horvackoga broja«.

Acta neo-aquisita fasc. 49, a. 1720. (Bosiljevo): »Za škudi sto i deset na horvacki broj«.

Ibid. fasc. 50, a. 1721. (Varaždin): »vu dobre i po orsagu tekuće monete na horvacki broj ranički pet«.

Archivum oppidi Jastrebarsko, fasc. 7, a. 1721.: »za škudi deset horvackoga broja«.

Acta neo-aquisita fasc. 50, a. 1723. (Zagreb. županija): »vu gotoveh penezeh vu dobri i lahko po orsagu tekuće monete na horvacki broj brojeći Rh. sto i dvadeseti, vsaki Rh. po novac 80 brojeći«.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102, a. 1725. (Pumperovac): »Raničkov napunoma četernaist vu dobre po orsagu tekuće monete na horvacki broj«.

Archivum oppidi Jastrebarsko fasc. 7, a. 1725.: »za gotoveh i lahko tekućeh penez škudi dvadeset horvackoga broja ... vsaku škudu brojeći po četrdeset groši«. Ibid. fasc. 7, a. 1725.: »za gotoveh po orsagu tekućeh penez Ranički trideseti i dva horvackoga broja po osamdeset novac u sebi saderžavajući«.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102, a. 1726. (Varaždin): »Raničkov napunoma trideseti i pet na horvacki broj vu groše i dinjare«.

Acta neo-aquisita fasc. 50, a. 1722. (Poznanovec): »Flor. Rhenen. novem in bona et facile per regnum currenti moneta ad Croaticum numerum«.

Ibid. fasc. 51, a. 1725. (Varaždi. županija): »flor. Rhenens. centum in bona et facile per regnum currenti moneta ad computum Croaticum«.

Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102, a. 1730.: »Raničkov ... na horvacki broj ...«. Ibid, fasc. 102, a. 1731. (Varaždin): »napunoma i prez falinge na horvacki broj ranički 10«. Ibid. fasc. 54, a. 1741. (Oštrec): »vu dobre i lako po orsagu tekuće monete na horvacki broj Rfl 20«.

[25] Acta neo-aquisita fasc. 49, a. 1721. (Dubovac): »za raniški sto gotovih pinez brojeći na nimški broj po šestic 7 dva raniška«.

Ibid. fasc. 47, a. 1710. (Varaždin): »ducentos florenos Rhenenses paratae pecuniae, in moneta bona Caesarea, in sexenariis idque ad germanicum computum«.

Ibid. fasc. 45, a. 1707.: »škudi pinez 18, dobre i tekuće cesarske monete na horvacki broj, vsaki ranički brojeći na groši dvaiset, šestice vsaku po groši pet i pol«.

Archivum lib. reg. civ. Varasd. (testamentum Helenae Leszkovary), a. 1709.: »Item duženmije Rfl 32 na horvacki broj sami šestic ... Rfl 30 šestic na nemški broj«.

[26] »Račun, kaisam ja Martin Eberle, perceptor plemenitog varaša Zagrebačkog za letu (!) 1703. ... potrošil i priel« (u Akad. arhivu pod sign. II/d 157): »Priel sem na večnici od plemenitog varaša gotovih penez Rfl 39, groši 19 nemškoga broja, čini na horvacki broj Hfl 31, den. 2«.

Ibid.: »Item na večnici prielsam od pl. magistratuša gotovih penez nemškoga broja Rfl 24, čini Hfl 19, den. 22«.

Ibid.: »Prielsam od plemenitog magistratuša gotovih penez Rfl 24, mainje jedno šestico, horvackog broja Hfl 18, den. 98«.

»Rationes super percepta et errogata pecunia cath. ecclesiae Zagrab. de anno 1711–1716» (u Akad. arhivu pod sign. II/d 151): »Emi de carro libras 216, et qlia (?) 3, singulam solvendo grossos 11 computu germanico Rfl 119, X-ros 17, croatico vero, quo soluta est Rfl 120, den. 40«.

[27] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 57, a. 1693.: »per denarios veteres«.

[28] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 98, a. 1671. (Varažd. županija): »penez deset dukat vugerskih, vsaki dukat po sto novac brojeći vu bečkih i novih patačkih groši i vu stari novcih ...«. »Groš patački« = petica. »Stari novac« = denarius antiquus. V. i slijedeću opasku.

[29] »Conscriptio dominii Csáktornya, seu totius insulae Murákoz in comitatu Szaladiensi, a. 1720« (u Sveuč. knjiž. u Zagrebu pod sign. R 4422): »Sciendus hujus patriae 1 florenus continere 100 denarios antiquae ligae et 4 denarios computari unum grossum, itaque florenus in hujus patriae valoris redigitur et valet viginti quinque grossos seu Rfl 1 cruciferos 15, hoc modo igitur tota limitatio intelligi debet«.

Cit. »Rationes cath. ecclesiae Zagrab. a. 1711–1716«: »D. Oresky tricesimae Zagrabiensis inspector ... insimul Hfl 180 persolvit. Hinc rata medietas facit Hfl 90 seu Rfl 112 den. 40«, pa »deposuit pro anno 1711 Hfl 30 seu Rfl 37 den 40« i t. d.

[30] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 100, a. 1695. (Zagreb): »Rfl 100, vsaki ranjški po 20 groši tekući ...«. Ibid. a. 1696. (Mekušje): »pinez Rfl 10, vsaki Rfl po 20 groši brojeći«. Fasc. 101, a. 1711. (Oštrec): »Ranjčki 8, vu monete orsačke (!!) tekuće dvaiseti groši brojeće«. Fasc. 101, a. 1718.: »pod sto i četerdeset Ranjški, vsaki R. po groši dvadeset brojeći ...«. Fasc. 102, a. 1725. (Varažd. županija): »vsaki ranjški po groši dvadeseti brojeći«. Isto a. 1730. (Zagreb. županija), pa fasc. 102, a. 1738. (sv. Križ) i t. d.

Acta neo-aquisita fasc. 42, a. 1696.: »Rhenens. flor. singulum flor. per grossos viginti numerando«. Ibid. fasc. 42, a. 1693.; fasc. 54, a. 1737. i t. d.

[31] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 100, a. 1700. (Zagreb. županija): »za R 42, dico ranjcki ceterdeset i dva, vsaki ranjcki po osamdeset novac u dobroj po orsagu tekućoj moneti«.

Ibid. fasc. 102, a. 1738. (sv. Križ): »Ranjcki dvadeseti, vsakoga na osamdeset novac brojeći«. Ibid. fasc. 104, a. 1730. (Pumperovac): »Ranjčkov trideseti na osamdeset novac brojeći«.

Archivum Jastrebarsko fasc. 3, No 5, a. 1702.: prodaje se »falat puste zemlje« za »dvadeseti i šest gotovih ranjčki, vsaki u sebe saderžavajući po osamdeset novac«. Ibid. fasc. 7, a. 1725.: »za gotovih lahko po orsagu tekućeh penez ranjčki trideset i dva horvackoga broja, vsaki ranjčki po osamdeset novac u sebi saderžavajući«.

[32] Cit. »Conscriptio Csáktornya«, a. 1720.: »in ducatis 100 Croaticis, qui faciunt in currenti moneta Rhenenses fl 125«.

KADA SE POJAVLJUJE »HORVACKI NOVAC«

1. Potkraj XVII. i na početku XVIII. stoljeća opaža se na području Hrvatske nestašica sitnog novca, koja iz dana u dan sve više otežava dnevni promet na domaćim tržištima. Razlog toj nestašici bit će i sada u prvom redu slaba trgovina, a zatim i činjenica, da se hrvatski narod i sada još drži starog denara, koji se već odavna ne kuje. Novi se lošiji ugarski denari nerado primaju. Hrvatski sabor ozakonjuje doduše godine 1715. ponovo njihov optjecaj,[1] ali time ne dira u valjanost starog denara. On se i nadalje prima, te ostaje i nadalje novčanom jedinicom, kojom se računa vrijednost drugog novca u prometu. Ne pomažu tu ni odredbe zajedničkog sabora, da se novi ugarski denari ne smiju odbijati i da se svagdje u Ugarskoj i na području pridruženih joj pokrajina ima floren (rajnski) jednako računati sa 100 takvih denara, od kojih po 5 njih čini groš.[2]

Ipak se narod na području Hrvatske i nadalje malo služi ugarskim »đukesom«,[3] dok mu inozemni trgovci otimaju i onaj mali ostatak sitniša, koji je preostao u zemlji, odnoseći ga u inozemstvo. Tako se narod mora na dnevnim tržištima služiti krupnijim novcem (osobito peticom i deveticom), pri čemu se ne drži određenih tečaja, budući da mogućnosti vraćanja sitniša gotovo i nema.

Hrvatski sabor uzalud nastoji tom zlu doskočiti. Čini se, da ne uspjeva ni zabranom iznosa sitniša iz zemlje, ni odredbom, da se radi izvršivanja te zabrane inozemnim trgovcima i obrtnicima sitniš prisilno mijenja na samom tržištu.[4]

Hrvatska postaje na taj način naskoro plodnim tlom za novo izrabljivanje. Njoj je potreban sitniš, pa makar i uz neke žrtve. Ta mogućnost zarade nije mogla ostati neprimjećena. Na tržištima i sajmovima se ubrzo pojave inozemni trgovci, koji svoje nabave plaćaju sitnišem, najviše pak dubrovačkim dinarićem. Taj se novac izdaje i prima pod tečaj polture (t. j. 1 1/2 krajcara ili 2 stara denara), premda mu je vrijednost mnogo niža. Neki vele, da je narod primanjem toga novca gubio i preko 40%.

Usprkos tome na početku trećeg decenija XVIII. stoljeća nađe se na području Hrvatske tolika množina toga malovrjednog novca, da po malo poremećuje i novčani optjecaj na području susjednih pokrajina. To dovodi konačno do intervencije austrijske komore. Na njezin je poticaj godine 1731. hrvatski sabor upozoren kraljevskim otpisom na štetnost toga novca s odredbom, da se njegov optjecaj sasvim zabrani.[5]

Hrvatski se sabor ne može složiti s tom zabranom, i to iz jednostavnog razloga, što na području Hrvatske i nema drugog sitnog novca. Ako se zabrani, ostat će narod bez ikakve mogućnosti, da nabavlja najpotrebniji živež, koji se običava podmirivati sitnišem, ali će uz to i sama kraljevina zapasti u teškoće pri isplati krajišnika. Stoga je potrebno, da se zabrana odgodi, dok se nađe podesna zamjena za taj novac.[6]

Ipak se dvije godine u tom smislu ništa ne poduzima. Godine 1733. stigne saboru prigovor, da se petice i sedmice (devetice) u Hrvatskoj

još uvijek ne primaju uz određeni krajcarski tečaj. Sabor međutim otklanja taj prigovor tvrdnjom, da taj novac svi rado primaju uz njegov pravi tečaj,[7] budući da na području Hrvatske gotovo i nema drugog novca, pa ni samih krajcara. »Siromašan« narod ne poznaje novac, pa se može desiti, da netko u svom neznanju pogriješi u tečaju, no to se ne može odmah označiti kao namjerna devalvacija novca.[8]

Na taj odgovor stigne saboru ponovni kraljevski otpis, kojim mu se prigovara, što dopušta neispravne tečaje, i to ne samo s obzirom na petice i sedmice, nego i kod drugog novca. Treba urediti i pitanje optjecaja loših dubrovačkih dinarića. Budući da je sabor prije dvije godine iz vlastite pobude predložio, da se za taj novac nađe podesna zamjena, neka saopći, kakav bi to novac imao biti, i u kojem je iznosu potreban. Na području Hrvatske se osim toga ni floren ne računa ispravno. U smislu zaključka zajedničkog sabora ima se na rajnski floren uvijek računati po 100 ugarskih denara, od kojih po 5 njih čine groš, a to vrijedi i za Hrvatsku.[9]

I sada se sabor još zalaže, da se ne dira u optjecaj dinarića. Ako se to pak nikako ne može dopustiti, neka se saboru za zamjenu stavi na raspolaganje iznos od 10.000 rajnskih florena u grošima, ugarskim polturama i u krajcarima.[10]

Već kratko vrijeme iza toga stigne saboru obavijest, da je kod varaždinske tridesetnice u pripremi željeni sitni novac, prema čemu nema zapreka, da se konačno odredi rok zamjene dinarića. No, sabor ni sada nije voljan izvršiti kraljevsku odredbu. Drži, da postoje mnogobrojni razlozi, koji protiv tome govore, o čemu će sam ban kralja izvijestiti.[11]

Kralj međutim ne uvažuje molbe sabora, nego još pod kraj iste godine strogo zatraži, da se izvrši odredba o zamjeni dinarića. Sabor pak ponovo oteže izvršenje te odredbe i predaje taj kraljevski nalog saborskoj konferenciji na proučavanje. Sastavši se potkraj siječnja 1734. na zasjedanje, konferencija ustanovljuje, da je zamjenu sitnog novca nemoguće izvršiti, budući da se zbog općenitog siromaštva ne će moći u određenom roku sakupiti dovoljna svota novaca za iskup onih 10.000 rajnskih florena. Što se tiče sitnog novca, a osobito zabranjenog dinarića, »siromašan« je narod sam namaknuo potrebnu zamjenu u drugom sitnom novcu iz susjedne Kranjske i Štajerske, te varaždinskog i karlovačkog generalata, s kojim krajevima običava održavati redovite trgovačke veze. Sitni novac, koji se nalazi u Varaždinu, ne treba stavljati u promet, odnosno treba to barem odložiti do slijedećeg plaćanja kraljevinskog poreza, kada će se najbolje vidjeti, da li je takva zamjena potrebna ili nije.[12]

Na svojem zasjedanju od 6. lipnja 1734. hrvatski sabor u cjelosti prihvati to mišljenje konferencije te zaključi umoliti kralja, da odustane od namjeravane zamjene spomenutih 10.000 rajnskih florena, budući da uopće nisu potrebni. Ujedno zabranjuje svaki optjecaj dubrovačkog dinarića.[13]

Već kratko vrijeme iza toga podnese kraljevski ispitivač novaca Antun Bitner ugarskoj kraljevskoj komori prijavu, da se na području Hrvatske

nalazi uz zabranjene turske pare u optjecaju i dubrovački dinarić. Na ponovni kraljevski otpis hrvatski sabor odgovori, da u Hrvatskoj nema u prometu turskih para, dok je optjecaj dubrovačkog dinarića već prije strogo zabranjen. Ako pak narod taj novac izdaje grčkim, turskim i dubrovačkim trgovcima, to ne treba zabraniti, budući da će na taj način zabranjeni novac iz zemlje odnijeti oni, koji su ga i donijeli. Za trajni uspjeh zabrane optjecaja toga novca je potrebno, da se zabrani i na području susjednih generalata i na bivšim dobrima Zrinskih i Frankopana, gdje se još i sad slobodno prima. Konačno, što se tiče sitnog novca, kao što je krajcar, cvajer i fenig, istina je, da narod u svojem siromaštvu taj novac ne poznaje. Budući da je pak zaista potreban mjesto zabranjenog dinarića, to će se u županijama njihov tečaj i valjanost svestrano proglasiti.[14]

Ni time nije rasprava o optjecaju dubrovačkog dinarića dovršena. Ona se provlači cijelo to stoljeće, pa i u doba zamjene srebrenog sitnog novca za bakreni.

2. Kako je već spomenuto, zajedničkom saboru nije uspjelo, da i na području Hrvatske progura ugarski denar kao novčanu jedinicu.[15] Ni kraljevske odredbe u tom predmetu nisu bolje prošle. Zbog toga se hrvatski narod i nadalje služi starim denarom, koji se u izvorima toga doba naziva naprosto »denarius« ili »novac« bez pobliže oznake, ali se računanje tim novcem naglašuje kao osobitost Hrvatske zaporkom »na horvacki broj«, o čemu je već bilo opširno govora.[16]

Koliko je do sada poznato, u jednom se jedinom slučaju i sam »novac« pobliže označuje kao osobitost Hrvatske: potvrđujući godine 1719. primitak neke svote, zagrebački tridesetničar Adam Oreški označuje taj »novac« nazivom »denarius Croaticus«.[17]

Nije isključeno, da se od toga doba naziv »denarius Croaticus« još koji puta javlja, no to mogu biti samo osamljeni slučajevi. U doba rasprava o zabrani dubrovačkog dinarića međutim se odjednom uvrežuje općeniti običaj, da se taj »novac« naziva »denarius Croaticus« ili »horvacki novac«.

Za sada se još ne može utvrditi, kako je i zašto je do toga došlo. Značajno je, da se to ne temelji ni na kakvom posebnom saborskom zaključku, a za sam predmet je još značajnije, da se javlja upravo u doba, kada je »siromašan« narod za zabranjeni dubrovački dinarić sam našao naknadu u sitnišu iz susjedne Kranjske i Štajerske odnosno s područja varaždinskog i karlovačkog generalata.

U vezi s time se i nehotice nameće pitanje, da li se ovdje zaista radi samo o nazivu, kojim se obilježuje stari »novac«? Nije li moguće s ostalim sitnišem iz susjednih pokrajina došao na područje Hrvatske i neki novac, koji je hrvatski narod prigrlio kao naknadu za stari, u to doba već zacijelo rijetki »novac«, označivši to vidljivo nazivom »horvacki novac«?

Sve je to još nejasno! Sigurno je samo to, da je od toga doba (t. j. od početka trećeg decenija XVIII. stoljeća) »denarius Croaticus« ili »horvacki novac« dugi niz godina bitnim obilježjem novčanih prilika na

području Hrvatske. Zbog toga se s pravom može nazvati »hrvatskom novčanom jedinicom XVIII. stoljeća«.

[1] Protoc. congreg. gen. vol. 5, pag. 156.
[2] Art. 68: 1723.; art. 14: 1729.
[3] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102, a. 1728. (Pumperovec): »vu dobre tekuće monete Vugarske raničkov deset, vsakoga na sto novac brojeći« (t. j. »sto novac vugarske monete«).
Takvih primjera ima i iz kasnijeg doba:
Vjestnik Zem. arkiva g. 16–1914, pag. 313, a. 1766. (cehovska pravila koprivničkog mesarskog ceha): »četerdeset gjukezov iliti groši osam«.
[4] Protoc. congreg. gen. vol. 4, pag. 243, a. 1697.
[5] Acta congreg. gen. fasc. 11, a. 1731/No 23.
[6] Prothoc. congreg. gen. vol. 6, pag. 81.
[7] Tvrdnje hrvatskog sabora s obzirom na taj tečaj su posve ispravne. U Belostenca nalazimo na pr. pod »krajcar« zabilježeno: »dva (krajcara pridaš) k-devetice, bude groši tri«. T. j. i u doba izdanja njegova rječnika (g. 1740.) računa se na području Hrvatske još s »deveticama«, koje su u biti »šestice«. Vrijednost im odgovara zakonom određenom tečaju. U tom smislu navodi Jambrešić: »sedmica, polag navadnoga govorenja devetica ...«.
I u prometu nalazimo često »deveticu«. V. na pr. Archivum civ. Varasd. fasc. a. 1742. (popis troškova iza pok. Grgura Zebeca): »percepi, in talleribus decem, in sexeriis, nonariis, grossis, polturis, cruciferis ac denariis Hungaricis (!!) insimul comput. flor. 47, gros. 14«.
[8] Prot. congreg. gen. vol. 6, pag. 194.
[9] Acta congreg. gen. fasc. 12, a. 1733/No 54.
[10] Protoc. congreg. gen. vol. 6, pag. 249.
[11] Cit. Protoc. vol. 6, pag. 265.
[12] Protoc. conferenc. 30. I. 1734. art. 10.
[13] Protoc. congreg. gen. vol. 6, pag. 289.
[14] Ibid. vol. 6, pag. 300–303.
[15] V. bilješku 7.
[16] V. poglavlje »Valvacija novca od godine 1693.«.
[17] Acta congreg. gen. fasc. 8, a. 1719/No 25: »florenos Rhenenses quadringentos quadraginta octo, *denarios Croaticos* viginti tres«.

»HORVACKI NOVAC« – HRVATSKA NOVČANA JEDINICA XVIII. STOLJEĆA

Novac, koji se u trećem deceniju XVIII. stoljeća, počinje općenito nazivati »dinarius Croaticus« ili »nummus Croaticus«, odnosno »horvacki novac«, po svojem je tečaju jednak starom denaru, koji je već od XVI. stoljeća neprekidno novčanom jedinicom u Hrvatskoj. Prema tome taj »novac« vrijedi 1/4 groša.[1] dok po 80 takvih »novaca« čine rajnski floren,[2] a po 100 njih ugarski dukat (florenus Hungaricalis).[3]

Taj »horvacki novac« ne prekida, dakle, stoljetni način računanja novčanih vrijednosti, nego se na njega nadovezuje. On je sastavnim dijelom postojećeg novčanog sustava, što se vidljivo očituje i u činjenici, da se često obilježuje jednostavnim nazivom »denarius« ili »novac«, kako se prije toga doba nazivao stari denar.[4]

S tim se »novcem« ne služi samo narod, nego ga i službeni krugovi smatraju hrvatskom novčanom jedinicom, pa i sam sabor.

Isplatne zaporke u ugovorima glase sada većinom na »horvacki novac«,[5] a u tom se novcu određuju i plaćaju i sve daće i porezi. Urbari toga doba su puni dokaza, da se kmetske daće u gotovu predviđaju u tom »novcu«.

Tako su na pr. daće kmetova zagrebačkih Isusovaca izražene u tom »novcu«.[6] Obveze kmetova dobra Kalinovec u naravi preračunavaju se glasom urbara od godine 1745. u novčane iznose, koji se računaju na »horvacki novac«.[7] Urbarom gospoštije Vrbovec od godine 1739. kmetske su daće predviđene u različnom novcu, među ostalim i u »horvackom novcu«.[8]

Marija Ana Trakošćanska obvezuje poveljom od godine 1760. svoje kmetove na razna podavnja, među ostalim i na plaćanje novčane daće, koja je određena u »horvackom novcu«[9] i t. d.

I kraljevinski se porezi raspisuju u novcu, koji se računa »horvacki novac«,[10] a na taj »novac« glase osobito i svi cjenici malta. Tako na pr. cjenik malta grada Zagreba od godine 1739.[11] i cjenik od godine 1769.[12] Nadalje cjenik malta dobra Šašin od godine 1747.[13] i godine 1769.[14] cjenici malta u Trgu i Ladušiću, te cijele gospoštije ribničke od godine 1769.[15] I stariji ribnički cjenik od godine 1763. glasi na taj novac,[16] a tako i cjenik malta u Bukovcu[17] i kod Ormoža od godine 1763.[18] Jednako i cjenik malta gospoštije brodske od godine 1763., koji glasi na »solde« (= ugarskom denaru) i na »horvacki novac«.[19]

Suglasno s tim stanjem sastavljen je i prijedlog općeg cjenika malta zagrebačke županije od godine 1761. također u »horvackom novcu«.[20] Taj je »novac« održan i u popisu malta zagrebačke županije od godine 1769.[21] i t. d.

Zanimljivo je, da i cjenici malta nekojih gradova s područja Slavonije i Srijema od godine 1769. glase također na »novac«. Tako cjenik Požege, Virovitice, Valpova te Vukovara.[22]

I slobodni se gradovi pri sastavu svojih računa služe »horvackim novcem«. U tom »novcu« glasi na pr. obračun grada Zagreba o troškovima za vojsku na prolazu od godine 1733.,[23] pa cijeli godišnji račun od godine 1746.,[24] a isto tako i računi zagrebačke tridesetnice od godine 1735. i 1736.[25]

Računi povišice tridesetnice, što ih zakupnik tridesetnice podnosi hrvatskom saboru, glase uopće na »horvacki novac« (t. j. na florene, koji se na taj »novac« računaju).[26]

Hrvatski se sabor ne služi tim »novcem« samo kod raspisa i ubiranja kraljevinskog poreza, nego i kod sastava kraljevinskog proračuna,[27] kao i u godišnjim obračunima.[28] Taj »novac« nalazimo i u županijskim računima,[29] a razumije se, da se i županijske daće ustanovljuju u tom »novcu«.[30]

Limitacije cijena dokazuju također, da je »horvacki novac« bio uz groš i krajcar glavnim platežnim sredstvom u dnevnom prometu na tržištu.

Limitacija cijena križevačke županije od godine 1749. glasi na pr. na taj »novac«.[31] Prijedlog limitacija cijena, što ih godine 1749. saboru predlaže varaždinska županija glasi naprotiv uz »horvacki novac« i na ugarske denare.[32] Opća limitacija cijena, koju je te godine izradilo povjerenstvo županijskih izaslanika pod predsjedanjem bana, glasi pak isključivo na »horvacki novac«.[33] Ta limitacija sadržava na prvom mjestu cijenu kruha i peciva. Ta je cijena nepromijenljiva, a iznosi 1 »horvacki novac«. Mijenja se samo težina peciva i kruha prema cijenama žitarica.

Budući da je pak taj cjenik mjerodavan kroz dugi niz godina, postaje »semella unius denarii Croatici« u Hrvatskoj pravi pojam. Županije i gradovi ustanovljuju u okviru spomenutog cjenika od vremena do vremena težinu peciva i kruha, a da pri tome ne diraju osnovnu cijenu od 1 »horvackog novca«. To traje sve do godine 1769.[34]

I cijene se mesa izražavaju u tom »novcu«,[35] a to vrijedi i za ostalu robu, osobito živež, te vino.[36] I nadnice glase na taj »novac«.[37]

A takvih primjera ima bezbroj. Sve naprijed navedeno je tek mali pogled na opću rasprostranjenost »horvackog novca« i računanje tim »novcem« na području Hrvatske, ali dovoljno dokazuje, da je taj »novac« za Hrvatsku ono, što je za Ugarsku ugarski denar, a za austrijske pokrajine krajcar. On je onaj sitni novac, kojim se plaćaju dnevne potrebe te uopće plaćaju sitniji iznosi (malta!). Tek iznosi, koji se ne mogu izražavati u cijelom »novcu«, podmiruju se u krajcarima, polturama, groševima i ostalom sitnom novcu.

Uz to je »horvacki novac« i nadalje temeljna novčana jedinica, kojom se računaju tečaji ostalog novca, a osobito rajnskog florena kao računskog novca. Računanje na »ugarske dukate« postaje naprotiv u toku XVIII. stoljeća rjeđe.

[1] Protoc. congreg. gen. vol. 8, pag. 177, a. 1747.: »ab aequo (!) porro bove vel alio jumento ad nundinas quaestus gratia expelli solito, idem *denarium* unum *Croaticum*, seu quartam partem grossi solvendum ... judico«.

[2] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102, a. 1732. (Zagreb. županija): »Napunoma ranički sto i pedeset, vsaki ranički po osamdeset *horvackih novac* računajući«.

[3] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102. a. 1733. (Stubica): »sve skupa čineći dukat četerdeset, vsaki dukat broječi po sto novac«.

[4] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102, a. 1738. (Varažd. županija): »dukat jeden na sto novaca broječi«. Fasc. 104, a. 1730. (Pumperovec): »Raniškov trideseti, vsakoga na osamdeset novac broječi«. Fasc. 102, a. 1738. (Sv. Križ): »Raniški dvadeseti, vsakoga na osamdeset novac broječi« i t. d.

»Urbarium prot. collegii Societatis Jesu Zagrab.« a. 1765., pag. 182: »nummos 6, seu semialterum grossum« i t. d.

Usporedo s »denarius« upotrebljava se i naziv »nummus«. Lijepi dokaz tome pruža upravo prednji urbar. Pag. 47: »et repar unum, id est *Croaticos* numos quinque«. Pag. 78: »et repar unum, id est novac 5«. Isto pag. 83 i t. d.

V. i u Jambrešića pod »nummus«.

[5] Acta neo-aquisita Croatica fasc. 103, a. 1753. (Samobor): »Raniški deset, dobre po orsagu tekuće monete, vsaki raniški na *horvacki novac* 80, crucif(eros) pak 60 broječi«.

Ibid, fasc. 103, a. 1758. (Samobor): »Raniški 29, vsaki po osamdeset *horvackih novac* broječi«.

Acta neo-aquisita fasc. 54, a. 1737. (Bedekovčina): »250 rajnčki, vsaki rajnčki osamdeset *horvackih novac* brojeći«.

[6] V. opasku 4.

[7] Regestum iuris montani boni Kallinovecz a. 1745. (Ak. arhiv sign. II-a 62): »Et sic totalis annualis proventus faceret, tam in vino, quam in caponibus et pullis, *denariis Croaticis* computando ... ad florenos Rhen. denarios 80«.

[8] »Urbarium dominiuma Verbovečkoga noviter popisan a. 1739.« (Ak. arhiv sign. III/d–58) »peneznog dohodka tri dukata menie deset novac, to jest ran(čki) 3, groši 12, novac 2«. Tri dukata = 300 novaca, umanjeno za 10 novaca = 290 novaca = 3 rajnska florena (po 80 novaca), 12 groša (po 4 novaca) i 2 novaca.

[9] Congregationalia comit. Varsd. fasc. 15, a. 1772. No 24 (prijepis povelje od g. 1760.): »to jest vu našu pivnicu dobroga i čistoga mošta pintov 10, herg jeden, povesme 2, *D(enarios) Cr(oaticos)* 2 davali i plaćali budu«. »Herg« je mjera (»sittula«), po kojoj je nazvano i podavanje, koje se s njom mjeri.

[10] V. na pr. Vjesnik Drž. arhiva g. V–1931, str. 40–42.

Protoc. congreg. gen. vol. 8, pag. 349, a. 1749.

Protoc. seu diarium civ. Varasd. a. 1761/62, pag. 191, a. 1761. »a singulo fundo per *d(enarios) Cr(oaticos)* 33⅓ seu cruciferos 20 computando«.

Acta congregationalia comit. Varasd. fasc. 2, No 1/1761: »quod singulum fumum a fl 34 computandum in fl 11.210, *den(ariis) Croaticis* 35 formasse censebatur«.

V. i cit. Acta fasc. 3, No 5/1764 i t. d.

[11] Acta politica civit. Zagrab. a. 1739. No 1.

[12] Acta consilii regii Croatici fasc. 24, No 22.

[13] V. bilješku 1.

[14] Acta congreg. comit. Zagrab. fasc. 3, a. 1768. (telonium Sassin): »ab equo porro, bove vel alio jumento ad nundinas quaestus gratia expelli solito itidem *denarium Croaticum* unum, id est 1«.

[15] Acta consilii regii Croatici, fasc. 24, a. 1769. No D/22.

[16] Acta congreg. comit. Zagrab. fasc. 5, a. 1763.

[17] Acta consilii regii Croatici, fasc. 8, a. 1768. No 18: »Ad I. dominium Bukovecz telloniatum, quod ab uno curru onerato desumat gr(ossum) 1, ab uno vero animali, aut homine, quid ad nundinas portante vel vero ex nundinis 1 *nummus Croaticus* desummi soleat«.

[18] Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 5, a. 1763. No 4: »ab aliis vero pecoribus et pecudibus singillative Xr 1, a peditibus *denarios Cro(aticos)* 2«.

[19] Acta congreg. comit. Zagrab. fasc. 5, a. 1763.

[20] Acta consilii regii Croatici. fasc. 2 ,a. 1761.

[21] Acta consilii regii Croatici, aug. a. 1779. No 79.

[22] Cit. acta fasc. 24, No D-22; fasc. 42, No D-151; fasc. 26, No D-193 i t. d.

[23] Acta congreg. gen. fasc. 12, a. 1733. No 16.

[24] Akad. arhiv sign. II/d 157.

[25] Acta conferenc. regni fasc. 2 u početku (krivo odloženo).

[26] V. primjerice Acta congreg. gen. fasc. 11, a. 1730, No 26 (račun tridesetničara Nikole Jagušića); fasc. 14, a. 1735. No 24 i t. d.

[27] V. kraljevinske proračune od g. 1732., 1747., 1759., 1760., 1762. i 1764. u Protoc. congreg. gen. vol. 6, pag. 163; vol. 8, pag. 147; vol. 9, pag. 658; vol. 10, pag. 62 i 108.

[28] Na pr. Acta congreg. gen. fasc. 29, a. 1749.

[29] Acta congreg. comit. Zagrab. fasc. 2, a. 1761. No 20; fasc. 4, a. 1765. No 337 i t. d. Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 3, a. 1764. No 5 i t. d. često.

[30] Acta comit. Crisiensis a. 1769. (u Akad. arhivu sign. III/d–17): »Census molaris effeceret *Croaticos d(enarios)* 60, seu crucigeros 45« i t. d. među županijskim spisima često.

[31] Acta Banalia. fasc. 2, a. 1749. No 44 (»per *denariis Croaticis*«).

[32] Acta Banalia, fasc. 2, a. 1749. No 45: »Quando una metreta puri tritici pretio infrascripto vendetur, tunc semellae uno *denario Croatico* vel Hungarico bene pistae pondus habere debent, videlicet«. »Carro ... debeat medio denario hungarico altiori pretio, quam in aliis locis«.

[33] Acta civ. Varasd. a. 1749.: 19 rujna 1749. taj odbor određuje pomno izrađenim cjenikom robe među ostalim i ovo: »Quando una metreta puri tritici emetur praetio infrascripto, pani pro uno *nummo Croatico* poderare debet ...« (scil. »libras«).

[34] Diarium notariale civ. Varasd. a. 1756/7 zaključak od 26. lipnja 1756.: » ... ut bene pista et pulchra semela unius *nummi Croatici* 14 lothones ... ponderare debeat«.

Prothocollum sessionum magistratualium civ. Varasd. a. 1758/59, pag. 94, a. 1758.: »conclusum est, ut pro uno *nummo Croatico* semellam producant (scil. pistores) lottonum 7«.

Ibid. pag. 146, a. 1759.: »ut pro uno *denario Croatico* per pistores bene pistae et albae spirae producantur in loth. 6«. »Spira« je vrsta pletenog peciva, perec.

Diarium notariale civ. Varasd. a. 1759/60, zaključak vijeća od 11. lipnja 1759.: »statutum est, ut pondus semelae pro 1 *denario Croatico* habeat lothones 10«.

Ibid. zaključak od 3. studenoga 1759.: »ut zemelam (!) albam pro *D(enario) Croatico* uno ponderan. lott. 12 pinsent«.

Ibid. zaključak od 8. veljače 1760.: »ut spirae pro 1 *d(enario) Croatico* habeant lothones 9«.

Prothocollum seu diarium civ. Varasd. a. 1761/2, pag. 51, a. 1761.: »ut semela unius *denarii Croatici* habeat lothones 16 ...«.

Ibid. pag. 86, a. 1761. vijeće zaključuje kazne za one, koji prodaju loše žemlje: »... ut semelas non albas et non salsas, aut unius *denarii Croatici* lottones 15 non habentes ...«.

Prothocollum sessionum magistratualium civ. Varasd. a. 1762/3, pag. 24, a. 1762.: »ut semelam unius *denarii Croatici* loth. 15 pinsant«.

Protocollum magistratuale civ. Varasd. a. 1763/4 (20. rujna 1763.): »hinc semelam pro *denario Croatico* uno ad lottones 13 ... limitari ...«.

Prothocollum sessionum magistratualium civ. Varasd. a. 1764/5, pag. 162, a. 1764.: »limitata est semella pro uno *denario Croatico* a loth. 13«. Pag. 192, a. 1764.: »ut semella pro uno *denario Croatico* habeat lothones 11«.

Prot. magistratuale civ. Varasd. a. 1765/6, pag. 127, a. 1765.: »ut semella bene salsa, pista et alba pro 1 *de(nario) Croatico* habeat lottones 11«. Pag. 142, a. 1765.: »ut semella unius *denarii Croatici* habeat lottones 10«.

Prot. magistratuale civ. Varasd. a. 1766/7, pag. 107, a. 1766.: »ut pro uno *den(ario) Croatico* semella 7 1/2 loth ... vendatur, conclusum est«.

Ibid. pag. 153, a. 1767.: »ut pro grosso uno spiras 8 ponderantes lotones 18 pinsere, et per consequens pro poltura 4 spiras lotonum 9, et pro uno numo seu quarta parte grossi spiras 2 lotonum 4 1/2 vendere valeant«.

Protocollum magistratuale civ. Varasd. a. 1766/7, pag. 99, a. 1766.: »ut ... semella pro 1 *den(ario) Croatico* seu 1/4 grosso lothones 8 habeat«.

Diarium notariale civ. Varasd. a. 1767/8, pag. 122, a. 1767.: »semelam ... pro grosso uno lothones 30, adeoque pro 1 *denario Croatico* lothones 7 1/2 ... vendere obligent«.

Ibid. pag. 188, a. 1768.: »ut spiras pro *den(ario) Croatico* pro lothones 6 pinsere possint«.

[35] Acta comit. Varasd. fasc. 1, a. 1758: »Quod ... bubulinae caro libratim a *denariis Croaticis* tribus emacillari consveverat ... Ibid. a. 1759.: »bubulinae carnis libram a *den(ariis) Croaticis* tribus, vitulinae *den(ariis) Croaticis* 4 ...« i t. d.

Diarium notariale civ. Varasd. a. 1756/7, zaključak grad. vijeća od 26. lipnja 1756.: » ... assumpta est limitatio diversarum carnium ... Unanimiter adinventum est, ut bonae carnis bubulinae libr. a X(ruciferis) 2, vitulinae vero libr. *D(enariis) Croaticis* 3, verveĉinae item libr. 2 *nummis Croaticis* 5 emacillentur«.

Ibid. zaključak od 18. veljače 1757.: »ut per Quadragesimam bonam bubulam a Xr(uciferis) 3, vitulinam vero *D(enariis) Cr(oaticis)* 3 emacilent«.

Diarium notariale civ. Varasd. a. 1757/8, pag. 19. a. 1757.: »ut laniones libram bubulinae a Xr(uciferis) 2, vitulinae vero ... libram a *Den(ariis) Croaticis* 3, a tandem vervecinae libr. 3 ad *d. C.* emacillare ... obligentur«.

Cit. Diarium a. 1759/60, zaključak od 20. ožujka 1760.: »Tam bulae, quam et vitulinae carnis libra una a *D(enariis) Croat(icis)* 3 limitata extitit«.

Protocollum sessionum magistratualium civ. Varasd. a. 1762/3, pag. 206, a. 1763.: »ac licet quidem sub ultima sessione caro vitulinae a *denariis Croaticis* tribus limitata fuisset«.

Protoc. sessionum magistratualium civ. Varasd. a. 1764/5, pag. 223, a. 1765.: »ut laniones libram carnis bubulinae cariori pretio vendant, quam a *den(ariis) Croaticis* 3, ideo etiam pro omnium notitia per tympanum est publicatum carnem bubulinam a *den(ariis) Croaticis* 3 esse limitatam«.

Diarium notariale civ. Varasd. a. 1767/8, pag. 32, a. 1767.: »ut laniones bubulae libram 1 a *d(enariis) Croat(icis)* 3 ... divendant«.

Acta congregationalia comit. Zagrab. fasc. 4, a. 1765. No 894 (Karlovac): »Quod Petrus Szpretnyak ex villa Judaica (scil. »in territorio Novigradiensi«) conqueritur, quod 2 boves saginatos mactasset et quod ... unus ex officialibus cum armata vigilia ad jurisdictionem politicam adveniens perfacto macello per lanionem militaris jurisdictionem libram a *denariis* tribus *Croaticis* macellare curravit«.

[36] Diarium notariale civ. Varasd. a. 1759/60, zaključak od 19. lipnja 1759.: »ut educillatrix ... pintam(vini) pro *D(enariis) Croaticis* 6 educillet«.

Cit. Diarium a. 1756/7, zaključak od 29. svibnja 1756.: »Butyri recentis libra 1, a *d(enariis) Croat(icis)* 6 ...«.

Protocollum magistratuale civ. Varasd. a. 1768/9, pag. 207, a. 1769.: »Dispositum est, ut officialis collonorum ... casei libram a *den(ariis)* 6 *Croaticis*, id est Xr(uciferis) 4 1/2, Butyri demum ab 22 de(nariis) Hung(aricalibus) distrahet«. Prije unosa »den. Hung.« ispisano i precrtano »nummis Croaticis«.

[37] Omjer nadnica prema kupovnoj snazi »horvackog novca« odnosno u starije doba starog denara bio je ovaj:

Godine 1611. bila je u Zagrebu poprečna nadnica u zimskim mjesecima sa hranom 10 denara, bez nje pak 20 denara. U to se doba za 1 denar dobiva 26 lota pšeničnog kruha, odnosno za 2 denara funta mesa, prema čemu se za cijelu nadnicu moglo nabaviti nešto preko 16 funta kruha (t. j. oko 8 kg) ili 10 funta mesa (= oko 5 kg.) V. Monumenta Zagrab. vol. 18, pag. 5.

Godine 1682. ustanovljena je u Zagrebu nadnica za ljetne dane sa 8 denara uz potpunu hranu, a u zimskim mjesecima samo sa 6 denara. U isto se doba dobivalo za 1 denar 16 lota pšeničnog kruha, odnosno 3 libre crnog kruha, nazvanog »prošćak«. Cijena je mesu po libri 2 denara. V. Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 211, 274.

Godine 1705. bila je u Varaždinu nadnica 10 do 12 «novaca«. Žeteoci primali su uz hranu 2 groša (= 8 »novaca«). Za hranu prima »fruštuk i obed, k večere ništar drugo neg falat kruha«. Nadnice onih radnika, koji nisu posebno označeni, iznosi od Jurjeva do Velike Gospe 8 »novaca«, a kroz ostalo doba godine samo po 6 »novaca« uz prednju hranu.

Te je godine ujedno određena cijena funti ulja sa 6 groša, medice pinta 6 denara, a pinta pive po 3 denara.

(Vjestnik Zem. arhiva g. 12-1910, str. 244–246).

Godine 1723. ustanovljena je u Zagrebu nadnica za vrijeme od Josipova do Miholja tri groša bez hrane, a s hranom samo 6 »novaca«. Za hranu se ima dati »falat mesa svinjskoga ili govedskoga, poleg kuhanja zelja ili repe, kruha, kak je za težaka dosta, černoga«, »k froštuklju pako devenicu jednu dvem, ali sira skruhom, ali lukom, k večeri ravno tak, kakti froštuklin«. Uz to »mere kercmene osam, cel dan pinta dva, ako bi se tevrelica marala piti dati, tri pinte«.

Cijena je mesu u to doba još funta po 2 »novca«.

Ta je cijena mesu kroz više od 150 godina gotovo nepromijenjena. Polovicom XVIII. stoljeća rastu općenito cijene. Kupovna snaga »novca« pada za poprilici 50%. Sada je cijena mesa 3 denara po funti, dok se za 1 »novac« dobiva 10–16 lota bijelog peciva, a u osobito slabim godinama čak samo 6–9 lota.

»HORVACKI NOVAC« KAO POVOD NEPRAVILNOG UBIRANJA TRIDESETNICE NA PODRUČJU HRVATSKE

Kao je već rečeno, za područje je Hrvatske od starine postojao posebni tridesetnički cjenik. Taj »vectigal Regni Sclavoniae« ili ukratko »vectigal Sclavonicum« je izražen u novcu, na koji glasi i ugarski tridesetnički cjenik, koji supsidijarno vrijedi za one vrste robe, koja u domaćem cjeniku nije predviđena. Ti cjenici izraženi su u rajnskim florenima i ugarskim denarima, od kojih po 5 čine groš. Prema tome je pri plaćanju tridesetnice svaki drugi novac trebalo preračunati po tečaju toga novca. To je pak često dolazilo u obzir, budući da su rajnski floreni samo računski novac, pa se plaćanje obavljalo u najraznovrsnijem novcu, kako je to naprijed već opisano.

Budući da su na području Hrvatske vladale posebne novčane prilike, trebalo ih je pri plaćanju tridesetnice uvažiti. Premda je bečki dvor svakom zgodom proguravao austrijski novac (moneta Germanica), ipak nije mogao šutke prijeći preko te činjenice. To vrijedi osobito u doba, kada u Ugarskoj vrijede denari, različiti od »horvackog novca«.

Za to ima dovoljno dokaza. Godine 1720. preuzima na pr. zakup hrvatske ili slavonske tridesetnice Ivan Baptista Čegel, kojega ugarska komora (»camera Hungarico-aulica«) veže zakupnim ugovorom, da ugovorenu zakupninu polaže »in bona currenti cursu et valore germanico moneta«. No, usprkos tome izričito određuje tridesetničaru, da slobodno prima sav novac, koji je na području Hrvatske »*po hrvatskom običaju*« u tečaju. Ako se pak pri isplati zakupnine služi takvim novcem, platit će propisanu pristojbu za zamjenu toga novca.[1]

Čini se, da tridesetničari mnogo ne mare za preuzete obveze i da nepovlasnim ubiranjem tridesetnice žestoko tlače narod. Među ostalim oni ne respektiraju tridesetnički cjenik, nego ga tumače na svoj način u svoju korist, a na štetu naroda. Tako tumače, da se tridesetnica na području Hrvatske ima obračunavati i plaćati u novcu, koji je na tom području općenitim mjerilom vrijednosti novca, a to je »novac«, kojega ide po 4 na groš. Na taj način tridesetničari povisuju propisanu tridesetnicu za cijelih 20%.

Razlog tome bit će činjenica, što na području Hrvatske nije taj »novac« samo platežnim i obračunskim sredstvom u privatnom prometu, nego se jasno kao takvo obilježuje i u službenim krugovima i u zaključcima hrv. sabora, koji veže i samog tridesetničara, da svoje obračune polaže u tom novcu.[2]

Takvo samovlasno i nepropisno tumačenje tridesetničkog cjenika dovodi do ozbiljnih sporova, kojima se i sam sabor više puta bavi. Tako nalazimo u saborskim zapisnicima od godine 1733. izričito naglašeno, da upravitelj tridesetnice i njegovi organi krivo tumače tridesetnički cjenik i da smatraju »denare«, na koje taj cjenik glasi, kao hrvatske, a ne kao ugarske i da dosljedno tom krivom tumačenju traže naplatu cijelog florena u svakom slučaju, kada se po cjeniku ima platiti 80 takvih »denara«, koji zaista predstavljaju samo 16 groša (a ne 20, koliko sadrži

cijeli floren). I tridesetničar priznaje taj nepropisni postupak pri obračunu tridesetnice. Zbog toga hrv. sabor odlučuje, da se ugarska komora umoli za shodnu odluku u tom pitanju.[3]

Nije poznato, da li je komora odgovorila i što je odgovorila. No, bez obzira na taj odgovor, spor oko zaračunavanja tridesetnice nije u to doba dokrajčen. On se neprekidno ponavlja i daje ponovo povoda mnogim pritužbama. Među njima je vrlo zanimljiva pritužba, što su je godine 1746. podnijeli varaždinski trgovci, budući da nam pruža izvrsno gradivo za proučavanje povijesti »horvackoga novca«. Oni se tuže na samovoljno povisivanje tridesetnice sa strane tridesetničara, koji tumače, da tridesetnički cjenici glase na novac, od kojega po 4 čine groš, a ne priznaju »ugarski denar«, od kojega tek 5 čine groš. Nezadovoljni trgovci dokazuju neispravnost toga stajališta činjenicom, da je u tridesetničkom cjeniku (»vectigal Sclavonicum«) za tovljenog vola predviđena tridesetnica od 80 denara,[4] a ako pak takvih 80 denara po tumačenju tridesetničara predstavljaju jedan floren, tada je nelogično, da cjenik nije taj iznos označio sa »1 floren«, budući da u ostalom svom sadržaju uvijek stavke te visine označuje na taj način.[5]

Primivši tu pritužbu, sabor je ustupa varaždinskom tridesetničaru Gabrijelu Dominiću, koji potvrdi svoje stanovište, da se slavonska tridesetnica plaća u hrvatskom novcu (»per denarios Croaticos«), a ne u ugarskim denarima. Tako se postupalo i u doba prijašnjih tridesetničara Čegela i Jagušića, a takav je postupak i ugarska komora odobrila. Sami trgovci nisu dosada tome prigovarali, pa je tako na pr. dugi niz godina najstariji trgovac Ivan Krasnik prilikom izvoza meda uvijek plaćao cjenikom određenu tridesetnicu »per denarios Croaticos«, pa nije nikada tome prigovorio.[6]

Taj odgovor prouči posebni saborski odbor, koji je mišljenja, da je takvo stanovište neispravno i da je potrebno pobrinuti se, da se ta neispravnost ukloni.[7]

Sabor uistinu dostavi taj predmet kralj. ugarskoj komori, ne popративši ga nažalost nikakvim obrazloženjem s obzirom na tečaj »horvackog novca« i njegovu valjanost na području Hrvatske.[8]

Stajalište hrv. sabora obzirom na plaćanje tridesetnice ozlovoljuje ugar. kralj. komoru, koja zauzima stajalište, da se tridesetnica na području Hrvatske plaća u hrv. denarima. Ona smatra, da varaždinski trgovci svojim postupkom uopće osujećuju pravilno ubiranje kraljevskih prihoda od tridesetnice, kao i kraljevinskih prihoda s naslova povišice tridesetnice. A to vrijedi osobito s obzirom na njihovu uskratu, da tridesetnicu plaćaju u vrijednosti hrv. novca (»in valore monetae Croaticae« !!).[9]

Zanimljivo je, da ta komora uostalom zastupa mišljenje, da se propisi o ugarskom tridesetničkom postupku imaju primijeniti i u hrvatskom tridesetničkom postupku,[10] ali to vrijedi samo, kada je to na štetu hrv. trgovaca. Plaćanje tridesetnice u ugarskim denarima ide pak na štetu komorskih prihoda, a to se ne dozvoljava.

Tako se postupalo s Hrvatskom u predmetima, u kojima nije hrv. sabor mogao samostalno odlučivati!

S obzirom na plaćanje tridesetnice postoji hrv. novac! Njega i ugar. komora priznaje zakonskim platežnim sredstvom, kada je to u njenom probitku, a inače ga – prešućuje!

[1] Acta neo-aquisita, fasc. 49, a. 1720.: »ipse autem Dominus arendator et sui subalterni valore et cursu uti in Croatia pro tempore curret monetam omnis generis *more Croatico* percipere libere poterint et si etiam beneficio cambii dominus arendator summam easdem Viennam transmiserit, attamen taxam cambii se assumptam solvet«.

[2] Protocollum congreg. gen. vol. 5, pag. 302, a. 1723.; vol. 6, pag. 403, a. 1736.; vol. 7, pag. 47, a. 1739.; vol. 8, pag. 99 i 147, a. 1746. i 1747.; vol. 8, pag. 196, a. 1748.; vol. 8, pag. 376, a. 1749. i t. d., sve do godine 1766.

V. i Acta congreg. gen. fasc. 11, a. 1730. No 26; fasc. 14, a. 1735. No 24 i t. d.

[3] Protocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 272, a. 1733. art. 20: » ... quod dominus administrator (scil. »tricesimae«) et ejusdem subalterni occasione percipiendi tricesimalis quanti, ubi in vectigali regio exponeretur solvendorum denariorum numerus, tales *denarios* non uti hungaricos pro uno grosso per quinque, verum quam *Croaticos* per quatuor computando incasset, et consequenter ubi denariis octuaginta grossos sedecim facientibus contentari deberet, florenum integrum unum exigat. Quod ipsum id dominus administrator non negasset: qua de causa domini status et ordines excelsam cameram Posoniensem medio praesribendarum literarum requierendam esse volunt: Quatenus ea in parte idem Vectigal explanaret, eidemque domino administratori, a tali exactione in futurum abstinenda committeret«.

[4] Vectigal in regnis Croatiae et Sclavoniae ...: »Ab uno bove sclavonico majori pingui, den. octuaginta«.

[5] Acta congreg. gen. fasc. 211, a. 1736. No 383: »7-timo: Aus den sclavonischen vectigal ist clar zuersehen, dass wür von einen Centner Honig 10 Denar und 5 Denar Land-Aufschlag bezahlen müssen; bey welchen der Herr 30-iger nicht verbleibt, sondern von jedwödern Zenten 18¾ Denar haben will; und wür auch bezahlen müssen; so jährlich mehr als ainhundert Gulden austraget, was wür nehmlich über das Vectigal zubezahlen angehalten werden, disses aber kommet von darumbey, weill Herr 30-iger unter den Namben Denar nicht jenne Mintz fort verstehen will, von welcher fünfe einen Groschen ausmachen und sonsten hungrisch gennant werden, sondern diejenne, von welcher vier auf einen Groschen gerechnet werden, und zu Teitsch Dreyer haysen, dass aber durch die Denar nicht die Dreyer, wollaber di ungrisch verstanden werden müssen, erhöllet Sonnen clar aus denn, wass das Sclavonische Vectigal sebsten clar anzeiget, in denne selbes sagt, von einem sclavonischen fetten Oxen 80 Denar; welches sovill sagen will, als 16 Groschen mithin jenne Müntz fort zuferstehen kommet, wovon 5 einen Groschen, 80 aber 16 Groschen ausmachen. Sonsten hätte man sögen sollen: ain Gulden, dises bestättiget erwehntes Sclavonsches Vectigal auch selbesten, welches von denen Tichern handlend also saget: von ainen Stück praitten Tuchs Perdonan genandt ain Gulden, dan sonsten misste gesagt werden: 80 Denar, welche doch nur 16 Groschen, nicht aber ain Gulden ausmachen; wie es der Herr 30-iger zu seinen Vortheil und unsern Schaden verstehen und auslögen will«.

»Vectigal Sclavonicum« propisuje: »De uno centenario mellis siquidem hic vasatim educitur, denar. decem«. Na drugom mjestu: »De ejusdem Lati panni perdonon vocati, flor. unus«.

[6] Acta congreg. gen. fasc. 15, a. 1736. No 21: »7-*mo:* Pariter profunde se immitentes contra allegatam authoritatem cameralem in explicationem et inversionem vectigalis regii Croatici, per tot annorum revolutiones taliter practicati, et sic observati, et usu praescripti, ubi in mellis expeditione *denarios Croaticos* vellent invertere in Hungaricos, quod ipsum ego non adeo pridem in officiis tricesimalibus suae majestatis sacratissimae officiolans anno adhuc 1720. apud defunctum condam dominum consiliarium et supremum tricesimatorem Varasdiensem Joannem Antalčić pro vicegerente existens reprobare possum ex rationibus ejusdem anni, quod ipse

Joannes Krasnik qua Archimandrita mercatorum hujatum a melle suo in aliquot expeditionibus per *Croaticos denarios* solverit nichil difficultando. Id ipsumque per excelsam cameram taliter approbatum fuerat, et antiquitus commissum et practicatum, et hactenus continuo taliter solverunt, sub Czegell et Jagussich, et quare recto defacto ausu temerario antiquam praxim cameralem et legem tot annis observata immutare sattagunt«.

[7] Acta congreg. gen. fasc. 15, a. 1736. No 35: »In puncto septimo contentam exactionem *denariorum Croaticorum*, veluti vectigali regio Sclavonico ad oculum repugnantem, injustam omnino censeri et pro corrigenda eadem ut domini status et ordines necessarias faciant dispositiones necesse omnino esse, legibus etiam de uniformi monetae cursu sancitis ipsum exigentibus«.

[8] Acta congreg. gen. fasc. 211, a. 1736. No 383.

[9] Acta politica civ. Varasd. fasc. a. 1737–1738, No 1370, kraljev. ugarska komora prigovara varaždinskom magistratu: »Tametsi commemoratae Vestrae dominationes iterates jam vicibus et quidem ultimario sub dato 10 septembris anni proxime praeteriti commonitae extiterint, quatenus cives et mercatores suos ab ulterioribus rei tricesimali ac proventibus regiis et regni inferendis praejudiciis serio inhibere, et ad persolutionem neglectae tricesimae compellere, atque ad debitam observationem legum patriarum, vectigalis item regii et cameralium ordinationum serio commonefacere, a prioribus abusibus respectu praetensae imputationis plurium petiarum panni, aliarumque sortium in unam petiam, sub arenda Jagusichiana introductis diligenter dehortari noverint: Quia vero denuo informaremur praefatos cives et mercatores Varasdienses in solutione tricesimae semet ulterius morosos et renitentes exhibere, tres, quatuor petias panni in unam sibi admitti praetendentes, nec aliter tricesimam solvere volentes. *Item solutionem in valore monetae Croaticae juxta priorem praxim detrectantes* ...«

[10] Ibid. No 26, otpis ugar. komore od 24. srpnja 1737.: »... ut res quoque tricesimalis Croatica ad eandem normam in tricesimis Hungaricis observatam reguletur«.

SVRŠETAK »HORVACKOG NOVCA«

Ni u toku XVIII. stoljeća ne smanjuju se teškoće sa sitnim novcem. Usprkos svim zabranama i upozorenjima u prometu se neprekidno javlja lošiji strani novac. Austrijska je komora mišljenja, da je tome u prvom redu razlog, što je sitni srebreni novac po svojem obliku toliko malen, da se na njemu jedva raspoznavaju ukovani znaci, zbog čega se vredniji domaći sitniš lako može zamijeniti sa slabijim inozemnim. Ipak se neko vrijeme pokušava kovati lošiji sitniš, koji je po svojoj nutrašnjoj vrijednosti jednak lošem inozemnom sitnišu. Austrijski krajcari i fenigi toga doba zaista jedva zavrijeđuju naziv »srebreni«. Ali ni to ne zaustavlja priliv stranog sitniša.

S jedne strane s toga razloga, a s druge strane, da namakne veće prihode od kovanja novaca, kraljica Marija Terezija odluči godine 1760. obustaviti dalje kovanje sitnog srebrenog novca te odredi, da se taj novac zamijeni bakrenim novcem. Novi će novac biti mnogo veći s jasnijim obilježjima, a pridržat će vrijednost starog srebrenog novca.[1]

Kraljevskim otpisom od 16. ožujka 1761. izdana je slična odredba i za područje Ugarske.[2] Za područje Hrvatske je proglasi hrvatski ban.[3]

Po tome otpisu imalo se i u ugarskim kovnicama obustaviti dalje kovanje sitnog srebrenog novca, »vulgo legirte Schied-Müntze«. Mjesto toga novca kovat će se bakreni krajcari, grešlje, 1/2 i 1/4 krajcara, kao i ugarski denari, od kojih po 5 njih čine groš. Taj će bakreni novac posve zamijeniti istoimeni srebreni novac pa se ima po kraljevskoj odredbi svagdje primati.

Premda »horvacki novac« nije u tom otpisu izričito spomenut, izvan svake je sumnje, da se zabrana daljega optjecaja sitnog srebrenog novca odnosi i na taj novac, koji je po svojoj vrijednosti jednak »grešlji« (= 3 feniga). Budući da taj »novac« nije nikada bio na zakoniti način priznat, bilo bi i neobično, da se spominje među novcem, koji je priznat punovažnim platežnim sredstvom.

Uostalom, hrvatski narod teško prima novotariju s bakrenim sitnim novcem, koji ima dotadašnji srebreni novac zamijeniti. Osim toga bakrenog sitnog novca i nema dovoljno, dok se upravo u to doba na području Hrvatske javlja veća količina sitnog srebrenog novca. Koliko to zadaje neprilika pri uvođenju bakrenog sitnog novca, dokazuje vlastoručno pismo Marije Terezije od 28. rujna 1762., kojim se tuži, da se bakreni novac na području »dragih hrvatskih zemalja« ne prima. Ona je mišljenja, da je glavni razlog tome nedostatak dovoljnih količina toga novca. Treba što prije na području Hrvatske u promet ubaciti potreban bakreni novac te na taj način povući zabranjeni srebreni.[4]

Prema mišljenju austrijske komore pretežni dio toga zabranjenog srebrenog novca na području Hrvatske čine i opet – dubrovački dinarići, na koje sada nastane prava hajka. Izlaze strogi nalozi, da se u ugarskim kovnicama smjesta pristupi kovanju većih količina bakrenog sitnog novca i da se taj stavi u promet na području Hrvatske. Na zahtjev ugarskog namjesničkog vijeća i ban podupire suzbijanje srebrenog sitnog novca, određujući, da se svagdje ima novi bakreni novac bezuvjetno primati.[5]

No, na području se Hrvatske u to doba zaista još ne opažaju velike promjene u novčanim prilikama. Narod se i sada služi svojim »horvackim novcem« kao osnovnom novčanom jedinicom, pa tu ne pomažu ni kraljevski otpisi, ni banske naredbe.[6]

Određuju se rokovi zamjene sitnog srebrenog novca[7] i nalaže se stroga obveznost bakrenog novca,[8] da se sve to opet odgodi na prijedlog samih županija.[9]

Godine 1765. prima varaždinska tridesetnica dapače radi zamjene sitnog srebrenog novca u bakrenom novcu 20.000 rajnskih florena, pa opet ništa.[10]

Sve to ne bi trebalo mnogo začuđivati, budući da je Hrvatska od starine područje, na kojem se teško vrše novčane odredbe, koje su strane narodu, ali je svakako čudno, da se ni službeni krugovi mnogo ne brinu za zabranu sitnog srebrenog novca. I oni se dalje služe tim novcem, osobito i oni računaju novčane tečaje na dosadašnji način na »horvacki novac«. Limitacije cijena se i sada iz godine u godinu opetuju u »hor-

vackom novcu«,[11] pa se i županijske daće i nadalje raspisuju u tom novcu.[12]Isto tako glase i cjenici malta na taj »novac«,[13] u kojem je i kraljevinski proračun još godine 1764. sastavljen.[14]

Najviše pak začuđuje, da se tim »novcem« služi i kraljevsko vijeće za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju. Već u početku svoga rada godine 1768. to vijeće traži, da mu županije predlože cjenike malta svoga područja. Od dostavljenih cjenika većina njih glasi na »horvacki novac«.[15] Ipak cjenici malta križevačke županije glase na krajcare, dok cjenici varaždinske županije glase na ugarske (bakrene) denare, a to je znak, da su neke od županija počele barem donekle uvažavati odredbe o novom novcu.

Kraljevsko vijeće nimalo ne prigovara cjenicima, koji su sastavljeni u »horvackom novcu«, te što više i kod sastava sumarnog pregleda hrvatskih malta pridržava taj novac.[15]

Gotovo istodobno vijeće traži, da mu županije dostave i svoje limitacije cijena. Tada se pokaže, da se županije ne drže dosljedno novčanih propisa. Varaždinska i zagrebačka županija predlože svoje limitacije cijena u »horvackom novcu«.[16]

Tek sada se kraljevsko vijeće dosjeti prigovoriti »horvackom novcu«. Vraća županijama limitacije s obrazloženjem, da se ne mogu prihvatiti, budući da glase na »horvacki novac«, koji je kao »legirte Schied-Müntze« već odavno zabranjen. Potrebno je stoga, da se prerade u dopuštenom bakrenom novcu.[17]

Taj otpis kraljevskog vijeća za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju mora se smatrati službeno ustanovljenim svršetkom »horvackog novca«, budući da ga kraljevski otpisi izričito ne spominju među zabranjenim novcem.

Može se pretpostaviti, da od toga doba sitnog srebrenog novca pomalo nestaje s područja Hrvatske, među njim i »horvackog novca«, koji postepeno zamijenjuje ugarski bakreni denar i grešlja.

Ipak se jednostavnom naredbom ne može odjednom izbrisati traga tom novcu. Hrvatski narod i nadalje računa novčane tečaje i ugovara obveze na stari način, naime na rajnske florene (rijetko i na ugarske dukate), računajući ih na »horvacki novac«. Premda je već godine 1761. bilo određeno, da se na području cijele austro-ugarske državne zajednice ima floren jednolično računati sa 60 krajcara ili 100 ugarskih denara, ipak se u Hrvatskoj pretežno računa na stare florene.

Tek godine 1775. izdaje kraljevsko vijeće za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju strogi nalog, da se odustane od svakovrsnog računskog novca (»moneta idealis«) i da se svagdje jednolično računa na floren po 60 krajcara ili 100 ugarskih denara.[18]

To je istinski svršetak »horvackog novca«, budući da se od toga doba sve rjeđe spominje, da po malo padne u potpuni zaborav. Potkraj XVIII. stoljeća ne spominju ga više ni njegovi suvremenici, pa ni onda, kada govore o hrvatskim financijama.[19]

[1] Becher, op. cit. pag. 282.

[2] Op. cit. pag. 283.

[3] Acta congregationalia comit. Varasd. fasc. 3, a. 1761. No 18.

[4] Acta comit. Posegani fasc. 5, a. 1763. (v. u dodatku).

[5] Ibid.; Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 2, a. 1762. No 3.

[6] Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 3, No 10.

[7] Protoc. sessionum magistratualium civ. Varasd. a. 1764/5, pag. 293: magistrat objavljuje, da se srebreni sitni novac ne će primati od početka listopada 1765.

[8] Protoc. magistratuale civ. Varasd. a. 1766/7, pag. 153, a. 1767.: »Relatum est magistratui et communitati, quod nonnulli cives, incolae, immo et mercatores difficultarent acceptare cupreos denarios Hungaricos. Ex quo autem moneta eiusmodi Hungarica Kremniczensis esset et sub sacra regni Hungariae corona cursum haberet, ideo dispositum extitit, ut sub poena distincta magistratualiter omnes cives et mercatores denarii Hungarici cuprei (!) quinque unum grossum facientes absque ulla exceptatione aut difficultate acceptentur«.

[9] Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 2, a. 1762. No 2, fasc. 3, a. 1764, No 10 i t. d. Acta congreg. comit. Zagrab. fasc. 4, a. 1767. No 11; fasc. 11, a. 1770. No 64 i t. d.

[10] Protoc. magistratuale civ. Varasd. a. 1765/6, pag. 141. Zanimljivo je, da je godine 1732. bilo za zamjenu dubrovačkog dinarića potrebno 10.000 florena, a sada je za izmjenu sitnog srebrenog novca potrebno 20.000 florena. Krčelić (»Annuae« – Smičiklasovo izdanje, str. 498) navodi, da je u rujnu 1765. zagrebačka tridesetnica primila za zamjenu srebrenog novca iznos od 10.000 florena u bakrenom novcu, a toliko je primila i varaždinska tridesetnica, kao i ostale tridesetnice. Jednaki je iznos dovezen i u prosincu.

[11] V. bilješku 31–35, uz poglavlje »Horvacki novac« – hrvatska novčana jedinica XVIII. stoljeća«.

Primjer tome pruža i pogrešna limitacija mesa u Križevačkoj županiji od godine 1766. Prigovara joj se visina, a ne novac, u kojem je izražena. Acta congreg. comit. Crisiens. a. 1766. (u Akad. arhivu pod sign. III/d 17): fisk D. Fodroci upućuje križevačkom velikom županu pritužbu protiv podžupanu: »qualiter substitutus hujus I. comitatus v. comes ... lanionibus Ludbreghiensibus bubulam libratim a Xr 2 per publicum statutum limitatam, recentius a tribus *denariis Croaticis*, quotidie emaciare admisisset ... eodem indultu dicti laniones jugiter freti ad praesens constanter, cujusvis sortis bubulam a tribus *numis Croaticis* non obstante comitatus limitatione, emacelarent et distraherent«.

[12] Acta comit. Crisiensis a. 1769.

[13] V. bilješke 14–18, uz poglavlje »Horvacki novac« – hrvatska novčana jedinica XVIII. stoljeća«.

[14] Protoc. congreg. gen. vol. 10, pag. 108.

[15] Acta consilii regii Croatici fasc. 209, a. 1771. No 258.

[16] Cit. Acta fasc. 8, a. 1768. No 22; fasc. 24, a. 1769. No 22.

[17] Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 8, a. 1769.: kralj. vijeće saopćuje dopisom od 2. rujna 1769. varaždinskoj županiji: »Porro limitatio isthaec ad *denarios Croaticos* reducta ne in benignum mandatum regium, quo mediante ejusmodi moneta vulgo legirte Schied-Müntz abrogata est, impingat, ad X-ros, aliamque monetam currentem reducenda est«.

U povodu toga naloga županijska skupština odlučuje: »ut in eadem limitatione rerum quorundam pretium ad *denarios Croaticos* expositum ad X-ros aliamque currentem monetam reducatur« (Protoc. comit. Varasd. 18. IX. 1769.).

[18] Arhivum civ. Varasd. a. 1775. Protoc. magistratuale civ. Varasd. a. 1775/6, pag. 24.

[19] Na pr. Nikola Škerlec-Lomnički »Notitiae de praecipuis officiis regnorum Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae« posvećuje hrvatskim financijama posebno poglavlje »De aerario seu cassa Regni«, ali tog »novca« ne spominje. Nema mu spomena ni u rukopisu »De contributione Croatiae et superioris Slavoniae« i t. d.

DA LI JE »HORVACKI NOVAC« SAMO RAČUNSKI POJAM ILI PRAVI KOVANI NOVAC

Među svim pitanjima, koja su u vezi s pojavom »horvackog novca« svakako je jedno od najzanimljivih pitanje, da li je taj »novac« samo računski pojam ili je to efektivni novac, koji je uz drugi novac zaista kolao na području Hrvatske.

Budući da još do danas u numismatici nije poznat takav novac, mora se pri prosuđivanju do sada poznate građe oprezno postupati, to više, što su to u velikom dijelu samo dokazi, da se u Hrvatskoj tim »novcem« računalo. Ako se na pr. kakva obveza ugovara u florenima, koji se računaju na »horvacki novac«, to ne znači još, da se i sama obveza izvršuje u tom »novcu«. Što više, mnogi ugovori sadržavaju isplatne zaporke, koje redovito glase na drugi novac veće vrijednosti.

Ni računi, koji glase na ugarske dukate ili rajnske florene računane u »horvackom novcu«, ne mogu se smatrati dokazom, da je taj novac zaista bio u prometu, pa ni onda, kada iznosi manji od florena izričito navode u »novcu«. Oznaka »novac« u računu ne mora značiti, da je on i u blagajni.

Više od ugovora i računa govore u prilog efektivnosti »horvackog novca« cjenici malta, a osobito i limitacije cijena. Cjenici malta moraju po hrvatskom pravu biti vidljivo izvješeni, da bi se narod mogao izravno o visini pristojbe obavještavati. Ta svrha bila bi pak promašena, da cjenici ne glase na onaj novac, u kojem se obično podmiruju. Za to se one stavke tih cjenika, koje se s obzirom na iznos ne mogu izražavati u cijelom »novcu«, označuju u drugom novcu, tako u krajcarima, a u primorskim krajevima i u »soldima«. To vrijedi i za limitacije cijena, koje glase usporedo na »horvacki novac« i krajcare, a kadgod i na ugarske denare. Ne bi imalo nikakvog smisla, da se u limitacijama krajcari i ugarski denari kao efektivni novac navode istodobno s »horvackim novcem«, ako bi on bio tek nekom računskom jedinicom.

Zašto bi na pr. cijena kruhu kao osnovnoj živežnoj namirnici kroz decenije iznosila nepromijenjeno 1 »horvacki novac«, ako takvog »novca« uopće nema u prometu? Napadno je, da se cijena funti mesa ustanovljuje sa 2 »novca« (= 6 beča), pa skupljem s 2 krajcara (= 8 beča), a još skupljem s 3 »novca« (= 9 beča). Taj primjer jasno dokazuje, da se cijene predmetima dnevne potrošnje izražavaju u onom novcu, u kojem se obično podmiruju, jer bi inače bilo nerazumljivo to miješanje krajcara s »horvackim novcem«.

Izvrstan dokaz tome, da se u dnevnom prometu roba računala i plaćala usporedo u krajcarima, »horvackom novcu« i ugarskim denarima pružaju nam i tiskom izdane tablice, kojima je svrha olakšati izračunavanje cijena u tim vrstama novca. Izdao ih je godine 1737. zagrebački tiskar Ivan Weitz kao prilog uz Schottov »Compendium arithmeticum«, davši im doslovce ovaj naslov: »Computus pro rebus emendis et solvendis in certo pondere et mensura per denarios Hungaricos, quorum 5

faciunt unum grossum, per *denarios Croaticos*, quorum 4 aequivalent uno grosso, dein per cruciferos usque ad finem«.

Time smo se i nehotice dotakli važnog pitanja, da li i drugi tiskopisi ne sadržavaju kakve podatke o »horvackom novcu«. A takvih podataka ima zaista dosta!

Uzmimo primjerice Belostenca, koji je u svojem rječniku (»Gazophilacium illirico-latinum«, Zagrabiae 1740.) pod »dukat« naveo ovo: »guldin, forint t. j. dvadeset grošev, florenus iliti florenus Rhenensis, valja novac kraljevskih t. j. gyukesov, kojeh pet ide vu groš, 100, horvackeh praveh samo 80«.

Još su zanimljiviji navodi u Jambrešićevu rječniku (»Lexicon latinum«, Zagrabiae 1742.). Pod »denarius« Jambrešić je pribilježio:

»Nummus argenteus apud Romanos, qui primo decem asses valuit, id est 20 solidos Venetos (sive 20 *nummos* Hungaricos, *Croaticos* 16), deinde tantum 16. Hodie vero in his partibus continet quartam partem grossi Croatici (!!), grossus autem constat ex quatuor nummis, vocaturque novec, r. Dreyer, Kispenz«.

Pod »nummus« je pak pribilježio: » ... speciatim *nummus Croaticus*, *novec Horvacki*, četiri jeden groš čine. Croatischer Dreyer, deren Viere einen Groschen ausmachen ... Novec vugerski, ali gyukes, pet njih ide na groš ...«.

I Belostenec i Jambrešić govore o »horvackom novcu« usporedo s ugarskim denarom, a to ne bi imalo smisla, da je ugarski denar efektivni novac, dok bi »horvacki novac« bio tek neki računski pojam.

Do sličnih zaključaka dolazimo i na temelju računskih primjera, koje je Mihajlo Šilobod uvrstio u svoju »Aritmetiku horvacku« (izdana tiskom u Zagrebu godine 1758.). Na strani 384 Šilobod navodi: »Akoprem pako 3 novci (računajući 4 novce vu jednom grošu) čine 2 krajcara, ja vendar vu vnogeh mestah rajšesem postavil 3 novce, nego 2 krajcara ... Ar vsaki novec nosi tri feniga, a krajcar nosi 4. Kaj ti se onda menši novec ne nahaja ...«.

Nedvojbeno je, da Šilobod ovdje nabraja sitni novac, među koji broji i »novac«. On taj »novac« jasno razlikuje od ugarskog denara. Na strani 48. na pr. navodi: »ar jeden groš nosi 4 novce«, a na strani 105.: »ako 1 groš čine 5 gyukesov«, na strani 43.: »Pokehdob da jeden rajnški nosi 80 novec ... Pokehdob da jeden rajnški nosi 100 gyukesov ...«.

Kod nabrajanja iskaza suvremenika »horvackog novca« ne smije se mimoići ni činjenica, da Krčelić o tom »novcu« ništa ne spominje. Njegove »Annuae« sadrže na pr. saborski zaključak od godine 1749. o uvođenju mlinskog poreza, ali je taj porez zabilježen u krajcarima,[1] premda izvorni saborski zaključak glasi na »horvacki novac«.[2]

Godine 1762. pribilježena je zabrana sitnog srebrenog novca, ali se ni pri tom ne spominje »horvacki novac«.[3] Isto ni godine 1765., kada je spomenuta zabrana dubrovačkog dinarića.[4]

Čini se, da Krčelić hotimično prešućuje »horvacki novac«, no danas se još ne može pravo shvatiti razlog tome.

Nasuprot prije navedenim pretpostavkama o efektivnosti »horvackog novca« mora se kao potpun dokaz tome smatrati otpis kraljevskog vijeća za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju od 2. rujna 1769., u kojem se izričito navodi, da je »horvacki novac« kao »legirte Schied-Müntze« zabranjen.[5] »Legirte Schied-Müntze« može biti samo efektivni novac!

U izvorima se mogu naći i drugi slični, no manje uvjerljivi dokazi. U povijesnom prikazu crkve sv. Jurja na Bregu (Međumurje) navodi na pr. župnik te crkve Ivan Mihalović, da je u svojoj mladosti krenuo u svijet sa svega 3 »horvacka novca« popudbine u džepu. U džepu se pak može imati samo efektivni novac,[6] a nipošto neka računska jedinica!

Razumije se, da se najboljim dokazom moraju smatrati popisi novaca onoga doba, u kojima je naveden i »horvacki novac«. No, takvi su popisi rijetki, budući da se sitni novac od groša na niže u njima obično obuhvaća skupnim nazivom »alia minuta moneta« ili sl. Ipak ima i takvih dokaza!

Godine 1767. zabilježen je u varaždinskom magistratskom zapisniku[7] popis nekog ostavinskog novca, koji je za vrijeme magistratske sjednice izbrojen. Među ostalim pronađenim novcem (polture, bavarski groš, krajcari) navedeno je i ovo: »Jednako u dva horvacka novca i u 1 grešlji ... krajcara 2 1/4« [t. j. 2 »novca« = 6 beča, 1 grešlja = 3 beča, svega 9 beča ili 2 krajcara (= 8 beča) i 1/4 (= 1 beč), što dokazuje, da je tečaj »horvackog novca« ispravno računan].

Sve to govori za opstojanje »horvackog novca« kao efektivnog novca, no po svoj prilici bila bi pogrešna pretpostavka, da se tu radi o novcu, koji se može kao takav raspoznati po svojem vanjskom izgledu i obilježju.

»Horvacki novac« je po svojoj vrijednosti jednak ugarskom denaru staroga kova, zbog čega postoji mogućnost, da se tu radi samo o novom nazivu toga starog denara. U prilog takva rješenja toga pitanja govori i činjenica, da »horvacki novac« ima u toku XVIII. stoljeća istu funkciju, koju ima u starije doba rečeni denar staroga kova, t. j. on je novčanom jedinicom, u kojoj se izražava vrijednost svega ostalog novca. Protiv toga govori pak okolnost, da se ugarski denar staroga kova više ne kuje od polovice XVII. stoljeća, pa da nije vjerojatno, da se sve do pod kraj XVIII. stoljeća sačuvao u tolikoj množini, da zadaje poteškoća kod zamjene srebrenog novca za bakreni.

Osim toga, Belostenec naziva redoviti ugarski denar »kraljevskim novcem«,[8] dok »pravom horvackom novcu« ne daje taj atribut. To pak govori u prilog već prije iznesene mogućnosti, da se tu radi o kakvom stranom novcu, koji su trgovci unijeli u Hrvatsku, a koji je hrvatski narod prigrlio kao svoj novac, davši mu naziv »horvackog novca«.

I pri uvođenju bakrenog sitnog novca ističe se, da zapreku tom uvođenju čini strani srebreni novac, koji je u Hrvatskoj u optjecaju.[9]

To ne bi u ostalom bio jedini slučaj, da u Hrvatskoj nalazimo kakav novac određenog imena i tečaja pod drugim nazivom ili tečajem. Sedmice, koje općenito vrijede 7 krajcara, primaju se na pr. na području Hrvatske za 9 »horvackih novaca« i nazivaju se prema tome, samo u Hrvatskoj poznatom tečaju, »devetice« ili »nonarii«. Groš, koji se računa »na

horvacki broj« sa 4 »horvacka novca«, nazvao je Jambrešić »grossus Croaticus«.[10] Ugarski dukat, koji se na području Hrvatske računa sa 100 »novaca« i koji kao takav u Ugarskoj u to doba uopće nije poznat, naziva se u urbaru b. dobara Zrinskih u Čakovcu od godine 1720. »ducatus Croaticus«,[11] a takvih bi se primjera moguće i više našlo.

Ako pak takav slučaj postoji i s obzirom na »horvacki novac«, tada ga treba tražiti među stranim novcem, koji je u to doba u Hrvatskoj u optjecaju, pri čemu treba uzeti osobito u obzir razdoblje od 1761.–1770., a ne treba zaboraviti ni na mogućnost, da taj novac inače nema tečaj, uz koji se ovdje prima.

[1] Smičiklas, Balthasari Adami Kercselich Annuae 1748–1767 (Zagreb 1901), pag. 35.
[2] Protoc. congreg. gen. vol. 8, pag. 349. Acta congreg. gen. fasc. 29, a. 1749.
[3] Smičiklas, op. cit. pag. 423.
[4] Op. cit. pag. 498.
[5] Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 8, a. 1769.
[6] »Historia capellae B. V. Mariae Lauritanae apud sanctum Georgium in Aquis in insula Muraköz (prijepis iz najnovijeg doba u Akad. arhiva pod sign. II/d-253): »tres duntaxat *Croaticos nummos*«.
[7] Diarium notariale lib. regiaeque civ. Varasd. a. 1767/8, pag. 44, a. 1767. die 1. julii:
»Dein renumerata est haeredum Polyachianorum in arhivo existens pecunia et adinventa serie sequente:

	Fl	Xr
In bona currenti moneta	–	36
In polturis devalvatis et 1 grosso Bavarico	3	9
In Cruciferis devalvatis	2	34
Item in polturis devalvatis	–	9
Item in duobus *denariis Croaticis* et 1 groschl	–	2¼
Summa	6	30¼

[8] Pod »dukat«. Isto tako i pod »penez«: »penez ugerski, nummus ungaricalis, regalis«, pa »penez slovenski ali horvacki, nummus martius« (!!).
[9] Acta comit. Posegani fasc. 5, a. 1763. V. pod »Svršetak horvackog novca«.
[10] Jambrešić pod »denarius«.
[11] V. bilješku 32 uz poglavlje »Valvacija novca od godine 1693.«.

Prilog 1.

VAŽNIJE NOVČANE ODLUKE, KOJE JE HRV. SABOR DONIO OD POČETKA XVI. STOLJEĆA, PA DO POLOVICE XVIII. STOLJEĆA

1. *3. siječnja 1527.*

Pavao Oberstein, Nikola Jurišić, Ivan Katzianer i Ivan Pichler izvješćuju kralja Ferdinanda I., da hrv. sabor na Cetinju nije htio pristati, da odredi vrijednost dukata sa 75 krajcara.

»Den ducaten per funfundsibenzik kreutzer anzunemen hat bei denen stenden nit erlangt kunen werden, dan si zaigen an das si sonst verlust an der muss haben«.

(Šišić, Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, vol. 1, pag. 59).

2. *28. travnja 1527.*

Upute hrv. sabora poslanicima kralju Ferdinandu.

(Pecunie perditio). Quia pecunie, que nobis dantur, sub cruciferos octo ab fenyk magistro, illos in terra maiestatis vestre, pro victualibus nec sub sex cruciferos accipere volunt; florenos aureos, quos nobis dant, ad aliquos perdimus cruciferos decem et ad aliquos quatuordecim; pannum, quod nobis dant, perdimus ad quemlibet ulnam cruciferos octo.

(Moneta). Proinde maiestati vestre supplicamus humillime, pro moneta, ut huiusmodi monetam maiestas vestra dare committeret, ut eandem absque magno dampno exponere possemus.

In hoc regno necessaria esset tali moneta, floreni Hungarie, ac denarii antiqui hungaricales, grossi wlgo rypparii et cruciferi; isti poterunt bene expensare in hac terra.

(Šišić, op. cit. vol. 1, pag. 101).

3. *19. travnja 1528.*

Hrvatski sabor u Križevcima zaključuje o optjecaju kraljevskog novca, a zabranjuje primanje turskog novca i novca Nikole Zrinskoga.

Item ordinatum est, ut moneta Thurcalis, que ozpera vocatur, pro nullis rebus inuitis venditoribus recipi valeat.

Moneta tamen per regiam majestatem recipi commisse ordinatum est, ut denuo recipi debere proclamentur.

In quo ubi defectum committi per vicecomites comperietur, res, pro quibus non sunt recepte, amitti debeant.

In quo etiam casu, ut efficialis (officialis?) et dominus terrestris modo antelato cum pena subnexa contrarium facientes, modo premisso punire debeant.

Item conclusum est, ut pecunie Nicolai de Zrynyo penitus et in toto aboleantur. Quicunque autem easdem in copia deferri comperti fuerint, captiuari debeant et cum eisdem tanquam falsa moneta debita pena puniantur.

In civitatibus autem et oppidis iudices in facto recipifactionis perfate monete eque ut in facto rerum vendibilium procedere et contrarium facientes punire debeant.

Conclusum etiam est, quod crucigeri octuaginta et non minus pro uno floreno hungaricali recipi debeant«.

(Šišić, op. cit. vol. 1, pag. 152).

4. *15. travnja 1537.*

Hrvatski sabor u Križevcima odlučuje o optjecaju njemačkog i ugarskog novca na području Hrvatske.

Moneta autem Germanica et Hungarica utrique in suo genere ac valore recipiatur et currat.

(Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 32).

5. *6. siječnja 1538.*

Hrvatski sabor u Križevcima odlučuje o tečaju austrijskog novca.

Atriculus 26.

Omnis generis moneta suo in valore maneat et recipiatur.

Moneta omnis generis in suo valore currat et recipiatur.

§ 1. Cruciferi quoque septuaginta quinque pro uno floreno et grossi quatuor cruciferorum, similiter pro sedecim viennensibus, recipiantur.

(Slijedi cjenik robe, izražen u denarima, krajcarima i florenima).

(Šišić, op. cit. vol. 2, pag. 147).

6. *4. siječnja 1570.*

Hrvatski sabor u Zagrebu određuje tečaj florena i zlatnika.

Conclusum est praeterea, ut amodo in posterum tam in nundinis, quam foris hebdomadalibus et aliis quibusvis locis intra limitem regni integri talleri pro denariis centum, Renenses vero talleri pro denariis octuaginta, aurei vero hungarici pro centum et quinquaginta denariis ab omnibus sub ammissione rerum venditioni expositarum recipiantur. In negotio in civitatibus regni judices et officiales civitatum, in boni vero dominorum et nobilium vicecomites et judices nobilium superintendent.

(Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 278).

7. *30. listopada 1571.*

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje o tečaju talira.

Talleri etiam pro denariis centum, prout id conclusum est, sub ammissione rerum venalium per quovis recipiantur.

(Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 334).

8. *2. lipnja 1572.*

Hrvatski sabor u Zagrebu potvrđuje svoju odluku o tečaju talira.

Articuli tallerorum iuxta commissionem sacratissimae caesareae et regiae maiestatis et conclusionem dominorum regnicolarum in superioribus conventibus factam, sub amissione rerum venalium per quovis accipiantur.

(Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 347).

9. *17. srpnja 1578.*

Hrvatski sabor u Zagrebu zaključuje kralja umoliti, da odredi za talir i zlatnik u susjednim austrijskim zemljama jednaki tečaj, uz koji se taj novac po zaključku sabora prima u Hrvatskoj.

Quantum autem ad postulationem suae serenitatis de accipienda moneta bona tallerorum, singulum tallerum per Viennenses 75, hoc est centum Hungaricos, et aureus ducatus singulus per Hungaricos 150, ut per nos regnicolas et subditos nostros a militibus accipiantur, per do-

minum magistrum solutionum praestandorum, postulationi huic suae serenitatis ipsi regnicolae grato inhaerent animo suamque serenitatem superinde certificari cupiunt, cum per dominos magistros solutionum superiori tempore non ita diu praeterito militibus, in confiniis his regni Sclavoniae degentibus, pro solutione eorum magna copia aureorum ducatorum et tallerorum quoque valde superque circumcisorum praestita sit, alia quoque moneta tallerorum varia in provinciis suae serenitatis interdicta datur et solvitur, quae moneta per milites ipsos, licet in numero, prout ipsis data sit, per magistrum solutionum in miseros subditos colonos nostros pro victualibus inicitur, a nobis tandem et neque a miseris colonis neque pro taxa vel dica regiae maiestatis, neque autem a provincialibus civibus suae serenitatis haereditariis ullibi eo pretio, sed cum maximo damno et detrimento nostro et miserorum subditorum nostrorum pro cunctis rebus venalibus juxta verum pondus et valorem acceptatur. Unde nos omnes status et ordines praefatorum regnorum suae serenitatis demisse supplicamus, dignetur serio interdicere dominis magistris solutionum, ne de caetero huiusmodi circumcisam et interdictam monetam aureorum et tallerorum pro integro pretio, pro quo in praemissis provinciis suae serenitatis non acceptantur, in milites confiniorum distribuant, civibusque Petoviensibus et aliis suis haereditariis provinciis, ut tallerum bonum et aureum quoque singulum bonum iuxta postulationem suae serenitatis a nobis et subditis nostris sub poena pro rebus venalibus et aliis sumptibus accipere debeant, clementer et serio committat.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 11).

10. *22. prosinca 1578.*

Zaključak hrvatskog sabora u Varaždinu u istom predmetu.

Monetamque aureorum et tallerorum, prout a domino magistro solucionum militibus in confiniis distribuitur, status et ordines regni colonique eorundem a militibus pro cuiusuis generis victualibus pleno numero accipitur (!) sed negociatores et mercatores ex pertinentiis haereditariis suae serenitatis Stiria, Carinthia et Carniola intra regnum cum mercantiis venientes, similiter et cives civitatum Poetovienses, Rakespurgenses, Labacenses et Novi Loci aliisque cives civitatum et oppidorum suae serenitatis ab incolis et mercatoribus istorum regnorum monetam ipsam eo pleno numero, prout militibus in confiniis per magistrum solutionum suae serenitatis distribuitur, nullo modo acceptare volunt, unde hiis statibus et ordinibus non exiguum damnum eveniri videtur. Dignetur sua serenitas iam tandem cum ipsisque suis provinciis elementer concludere, ut moneta ipsa ubique aequali numero accipiatur, nam nos status et ordines universi cum domino nostro bano firme conclusimus, ut quicunque sint et intra regnum venerint monetamque praenotatam pleno numero, prout semel decretum est, acceptare noluerint, tales omnes res venui expositas defacto amittant.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 18).

11.

28. listopada 1581.

Hrvatski sabor u Zagrebu donosi zaključke s obzirom na pojavu krivotvorenog novca na području Hrvatske.

Cum autem adulterina moneta seu pecunia per regnum ubivis pullare videtur et ut cusores huiusmodi falsae et adulterinae monetae, ubi resideant, in medio regni perquirantur per magnificum dominum comitem Thomam Erdeody, praesentatur dominis regnicolis Ioannes Doghan de Jamnycza, colonus dominae consortis Ioannis Spyssych ibidem commorantis, et producuntur fabriles formae et moneta adulterina apud illum per homines domini comitis Erdeody reperta, qui cusorem falsae monetae se esse non negat; producitur etiam talis adulterina moneta per eundem fabricata etiam per praefatum dominum maiorem praepositum Zagrebiensem. Quod negotium ut uberius inquiratur, comittitur ad diligentiam ipsius domini comitis Thomae Erdeody de domini vicebani, potissimum de requirendis aliis collegis huiusmodi falsi criminis.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 70).

12.

18. prosinca 1595.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje o optjecaju mletačkog novca.

Magna praeterea per negotiatores huius regni plerisque in non plenaria receptione pecuniarum Veneticarum librarum iniuria inferri solet, cum maiori et quidem potiori ex parte regnum in huiusmodi moneta librarum contributionem haramiarum regni administret et eadem moneta in regno currat, nolentes idcirco per amplius praescriptorum negotiatorum pati insolentiam, statuunt, ut praescripta moneta librarum per universos et singulos negotiatores et alios quaestores, a quibusvis huius regni hominibus sub amissione mercium plenarie accipiatur. Cujus rei gratia et ad serenissimum principem Ferdinandum archiducem Austriae in literis scribendis, ut et in provinciis vicinis accipiatur, mentionem faciendam consuerunt.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 336).

13.

8. travnja 1596.

Hrvatski sabor u Zagrebu spominje tečaj rajnskog florena.

» ... et quicunque non comparuerint, pro singulo die Rhenensem unum, denarios scilicet 80, solvet ...«.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 343).

14.

10. travnja 1606.

Hrvatski sabor u Zagrebu zalaže se, da se ugarski novac uz puni tečaj prima i u susjednim pokrajinama.

Tandem ut moneta Hungarica in vicinis provinciis recipiatur eo modo, sicut in Hungaria currit, sua maiestas benigne mandet, nam ju-

stum esset, si vicini provinciales sub eo valore pecuniam a Sclavis et Croatis acciperent, quo eis datur.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 466).

15.

24. lipnja 1607.

Hrvatski sabor u Zagrebu se zalaže za isti predmet, no pod uvjetom, ako kralj ne odredi kovanje jedinstvenog novca za područje svih svojih zemalja.

Moneta autem hungarica plenarie sub valore eo videlicet, sub quo in Hungaria, in universa quoque Germania aliisque regnis, suae maiestati subiectis recipiatur. Hoc autem si non admitteretur sua maiestas talem deinceps fieri curare dignetur pecuniam, quae idem per universa suae maiestatis regna valeat.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 489).

16.

3. rujna 1608.

Hrvatski sabor u Zagrebu se ponovo zalaže za isti predmet.

Moneta autem hungarica plenario sub valore, eodem videlicet sub quo in Hungaria, in universa Austria et Styria, Carinthia et Carniolia aliisque regnis suae maiestati subiectis recipiatur. Hoc autem si non admitteretur, sua miestas talem deinceps fieri curare dignetur pecuniam, quae idem per universa suae maiestatis regna valeat.

(Šišić, op. cit. vol. 4, pag. 515).

16a)

27. i 28. veljače 1609.

Hrvatski sabor u Zagrebu o optjecaju ugarskog novca na području susjednih zemalja.

Curabunt autem diligenter iidem nuncii, ut nostra moneta integre in provinciis suarum maiestatis et serenitatis accipiatur.

(Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 12).

17.

4. studenoga 1609.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje ponovo u istom predmetu.

Hrvatski sabor daje nalog svojim poslanicima na požunskom saboru: »Moneta regis Hungariae in vicinis Germaniae provinciis pro pleno accipiatur«.

(Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 30).

18.

14. i slijedećih dana mjeseca ožujka 1622.

Hrvatski sabor odlučuje o tečaju talira i zlatnika, te o vrijednosti starog i novog novca.

Quoniam praeterea multae querelae instituantur contra mercatores huiusce patriae, qui res mercimoniales vendere charo precio, pecuniam autem viliori accipere solerent, ideo imposterum sub ammissione rerum mercimonialium universas res mercimoniales pro antiqua moneta in eodem precio, prout antea, pro nova vero moneta prosequi altero tanto precio vendant. Secus facientes autem institores vel abscedant, vel vero merces amittant ipso facto.

Tallerus autem et aureus ducatus iuxta valorem pro tempore et incrementum suum, instar novae monetae negotiatoribus pro mercibus detur.

(Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 320).

19.

15. studenoga 1622

Hrvatski sabor u Varaždinu zaključuje o optjecaju kraljevskog novca.

Denique ut omnis generis moneta caesarea, in patentibus sacratissimae caesareae regiae maiestatis specificata, sub poena ammissionis mercium ubique accipiatur, statutum est. Et nihilominus deputantur in comitatu quidem Varasdiensi generosi Gregorius Petheo de Gherseh Balthasar Wraghovych, Gabriel Gubasoczy et Georgius Blassevych, in Crisiensi autem Franciscus Orehoczy, in Zagrabiensi vero Thomas Mikulich cum Drenoczy, qui vendiciem merci iniustae et non acceptationis praescriptae caesareae monetae invigilent, secusque facientes in mercibus venalibus puniant. Cum quidem vadiationis una directa pro ipsis vadiatoribus, alia pro dominis terrestribus, ubi vadiati fuerint, tertia autem pro regno convertantur.

(Šišić, Acta com., vol. 5, pag. 343).

20.

24. svibnja 1623.

Hrvatski sabor u Zagrebu donosi odluku u istom predmetu.

Moneta caesarea iuxta publicationem eiusdem caesareae regiaeque maiestatis per regnum ubique accipiatur, alioquin universae res venales huiusmodi pecuniam non acceptantis libere diripiantur. Limitatio rerum venalium cum earundem superintendentibus in praecedenti congregatione factae annihilatur.

(Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 347).

21.

25. lipnja 1628.

Hrvatski sabor u Varaždinu odlučuje o optjecaju novih bečkih groša.

Deinde cum sacratissima sua maiestas per aliquot seria sua mandata monetam grossorum Viennensium modernae cusionis in hisce quoque

regnis, prout in aliis currere ac acceptare clementer dedandat, ideoque per status et ordines regni statuitur, ut quicunque eos non acceptaverint, res illorum venales ipso facto amittantur et secundum praeteritorum articulorum contenta puniantur.

(Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 422).

22.

23. i 24. listopada 1628.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje o optjecaju bečkog i dobrog njemačkog novca.

Ut intra regnorum istorum ambitum moneta tam Viennensis, quam vetus bona Germanica promiscue etiam pro taxa haramiali acceptetur, statutum est.

(Šišić, op. cit. vol. 5, pag. 448).

Iz zapisnika hrvatskog sabora

23.

12. srpnja 1632.

Hrvatski sabor u Zagrebu donosi odluku o optjecaju gradačkog i bečkog groša.

(2) Conclusum est, vt grossi trium cruciferorum Graecensis ac Viennensis cusionis, modernae Sacrae Caesareae ac Regiae Majestatis, intra ambitum horum Regnorum indifferenter currant, ita vt si quis Viennensem talem monetam, pro re quacunque venali, eodem quo Graecensem pretio, nollet acceptare, extunc liceat emptori rem eandem venalem propria authoritate pro se vendicare, iuxta proportionem oblatae ac recusatae eiusmodi monetae, quam pariter pro se retinebit. Hanc constitutionem promulgeant judices nobilium et vicesgerentes eorum apud ecclesias parochiales. Veteres etiam grossi iuxta vsum hactenus observatum in hoc regno acceptabuntur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 2, a. 1632.).

24.

5. i 6. listopada 1633.

Hrvatski sabor u Zagrebu donosi odluku o primanju groša starog kova i mletačkih škuda.

(13) Quia plurimae circa non acceptationem monetae, antiquorum grossorum, trium cruciferorum, et skudorum Venetorum querelae exaudiuntur, statutum proinde est, ut deinceps omnes, tam domini magnates et nobiles, quam negotiatores in liberis civitatibus et alibi existentes, ac subditi dominorum magnatum et nobilium, praetactam veterum grossorum monetam, et skudorum Venetorum sub amissione rerum, quae venditioni pro eiusmodi moneta exposita essent, acceptare teneantur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 2, a. 1694.).

25.

5. i 6. listopada 1633.

Hrvatski sabor u Zagrebu spominje tečaj denara i groša.

(15) ... singuli singulos duos grossos siue octo denarios hungaricales ... soluere ... tenebuntur ...

26.

4. lipnja 1636.

Hrvatski sabor u Zagrebu određuje po nalogu kralja tečaj zlatnika i drugih vrsta novca.

(5) Moneta per regnum currens, juxta limitationem per suam maiestatem sacratissima factam, eadem durante, hic quoque eodem valore ubique accipiatur, hoc est: aurei ducati per Renenses 3, skudi Veneti per cruciferos 110, talleri imperiales et czenfruni per denarios 120. Grossi vero tam novi, quam antiqui, per denarios quatuor. Contravenientes, vigore praesentis constitutionis in florenis 50 per vicecomites punientur, in medietate pro regno, et altera pro se.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 3).

27.

7. i 8. siječnja 1660.

Hrvatski sabor u Varaždinu zaključuje o novom novcu.

(6) Cum regnum istud pecunia summopere sit destitutum, conclusum proinde est, ut recentiores nummi, radiis et corona carentes, quinque pro uno groso, ubique in hoc regno recipiantur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 179).

28.

30. travnja 1674.

Hrvatski sabor u Zagrebu objavljuje tečaj poljskog groša.

(4) Polonicae vero monetae limitationem per literas sacratissimae suae maiestatis benigne statibus et ordinibus regni huius intimatam, ut eandem iudices nobilium apud ecclesias, in cathedris et foris hebdomadariis, grossum nimirum extraneum sive polonicum ad octo, simplicem vero ad quatuor, denique polturam ad duorum denariorum hungaricorum giukes nuncupatorum, valorem diminutum et restrictum esse publicent, vel publicari faciant, conclusum est.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 280).

29.

22. i 23. ožujka 1684.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje o tečaju novog ugarskog denara.

Articulus decimus quartus.

Novae monetae Hungaricae denarii quatuor, pro uno grosso quatuor acceptentur, prouti et alii veteres acceptantur sub poena amissionis rei veno expositiae, demptis proventibus cameraticis, in priori cursu relictis.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 412).

30.

30. ožujka 1685.

Hrvatski sabor u Zagrebu određuje tečaj novom ugarskom denaru.

Articulus quartus.

Articulus regni novisime super acceptatione monetae Hungaricae denariorum Gukeszy dictorum abrogantur (!) ita ut ad festum sancti Marci proxime venturum anni modo labentis, modalitate in praescripto articulo denotato currant et acceptentur, elapso vero eodem festo, non nisi quinque pro uno grosso, sicut in Hugaria currunt, acceptari et expensi debebunt.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 425).

31.

14. lipnja 1685.

Hrvatski sabor u Zagrebu potvrđuje tečaj ugarskog denara.

Articulus undecimus.

Articulus proxime de non acceptandis denariis Gyukesz dictis conditus renovatur, quinque tamen pro grosso prout in regno Hungariae acceptandi decernuntur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 435).

32.

6. i 7. lipnja 1686.

Hrvatski sabor u Zagrebu ponavlja svoju odluku o ugarskim denarima.

(8) Renovantur praeterea articuli occasione nummorum Gyukesz vocatorum et serio injungitur dominis iudicibus nobilium, ita etiam civitatum et oppidorum judicibus, ut in eorundem jurisdictionibus, praemissam acceptationem sub ammissione rerum venalium quocitius promulgeant.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 445).

33.

11. kolovoza 1692.

Hrvatski sabor u Zagrebu određuje optjecaj guldinera.

(Articulus) Nonus.

Ut moneta guldinerorum per regnicolas quemadmodum hactenus ita et a modo acceptetur, sub poena confiscationis rerum venalium conclusum est.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 14).

34.

26. kolovoza 1693.

Hrv. sabor u Zagrebu odlučuje o tečaju petica i dvogrošca.

Quartus

Decernunt praeterea domini status et ordines, ut cum et sua Majestas sacratissima committat finferorum et grossorum duplicium cum praescripta auctione cursum, finferi per denarios veteres viginti tres, duplices vero grossi per denarios novem currant per regnum sub poena confiscationis rerum venui expositarum per talem, qui acceptari nollet accipiendos.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 57).

35.

31. prosinca 1693.

Hrvatski sabor u Varaždinu odlučuje o tečaju guldinera, petica i dvogroša.

Octavus.

Committit siquidem majestas sacratissima, ut guldineri grossis viginti, finferi vero cussionis suae majestatis sacratissimae grossis sex, duplices vero grossi cruciferis septem acceptentur, adeoque Domini regnicolae statuunt, ut eadem moneta consimili, praetio atque valore sub poena confiscationis rerum venui expositarum acceptetur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 65).

36.

10. veljače 1694.

Udovoljavajući želji kralja Leopolda, hrvatski sabor određuje nove tečaje petica i dvogrošca.

Primus (articulus)

Praesentatis praeprimis ternis suae sacratissimae maiestatis per excellentissimum dominum comitem banum dominis regnicolis sonantibus mandatis, ut nimirum finferi in haereditariis suae sacratissimae maiestatis provinciis sub effigie eiusdem suae maiestatis cusi, sic et grossi duplices ibidem aucti praetio, nimirum finferi cruciferos 18, duplices vero grossi cruciferis 7, guldineri vero in cruciferis 60 acceptentur, domini status et ordines benignae dispositioni morem gerendo, donec sua sacratissima maiestas notanter occasione guldinerorum contrarium statuat, eandem monetam in valore praemisso acceptandam uti et hactenus resolverunt, determinant et quidem sub poena ammissionis pecuniarum et rerum venui expositarum monendo universos dominos regnicolas, ut se clementi huic ordinationi in universis commerciis, venditionibus, emptionibus (praeter eos qui in fassionibus obligatoriisque suis aliam et specificam obligatam haberent monetam) accomodent sub poena praemissa, quod ipsum domini judli nobilium in suis processibus confestim soluta hac congregatione publicare tenebuntur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 70).

37.

6. prosinca 1695.

Hrv. sabor u Zagrebu odlučuje o tečaju šestica i guldinera.

Primus.

Cum sua majestas sacratissima benigne mandat, sexgrossarios amodo non nisi septemdecim cruciferis, guldineros vero non nisi ad novum annum in valore praesenti, postmodum vero non nisi in domibus monetariis juxta intrinsecum valorem esse acceptandos, domini deputati gratiosum ordinem humillime acceptant et per status regni publicandam statuunt sub poena confiscationis pecuniae observandam.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 141).

38.

26. siječnja 1696.

Hrv. sabor o poteškoćama plaćanja kraljevini nametnutih tereta obzirom na određenu devalvaciju guldinera.

Primus.

Cum prima ex potissimis (?) pro moderno rerum statu, in exolvendis regni oneribus difficultas sit monetae guldinerorum proscriptio, quam tamen in medio sui et vix aliam existere, domini deputati adverterent, domino itaque ablegato Francisco Chernkoczy immediate nomine regni scribendum censent domini deputati, ut facta apud excelsam cameram aulicam instantia agat, quatenus quo altiori praetio facta tamen praevie praetii eiusdem dominis deputatis denuntiacione eandem monetam in unum quantum congerendam, vel in domo monetaria transfusam et recusam, vel vero in specie acceptare vellit in rationem exolvendi dominis regnicolis uti advertitur imponendi oneris, vel hoc non obtento, agat de prorogatione plurium mensium eiusdem exolutionis.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 158).

39.

17. ožujka 1696.

Hrv. sabor u Varaždinu odlučuje, da se kraljevini nametnuto plaćanje ubere u guldinerima, dok se u ostalom taj novac smatra obezvrijeđenim.

Tertius.

Posteaquam sua majestas sacratissima clementissime resolvisset, ut quantum regno impositum flor. Rhenens. viginti quinque millium in guldineris deponatur, proinde domini regnicolae a singulo fummo (!) guldineros in specie viginti unum et medium usque ad ultimam praesentis mensis martii, reliquum vero in currenti bona moneta nimirum florenos Rhenens. triginta unum, denarios quinquaginta quinque usque ad praefixum terminum solvent, quod ipsum domini vice comites et judlium medio suorum vice judlium cum distinctione publicabunt, caeterum guldinerorum moneta uti antea devalvata est, amodo etiam prohibita et devalvata permanebit.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 177).

40.

7. kolovoza 1696.

Hrv. sabor u Varaždinu odlučuje o primanju šestica i sedmaka.

Sextus.

Damnum publicum experiuntur domini deputati, quod sexarios, qui per septemdecim cruciferos, et septem cruciferarios, qui per totidem per suam majestatem sacratissimam ordinati et per regnum acceptati essent, non eo valore acceptant; Statuitur itaque, ut quicunque supra numerum duorum ejusmodi sexariorum et duorum pariter septem cruciferorum monetam praemissam erogaverit, a tali in omni commercio contractu et debiti exolutione, veluti monetam per regnum currentem quilibet acceptare teneatur, ita et exactor regni militiam ejusdem pari valore et cursu exolvere possit. Dominis porro vice comitibus non modo superinde facultas tribuitur, ut oppifices, quaestores et mercatores quoscunque per confiscationem rerum venui expositarum ad id servandum agant.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 194).

41.

11. veljače 1697.

Hrv. sabor u Zagrebu ponavlja odluku o primanju šestica.

Decimus sextus.

Moneta sexeriorum per cruciferos 17, duorum grossorum per cruciferos 7 acceptanda concluditur sub poena confiscationis rerum et pecuniae, quod ipsum eo facto publicetur per dominos vice judlium et magistratus civitatuum.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 219).

42.

11. rujna 1697.

Hrvatski sabor odlučuje u istom predmetu.

Vigesimus quartus.

Gravi suo damno experiuntur domini status et ordines, quod monetam septemdecim et aliam septem cruciferorum plurimi tali valore acceptare renuerent, idque ex defectu non postremo pecuniae minutae, quam mercatores et quaestores efferre perhibeantur, statuitur itaque, ut exactor regni monetam minutam tempore nundinarum ad mercatoribus perceptam, aliâ monetâ commutet, eandemque monetam tales mercatores revellare et producere, commutareque sub poena talis pecuniae teneantur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 243).

43.

8. ožujka 1700.

Hrvatski sabor u Varaždinu odlučuje o trgovanju »guldinerima«.

Quartus (articulus).

Committitur dominis commendantibus confiniorum et dominis vice comitibus comitatuum, ut per districtus iurisdictioni suae concreditos et

subiectos permutationem et emptionem guldinerorum, ac in Turciam exportationem, Rascianis, Judaeis et Turcis pro tenore benigni mandati suae maiestatis sacratissimae serio prohibeant, permutantes et vendentes eiusmodi monetam ad domos monetarias suae sacratissimae maiestatis dirrigendo.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 4, pag. 313).

44.

7. kolovoza 1715.

Hrvatski sabor u Zagrebu odreduje, da se ugarski denar, nazvan dukesom, prima i na području Hrvatske.

... (nepotrebno izostavljeno). Magistratus vero civitatuum rerum mercimonialium et quarumvis venalium praetiis, ponderibus et mensuris sedulam curam habere atque ut moneta integra duorum et unius florenorum, ac denarii Hungaricales, gyukesz vocati, quinque pro uno grosso accipiantur, sub ammissione rerum venalium, tam magistratus, quam officiales dominorum invigilabunt.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 5, pag. 156).

45.

24. rujna 1731.

Hrvatski sabor o zamjeni dubrovačkih dinarića.

Articulus 3^{tius}

Praeterea hac eadem congregationis occasione terna etiam benignissima eiusdem altae memoratae suae Majestatis regno huic sonantia et directa supervenere, in omnis pariformiter homagiali reverentia et subiectione excepta et publice perlecta fuere mandata. Et unum quidem de 30 julii circa monetae cujusdam Ragusanae, dinarich seu polturae dictae, ulterioris cursus interdictionem (continens) ... (nepotrebno izostavljeno).

Ad quorum singulum in omni humillitate ut rescribatur, statuitur. Et quidem, quoad primum: De praeatacta moneta Ragusana id, quod praeter incredibilem in regno hoc pecuniarium defectum nulla ferme minuta detur moneta, et si huius etiam usus et cursus cessare deberet, potiorem etiam inter populum hujatem, eiusmodi monetalibus minutiis vitae et subsistendi media sibi procurare debentem cessare, necessum esset communicationem, neque sine tali minuta moneta inter regni hujus incolae subsistere, sed nec confinia et militia per regnum soluta et solvenda exsolvi posset. Unde his suae majestati sacratissimae et augustae eiusdem aulae repraesentatio, usque quo de alia sufficienti minuta moneta provisum non fuerit, ut cum ulteriori huius cursu clementissime dispensetur, humillime supplicandum, et interim usque ad ulteriorem hac quoque in parte benignissimam dispositionem et resolutionem regiam, ut haec praeattacta etiam moneta in regno hoc currat, decerni.

(Ostalo kao nepotrebno izostavljeno).

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 81).

46.

24. travnja 1733.

Hrvatski sabor u Zagrebu o tečaju sedmica i šestica.

Articulus secundus.

Qua eadem fidelia ad aliud Regnum suae Majestatis Sacratissimae mandatum de eodem dato, die vero 17 mensis aprilis ad Dominos status dirrectum, ac *in merito septem et decenariorum* (!) respective in suo justo valore acceptationis sonans eidem altefatae suae Sacratissimae Majestatis medio praeinsinuatae cancellariae significandum resolverunt: Hactenus etiam et jam pridem eam ipsam mentem sui clementissimi domini perfectam habuisse domini status, ejusdemque conformitate publicatum id fuisse recordari; sed et practicatum undique acceptatosque praeinsinuatos septem et alios decenarios in suo justo crucigerorum respectivo valore sine difficultate scire, ultroque et ex superabundanti cursu ejusdem monetae tanto prorsius se acceptaturos et per universos regni huius incolas, in suo vero valore accipi debere publicaturos, quanto amplius ex ratione deffectus non solum cruciferorum, sed et omnis plane in hoc regno *monetae aegestatem publicam et universalem* experiuntur iidem domini status. Atque esto fors per unum, aliumve ex ignara, nec alium de monetas tam frequenter tractare solita plebe, aliquis actus contrarius et renitens demonstrabilis esset, idem actus devalvationem statim monetae inducere debere, censendus minime veniret, cum cruciferorum exiguitatem non solum incolae gremii regni huius, quo nulla poenitus intraret pecunia, sed et ipsi generalatus vicini stipendia annua a provintiis, ubi diversarum monetarum cursus et recursus adesset, tollentes, fateri necesse sit in tantum, quod et apud ipsos vini et panis quantitas nulla, unius cruciferi quantitate venalis inveniri possit.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 194).

47.

13. kolovoza 1733.

Hrv. sabor u Varaždinu zaključuje o tečaju nekih vrsta novaca i o zabrani dubrovačkih dinarića.

Articulus sextus.

Respectu tertii rescripti regii monetam Ragusanam, dinarich dictam, veluti deffectuosam tolli debere, septemdecenarios vero et septenarios per cruciferos respective septemdecim et septem, aureos, Czekini vocatos, non in maiori valore et praecio, quam floren. Rhen. 4, crucif. 9 ad instar aliorum communium justi ponderis aureorum acceptandos, ad unum demum florenum denarios centum, ad grossum autem unum denarios quinque computandos esse benignissime insinuatis, siquidem statibus et ordinibus in locum sufferendae dictae Ragusanae monetae necessitatis transmittendae alterius monetae quantitatem, pro hic ac nunc determinate providere impossibile quasi foret, extante intra hoc Regnum adeo exigua alia bona moneta, pro Ragusana, sine devalvatione tamen, vel si per absolutum taliter non admitteretur, per alia etiam

pecunia commutanda, ad interim decem millia Rhenensium in grossis, Hungaricis polturis et cruciferis provideri et transmitti, simulque etiam ex quo Ragusa quoque occasio quaepiam exigua preveniendae ad hoc regnum peccuniae extaret, apud ipsos vero eadem moneta a potiori cursum suum habere perhibeatur, ne intra hoc Regnum et Ragusanos tenuem illam recularum hucusque habitam distractionem cessare opporteat, clementissimas per suam majestatem sacratissimam eatenus dispositiones institui humillime supplicandum esse status et ordines judicarunt.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 249).

48.

4. studenoga 1733.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje o zamjeni zabranjenih dubrovačkih dinarića.

Supervenit quoque hesternae postae accursu suae sacratissimae caesareo-regiae majestatis die 29 imediate terminati mensis octobris Vienna emanatum rescriptum, quo mediante dominis statibus et ordinibus designandus excelsae cancellariae Hungarico-aulicae significandus desuper suppeditendae decem millium florenorum in minuta moneta summae, Varasdinum deductionis, ibidemque cum alia currenti bona moneta permutationis terminus, eaque permutatione subsecuta, Ragusanae monetae ulterior in districtu jurisdictionis banalis cursus nullatenus admittendus clementer committeretur: Quod postquam in publico perlectum et in vasalistica subiectione exceptum fuisset, status et ordines circa designandum praemissum terminum, eliminandamque ex regno praefatam monetam Ragusanam, habentes plures considerationes excell. domino comiti bano, etiam extra et finita praesenti generali congregatione suae majestati sacratissimae eatenus perscribendum submiserunt, et fiducialiter recomendarunt.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 265).

49.

28. lipnja 1734.

Hrvatski sabor u Varaždinu odlučuje o zamjeni dubrovačkih dinarića.

Die 22 mensis decembris anni 1733 proxime praeteritorum (!) circa ulterius non admittendum monetae Ragusanae cursum et permuttandam decem millium Rhenens. summam, dominis statibus et ordinibus Vienna inviato benigno rescripto publice perlecto, conclusum est, suae sacratissimae majestatae humillime perscribendum esse, quod ante dictae summae permutationis, ex rationibus de antedicta conferentia repraesentatis,[1] hoc regnum necessitatem non habeat, consequenterque suppli-

[1] Odnosni zaključak konferencije donesen pod toč. 10. od 30. siječnja 1734. glasi: »Perlectum quoque fuit benignissimum suae majestatis sacratissimae de dato Vienna Austriae die 22. mensis decembis anno proxime evoluto 1733, ad status et ordines directum et inviatum mandatum: occasione cuius comutationis 10000 fl Rhenen. bonae

candum esse, quatenus specificata decem millia minutae monetae huic non transmuttantur. Ragusanae vero monetae ulterior cursus et acceptatio quemadmodum praesente etiam statuti interdiceretur, et praeinterdicta publicaretur, ita etiam talis facta interdictione ejusdem suae majestatis notificanda veniet.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 289).

50.

9. rujna 1734.

Hrvatski sabor u Zagrebu o tečaju nekih vrsta novaca i optjecaju dubrovačkog dinarića.

(Nepotrebno ispušteno) ... benignum suae majestatis sacratissimae caesareo-regium de dato Vienna Austriae die 27^{mae} mensis proxime effluxi augusta anno nunc currenti 1734: ex excelsa aulico-hungarica cancellaria in facto Turcicae, para dictae, et Raguseae, denarich vocitatae monetae de districtu jurisdictionis banalis ex integro eliminandae, septemdecenariorum vero, et septenariorum integralis et communis restituendi valoris, ac dein aureorum ordinariorum justi ponderis 4 Rhenen, 9 crucifer. Cremniczensium demum, et Venetorum, zechini dictorum, pariter justi ponderis 4 Rhenen. 12 crucifer. recipiendi pretii, dominis statibus et ordinibus in communi sonans, rescriptum publice perlectum postquam fuisset, non sine admiratione, tenore ex ejusdem domini status et ordines, Joannis Antonii Bittner, alias, uti ibidem declararetur, constituti montium judicis et monetarum probatoris camerae aulicae quasi praemissae Raguseae monetae prior cursus retineretur, septemdecenariorum autem et septenariorum praettactus valor retrusus et diminutus haberetur factam relationem, ita et praedictae para Turcicae monetae delatum cursum intellexerunt, ubi tamen eadem Turcica moneta (in quantum Dominis statibus et ordinibus constare posset) in Regnis istis nec visa, multo minus acceptata fuisset. De moneta vero Ragusana, post ejusdem iteratas in publice Regni congregatione declaratas et articulariter etiam conclusas abolitiones, atque elimitationes, nec suae excell. banali, qua regni capiti dignissimo, sed nec statibus et ordinibus, de

et currentis monetae pro alia minuta pecunia, per banchalitatem suae majestatis subministranda, competens terminus per eosdem status et ordines designati praeciperetur, et quia ob penuriam majoris in regno pecuniae, adeo magna circa congregationem et congregationem praefatorum 10000 Rfl crassioris et majoris pecuniae occureret dificultas, quod intra specificatum in eodem benignissimo rescripto terminum haberi in tanta quantitate ne utiquam valeret, de pecunia autem minuta misera plebs partim ex vicinis Carnioliae et Styriae provinciis, partim ex conterminis Varasd. et Carlostadien. generalitibus, cum quibus traphicam et comercia sua exercerent. Ragusanae monetae denariorum dictorum cassatione publicata jam existente, in tantum (uti quotidiana testatum rederet experimentia) sibi providisset, quod omnino subministrationis eiusmodi comutandae minutae pecuniae necessitas expiare videretur, ideo litteratenus instandum erit, quatenus ad incassationem usque novissimae impositae dicae et contributionis regni (unde vel optime constare valebit, an scilicet necessaria sit, eiusmodi comuttandae pecuniae subministratio, nec ne?) suppeditationem ejusmodi pecuniae differre usque etiam ad submittendam ulteriorem per dominos status et ordines eo in puncto informationem sua majestas sacratissima dignaretur.

ulteriori ejusdem cursu ulla facta fuisset repraesentatio; in praemissarum itaque monetarum negotio taliter sinistram factam esse declarationem, suae majestati sacratissimae rescribendo domini status et ordines exprimendum et detegendum concluserunt. Ex quo autem Ragusana moneta a Graecis, Turcis et Ragusanis quam plurimum regna ista penetrasset, eisdem Graecae, Turcicae et Ragusanae sortis atque conditionis hominibus et traphicantibus, eadem Ragusam (!) monetam libera extradandam, domini status et ordines decreverunt, ut eo facilius de regnis istis tolli et eliminari valleat. In valore minutae monetae, uti essent cruciferi, duarii sive czvajer, et obuli, fenigh dicti, quoniam plebs horum regnorum minus capacitata et informata esset, talem vero minutam monetam vel ex ratione etiam alterius praedeclaratae interdictae Ragusanae regnis in istis quoque suum cursum et acceptationem habere opporteret: Ideo tum ejusdem minutae observandam acceptationem, cum etiam valorem per judices comitatuum processuales cathedraliter promulgandum d. status et ordines volunt et concludunt. Et quia hoc etiam adverteretur, quod antecedenter ex confiniis quoque jurisdictioni banali vicinis et conterminis, praesertim vero Carlostadien., moneta Ragusana regna in ista adferri solita praefuisset, hinc concluditur suae majestati sacratissimae perscribendum, et humillime supplicandum, ut medio sui consilii bellici apud eosdem quoque praemissae monetae ulteriorem cursum sive acceptationem interdicere dignaretur. Ut porro in bonis olim Zriniano- et Frangepaniano-Fiscalibus per inclytam interioris Austriae cameram actualiter possessis, jurisdictioni regni subjectis, quoad praemissas monetas secundum benignissimam suae majestatis sacratissimae mentem et voluntatem, de praesenti quoque factae dispositiones, tanto punctualius observentur, eidem inclytae camerae de instituenda et ordinanda eatenus suorum hominum et jobbagionum accommodatione, perscribendum erit.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 300–303).

51.

16. svibnja 1737.

Hrvatski sabor u Varaždinu ponovo zaključuje o zabrani dubrovačkog dinarića i njegovoj zamjeni.

Cum benignis rescriptis regiis quoad prohibitionem monetae Ragusanae Dinyarich dictae in districtu jurisdictionis banalis ad praesens exacte satisfiat, vel si non, quo ex capite illorum observantia intermissa haberetur, suae majestati sacratissimae dandam genuinam informationem percipiente, Vienna 6ta mensis aprilis anni currentis ad dominos status et ordines expedito clementissimo rescripto, publice perlecto: eadem moneta denuo prohibetur et interdicitur, sed ex quo non saltem per tres illas campagnias ex generalatu Carlostadiensis, in quo sua quarteria fixa habebant, ad comitatum Zagrabiensem contractas, verum etiam per residuam eius regiminis Wsletichiani partem, quae in eodem generalati erat inquarterisata, ac abinde per modofatum comitatum Zagrabiense ad designata campamenti loca pertransivit, praemissa Ragusana moneta

a potiori in sua transena cuncta exolvisset, in hoc juridictionis banalis regnum in notabili quantitate inducta esset, in diesque tam de eodem Carlostadiensi, quam et Varasdiensi veluti nobis vicinis et conterminis generalatibus (in quibus prout et vicinis Styriae et Carnioliae partibus – ut referetur – eius cursus et acceptatio adhucdum duraret) notabiliter induceretur, suae majestati sacratissimae, quatenus eius monetae in praemissis locis et jurisdictionibus ulteriorem cursum et acceptationem interdicere prout et mensuram arridorum et liquidorum Poseniensi conformatam in dictis generalatibus observari facere benignissime praecipere dignetur, humillime supplicandum veniet.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 6, pag. 446).

52.

22. svibanj 1740.

Hrvatski sabor objavljuje tečaj zlatnika.

Articulus quartus

Sabor doslovce objavljuje kraljevski otpis od 29. travnja 1740. u predmetu tečaja raznovrsnih zlatnika.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 7, pag. 76).

53.

1. listopad 1740.

Hrvatski sabor u Varaždinu o optjecaju bavarskih groša

Articulus 15^{tus}

De grossis Bavaricis.

Quia in aliis suae regiae majestatis ditionibus grossi Bavarici non nisi cruciferos duobus, hic vero tribus acceptari fidedigne subordinaretur, neque hactenus quodpiam de praetio dictorum grossorum domini status et ordines accepissent intimatum, ideo status et ordines nomine publico suae regiae majestati esse scribendum decernunt, an revera praetium dictorum grossorum in aliis suae regiae majestatis provinciis ad cruciferos duos se reductum, ut percepto inde intimato, cursus eorundem in hocce quoque regno valeat regulari.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 7, pag. 121).

54.

1. listopada 1740.

Hrvatski sabor u Varaždinu o tečaju zlatnika.

Articulus 17^{mus}

De cursu aureae monetae

Lectum fuit benignissimum suae olim caesareo-regiae Majestatis ad suam excellentiam banalem sonans, ac inviatum, et de dato 30 mensis septembris Vienna Austriae emanatum rescriptum, quo mediate non nisi

aurei Cremniczenses cum aggio 12 cruciferorum, et alii aeque caesareo-regii ordinarii aurei 9 cruciferorum auctionali praetio, alii vero per consequens etiam principum et aliorum statuum imperii aurei regulariter cusi et justi ponderis tam apud caesareo-regia publica officia et cassas cum praetio auctionali seu aggio 7 et 1/2 cruciferorum acceptentur, et inde iterum errogentur, praecipitur. Quod benignum suae caesareo-regiae olim majestatis benignissimum rescriptum quemadmodum mox post sui perceptationem publicatum, per totum regnum fuit, ita et hoc facto publicatur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 7, pag. 121).

55.

27. travnja 1745.

Hrvatski sabor u Zagrebu o zabrani unosa groša, nazvanih rešetarima i paličarima.

Articulus vigesimus quartus.

De cursu monetae Bavaricae et grossorum Luciorum sublatione, ac ejusdem ad regnum importationis prohibitione Notitia publica evictum siquidem esset, contra expressum benignum mandatum regium et publicam dominorum statuum et ordinum dispositionem inhibitionemque, monetam Bavaricam, signanter grossos, ita et alios Lucios grossos, vulgariter ressetari et palichari dictos, in regnum hocce per nonnullos notanter (uti fidedigne refertur) quendam Ratko et Ioannem lanionem Zagrabiensem in regnum hocce inductam et importatos haberi. Ob hoc status et ordines mentionati benigni mandati regii debitam habentes reflexionem, ad praecavandas etiam ulterioris miserae plebis defraudationes ultro concludunt et ulteriorum memoratae monetae amodo et imposterum importationem in majori quantitate sub indispensabili capitis ammissione, in minori vero poena dupla illatae pecuniae inhibent. Exportatione actualiter in regno existentes ejusdem monetae talem habentibus, usque ad festum S. Stephani regis Hungariae et nec ultro admissa. Contra annotatos vero Ratko et Ioannem lanionem Zagrabiensem, aliosque similiter hicce Zagrabiae coram domino Judlium Kraiachich, alibi vero per processuales inquirendum et legaliter procedendum stutuitur, reique et nocentes adinventi in poena refusionis proximis et publico illorum idcirco damnorum convincendi determinantur: ac denique ultra in cursum supramentionatae poenae tricesimatores aliique quicunque apud quemcunque, post antefatum festum S. Stephani terminum, imo occasione importationis et antea praemissarum monetarum refererint, talem libere confiscandi, accipiendi et in usus suos licite convertendi haberunt facultatem. Quae articulis dominorum statuum et ordinum dispositio cathedaliter quo citius publicanda veniet.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 8, pag. 35).

56. *24. listopada 1746.*

Hrvatski sabor u Zagrebu potvrđuje zabranu uvoza nevaljanih groša.

Articulus duodecimus

De grossis Luciis tollendis.

Ut grossi Lucii juxta factam jam articularem dispositionem ultro cursum suum non habeant, statuitur. In Andream porro Ratko et Petrum Juratovich, veluti huiusmodi monetae inductores, per eorundem jurisdictionis in praesentia fidedignitatis comitatensis serio et pro demerito animadvertentum decernitur. Ne autem huiusmodi moneta in vicinis Varasdien. et Carlostadien. generalatibus cursum habeat et abinde in regnum infferatur, pro series ad dictos generalatus extradandis mandatis suae majestati sacratissimae humillime supplicandum veniet.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 8, pag. 112).

57. *24. listopada 1746.*

Hrvatski sabor u Zagrebu objavljuje tečaj zlatnika.

Articulus decimus tertius

Patentes de cursu monetae publicantur.

(Sabor objavljuje kralj. otpis od 7. srpnja 1746.).

(Prothocollum congreg. gen. vol. 8, pag. 112).

58. *5. ožujka 1749.*

Hrvatski sabor u Zagrebu donosi odluku s obzirom na sve veći optjecaj zabranjenih groša.

Articulus XXXIII

De grossis Luciis.

Siquidem tanta grossorum Luciorum quantitas in regnum illata, et per commutationem pro iisdem bonae et currentis monetae ejusdem summa, et usque adeo magna in regna haecce raritas inducta haberetur, ut vix alicubi una aut alia currentis suae majestatis sacratissimae monetae species conspiciatur. Iidem porro grossi Lucii non nisi in duobus cruciferis cursum suum in vicino ducatu Carnioliae habere referantur, sed neque in vicino aeque ducatu Styriae Graecii a mercatoribus harum partium pro coemendis mercibus acceptarentur. Proinde suae majestati sacratissimae humillime supplicandum veniet, ut sive tandem praefatorum grossorum Luciorum cursum in regno hocce et vicinis eidem Varasdiensi et Carlostadiensi generalatibus totaliter prohibere et in tricesimis aliisque locis eorundem contrabandum et confiscationem admittere, sive vero praetium et valorem eorundem ad cruciferos duos reducere, ac demum, si ex altissimis sibi cognitis rationibus neutrum horum placeret, eorundem grossorum cursum et acceptationem in vicinis Styriae, Carnioliae et Carinthiae, aliisque provinciis et regnis suis benignissime demandare dignaretur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 8, pag. 308).

59.

15. rujna 1749.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuju o zabrani optjecaja loših groša.

Articulus sextus.

Grossorum Luciorum, Bavaricorum et aliarum probihitarum monetarum cursus impediendus statuitur.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 8, pag. 336).

60.

7. rujna 1750.

Hrvatski sabor u Zagrebu odlučuje u istom predmetu.

Budući da bavarski groši čine najveći dio novca u optjecaju, sabor moli kralja, da odredi njihovu zamjenu u tridesetnicama i solanama uz tečaj od 3 krajcara, kako narod ne bi štetovao.

(Prothocollum congreg. gen. vol. 8, pag. 481).

Prilog 2.

NEKOLIKO VAŽNIJIH KRALJEVSKIH I BANSKIH OTPISA U NOVČANIM PITANJIMA HRVATSKE

61.

26. svibnja 1693.

Kralj Leopold određuje valvaciju kovanog novca.

(Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 1.).

Leopoldus ....

(naslov izostavljen)

Ex demissa Camerae nostrae aulicae relatione denuo benigne informamur complures in diversis Regni hujus nostri comitatibus, ac ne fors hoc vero quoque Varasdinense se regiis mandatis et patentibus nostris quod auctam ad extrinsecum valorem monetam nostram caesareo regiam, ita videlicet ut ducatus aureus pro quatuor florenis Rhenenses, thalerus autem pro duobus florenis, pecuniae vero quinque grossorum seu quinarii pro septemdecim et duorum grossorum sive duplices grossi nostri pro septem cruciferis acceptentur, necdum obsequenter accommodare, exinde denique mediocres in mutuo commerciorum cursu videri obstaculum, quod denarii Hungaricales in superioribus regni Hungariae partibus sex, in inferioribus vero quinque pro grosso computentur. Pro quo obstaculo tollendo et amovendo necessarium videbatur, imo jam actu etiam officialibus officinae nostrae monetariae Cremniczensis demandatum esset et commissum, ut loco nummorum Hungaricalium duarios et grossos juxta ligam Lipsicam

ibidem posthac cudere debeat. Quorum duariorum numero sex pro grosso per totum regnum aequali cursu passim errogari valeant.

Ne itaque posthac tam in una quam in alia praemissarum dispositionum nostrarum quaepiam renitentia aut morositas inter fideles nostros subditos pacto quolibet ulterius vigere et continuari consequenterque praeattactus mutuus commerciorum cursus turbari queat ac impediri, vos eapropter vigore praesentium serio adhortandos et commonendos, immo firmiter etiam vobis committendum esse duximus, quatenus quivis benignissimus in attacta re monetaria ... praenotati augmenti et quantitatis dispositionibus nostris vosmet per omnia accommodare ... debeatis et teneanimi. Secus nullatenus facturi ... Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die vigesima sexta mens. Maij anno millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio.

Leopoldus.

62.

18. rujna 1693.

Kraljevska odredba u istom predmetu.
(Acta congreg. gen. fasc. 2, No 39–1693.).

Leopoldus (naslov izostavljen)

Quandoquidem ea esset benigna et seria mens et voluntas nostra, quatenus pro mutuis commerciis et correspondentiis per haereditaria Regna et provincias nostras rite observandis moneta in aequali valore acceptetur, suum cursum habeat. Quemadmodum hic in Archiducatu nostro Austriae aliisque vicinis provinciis, ita et per ambitum regnorum Hungariae, Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae nostro pariter haereditariorum Imperiales justi ponderis Talleri ad extrinsecum valorem adauctum pro duobus florenis Rhenensibus passim errogentur, et acceptentur, sicque maedii, sive dimidiati in floreno, et quartales omnino talleri, in medio floreno proportionate in commercio currant. Qui quidem quartales, cum sint imperialis monetae, sub imagine nostra et aquila cum addita bina quoque virginis effigie modica in officinis monetariis memorati Regni nostri Hungariae defacto cuduntur. Quinarii vero grossi salva priori intrinseca eorundem bonitate sub ejusdem Sacratissimae Matris Virginis, et nostra Effigiebus, ut antehac cusi cum reliquis in provinciis nostris aliis haereditariis pariter cusis, imposterum ad sex grossos extendantur. Loco denariorum autem Hungaricalium, quorum in Hungaria inferiori quinque, in superioribus vero praescripti regni nostri partibus sex pro grosso dari solebant, posthac duarii, seu medii cruciferi sex pro grosso communis valentes efficiantur, similiterque cudantur, et acceptentur.

Idcirco vobis tenore praesertium id ipsum benigne intimantes, firmiter ac serio committimus et mandamus, quatenus habita earundem notitia, praespecificatos integros, medios, et quartales talleros, quinquenarios, item grossos et recenter cusos duarios, sive medios cruciferos valore praedeclarato sicut et antecedenter cusos denarios hungaricales,

pariformiter sex pro uno grosso passim (prout in aliis comitatibus et per totum Regnum taliter acceptandi demandati sunt) inter se acceptare et errogare acceptarique et errogari currare noveritis, debeatisque et teneanimi. Secus non facturi. Vobis de caetero gratia nostra caesarea et regia propensi manente. Datum in castro nostro Ebersdorff, die decima octava mensis Septembris Anno Domini millesimo secentesimo nonagesimo tertio.

Leopoldus.

63.

29. listopada 1693.

Kraljevski otpis u predmetu devalvacije guldinera upućen hrvatskom saboru.

(Acta congreg. gen. fasc. 2, No 40, a. 1693.).

Leopoldus ... (naslov ispušten)

Quavis nunnulli fideles nostri pro devalvatione monetae florenariae in isto quoque Regno nostro Hungariae ad instar reliquarum provinciarum nostrarum haereditarium promulganda apud Majestatem nostram humilime institissent et supplicassent; nihilominus ex certis considerationibus pro moderno rerum statu, eandem devalvationem hic et nunc adhuc in suspenso relinquendam et differendam, ex eoque in integro valore extrinseco, militi quoque ad recipiendam in eodem integro valore intrinseco eandem moneta, vicissimum obstricto donec malo, de quo universi in ditionibus haereditariis conqueruntur commune remedium adhibeatur, acceptandam benigne resolvimus.

Ea propter fidelitatibus vestris id ipsum ad notitiam benigne dantes eisdem clementer committimus et mandamus, quatenus praenotatam monetam florenariam in integro, ut praemissum est valore extrinseco, sexaginta cruciferorum, sive viginti grossorum hactenus usitato, absque ulla difficultate ad alteriorem benignam dispositionem imposterum quoque acceptare et passim errogare velitis debeatisque et teneanimi. Secus non facturi.

Datum in civitate nostra Vienna Austriae, mensis Octobris, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio.

Leopoldus.

64.

18. siječnja 1694.

Kraljevska odredba o izvršenju novih tečaja novaca.

(Acta congreg. gen. fasc. 2, No 2–1694.).

Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator, semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque & Rex.

Reverendi, honorabiles, spectabiles et magnifici, egregii et nobiles, nec non prudentes, ac circumspecti, fideles nobis dilecti. Quamvis superioribus his non ita pridem praeteritis temporibus, occasione accep-

tandae in extrinseco valore moneta nostra, certis, rationabilibusque de causis benignam fecissemus dispositionem, eandemque universis fidelibus statibus et ordinibus nostris prout et vobis clementer intimari fecissemus: Ex demissa nihilominus nonnullorum nostrorum informatione, displicenter sane intelleximus quod in diversis istorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Regnorum nostrorum locis et districtibus praeatacto serio mandato benignaque dispositione nostris complure contumaciter contravenire, neque se se iisdem accomodare dignoscerentur.

Cum autem ea esset benigne et seria, determinataque voluntas nostra, quatenus pro mutuis comerciis et correspondentiis per haereditaria Regna et Provincias nostras rite observandis, moneta nostra caesareo-regia in aequali ubique valore acceptetur, suumque cursum habeat. Ita ut Imperiales Talleri ad extrinsecum valorem adaucti in florenis Rhenensibus duobus, dimidii vero in uno, ac quadrantes in medio floreno pariter Rhenensi ubique sine difficultate acceptentur, quinarii vero antehac in quinque grossis currentes pariter in extrinseco valore adaucti, omnes quidem ad effigiem nostram in Regno nostro Hungariae, ac aliis haereditariis provinciis cusi iam ad sex grossos, seu octodecim cruciferos extensi, in totidem grossis seu cruciferis. Duplices vero grossi antehac sex cruciferos constituentes pariter in nostris Regnis et provinciis cusi posthac in septem cruciferis sine omni quaestione et differentia acceptentur.

Idcirco vobis tenore praesentium id ipsum benigne intimantes, ex superabundanti etiam firmiter ac serio committimus, et mandamus, quatenus antellata hac clementi dispositione et resolutione nostra, ad evitandas etiam confusiones attactam monetam nostram modo praemisso adauctam (quam ex annexis impressis variis eiusdem effigiebus uberius cognoscetis) in valore praedeclarato per nos clementer ordinato, prout in reliquis omnibus haereditariis regnis et provinciis nostris acceptaretur, inter Vosmet etiam recipere et errogare, acceptarique et errogari facere debeatis et teneanimi, sub indignatione et disgratia nostra caesareo-regia per contravenientes incurrenda. Secus non facturi. Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die decima octava mensis Januarii, anno Domini millesimo sex centesimo nonagesimo quarto.

Leopoldus.

65.

16. listopada 1694.

Kraljevski otpis hrvatskom saboru o devalvaciji guldinera.
(Acta congreg. gen. fasc. 2, No 7–1694.).

Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae &c Rex

... Demissis iisque iteratis fidelium nostrorum Statuum et Ordinum Regni nostri Hungariae ratione monetae florenariae per dictum quoque Regnum nostrum Hungariae, in eo, quo in reliquis Regnis et Provinciis nostris haereditariis usuaretur valore nimirum aequaliter acceptandae

et errogandae instantiis et gravaminibus Majestati nostrae humilime propositis, per nosque benigne consideratis. Ad praecavendas ulteriores eatenus confusiones et fidelium Regnicolarum nostrorum damna, proptereaque lamentationes, nec non commodius servanda cum iisdem vicinis provinciis nostris commercia clementer resolvimus: Praementionatam monetam florenariam in aliis provinciis nostris devalvatam, ad diem duntaxat primam affuturi mensis Decembris anni nunc labentis in moderno valore acceptandam et errogandam, ex post vero ad aequalem cum attactis provinciis nostris haereditariis valorem septemdecim nimirum cum dimidio grossos constituentem reducendam. Salva tamen militiae nostrae in praedicto regno nostro Hungariae hybernature, quo ad portiones militares pro mense etiam novembri proxime venturo, in valore devalvato fienda solutione.

Quocirca vobis serio precipientes benigne committimus et mandamus, quatenus vos quoque in istis Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae Regnis nostris praedeclarate benigne resolutionis et ordinationis nostrae Vos' met (?) accommodare et conformare eademque non expectata Generali Congregatione Vestra per currentales saltem, ob brevietatem temporis, et militiae nostrae ad quarteria immimentem adventum in medio vestri statim et sine mora publicare noveritis, debeatisque et teneanimi. Neque secus feceritis. Gratia in reliquo Caesareo Regia nostra vobis benigne propensi manente, DATUM in civitate nostra Vienna Austriae, die decima sexta, mensis Octobris ANNO Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto.

Leopoldus.

66.

22. studenog 1697.

Kraljevski otpis hrv. saboru o kovanju «cvajara«.

(Acta congreg. gen. fasc. 2, No 38–1697.).

Leopoldus (naslov izostavljen)

Quominus anno adhuc millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio jam praeterito, id per nos benigne resolutum, et haud dubio intimatum etiam et publicatum extitisset, quatenus denarii Hungarici, sive medii cruciferi sex pro grosso computandi, ubique per Regnum errogentur et acceptentur, prouti et in officina monetaria Cremniczensi taliter aeque cuderentur et ....., nihilominus praemissa benigna resolutione nostra jam apud nonnullos obliterata complures in superioribus praesertim Regni nostri Hungariae partibus eiusmodi denariorum quantitatem sex ..... pro grosso conquirentur cum singulari solutio sibi comparare et ..... usura totius quotius viginta per centum ascendentur, ad inferios Regni partes (ubi pro solis quinque nummis unum grossum cum injusto foenore recipere solerent) ... saepe vicibus cum parata pecunia commercium ... dolose commiterentur, unde manifestum praenotatis partibus Regni superioribus praejudicium ac detrimentum et frequentissimae inter militum et plebem contraversios, aliasque mala causarentur.

Quocirca nos iisdem malis ulterius etiam clementer occurrere volentes et consequenter ad eadem tollenda et limitanda, antelata priori benigne resolutioni nostrae inhaerentes, omnino volumus et per vos quoque exacte observari praecipimus, quatenus tam in superioribus, quam in inferioribus dicti Regni nostri Hungariae partibus sub poena confiscationis ... sive facto contrario illico incurrenda, sex utrobique denarii pro grosso posthac aequaliter (uti decisum est) acceptentur et errogentur, quia nostra benigna resolutione nostra in gremio hujus quoque comitatus vestri suo modo publicata, quemadmodum vos debitum eidem modum gesturis non dubitam, ita vobis regia benigne propositi mansimus. Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die vigesima secunda, mensis novembris, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo.

67.

22. siječnja 1700.

Kraljevski otpis hrv. saboru o nedozvoljenoj trgovini sa florenima i njihovu izvozu u turske krajeve.

(Acta congreg. gen. fasc. 3, No 11–1700.).

Leopoldus (naslov ispušten).

Ex relatione Camerae nostrae Aulicae benigne innotuit Majestati nostrae Rascianos quosdam esse, qui illos in notabili quantitate hinc inde in Regnis nostris Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae adhuc restantes florenarios sive guldineros, aut uti vocant Sibnschilingos cum illicita cumulatim permutatione varie congerant, et in Turcicam exportant ditionem. Quia vero id tam regalis nostri juri monetali praejudicium, quam etiam regnicolarum grave damnum vergeret, contraque leges et constitutiones Regni sit:

Eapropter vobis harum serie benigne praecipiendum commissimus et mandamus, quatenus illicitam hanc congessionem et distractionem florenariorum sub poena in legibus et constitutionibus regni superinde expressa, in iisdem Regnis nostris serio inhibere, simulque incolis et inhabitatoribus praementionatorum regnum nostrorum more solito publicari facere velitis et debeatis, ut si qui essent, qui sive dictos florenarios permutandos, sive aliud argentum divendendum haberent, illud aut huc Viennam aut Cremniczensium, Cassoviam, Nagy-Banyam, ad domos nempe nostras monetarias, aut Budam, ad ibidem constitutum probatorem monetarum vulgo Landprobierer dictum transmittere studeant, recepturi ab iisdem paratam debiti aut justi pretii exolutionem, in qua alias ab usurariis Rascianos vel Hebraeis communiter et enormiter laesi solerent ... Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die vigesima secunda mensis Januarii, anno millesimo septingentesimo.

Leopoldus.

68.

30. srpnja 1731.

Kralj Karlo VI. poziva hrv. sabor, da zabrani optjecaj dubrovačkog dinarića na području Hrvatske.

(Acta congreg. gen. a. 1731. No 23.).

Carolus VI. ...

Reverendi, Honorabiles, Spectabiles ac Magnifici, magnifici item egregii et nobiles, nec non prudentes ac circumspecti fideles nobis dilecti. Ex demissa camerae nostrae aulicae representatione intelleximus, quod in hocce regno nostro Croatiae, certa moneta Ragusana dinarith vel poltura dicta invaluerit, cujus valore intrinseco examinato compertum est, in florenis centum respectu bonitatis requisitae, deperdi florenos quadraginta, crucigeros quadraginta. Cum autem ejusmodi depravata et publico nociva moneta, in ditionibus nostris caesareo regiis tolerari nequeat:

Eapropter fidelitatibus vestris hisce benigne committimus et mandamus, quatenus in praenotatis regnis nostris Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae memoratae monetae Ragusanae cursum et valorem per publicationem interdicere noverint. Quibus in reliquo gratia et clementia nostra caesareo-regia benigne propensi manemus.

Datum in Archiducali civitate nostra Vienna Austriae, die trigesima mensis Julii, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo primo.

(Tiskom J. Nagy u Vjesniku Drž. arhiva, godina 9–10, str. 170.).

69.

17. srpnja 1733.

Kralj Karlo VI. prigovara hrv. saboru, da se na području Hrvatske ne održava odredeni tečaj novca i da je dubrovački dinarić još u optjecaju.

(Acta congreg. gen. a. 1733. No 54.).

Carolus VI. ... (caeteris exmissis).

... Ex demissa camerae nostrae aulicae representatione uberius percepimus, quod etiam in districtu juridictionis Banalis moneta Ragusana dinarith vocata, quae adeo est defectuosa, ut in singulis 100 florenis 22 floreni 37 cruciferi $^{4}/_{7}$ denarii desint, ad praesens nimium invaluerit. Septendecenarii autem et septenarii in modofato valore non acceptentur. Aureos demum nostros et Hollandicos vix aliquis in florenis 4 et 9 cruciferis acceptare velit, ubi tamen aureis cichini vocatis, cursus in 4 florenis et 24 subinde vero 30 cruciferis admitteretur.

Quantum ad praeexpositam Ragusanam monetam habita benigna reflexione ad ea, quae fidelitates vestrae ex generale congregatione sua die 24. septembris anno 1731 Varasdini celebrata eo in passu nobis demisse perscripserunt, de alia sufficiente minuta moneta quotidianis usibus deserviente, pro districtu jurisdictionis Banalis clementer omnino providere cupimus, dummodo fidelitates vestrae specifice proxime declarent, qua summa pro istiusmodi surrogato et de quali minutione moneta opus habeant et talem erga dinumerationem alterius bonae monetae sibi pro quotidianis usibus administrati cupiant. Qua specifica declaratione

accepta, camera nostra aulica eas factura est dispositiones, ut talismodi surrogatum fidelitatibus vestris effective etiam administretur. Hoc vero obtento, ulterior cursus praefatae defectuosae Ragusanae monetae intra terminos jurisdictionis Banalis nullatenus erit admittendus.

Septenarios et septendecenarios, quod respicit, eatenus provocamus nos nuper idcirco expeditum rescriptum et benigne volumus, ut utraque haec monetae species eum, unde nomen habeat, valorem etiam in districtu jurisdictionis Banalis habeat, et respective in 17 ac 7 cruciferis ubivis locorum acceptetur.

Circa aureos demum decrevimus, ut veluti in aliis ditionibus nostris, nostri et alii communes aurei justi tamen ponderis, in 4 florenis et 9 cruciferis, ita etiam cichini vocati aurei non in majori valore ac pretio intra limites jurisdictionis Banalis acceptari debeant.

Caeterum contextu etiam articuli 68 anni 1723 decreto existente eo, ut ubivis locorum ad unum florenum, centum et ad unum grossum quinque denarii computentur, fidelitatibus vestris clementer hisce committendum esse duximus, ut occasione primitus afuturae generalis earundem congregationis non solum hoc, ut amodo deinceps in districtu quoque jurisdictionis Banalis ad unum quidem grossum quinque, et ad unum florenum centum denarii computentur, verum etiam praenotati aurei prouti et septendecenarii et septenarii in praemissis declaratum cursum habeant, et in illo ubivis locorum citra renitentiam quampiam acceptentur rite et debite in efectum deducere, desuperque majestatem nostram genuine informare, pro surrogato autem praeexpositae defectuosae Ragusanae monetae, cujus species quam summam habere cupiant, specifice nobis perscribere noverint et non intermittant ...

Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die decima septima mensis julii, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo tertio.

Na izvorniku zabilježba: »17. julii 1733 Ragusea moneta Dinarich dicta ob deffectum in 100 florenis 22 floreni 37 cruciferi interdictus cursus, mariani et septenarii in hoc cursu, aurei Holandici et czekini in fl. 4 et cr. 9 relinquntur.

Varasdini die 14 augusti 1733 sub decursu generalis congregationis Regni praesens benignum rescriptum regium publici perlectum est«.

(Tiskom J. Nagy u Vjesniku Drž. arhiva g. 9–10, str. 171–172.).

70.

29. travnja 1740.

Kraljevski otpis u predmetu novčanih tečaja, osobito tečaja zlatnika.

(Acta congreg. gen. fasc. 17, a. 1740. No 16.).

Carolus VI. ... (caeteris exmissis).

... resolvimus: ne sive nostra propria sive vero quaevis alia extera modaequati ponderis moneta aurea, prout et ea quae pro more gentis Doppia et Lovis dor appelatur, quaeve in sua recta sphera debito pondere caret ... acceptetur et extradetur. Ne attamen hujusmodi defectuosae monetae actualibus proprietariis sive possessoribus totius auctionalis pretii sive

aggio ammissio et perditio tanto per sensibilis et damnosae reddatur, officialibus rei nostrae monetariae benigni committi et mandari jussimus, monetam quae ad eos cambij causa allata fuerit, sive illa ordinaria sit, sive species praememoratarum doppiarum et Lovis dor, erga defalcationem 4 cruciferorum pro singulo deficiente grano cum aggio attamen sive praetio auctionali trium cruciferorum pro singula species in individuo praestando in forma cambii acceptent ...«; »... ut nostri quidem justi ponderis Cremnicenses pretium auctionale sive aggio 12 cruciferorum, alij vero nostri ordinarii aurei, una cum omnium Romani Imperii electorum Principum et aliorum statuum, ad legem imperii regulariter cusi, et justi ponderis aurei ... cum aggio novem cruciferorum acceptentur. Hollandici attamen et quivis alii, esto justi ponderis aurei ... cum aggio septem et medii cruciferorum, doppia autem et Lovis dor aeque justi ponderis duodecim cruciferorum acceptentur«.

71. *28. travnja 1747.*

Otpis ugarskoga kraljevskog namjesničkog vijeća, upućen požeškoj županiji o tečaju nekojih vrsta zlatnika.

(Acta comit. Posegani fasc. 4, a. 1747. No 10.).

Multifariis iisque reiteratis Regnicolarum lamentis post interventam anno abhinc praeterico benignarum patentalium caesareo-regium in re monetaria emanatarum publicationem enatis sacratissimae suae caesareo-regiae majestati humillime remonstratis altefata sua majestas caesareo-regia clementer permota, pro conservatione fidelium subditorum et ditionum suarum sequentem noviter rursus in re monetaria benignam resolutionem usque ulteriorem clementem dispositionem duraturam provisorie elargita est: Ut imperiales Gallici antiqui vulgo Luis Blancs dicti in duobus florenis, medii vero seu florenarii in uno floreno, et quadrantes sive medii florenarii in 30 cruciferis; praeterea aurei in imperio Romano, seu extra illud cusi uti et Hollandici, qui justam imperialem ligam et pondus debitum habent, in 4 florenis et 7 ac medio cruciferorum, aurei vero caesarei, regii item et praedecessorum quoque regum ob differentiam valoris intrinseci loco 4 florenorum et 9 cruciferorum, imposterum in 4 florenis et 10 cruciferis, Florentini porro aurei Gigliati dicti et Veneti zechini in 4 florenis et 12 cruciferis, prouti aurei regii Cremniczienses non apud caesareo-regias et alias publicas cassas, verum etiam in publico in praestandis solutionibus deinceps erogentur, et taliter etiam ubique in Regnis et ditionibus caesareo-regiis acceptentur. In reliquo autem benigne patentales caesareoregiae in praefata re monetaria sub 26. maij anni praeteriti 1746. emanatae et sub 10. junii publicatae, tam videlicet quoad alias monetarum species, quam etiam in residuis suis punctis inalterabiliter observentur, et per illos, quibus incumbet, omni studio et summo cum rigore manuteneantur ...«.

(caeteris emissis)

Datum ex Consilio Regio Locumtenentiale Posonii, die vigesima octava, aprilis, anni millesimo, septingentesimo, quadragesimo septimo celebrato.

72.

16. travnja 1761.

Banski otpis, kojim se objavljuje izvršenje zabrane upotrebe sitnoga srebrenog novca.

(Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 3, a. 1761. No 18.).

Quando quidem sacratissima caesareo-regia et apostolica Majestas, ad penitus eradicandam extranearum minoris monetae specierum in haereditarias provincias contra eatenus repetitis etiam vicibus quam severissime factas inhibitiones, cum sensibili tam suo, quam et subditorum suorum practicatam inductionem cursum minutioris monetae vulgo Schied-Müntz dictae ex puro cupro cusae in aliis regiis provinciis per benignas patentales litteras in anno adhuc superiori emanatas, sua via publicari jam fecisset, hujus vero publicato in antelato regno Hungariae partibusque eidem adnexis peragenda in praesentiarum usque fine ex illo ut interea proportionata earum quantitas procurari valeat in suspenso reliqui debuerit. Ex quo porro in domibus suae Majestatis sacrat. monetariis omnis conatus et industria adhiberetur, ut ejusmodi minutiores monetae cupreae in cruciferis, grossulis Moravicis, Groschel dictis vigore art. 1741 etiam in regnum Hungariae cursum habentibus, mediis item et quadrantibus cruciferis nec non denariis Hungaricis quorum quinque unum grossum efficiunt, ex puro cupro cudendis sufficiens quantitas propediem in promptu per praedeclaratae monetae ex haereditariis suae Majestatis sacr. provinciis germanicis in Hungariam inducendae acceptationem, commune quoque commercium amplius turbetur.

Hinc praetit. D. Vestris penes ejusmodi patentaliam litterarum in quinque typo mandatis exemplaribus transmissionem de benigno jussu regio praesentibus intimandum esse duxi ... (i t. d. dalje nevažno izostavljeno).

Varasdini 16ª aprilis 1761.

73.

1762. – 1763.

Odredbe upućene godine 1762. požeškoj županiji obzirom na optjecaj dubrovačkih dinara ili poltura.

(Acta comit. Posegani fasc. 5, a. 1763. No 1.).

I.

Odredba kraljice Marije Terezije od 28. rujna 1762.

Ich communiciere ihnen den anligenden Vortrag, und da die Ursachen, warum frembde Schied-Müntzen, obwohlen sehr schlecht und in weniger ..., in meinen Kroatischen Landen coursiren, und die ... Müntzen in Hungarn einen Cours nicht nehmen wollen, darinnen bestehen, dass eines Theils nicht genügliche eigene Schied-Müntzen in diesen Landen existiren, und andern Theils, weillen die ... Müntzen auf teutsche Lander

übliche Müntzen ausdränget werden. Es ist dahero, wie ich bereits auf das Prothocoll von 18tem und 21tem Octobris dieses laufenden Jahres ad numerum 8vum anbefoheln habe, eine genügende Menge von Hungar. Land-Müntzen zu schlagen, und damit die Kroatischen Lande, wie auch die Generalate zu versehen, worauf dann und wann schohn einmahl deschehen, die frembde Schied-Müntzen zu verrufen, die einige legirte aber, wann schohn in Cassen einflüssen nicht mehr auszugeben, sondern zur Einschmeltzung einzusenden ...

(ostalo ispušteno)

Maria Theresia mp. An Graffen Herberstein
Dto 28a septembris 1762.

II.

Intimat kralj. cesar. dvorske komore u Beču upućen 1. prosinca 1762. ugarskoj dvor. komori zbog provedbe prednje naredbe.

Inclytae Cancellariae Regio-Hungaricae peramice intimandum: Sacram Cesareo-Regiam Apostolicam Majestatem propositionem intuitu currentis in valore unius polturae per Regnum Croatiae Ragusanae monetae denyar dictae, sibi per generalem Cassae directorem factam, penes isthic advolutum benignum manuscriptum Camerae huic Caesareo-regiae Aulicae clementer communicasse, preceptisseque: ut idem praelibatae quoque Inclytae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae, quantum ad Regnum Hungariae intimetur.

In cujus benigne commissionis effectum, ea cum ulteriori notificatione amice intimari, in diversis caesareo-regiis monetariis officinis adhuc mense septembris ab hinc dispositum esse: ut non modo ad introducendum monetae cupreae cursum, verum etiam inferendae cassis minoris argenteae species Legirte-Schid-Müntz dictae, pro cuprea aequalis sortis permutari valeant, in sufficienti quantitate cruciferi, Gröschl, denarii et pfenig cudantur, prout etiam de fabricandis polturis disponitur. Penes quorum significationem in reliquo ad exibendum quaevis grati officii studia promta et parata manet.

III.

Intimat Kralj. ugar. namjesničkog vijeća od 14. prosinca 1763. upućen u istom predmetu Požeškoj županiji

Sua Sacra regia et apostolica Majestas, qualemnam intuitu currentis in valore unius polturae per regnum Croatiae Regusanae monetae denyar dictae, benignam resolutionem regiam impertiri dignata fuerit, qualiterve jam exacto mense septembri sua via dispositum sit, ut non modo ad introducendum monetae cupreae cursum, verum etiam, quo inferendae cassis minoris argenteae monetae species Legierte Schied-Müntz dictae, pro cupreae aequalis sortis permutari valeant, in sufficienti quantitate cruciferi, groschl, denarii, et pfening cudantur, ipsaeve polturae effa-

bricentur, ex copialiter adjacente Cammerae Caesareo-regiae aulicae ad Cancellariamque regiam Hungarico-aulicam data insisuatione, ejusque allegato, uberius percepturae sunt praefatae dominationes vestrae de benigno jussu Regio finem in eum transmittit Consilium hoc locumtenentiale Regium: quatenus eandem in gremio sibi publicari noverit: ut ubi praeattactae minoris species monetae cusae et in commercium publicum deductae fuerint, circa earum acceptationen nulla omnino sub gravi animadversione ponatur difficultas. Datum ex Consilio Regio Locumtenentiale, Posonii, die decima quarta mensis Decembris anno millesimo, septingentesimo sexagesimo tertio celebrato.

74.

26. listopada 1762.

Banski otpis o zamjeni sitnog srebrenog novca.

(Acta congreg. comit. Varasdien. fasc. 2, a. 1762, No 3.).

(Naslov ispušten).

Qualenam Sacratissima sua caesarea regia et apostolica Majestas intuitu currentis valore unius polturae per Regnum Croatiae Ragusinae monetae Denyar dictae benignam ordinationem regiam impertiri dignata sit, qualiter ex acto jam mense septembis sua via dispositum habeatur, ut non modo ad introducendum monetae cupreae cursum inferendae cassis minoris argenteae monetae species legirte Schied-Müntz dictae pro cuprea aequalis sortis permutari valeant, in sufficienti qualitate cruciferi, Groschl, denarii, et Pfenig cudantur, ipsaeque polturae effabricentur, ex adnexis copiis uberius informabuntur Praett. D. Vestrae.

(Caeteris exmissis).

Varasdini 26. X. 1762.

75.

6. travnja 1767.

Banski otpis o kovu novih forintača i dvoforintača.

(Acta congreg. comit. Varasdin. fasc. 4, a. 1767. No. 10.).

»Quandoquidem sua Caesareo Regia ac apostolica Majestas ad impendi cudam multum jam invalescentem solidae monetae argentae cum propria et augustissimi imperatoris effigie atque insigni duplicis aquilae Cremniczi hactenus excusa bis florenariorum utpote et florenariorum e Regno eductionem clementer resolvere dignata fuisset, ut consveta hactenus in officio monetario Cremniczensi sub praescripta effigie bis florenariorum et florenariorum excusio plene sistatur, et in locum hujus effigie sedentis Deiparae Virginis et Regni sui Hungariae insignium pro futuro cundantur, valor nihilominus intrinsecus plene retineatur«.

(caeteris exmissis).

Varasdini, die 6ta aprilis, anno 1767.

76.

2. svibnja 1775.

Intimat kraljevskog vijeća za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju o zabrani računanja na ugarske florene i na ostali računski novac.

(Arhivum civ. Varasd. fasc. a. 1775.).

Quoniam in comperto sit, quod non obstante et in ipsa regni lege fundata dispositione, quemadmodum in regno Hungariae cumprimis autem in circulis Cis- et Trans Tybiscanis varias denominationis, utpote Kurta et Vonás, nec non Hungaricorum florenorum usus, ita etiam in his regni ejusdem adnexis partibus circa monetas nonnulli absus vigeant. Jam vero ut difformitas solutionis cum ejusmodi diversa denominatione florenorum practicari solitae, caeteroquin in idea potius duntaxat subsisteret, in re ipsa autem ad unum idemque recideret, attamen plenam et adaequatam in acceptatione et denominatione monetarum uniformitatem sequi et observari, vel id commendaret, quod haec omnem calculum et manipulationem pecuniarium facilitare, ipsiusque commercii ac omnis negotiationis modalitatem securiorem reddere valeat.

Hinc ita benigne jubente sua sacratissima majestate consilium hoc regium civico huic magistratui intimandum habet, ut intra limites jurisdictionis suae disponat, quo ex nunc omnis ejusmodi idealium monetarum difformitas pro futuro ex integro abrogetur, et sic ad sensum etiam regni legum ubique locorum in denominatione et calculo, cursuque monetarum uniformitas observetur, adeoque idea et nomenclatio praedenominatorum florenorum ac alterum etiam cujuscunque monetae per legem et universalem in haereditariis suae majestatis sacratissimae ditionibus usum haud stabilitae de plano et simplici aboleatur, per consequens in omni commercio, negotiationibus et super his ineundo calculo ubivis locorum ad unum florenum 100, ad unum grossum 5 denarii computentur ...

(caeteris exmissis).

Datum ex Consilio in Regnis Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Regio, Varasdiensi, die secunda mensis Maji anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo quinto cellebrato.

Benevoli

Alexander Michael l. b. Malenich m. p.

(Treba usporediti i Prothocollum magistratuale civ. Varasd. a. 1775/76, pag. 24, u kojem je sadržan proglas toga intimata).

TUMAČ NAZIVA I VRIJEDNOSTI POJEDINIH VRSTA NOVACA

Ovaj je tumač sastavljen na temelju izvora, koji su navedeni u »Bilješkama«, pa se oni ovdje ne ponavljaju. Izuzetno su u tumač uvrštene nekoje vrste novaca, kojih nema u »Bilješkama«, ali je uz te vrste naveden i izvor, odakle su o njima crpljeni podaci.

AUREUS – općenito zlatnik.

U hrv. izvorima riječ poznata od starine. Dolazi s oznakom vrste ili bez nje.

U početku XVI. stoljeća »aureus« bez pobliže oznake je još naziv za »florenus aureus« ili »florenus auri«. V. i pod »florenus«.

Zlatnici posebnom oznakom:

Aureus caesareus – cesarski zlatnik t. j. kovan u carskoj austrijskoj kovnici na području austrijskih nasljednih zemalja. Njem. »Reichs-Ducaten« ili »k. k. Ducaten«.

Vrijednost mu je:

godine	1693.:	4	florena		
„	1740.:	4	„	i 9	krajcara
„	1746.:	4	„	i 10	„
„	1779.:	4	„	i 16	„
„	1781.:	4	„	i 18	„
„	1783.:	4	„	i 20	„

Aureus caesareus duplex – veći cesarski zlatnik u dvostrukoj vrijednosti obična zlatnika.

Aureus Cremniczensis (Kremniczensis) – ugarski zlatnik, koji je tako nazvan po kovnici, koji se inače zove »aureus Hungaricalis«, a hrv. »dukat zlati« (v.).

Aureus czekinus – mletački zlatnik.

Vrijednost mu je:

Godine	1711.:	4	florena	i 5	groša
„	1731.:	4	„	i 4	„
„	1746.:	4	„	i 3	„
„	1750.:	4	„	i 4	„
„	1775.:	4	„	i 6	„

Aureus ducatus v. »ducatus aureus«.

Aureus Florentinus – toskanski zlatnik, nazvan i »gigliatus« (v.).

Aureus Gallicus – francuski zlatnik.

Od godine 1693.–1715. vrijednost mu je 4 florena.

Aureus Gallicus duplex – dvostruki francuski zlatnik.

Aureus Hollandicus – nizozemski zlatnik.

Vrijednost mu je:

Godine 1733.: 4 florena i 9 krajcara
„ 1740.–1747.: 4 florena i 7 1/2 krajcara.

Aureus triplex – trostruki zlatnik, nazvan i »Souveraind'or«.

BATZ *(Batzen, Bazen, Patz Patzen)* – vrsta groša, koji sadržava 4 krajcara ili 16 »beča«.

Rajnski floren sadržava oko polovice XVI. stoljeća 15 takvih novaca. Jedna vrsta toga novca naziva se hrv. »repar« (v.).

BEČ – sitni novac, prema lat. viennensis. Inače i »obolus« ili »filjer«.

Dolazi u izvorima od XIV. stoljeća. Od rj. osobito Belostenec, Jambrešić, Stulić, a od novijih Mažuranić.

Pogrešno mišljenje, da se izvodi od tal. riječi »bezzo« u značenju nekog određenog sitnog novca. Vjerojatnije je obratno mišljenje, da se »bezzo« izvodi od hrv. »beč«. O tom Martinori »La moneta« (Roma 1915).

Vrijednost mu je od XVI. stoljeća nepromijenjena, t. j. po 4 »beča« čine krajcar, a dosljedno tome groš od tri krajcara sadrži 12 »beča«. »Horvacki novac« ili »denarius Croaticus« broji ipak 3 ovakva »beča«, dok na ugarski denar ide tek 2 i $^{2}/_{5}$ »beča«.

»Beč« se njem. naziva i »fenig«.

BISFLORENARIUS – dvostruki floren.

Kuje se od doba Marije Terezije kao srebreni novac.

BICRUCIGER – novac u vrijednosti od 2 krajcara, nazvan i »duarius«.

CEKIN – hrv. naziv za »aureus czekinus« (v.).

Od 14. stoljeća.

Posebno se spominje:

Cekin cesarski – hrv. naziv uobičajen za »aureus caesareus«.

CZEKINUS – v. »aureus czekinus«.

CORONATUS – srebreni novac, hrv. nazvan »krunom«.

»Coronatus«, koji se oko polovice XVII. stoljeća javlja u Hrvatskoj, bit će mletačka »kruna«. Vrijednost je tom novcu 2 rajnska florena ili 120 krajcara.

V. i pod »florenus coronatus«.

CORONATUS VENETUS – mletačka kruna.

U izvorima od druge polovice XVII. stoljeća.

Monumenta Zagrab. vol. 18, pag. 241, a. 1676.

CRUCIFER (CRUCIGER, CRUCIFERARIUS) – prema njemačkom »Kreutzer«, krajcar, u današnjem govoru »novčić«.

Na području Hrvatske javlja se u doba kralja Ljudevita II.

Vrijednost mu je g. 1528. prolazno određena s $^{1}/_{80}$ ugarskog florena. Malo zatim vrijedi $^{1}/_{75}$ ugarskog florena. Taj tečaj ostaje nepromijenje u toku cijelog XVI., XVII. i XVIII. stoljeća. Kroz isto vrijeme vrijedi rajnski floren 60 krajcara.

Novac računan »ad cruciferos« predstavlja novac »po broju nemškom« ili »ad numerum Germanicum«.

CRUCIFER MEDIUS – pola krajcara t. j. novac u vrijednosti od 2 »beča« ili »feniga«, nazvan i »duarius« (v.).

CVAJER – duarius; novac u vrijednosti od 2 »beča« ili »feniga«. Proth. congreg. gen. vol. 6, pag. 302, a. 1734.
Na području Hrvatske naziva se u XVI. stoljeću »kokošica« (v.).

CZENFRUNUS – zlatni novac, prema tal. »cianfrone«.
Tečaj mu je godine 1636.: 120 denara.

DECENARIUS – njem.: »Zehner«, novac od 10 krajcara ili novčića. Protoc. congreg. gen. vol. 8. na mnogo mjesta.

DENARIUS – denar, od XVI. stoljeća hrv. nazvan »novac«.
Spominje se:

Denarius antiquus (denarius antiquae ligae) – denar staroga kova ili stari denar, koji se kuje iz slitine od 8 lota srebra na jednaku težinu bakra.

Vrijednost mu je na području Hrvatske u toku XVI. i XVII. stoljeća nepromijenjena, t. j. po 4 takva denara čine groš, a po 80 rajnski floren, odnosno po 100 ugarski dukat (floren).

Budući da se takav denar na području Hrvatske općenito upotrebljava, to se naziva jednostavno »denarius« ili »novac« bez pobliže oznake.

Denarius croaticus – »horvacki novac«, hrv. denar.

Razvija se iz denara staroga kova (v. »denarius antiquus«), s kojim je jednake vrijednosti. Prvi se puta spominje godine 1719. kao izuzetan naziv, dok je od godine 1732. redovitim nazivom za »denar«, koji »teče orsagom Horvackim«. Nestaje ga oko g. 1770.

Vrijednost mu je kroz cijelo vrijeme nepromijenjena: po 4 takva denara čine groš, po 80 rajnski floren, a po 100 ugarski dukat.

Denarius Hungaricus (Hungaricalis) – ugarski denar, kojega je hrvatski narod prozvao »đukesom« ili »vugerskim novcem«.

Na početku XVI. stoljeća kuje se finoće 8 lota. Od godine 1521.–1525. kuje se mnogo lošiji denar, koji na području Hrvatske ne vrijedi. Od toga se doba opet kuje bolji denar, ali se od vremena do vremena kuje i denar lošije finoće. Bolji denar naziva se na području Hrvatske »denarius vetus« ili »denarius antiquus« (denarius antiquae ligae), a računa se nepromijenjeno s 3 »beča« t. j. po 4 takvih denara čine obični groš.

Od polovice XVII. stoljeća kuje se na području Ugarske samo lošiji denar finoće 5 lota, od kojega po 5 njih čine groš.

Od godine 1693.–1705. ne kuje se ugarski denar, nego »duarius« (v.).

Denarius Posoniensis – požunski denar t. j. ugarski denar, koji se od godine 1624. kuje u Požunu. Vrijednost mu je $^1/_5$ groša.

Devetica – nonarius; novac od 9 »horvackih novaca«.
Kao takav nije uistinu nikada kovan. Radi se samo o hrv. nazivu dvogrošca, kojima je godine 1693. tečaj povišen od 6 krajcara na

7 krajcara. Hrvatski je sabor tom novcu samovoljno odredio tečaj od 9 »horvackih novaca«.

Belostenec opisuje »devetici« vrijednost: »dva (krajcara pridaš) k devetice jedne, bude groši tri«.

DINJAR (dinarić, denjarić) – denarius Raguseus, dubrovački dinar. Kola na području Hrvatske u toku XVIII. stoljeća.

Vrijednost mu je u optjecaju jednaka polturi t. j. 1 i 1/2 krajcara, što odgovara po vrijednosti 2 »horvacka novca«.

U hrv. izvorima dolazi izričito pod navedenim nazivima. Budući da je po svojem sadržaju srebra daleko zaostajao iza svoje tečajne vrijednosti, često je zabranjivan njegov optjecaj, no bezuspješno, budući da ga nalazimo u prometu sve do godine 1770.

DOPIA – španjolski zlatnik.

Vrijednosti mu je:

godine 1726.: 7 florena i 22 krajcara
„ 1746.: 7 „ i 16 „

U izvorima se javlja i dvostruka dopija, pa četverostruka, kao i 1/2 toga novca.

DRACHMA – »sedmica ili sedam krajcarov« (Belostenec); »sedem križniki, peregr. krajcari« (Jambrešić).

Acta congreg. gen. fasc. 8, a. 1769. (cjenik malta Vrbovca i Rakovca).

V. i »devetica«.

1. DREYER – grossus tricrucigerus; groš, koji broji 3 krajcara.

2. DREYER – novac od 3 »beča« ili »feniga«.

Budući da »horvacki novac« broji 3 »beča«, on se njem. naziva »Dreyer«. U tom smislu od rječnika Jambrešić.

1. DUARIUS – novac u vrijednosti od 2 feniga ili »beča«.

Kuje se na području Ugarske od godine 1693.–1705. mjesto ugarskog denara.

Po 6 takvih novaca čine 1 groš, kako je to kralj. patentom od 18. rujna 1693. izričito naglašeno, a u naknadno izdanim patentima ponovljeno.

Suprotno tome Schönvisner (»Notitia Hungaricae rei numariae«, pag. 416), tvrdi, da »duarius« ima vrijednost češkog »gröschla« t. j. da po dva takva novca čine polturu, a 4 čine groš od tri krajcara. Isto i Catalogus numorum Hungariae et Transilvaniae Instituti nationalis Széchényani« (pars I, pag. 225): »duarii seu mediae polturae«.

Nije razumljivo, budući da mu je kralj. patentom točno određen tečaj, a usto se i izričito naziva »medius cruciferus«, a taj broji samo 2 »beča«, a nikako 3 »beča« kao »media poltura«.

2. DUARIUS – bicruciger; novac od 2 krajcara.

DUCCAT (ducat) – neki sitni novac.
Godine 1430. ide po 1000 komada takvog novca na floren.
Monum. Zagrab. vol. 2, pag. 69.

DUCATONS – vrsta belgijskog novca.
Vrijednost mu je godine 1778.: 2 florena i 29 krajcara.
(Acta consilii Croatici a. 1779. fasc. 191, No »A/37«).

DUCATUS – zlatnik. U našim izvorima od XIV. stoljeća.
O porijeklu te riječi v. Mažuranićeve »Prinose« pod »dukat«.
U izvorima dolaze:

Ducatus aureus – hrv. »dukat zlati« (v.).

Ducatus Croaticus – naziv za ugarski dukat, obračunan po »horvackom broju«, t. j. sa sto »horvackih novaca«.

Ducatus Hungaricus – ugarski dukat, koji narod prozva »dukat zlati«. Ne smije se zamijeniti s narodnim nazivom »vugerski dukat«, pod kojim se razumijeva isključivo »florenus Hungaricalis« kao računski novac.

DUKAT – hrv. naziv za »ducatus«. V. Mažuranićeve »Prinose«.
U izvorima se spominje:

Dukat zlati – ducatus Hungaricus (Hungaricalis); ducatus aureus; ugarski zlatnik. Po kovnici i »ducatus Kremniczensis«.
Pribilježio sam ove vrijednosti ugarskog zlatnika:

	Tečaj		
Godina	Krajcara	Denara	Izvor
1542.	100		Becher Das österreichische Münzwesen vom Jahre 1524–1838, str. 22 (tečaj za austrijske pokrajine).
1543.	105		Op. cit. pag. 24.
1560.	103		Urbarium dominii Stenichnyak, a. 1560 (Akad. arhiv sign. XVI–89).
1561.	104		Schoenvisner, Notitia Hungaricae rei numariae (Budae 1801.), pag. 466.
1570.		150	Šišić, Acta comitialia, vol. 3, pag. 278.
1571.		150	Šišić, op. cit. vol. 3, pag. 310.
1576.	108		Becher, op. cit. pag. 61. Tečaj vrijedi samo za Češku. Značajno je, da je niži od tečaja, koji je kralj za Hrvatsku odredio.
1577.		150	Monumenta Zagrab. vol. 16, pag. 211, 217.
1578.		150	Op. cit. vol. 16, pag. 228.
1588.–1589.		160	Op. cit. vol. 16, pag. 269, 280.
1592.		160	Vjestnik Zem. arkiva g. 13, pag. 275. Tečaj ustanovljen s 2 rajnska florena.
1611.		178	Laszowski, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske u XVI. i XVII. stoljeću, pag. 43.
1612.	144		Schoenvisner, op. cit. pag. 473.

Godina	Tečaj Krajcara	Denara	Izvor
1625.		200	Art. 39 : 1625. (zajednički sabor).
1628.		220	Laszowski, op. cit. pag. 74.
1636.		240	Prothocollum congreg. gen. vol. 3, pag. 3. Tečaj 3 rajnska florena.
1639.		240	Kukuljević: Arkiv za pov. jugosl., knj. 10. str. 187. Tečaj 3 rajnska florena.
1656.		260	Računi grada Zagreba (Akad. arhiv sign. II-d 157).
1660.		260	Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 154.
1665.		260	Op. cit. vol. 18, pag. 177.
		4 r. florena	
1693.	240	320	Acta congreg. gener. fasc. 2, No 39.
1694.		360	Acta neo-aquisita. Daleko preko zak. tečaja.
1730.–1733.	264–270		Acta congreg. gen. a. 1733. No 54. Nedovoljeni tečaj.
1733.	249		Ibid. Zakoniti tečaj.
1740.	252		Acta congreg. gen. fasc. 17, a. 1740. No 16.
1746.	252		Acta neo-aquisita Croatica fasc. 102.
1747.	252		Acta congreg. comit. Posegani fasc. 4, No 10.
1751.	252		Becher op. cit. pag. 202.
1753.	252		Op. cit. pag. 219.
1755.	252		Op. cit. pag. 259.
1771.	258		Op. cit. pag. 304.
1775.	258		Op. cit. pag. 316.
1779.	258		Op. cit. pag. 327.
1786.	270		Op. cit. pag. 337.
1796.	250		Op. cit. pag. 362.

Dukat vugerski – florenus Hungaricalis; ugarski floren, koji je hrv. narod tako prozvao.

Od XVI. stoljeća samo računski novac. Od polovice XVII. stoljeća samo na području Hrvatske.

Računa se:

a) po »nemškom broju« (ad numerum, computum Germanicum): 75 krajcara;

b) po»horvackom broju« (ad numerum, computum Croaticum): 100 »horvackih novaca«.

Ugarski dukat broji 25 groša, t. j. vrijednost mu je 1 i 1/4 rajnska florena, koji broji samo 20 groša (po 3 krajcara ili 4 »novaca«).

DUODENARIUS – novac od 2 denara.

DUOGROSSARIUS – dvogrošac.

U pravilu mu je vrijednost 6 krajcara. Godine 1693. povišena mu je vrijednost na 7 krajcara.

Na području Hrvatske se taj novac tada obračunavao uz tečaj od 9 »horvackih novaca«, pa je zbog toga prozvan »deveticom« (v.).

DVOJNOVČENKA – duarius.

Belostenec.

ĐUKES v. »gyukes«.

FENIG *(fenigh)* – t. j. »Pfenig«, hrv. nazvan i »beč«.

Po 4 takva novca čine krajcar, a po 3 čine 1 »horvacki novac«. Isto toliko ih ide na 1 »grešlju« (poltura media), dok 2 i $^{2}/_{5}$ čine 1 ugarski denar.

FILJER – prema ugar. »fillyer«, u značenju »obul« ili »beč«.

V. Belostenec.

U hrv. izvorima nisam našao potvrde do polovice XVIII. stoljeća.

FINFER – »pecuniae quinque grossorum seu quinarius«; novac u vrijednosti od 5 groša.

Vrijednost mu je do godine 1693.: 15 krajcara. Te mu je godine tečaj povišen na 17 krajcara, a to odgovara vrijednosti od 22 i $^{2}/_{3}$ denara stara kova, kojih ide 4 na groš. Hrv. sabor mu međutim jednostrano određuje tečaj sa 23 odnosno 22 takva denara.

»Finfer« s tako povišenim tečajem naziva se »sexarius« ili »sexgrossarius«, a hrv. »šestica«. V. i te nazive.

FLORENUS – prvobitno zlatni novac.

O porijeklu te riječi v. Mažuranićeve »Prinose« pod »forint«.

Od XVI. stoljeća »florenus« bez pobliže oznake znači u pravilu »florenus« Rhenensis« (v.).

U izvorima nalazimo:

Florenus auri, florenus aureus hungaricus – ugarski zlatnik, nazvan hrv. »dukat zlati« (v.).

Florenus coronatus – neki zlatnik, kao »Goldkrone«.

Vjesnik Zem. arkiva g. 17-1915, str. 322, a. 1551. u Zagrebu.

Florenus dimidiatus – pola srebrena florena.

Kraj XVIII. stoljeća: 50 ugarskih denara bakrenih.

Florenus Germanicus – kao »florenus Rhenensis« (v.).

Florenus Hollandicus – nizozemski zlatnik.

Vrijednost mu je g. 1740.–1747.: 4 florena i $7\ ^{1}/_{2}$ krajcara.

Florenus Hungaricalis – ugarski floren.

Od XVI. stoljeća samo računski novac, koji Hrvati prozvaše »dukatom« ili »dukatom vugerskim«.

V. pod »dukat vugerski«.

Florenus ad crucigeros – »dukat na krajcare« (Belostenec) t. j. »florenus ad computum Germanicum« ili »dukat na nemški broj«, a to znači: dukat obračunan sa 60 krajcara.

Florenus ad denarios – »dukat na novce« (Belostenec), t. j. »florenus ad computum Croaticum« (budući da »novac« bez pobliže oznake znači »horvacki novac«).

V. pod »dukat vugarski« i »raničkí«.

Florenus Rhenensis – rajnski floren, koji Hrvati nazvaše »raničkom«, »rajnčkom« i sl.

FORINT – noviji naziv za »floren«.

FRIDRICH d'OR – pruski zlatnik.

Vrijednost mu je godine 1755.: 14 florena i 24 krajcara. Prothoc. congreg. gen. vol. 9, pag. 127.

GIGLIATUS – floretinski zlatnik.

Vrijednost mu je godine 1747.: 4 florena i 12 krajcara.

GOLD-KRONE – florenus coronatus, zlatna kruna.

Kuje se u sjevernim državama Evrope u XVI. stoljeću. Tečaj joj je pod kraj toga stoljeća 92 krajcara. V. »Neu-Münz-Buch« (München 1597).

GREŠLA, »Gröschl«, poltura media; novac u vrijednosti od 3 feniga (obula), prema čemu je po vrijednosti jednaka »horvackom novcu«.

GROSSICULA – kao »grossulus« t. j. »gröschl«.

GROSSULUS – kao »gröschl«.

Prothoc. congreg. gen. vol. 9, pag. 734, a. 1761.

GROSSUS – groš.

Spominju se:

Grossus Alemanicus – njemački, zapravo austrijski groš.

Monum. Zagrab. vol. 12, pag. 183, a. 1539.

Grossus Bavaricus – bavarski groš.

Vrijednost mu je oko polovine XVIII. stoljeća: 2 krajcara odnosno 3 (Prothoc. congreg. gen. vol. 7, pag. 121).

Grossus caesareus – cesarski groš t. j. groš kovan u kojoj kralj. austrijskoj kovnici. Njem. »k. k. Groschen«. Vrijednost mu je 3 krajcara, zbog čega se naziva i »grossus tricrucigerus«.

Grossus Croaticus – samo u Jambrešića: groš obračunan s 4 »horvacka novca«.

Grossus duplex – dvogrošac.

Vrijednost mu je do godine 1693.: 6 krajcara ili 8 »novca«, kojih ide na groš po 4.

Godine 1693. povišena mu je vrijednost na 7 krajcara, pa se zbog toga počinje nazivati »septenarius« ili »septem cruciferarius«. Na području Hrvatske imao je vrijediti 9 »horvackih novaca« i 1 »beč« (fenig). Po odredbi hrv. sabora vrijedi međutim samo 9 »novaca«, pa se za to naziva »deveticom« (v.).

Grossus extraneus sive polonicus – poljski groš.

Godine 1674. ustanovljena mu je vrijednost s 8 ugarskih denara, koje hrv. narod naziva »đukez«. »Grossus polonicus simplex« imao je pak vrijediti samo 4 takva denara.

Grossus graecensis – gradački groš.

Kola na području Hrvatske osobito u prvoj polovici XVII. stoljeća. Vrijednost mu je 3 krajcara.

Grossus Lucius – vrsta loših groša, koji su protuzakonito u XVIII. stoljeću uneseni na područje Hrvatske. Njem. »Fischel-Groschen«, dok ih hrv. narod naziva »paličarima« i »rešetarima«.

Vrijednost im je na području Hrvatske 3 krajcara. Neko su vrijeme bezuspješno zabranjeni (Prothoc. congreg. gen. vol. 8, pag. 35, 308 i t. d.).

Grossus ordinarius – groš, koji vrijedi 3 krajcara.

Grossus polonicus – poljski groš.

U XVI. stoljeću prima se neko vrijeme uz tečaj od 3 ugar. denara. Godine 1592. taj im je tečaj snižen na 2 1/2 takva denara (Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 53).

Godine 1674. vrijede 4 »đukesa«.

Grossus quinquenarius – peterostruki groš, t. j. novac u vrijednosti od 15 krajcara. Hrv. »petica« (v.).

Grossus quatuor cruciferorum – groš, koji vrijedi 4 krajcara, a koji se inače naziva »Batz« ili »Batzen«, hrv. »repar«.

Grossus simplex – obični groš, za razliku od dvogrošca (grossus duplex).

Grossus tricrucigerus – obični groš, koji vrijedi 3 krajcara, a 4 »horvacka novca«, odnosno 5 ugarskih denara, nazvanih »đukes«.

GROŠ – lat. grossus, novac razne vrijednosti.

Od prve polovice XVI. stoljeća je na području Hrvatske uobičajen groš, koji broji 3 krajcera ili 12 »beča« (feniga), odnosno 4 denara stara kova (»denarios antiquos«).

Po 20 komada takvog novca čine rajnski floren, a po 25 ugarski floren.

Pod posebnim nazivima dolaze:

Groš bečki – grossus viennensis.
(Lopašić »Hrv. urbari«, pag. 389, a. 1628. – Donja Lomnica).

Groš gradečki – grossus graecensis.
(Kukuljevićev Arkiv, knj. 8, pag. 207, a. 1636.).

Groš cesarski – kao »grossus caesareus« (v.).
Acta neo-aquisita Croatica, fasc. 101, a. 1714. – Zagreb.

Groš patački – grossus quinquenarius (v.).
(Acta neo-aquisita Croatica, fasc. 98, a. 1671. – Varaždž. županija).

GRÖSCHL – hrv. »grešla« (v.).

GULDIN *(guldiner)* – austrijski srebreni forint, lat. nazvan i »moneta florenaria guldinerorum«.

Na području Hrvatske već od polovice XVI. stoljeća. Vrijednost mu je do godine 1695. nepromijenjena 60 krajcara ili 80 denara stara kova, odnosno 20 groša.

Godine 1695. smanjena mu je vrijednost na 17 1/2 groša, t. j. 52 1/2 krajcara ili 70 denara stara kova.

Godine 1696. stavljeni su izvan tečaja.

GYUKESZ – ugarski denar. Čita se vjerojatno »đukes«, a mjestimice možda i »đukež«.

»Gyukesz« (»gyukez«) spominju od starijih rječnika Belostenec i Jambrešić. Obojica ga označuju kao posebni naziv za ugarski denar, od kojega po 5 čine groš.

Od novijih rječnika samo Mažuranić u »Prinosima« uz oznaku: »nummus, neki sitni pjenez«. Obzirom na porjeklo te riječi Mažuranić ispravno nagađa, da je ugarsko, ali mu ne nalazi ni korjena ni značenja.

Tu riječ treba valjda dovesti u vezu s ugar. »tyuk« u značenju »kokoš«, pa moguće i s nekim iz istog korjena izvedenim riječima: »tyúkácz«, što znači »uzgajatelj kokoši« ili »nakupnik kokoši«, odnosno »kokošar«, pa onda »tyúkotska«, što opet znači »kokoška«.

No, ne samo, da se prema korijenu dolazi do zaključka, da se naš »gyukesz« izvodi od tih riječi, na to se mora nužno i po smislu zaključiti, ma kako se to u prvi mah činilo smješnim. Razjašnjenje za to nalazimo u davnijoj prošlosti, tamo u polovici XVI. stoljeća. Tada je na području Hrvatske u optjecaju neki loši novac od 2 obula ili feniga, koji se naziva »cvajarom«, ali kojega je narod prozvao »kokošicama«. Morao je to biti uistinu narodni naziv, budući da ulazi i u lat. izvore. U računima grada Zagreba od godine 1557. (Monumenta Zagrab. vol. 13, pag. 348) čitamo: » ... anno 1553 ... pro tricesima anni illius acceperam cwayaros *kokosycze dictos* ...«. – Taj je naziv ostao u narodu živjeti, no u toku vremena mu nestaje hrv. oblika i zamijenjuje ga ugar. istosmislena riječ, koju je hrv. narod svojem jeziku prilagodio.

Njem. naziv toga novca je »Schaftreiber« (Becher, Das österreichische Münzwesen vom Jahre 1524 bis 1838, str. 55.).

Vrijednost »gjukesa« je od polovice XVII. stoljeća nepromijenjena. Po 5 komada takvog novca čine groš, odnosno po 100 komada čine rajnski floren.

Na području Hrvatske im sabor godine 1684. prolazno određuje viši tečaj t. j. daje im jednaki tečaj s boljim denarom staroga kova. Ipak već godine 1685. mijenja tu svoju odluku i daje lošijem ugarskom denaru onaj tečaj, koji ima i na području Ugarske.

U Hrvatskoj taj denar »teče« uz bolji denar starog kova, odnosno u XVIII. stoljeću uz »horvacki novac«, pa ga još u drugoj polovici XVIII. stoljeća nalazimo u naprijed spomenutoj vrijednosti.

Vjestnik Zem. arhiva g. 1914. pag. 312 (Koprivnica, 1766.): »četerdeset gjukesov iliti groši osam«.

GYURKON (gyurkonsis?) – valjda kao »gyukesz«.
U izvorima samo jedamputa.

HUNGARICUS – kao »denarius hungaricus«.

IMPERIALIS – kao »tallerus imperialis« (v.).
U izvorima posebno:
Imperialis Gallicus vulgo Luis Blancs dictus – francuski talir.
Vrijednost mu je godine 1747.: 2 florena.
Imperialis medius – 1/2 talira.
Imperialis quartalis – 1/4 talira.
Imperialis Ragusanus – dubrovački talir.

KOKOŠICE – novac, nazvan i »cvajarom« t. j. vrijednost mu je 2 feniga.
V. pod »cvajar«.

KRAJCAR – cruciferus, u današnjem govoru »novčić«.
Po Akad. rječ. od XVIII. stoljeća. Bit će međutim mnogo ranije. V. primjer iz XVI. stoljeća u Mažuranićevim »Prinosima« na str. 585.
S obzirom na vrijednost i ostalo v. »cruciferus«.

KRIŽNIK, KRIŽANEC – u Jambrešića kao »krajcar«, cruciferus.

KRUNA v. pod »coronatus«.

LUIS BLANCS v. pod »imperialis Gallicus«.

LUIS d'OR – francuski zlatnik.
Spominje se u Hrvatskoj u toku cijelog XVIII. stoljeća.

MARIANUS v. pod »marijaš«.

MARIJAŠ – »marianus«, ugarski novac s likom B. D. M.
U 17. stoljeću mu je vrijednost 5 groša ili 15 krajcara. Godine 1692. povišena je ta vrijednost na 17, a kasnije na 18 krajcara.
»Marijaš« je, dakle, u XVII. stoljeću »petica« s likom B. D. M., a od kraja toga stoljeća »šestica«. V. i te riječi.

NONARIUS – kao »devetica« (v.).

NOVAC – denarius.
U izvorima od XVI. stoljeća. Citat u Mažuranića iz XV. stoljeća pogrešan.
U toku XVII. i XVIII. stoljeća »novac« bez pobliže oznake je redovito »denarius«, od kojega po 4 čine groš, a koji se u toku XVII. stoljeća naziva »denarius antiquus« (denarius antiquae ligae), a u toku XVIII. stoljeća »denarius Croaticus« ili »horvacki novac«.

S posebnom oznakom:

Novac horvacki – denarius Croaticus.

Poslije godine 1731. redovita oznaka za denar, koji »teče orsagom Horvackim«, a od kojega ide 4 na groš.

Novac vugarski – denarius Hungaricus, nazvan u Hrvatskoj i »gyukeszom« (v.).

Po 5 ugar. nov. čine groš, dok na rajnski floren idu 100.

NUMMUS – kao »denarius«, denar, a hrv. i »novac«.

U izvorima:

Nummus antiquae ligae – stari denar, denar staroga kova, od kojega 4 njih čine groš.

Nummus Croaticus – kao »denarius Croaticus«. V. i pod »novac«.

Nummus Hungaricus – ugarski denar, od kojega 5 čine groš, kao »gjukesz«.

Nummus Posoniensis – kao naprijed.

Nummus radiis et corona carens – lošiji ugarski denar, od kojega 5 čine groš.

Na starom denaru utisnut je lik B. D. M. okrunjene krunom i obasjane trakama. Lošiji denar tih osobina nema, odakle mu navedeni naziv.

OBULUS (Obolus) – »beč« ili »fenig« t. j. najsitniji novac.

Od toga novca po 4 čine krajcar, dok po 3 vrijede »horvacki novac«, a po $2\,^2/_5$ ugarski denar.

PALIČARI – hrv. naziv za vrstu lošeg groša, koji je inače poznat pod nazivom »Grossus Lucius« ili njem. »Fischel-Groschen«.

V. i pod »rešetari«.

PATZ (Patzen) v. pod »batz«.

PETICA – quinarius t. j. novac u vrijednosti od 5 groša.

V. pod »šestica«.

PFENIG (fenig) – v. pod »beč« i »obulus«.

POLTURA – vrsta groša, izvorno poljski groš.

Vrijednost mu je 1 i $^1/_2$ krajcara t. j. $^1/_2$ obična groša. Na području Hrvatske »poltura« vrijedi 2 »horvacka novca«.

Prothoc. congreg. gen. vol. 8, pag. 177, a. 1747.; Vjesnik Drž. arhiva god. V–1931, str. 89, a. 1784.

POLTURA MEDIA – novac u vrijednosti od 3 »beča« ili »feniga«, inače nazvan i »gröschl«.

QUINARIUS (quiquenarius) – petica t. j. novac, koji sadržava 3 groša ili 15 krajcara, odnosno 20 »novaca« (t. j. denara, kojih 4 čine groš).

Godine 1693. povišena mu je vrijednosti na 17, a prolazno na 18 krajcara t. j. na 6 groša. Od toga se doba naziva »sexarius« ili hrv. »šestica«, a pri tom imenu ostaje i poslije, kada im je godine 1695. vrijednost ponovno snižena na 17 krajcara. U tom smislu u Jambrešića: »petica, petak, petača. Eine Münze von fünf Groschen. Spectato hodierno usu: šestica. Ein Siebenzehner. Egy máriás.

V. i pod »šestica«.

RANIČKI (rajnčki, rajnički, raniški i t. d.) – florenus Rhenensis, rajnski floren.

Prvi puta se pod time nazivom spominje godine 1526.

Vrijednost mu je:

a) »po horvackom broju« (»ad numerum Croaticum«): 80 denara, kojih ide 4 na groš, a koji se u XVIII. stoljeću nazivaju »horvackim novcem«. U tom novcu izraženi »raničkí« zovu se »raničkí horvackog broja«;

b) »po nemškom broju« (»ad numerum Germanicum«): 60 krajcara.

c) u odnosu prema drugom novcu: 1 raničkí = 15 »batza« = 20 groša; 2 ranička = 7 šestica.

Od XVII. stoljeća samo računski novac.

RAPAR (raparus) – valjda kao »Répar« (v.).

Vjesnik Drž. arhiva godina 3/1928, str. 101–103.

REPAR (ripar) – vrsta groša.

Njem. »Patzen« salzburške kovnice s utisnutom oznakom »repe«, odakle mu i naziv.

U XVI. i XVII. stoljeću se spominje u vrijednosti od 5 denara stara kova ili 4 krajcara. V. Monum. Zagrab. vol. 13, pag. 91, a. 1557, pa Vjesnik Drž. arhiva g. 6/1934, str. 171 – Vivodina 1660.

REŠETARI – hrv. naziv za vrstu lošeg groša, inače poznatog pod nazivom »grossus Lucius« ili njem. »Fischel-Groschen«.

V. i pod »paličari«.

SCHILLING v. »solidus«.

SCUDATUS (scutatus) – »škuda« (v.).

SCUDATUS CRUCIATUS – mletačka škuda križevača.

Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 218, a. 1674.

SEDMICA – septem cruciferarius t. j. novac od sedam krajcara.

Belostenec mu navodi vrijednost: »k dve sedmicam pridaš jednoga (krajcara), bude groši pet« t. j. 2 sedmice čine 14 krajcara, a ako tom iznosu dodamo 1 krajcar, dobivamo 15 krajcara ili 5 groša.

SEMIGROSSUS – polgrošac; poltura.

SEPTENARIUS – kovani novac od 7 krajcara.

Na području Hrvatske vrijedi 9 »horvacka novca«, pa se zove »deveticom« (v.). U tom smislu u Jambrešića: »sedmica (polag navadnoga govorenja devetica) stanoviti penez«.

SEPTEMDECENARIUS – kovani novac od 17 krajcara.

V. pod »sexarius«.

SEXAGENARIUS – kovani novac od 120 krajcara.

SEXARIUS (sexgrossarius) – kovani novac od 6 groša.

Potječe od »petice« (quinarius), kojoj je godine 1693. povišena vrijednost na 17, pa onda na 18 krajcara ili 6 groša, odakle prednje ime, koje zadrža i kasnije, kada mu je godine 1695. ponovno snižena vrijednost na 17 krajcara.

SEPTEM CRUCIFERARIUS – sedmica t. j. novac u vrijednosti od 7 krajcara. Na području Hrvatske vrijedi 9 »horvackih novaca«, pa se naziva »deveticom« (v.).

SIBNSCHILINGUS – srebreni floren ili guldiner (nakon devalvacije od g. 1693.).

Acta congreg. gen. fasc. 3, a. 1701, No 5.

1. SOLIDUS – starija oznaka za denar.

2. SOLIDUS – veći srebreni novac, od kojega u polovici XVI. stoljeća po 10 čine floren. Njem. »Schiling« = 30 feniga.

Po Bartalu novac, od kojega po 5 ili po 10 čine floren.

SOUVERAIN d'OR – v. »aureus triplex«.

ŠESTICA – sexgrossarius (v.).

Belostenec navodi vrijednost tome novcu: »k šestice takaj jednoga (krajcara pridaš), bude groši šest« t. j. šestica ima 17 krajcara, ako joj se doda 1 krajcar, dobiva se iznos od 18 krajcara t. j. 6 groša.

ŠIROKI – vrsta groša, po svoj prilici kao njem. »Breiter Groschen«.

Vjestnik Zem. arkiva g. 12–1910, str. 65. – Pećno, a. 1538.

ŠKUDA – *prema* lat. »scudatus«, veći srebreni novac.

Vrijednost u XVII. i na početku XVIII. stoljeća 2 rajnska florena. Posebno se navode:

Škuda benetačka – mletačka škuda.

Vrijednost joj je godine 1636.: 100 krajcara; godine 1673.: 2 florena ili 120 krajcara.

Škuda horvackog broja – škuda, koja se računa na »novac«, od kojega 4 njih čine groš.

Vrijednost joj je na početku XVIII. stoljeća 160 »novaca«.

Škuda križovača – škuda mletačka.

TALLER, TALLERUS, hrv. TALIR – vrsta većeg srebrenog novca. Kuje se od kraja XV. stoljeća, i to najprije u Tirolu, a na početku XVI. stoljeća u Thalu (kasnije Joachimsthal), odakle mu ime.

Vrijednost (tečaj) mu je na području Hrvatske:

Godine 1541.: 68 krajcara (Vjesnik Zem. arkiva g. 15–1913, str. 317).
„ 1554.: 93 denara (art. 93. decr. XV: 1554.).
„ 1561.: 70 krajcara (Monum. Zagrab. vol. 12, pag. 434).
„ 1564.: 93 1/4 denara (Op. cit. vol. 16, pag. 83–208).
„ 1568.: 100 denara do „ 1610.: 100 denara (Šišić, Acta comit. vol. 3, pag. 223). (Monum. Zagrab. vol. 16, pag. 211, 217, 228, 269, 280 i t. d. vol. 18, pag. 239 i t. d.).
„ 1612.: 120 denara do „ 1636.: 120 denara (Art. 39: 1625. Protoc. congreg. gen. vol. 3, pag. 3 i t. d.).
„ 1646.: 132 denara (Računi grada Zagreba).
„ 1661.: 130 denara do „ 1673.: 130 denara (Acta neo-aquisita Croatica fasc. 97; Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 217).
„ 1693.: 160 denara (Acta congreg. comit. Varasd. fasc. 1).

Tečaj od 160 denara ostaje nepromijenjen do druge polovice XVIII. stoljeća.

Tallerus dimidiatus – 1/2 talira.

Tallerus quartalis – 1/4 talira.

Tallerus imperialis – cesarski talir.

Vrijednost kao naprijed pod »tallerus«.

Posebno u izvorima navedena vrijednost: god. 1636. sa 120 denara, a godine 1693. sa 2 rajnska florena.

Tallerus Ferdinandi sceptrati – talir kralja Ferdinanda.

Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 217, a. 1673. (»pro talleris Ferdinandis sceptratis 40, faciens flor. ren. 65«). U tom slučaju talir obračunan sa 97 1/2 krajcara, što odgovara iznosu od 130 denara.

Tallerus Hispanicus – španjolski talir.

Vrijednost mu je godine 1634.: 1 floren i 20 denara (Monum. Zagrab. vol. 18, pag. 35, a. 1634).

Talir gradački – prema kovnici označen cesarski talir.

VIENNESIS (Wiennensis) – obul, fenig, »beč«.

ZECHINUS VENETUS – mletački zlatnik.

Vrijednost joj je godine 1747.: 4 florena i 12 krajcara.

ZLAT v. »dukat zlati«.

DEMVM REGNI NOSTRI SCLAVONIÆ COMMISSArum circa reformationum, limitationémque Vectigalis noſtri Regii Concluſiones ſic habent.

NOs Petrus Petretitſch, Dei, & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ Epiſcopus Eccleſiæ Zagrabienſis, Abbas Beatiſſimæ Virginis de Thopuska, Sacræ Cæſareæ, Regiæque Majeſtatis Conſiliarius, Præſes, Sigismundus Kegleuich, Liber Baro de Buſin, Eques Auratus, nec non Sac: Cæſ: Regiæquè Majeſtatis Conſiliarius, Cubicularius, ac Præſidii Capronenſis certorum Equitum Capitaneus. Georgius Mallenich Vice Comes Comitatûs Zagrabienſis, ac Sac: Cæſ: Regiæquè Majeſtatis Præſidii Pokupzka, Capitaneus Banalis. Caſpar Budot Eques Auratus, nec non Thomas Janovich, ejuſdem Majeſtatis Cæſ: & Regiæ Aulæ familiaris, ac Comitatuum Zagrabienſis, & Criſienſis Jutatus Notarius, aliàs Commiſſarii. Damus pro memoria per præſentes. Quòd nos præcitatæ Sac: Cæſ: Regiæquè Majeſt. Domini, Domini noſtri Clementiſſimi benignum Mandatum; ut pro tenore Articuli Centeſimi, Anni Milleſimi, Sexcenteſimi, quinquageſimi quinti, exceſſus, & defectus Triceſimales, in Triceſimis Regnorum Dalmatiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ, emergentes, diligenter inquiramus, corrigamus, addenda addamus, tollendáque tollamus: ſingillatim, eâ quâ par eſt reverentiâ, & debitâ animi ſubmiſſione accepimus. Cui Articulo, & benigno ſuæ Majeſtatis Mandato, pro condicto vigeſimæ primæ diei Menſis Maji, Anni Milleſimi Sexcenteſimi, quinquageſimi ſexti, à nunc fœliciter decurrenti, nos per omnia accommodare ſatagentes; pro die vigeſima ſecunda ejusdem Menſis prænuncupati Anni, & ſubſequentibus diebus, in Arce Epiſcopali Zagrab: ſimul congregati, unanimi voto, & conſenſu, in hanc quæ ſequitur devenimus concluſionis determinationem, & cenſuram.

Et

Tridesetnički cjenik za Hrvatsku (Vectigal Sclavonicum) od godine 1655. Tiskom 1656. (Prva stranica)

Et primò quo ad Vectigal in dictis Regnis Croatiæ & Sclavoniæ, circa res, quæ vel non conveniunt in qualitate cum Hungaricis, vel verò differunt ſpecie, hæc addenda Hungarico Vectigali duximus; ita, quod hicce citra ea, quæ in jam facto per Dominos Regni Hungariæ Commiſſarios Vectigali inveniuntur, exigatur Triceſima per Triceſimatores Croatiæ & Sclavoniæ: ſicut

DE PECORIBUS, ET

PRIMO DE BOBUS

Sclavonicis.

Ab uno Bove Sclavonico majori pingui, den. octuaginta.

A minori, flor. decem valente, aut paulò plus, den. ſexaginta.

Infra verò decem flor. tam boum, vaccarum & vitulorum, juxta valorem Triceſima exigatur.

Eadem quoque ratio de Equis, & Equabus Sclavonicis ſervabitur, ut viſâ qualitate, & valore, Triceſima ſimiliter exigatur.

DE PORCIS.

De iiſdem exactio juxta antiquum Vectigal maneat, ita quòd à ſaginato cedant, den. triginta duo.

A Communi, den. ſedecim.

Ab unius Anni, den. octo.

DE CUTIBUS ET

VARIIS PELLIBUS

Sclavonicis.

Ab una pelle bovina cruda ſicut hìc, den. quatuor.

De elaborata cute bovina, den. ſex.

A Vaccina cruda, den. tres.

Ab elaborata, den. quatuor.

Ab una Vitulina, W. duo.

Ab una pelle caſtorea aut lutrina, den. ſex.

Ab uno Cordovan Carniolico ſicut hìc, den. duo.

De una maſtruca agnina plahta vocata, den. quatuor.

De

Tridesetnički cjenik za Hrvatsku (Vectigal Sclavonicum) od godine 1655. Tiskom 1656. (Druga stranica)

COMPUTUS

PRO

REBUS EMENDIS,

ET

SOLVENDIS,

IN CERTO PONDERE,

ET MENSURA.

PER

DENARIOS HUNGARICOS,

Quorum 5. faciunt unum Groſſum.

PER DENARIOS CROATICOS,

Quorum, 4. æquivalent uno Groſſo.

DEIN

PER CRUCIGEROS,

uſque ad finem.

ZAGRABIÆ,

Typis Joannis Weitz, Anno 1737.

Računske tablice za obračun cijena »per denarios Croaticos«. Tiskom kao dodatak uz Schottov »Compendium arithmeticum« u Zagrebu, 1737.

Dr. Mirko Zjačić

SPISI ŠIBENSKOG NOTARA SLAVOGOSTA

QUATERNUS IMBREVIATURARUM SLAVOGOSTI NOTARII SIBENICENSIS

(Od 24. III. do 10. VI. 1386.) — (A 24. III. usque ad 10. VI. 1386.)

U Državnom arhivu u Zadru, među ostalim brojnim skupinama starih gradskih dalmatinskih arhiva, nalazimo i stare šibenske spise, koji se čuvaju u dvije opsežne grupe, i to: notarski arhiv i spisi općine. Ove su arhivalije, skupa s drugim najvažnijim arhivskim materijalom, za vrijeme prošlog rata bile odnesene u Italiju, odakle su, na osnovu mirovnog ugovora s Italijom, vraćene u veljači 1948. godine.

Općinski spisi obuhvaćaju gradivo od XVI. do XVIII. stoljeća, a sastoje se od 126 svezaka.

Notarski arhiv, koji se odnosi na razdoblje od 1386. do 1836. godine, sastoji se od 325 svezaka. Od tih notarskih spisa prepisao sam I. svezak, koji sadržava spise notara Slavogosta (1386.). Notar je tih spisa dosad u literaturi citiran kao »ignotus«, kako to navodi F. Antonio Galvani u svojoj radnji »Memorie di Sebenico«, izdanoj od Vincenza Miagostovich (F. Antonio Galvani, Memorie di Sebenico, scritti inediti, objavljeni od V. Miagostovich u Il Nuovo Cronista di Sebenico, anno V–VI (1897–98), Trieste 1898, 212), te ove spise datira godinom 1384. Tako se isto ovaj notar označuje kao »ignoto« i u službenom popisu arhivalija, sastavljenom g. 1948. u Italiji, pri restituciji starih šibenskih spisa (notarski arhiv i spisi općine) našim izaslanicima (Archivio notarile di Sebenico, elenco di spedizione, 1).

Međutim iz samih unesaka (nota, caput) ovih spisa mogao sam sa sigurnošću ustanoviti, da je taj »ignotus« bio notar *Slavogost*, jer se u unescima pod br. 57, 98, 101 in margine i 102 nalazi potpuno i jasno napisano »Slauogostus notarius«. Notar se ovih spisa spominje neizravno i u spisima kasnijeg šibenskog notara Ziliusa de Albanis (1398–1400), gdje u ispravi datiranoj 25. kolovoza 1398. (II/1, 1. 31a) stoji » ... testamento scripto manu olim Slauogosti, notarij Sibenicensis, sub M° CCC° octuagesimo secundo, indictione quinta, die XIIJ mensis

decembris«. Dakle iz tog podatka vidimo, da je Slavogost bio notar 1382. g. (dok se iz 57. uneska ovdje prepisanih spisa vidi, da je on to bio još 1379. g.) i da je g. 1398. bio već »olim«, t. j. da nije bio živ. Navodim još jednu ispravu istog notara (Zilio de Albanis) datiranu 29. rujna 1398., u kojoj se spominje Disman, sin notara Slavogosta » ... promisit et se obligauit Dismano condam Slauogosti notarii, ciui Sibenicensi, ibidem presenti ...«. Još se na nekim drugim mjestima istog notara spominje notar Slavogost, ali u već spomenutim hronološkim granicama, te ih ne smatram potrebnim posebno citirati.

F. Antonio Galvani u popisu šibenskih notara u citiranoj njegovoj radnji spominje još jednog starijeg šibenskog notara, i to Dragotu Radini (1374–1401). Tog notara navodi na osnovu spomena o njemu u spisima notara Zilio de Albanis u ispravi od 23. lipnja 1400. U toj ispravi na odnosnom mjestu doista stoji » ... per quoddam publicum instrumentum, scriptum et publicatum manu ser Dragote Radini de Scibenico, notarij dicti comunis Scibenici, sub M^{0}CCC^0 septuagessimo quinto, indictione tercia decima, die vndecimo mensis marcij ...« (Zilio de Albanis II/2, l. 14a) te iz toga izlazi, da je bio notar g. 1375. Raniji podatak, koji citira F. Antonio Galvani, t. j. da je bio notar g. 1374. nisam mogao naći. Isto tako nisam mogao naći podatak, da je još bio notarom g. 1401., već bi se naprotiv iz spisa notara, koje u prijepisu donosim, činilo, da je notar Radini g. 1386. već bio »olim«, » ... vigore cuiusdam publici instrumenti, scripti manu Dragote Radini, *olim* iurati notarii comunis Sibenici ...« (Slavogost, isprava od 7. IV. 1386, l. 12). Osim toga spisi nam se tog notara nisu sačuvali. Ostaje dakle, da su ovo spisi najstarijeg, *sačuvanog*, šibenskog notara i da se je on zvao narodnim imenom Slavogost.

Spisi notara Slavogosta, koji su sigurno samo ulomak njegovih spisa, obuhvaćaju razdoblje od 24. III. do 10. VI. 1386. i sadrže 47 listova i jedan manji volantni list. Od ovih, posljednji listovi (od 40 do 47) nešto su poderani na donjem desnom uglu, a inače su dobro sačuvani. Između današnjeg 1 i 2 lista manjka barem jedan list. Volantni list prepisao sam na kraju. Pisani su kurzivnom goticom. Veličina lista je 29×21, teksta 24×13 cm, (a korica 30^1/$_2$×22 cm).

Iz ovih spisa, koji su pisani u vrijeme borbe između hrvatsko-ugarskih kraljeva i Mletaka za prevlast u Dalmaciji, vidimo prilično jasne obrise gradske političke (»comes, curia maior, regimen Sibenici«) i pravne (»iudex curiae, examinator, statutum, lex, ordines Sibenici, consuetudo«) organizacije. Šibenik je u to doba bio uglavnom organiziran kao i drugi dalmatinski gradovi i uživao je razmjerno dosta široku samostalnost, jer je bio pristaša hrvatsko-ugarskih kraljeva, koji, dijelom vođeni svojom vlastitom politikom, a dijelom zbog takme s Mlecima, nisu težili za prevlašću u dalmatinskim gradovima, već su se zadovoljavali samo s vrhovništvom nad njima, a njih puštali u uživanju starih povlastica i sloboština. U to je doba bio šibenskim knezom Ludovik de Georgiis iz Zadra (de Iadra), koji je sam bio gorljivi pristaša

hrvatsko-ugarskih kraljeva, sumnjiv Mlečanima (»... Den Venetianern 1411., omnes illi de domo de Georgiis' verdächtig als Anhänger der Ungarn« (C. Jireček, Die Romanen in den Städtem Dalmatiens während des Mittelalters III, Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften 49 Bd., Wien 1904, 29), a od naroda voljen (»erano entrambi amati della popolazione ...« t. j. nekoliko redaka prije spomenuti »Lodovico de Giorgis« i njegov takmac za položaj kneza »Raffaelo Sorba« (P. Antonio Fenzi, Notizie intorno a Sebenico, objavljeno u V. Miagostovich, Il Nuovo Cronista di Sebenico, anno IV, 1896, Trieste 1896, 128), što nam još više služi potvrdom stanovišta o širokoj gradskoj autonomiji.

U ovim spisima nalazimo mnogo interesantnih i važnih podataka, od kojih ću iznijeti samo najvažnije:

1. Sva su imena gotovo posve hrvatska, a kod onih, koja to nisu, navodi se odmah otkuda je to lice na pr. ser Batista Michaelis *de Florencia*, Iohannes Antonii *de Firmo*, Zilius condam Gulielmi de Albanis *de Regio*.

2. I lokaliteti su gotovo svi hrvatski, osim rijetkih romanskog ili čak keltskog podrijetla, što bi trebalo biti predmet zasebnih studija.

3. Za bana Nicolaus de Gara (Nikola Gorjanski, sin palatina Nikole Gorjanskog) vidimo da je bio hrvatsko-dalmatinskim banom već godine 1386. (l. 9.), a ne tek 1392., 1394.–1397., kako to navodi Hrvatska Enciklopedija (HE II, Zagreb 1941, 182).

4. Ovdje nalazimo najstariji podatak o staroj tvrđavi Lab, jer najstariji dosadašnji podatak o ovoj tvrđavi, koji je datiran godinom 1423., navodi F. Šišić u svojoj radnji »O sredovječnom gradu Labu« (F. Šišić, o. c., Bulićev Zbornik, Zagreb–Split 1924, 577), dok ovdje nalazimo spomen o istoj tvrđavi iz godine 1386. (l. 20a).

5. Također nalazimo podatke o Vlasima, koji su nastavali na Danilu, i o njihovu pravnom saobraćaju s ostalim stanovništvom (l. 35, 36).

6. Za ženski benediktinski samostan sv. Spasa (sancti Salvatoris) vidimo, da je postojao u Šibeniku već 1386. (l. 41), a ne tek od g. 1391., kako to navodi I. Ostojić (Katalog benediktinskih samostana na dalmatinskom primorju, Split 1941, 75). Isto tako nalazimo, da je ženski benediktinski samostan sv. Katarine postojao u Šibeniku iste 1386. godine (l. 19), a ne tek od g. 1391., kako to iznosi I. Ostojić (o. c., 76) i K. Stošić (Benediktinke u Šibeniku. Posebni otisak iz »Croatia Sacra«, Zagreb 1934, 12).

Prijepisu sam dodao dosta opsežan indeks, i to posebno indeks osoba i stvari, a posebno indeks mjesta, koji sam spojio s najnužnijim kratkim bilješkama, stavljenim u zagrade, na odgovarajućim mjestima.

1.

24. III. 1386. L. 1. Nos Stephanus Laurencii et Iohannes ... lanicg, extimatores comunis Sibenici, et Dominicus Perfçicg, iudex curie maioris Sibenici, datus per tesseram loco ser Iohannis Petri Bogdani, tercij extimatoris, de precepto egregii et (poten)tis viri domini Lodovici de Georgijs de Iadra legum doctoris et honorabilis comitis Sibenici, ivimus ad extimandum ad petitionem Nicolai Gregorij Dudlicg infrascripta bona in que (!) nos introduxit dictus ser Iohannes Petri per quandam sententiam, latam per regimen Sibenici, et scriptam manu Zilij condam Gulielmi de Albanis de Regio, iurati cancellarij comunis Sibenici, sub millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indictione nona, die ultimo mensis ianuarij et cetera, in qua sententia dictus ser Iohannes extitit sententiatus ad dandum et soluendum dicto Nicolao libras centum paruorum, cum pena quarti pluris, cuius quidem capitale pene mutant libre viginti quinque paruorum, item summam omnium expensarum tam pro sententia quam pro aliis scripturis, necnon extimatoribus pro salario, mutant libre quatuor et solidi XIII paruorum. Idcirco nos extimatores et iudex extimavimus vnam muraliam, sitam Sibenici, totam et integram, in qua ad presens moratur Milgostus Dragulicg, iuxta domum heredum olim Gradini de Crichouiche, et sub alia muralia presbyteri Petri Iacobi, et iuxta domum Stephani Obradi, et iuxta domum dicti presbyteri Petri, cum sua parte curie et cum omnibus suis iuribus et pertinentiis, videlicet quod habere (debeat – precrtano) possit de foris balatorium prout stat palestrata punentalis portarum, que fuerunt de primo pauimento ad balatorium, et sic recto tramite uersus viam publicam, dimittendo semper sub dicto balatorio intriotus et exitus dicte domui dicti presbyteri Petri, cuius quidem sententie capitale cum pena quarti et expensis mutant (!) et ascendit ad summam librarum centum et viginti nouem et solidorum XIII paruorum, pro quibus extimauimus dictam muraliam cum sua parte curie et dictis suis pertinentiis.

M° CCC° LXXXVI die XXIII marcij de mandato domini Lodoyci comitis et sue curie, data fuit presens cedula Iacobo preconi ad incantandum.

L. 1a. *A tergo:* 1386. indictione nona, die 8 maij in plathea, presentibus Daniele Marini examinatore, ser Gregorio Nigoij et Georgio Cipriani testibus, ser Ciprianus iudex deputatus uendidit ad incantum per Iacobum preconem retroscriptam exstimacionem (pro – precrtano) retroscripto Nicolao pro precio exstimacionis retroscripte ad habendum et cetera.

2.

(Manjka početak isprave.) 24.–26. III. 1386. L. 2.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

pro alia dimidia poni fecerunt publice ad incantum die decimo nono mensis ianuarii proxime preteriti mandantes preconi comunis Sibenici, quod ipsam vineam gonayorum duodecim incantare deberet per dies quindecim continuos per ecclesiasticas platheas et alia loca consueta dicte ciuitatis, secundum statutum et ordines Sibenici. Et quia nemo comparuit, qui se plus daturum offeret pro dicta vinea, neque tantum quantum ser Thomas Dominici Tomaseuicg de Sibenico, qui se daturum obtulit libras quatuor et solidos duodecim denariorum paruorum pro quolibet gonayo dicte vinee, idcirco suprascripti procurator et gastaldus, nomine et uice dictarum ecclesiarum, factis prius tribus inuitis per Iacobum, preconem comunis Sibenici, dederunt et per publicum incantum deliberauerunt et tradiderunt iure proprio in perpetuum dicto ser Tomasio presenti, stipulanti, ementi et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus dictam vineam gonayorum duodecim, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis ad habendum et cetera. Et hoc pro precio suprascripto. Quam vendicionem predictam promisserunt dicti venditores, nominibus quibus supra, per se et eorum successores per ratam superius dictam, saluo semper iure terratici comunis Sibenici, dicto emptori et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sed ab omni homine et persona in ratione legitime defendere et excalumpniare, super omnibus bonis dictarum ecclesiarum, presentibus et futuris. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Iohanne Dominici Merdesicg et Michaele Petri Buchassi, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

3.

Eodem die C. Dobrica, relicta olim Diminoslaui de Sibenico, per hoc presens instrumentum dedit pacto et concessit ad pastinandum Vtiho Obradouicg de Srima, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus vnam terram suam gonayorum duorum cum dimidio vel circa, sitam in 24.–26. III. 1386. L. 2a. Dobrice, relicte olim Diminoslaui.

Srima sub via publica, iuxta terram Tolci Iurini, et iuxta terram ser Stephani Laurencij, et iuxta terram uxoris Georgij Uitcouicg, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis. Quam dictam terram promissit dictus Vtih totam cum bonis vitibus perplantare suis sumptibus et expensis, hinc usque ad duos annos proxime futuros, et ipsam pastinacionem et eius iura manutenere fideliter et colere diligenter, secundum statutum et ordines Sibenici, dando dicte Dobrice et eius heredibus et successoribus quolibet anno ibidem in vinea integram et paratam quartam partem tocius musti et aliorum fructuum, quicquid dicta vinea produxit germinando, et reliquas tres partes sibi retinendo pro suo labore, et hoc donec uites durabunt, et deficientibus uitibus terra reuertatur ad locum pristinum. Quam concessionem predictam promissit dicta Dobrica per se et suos heredes et successores dicto Vtiho et suis heredibus et successoribus ab omni contradictione in ratione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Et hec omnia et singula suprascripta promissit dictus Vtih per se et suos heredes et successores dicte Dobrice et suis heredibus et successoribus plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire in aliquo, sub pena contenta in statuto comunis Sibenici, et refectione omnium dampnorum et expensarum ac interesse litis et extra, et sub obligatione sui et omnium bonorum suorum presencium et futurorum. Et pena soluta uel non, rato manente contractu. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in domo dicte Dobrice, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Georgio Mathei et Iohanne Stoyslaui Guduchanin, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

Vtihi Obradi.

4.

26. III. 1386. L. 3.

Die vigessimo sexto mensis marcij. C. Nicolaus Gregorij Dudlicg (per – precrtano) de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse mutuo mutuo (! dvaput) solo amore a Dissmano Grubse de Sibenico libras septuaginta denariorum paruorum. Quas dictas libras dictus Nicolaus per se et suos heredes et successores dicto Dismano stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici absque omni periculo dare et soluere promissit ad duos terminos infrascriptos, videlicet libras quinquaginta paruorum hinc usque per totum mensem maij proxime fu-

Dissmani Grubse.

turum, et reliquas libras viginti paruorum deinde usque per totum mensem septembri (!) proxime uenturum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Gregorio Nigoij et ser Georgio Mathei, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum publice missi.

5.

26. III. 1386.

Iohannis Martini Vulchoy.

Eodem die C. Ser Iohannes Petri Bogdani de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Iohanne condam Martini Vulchoyeuicg de Scardona libras triginta septem denariorum paruorum, pro quibus sibi ex causa uendicionis dedit, cessit, transtulit et mandauit iure proprio in perpetuum totum suum vigorem et robur vnius publici (obligacionis – precrtano) instrumenti sui, et omnia iura sua et actiones reales, personales, utiles et directas, que uel quas habebat uel habere poterat in instrumento aduersus et contra Luciam, relictam olim Gradini de Sibenico, occasione vnius domus, in qua dictus ser Iohannes Petri habitauit, posite in Sibenico supra uiam publicam, que ducit a plathea comunis in Dolac, et iuxta aliam domum dicte Lucie, et sub furno ipsius Lucie, et (sub pauimento predicte Lucie – precrtano) iuxta domum presbyteri Petri Iacobi, cum introitu et exitu suo, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis, quam dictam domum dictus ser Iohannes Petri habuit iure pignoris a dicta Lucia pro precio librarum quadraginta denariorum paruorum, ut de hoc plene constat (in) dicto publico instrumento, scripto et condito manu mei notarii infrascripti, sub millesimo trecentesimo octuagesimo primo, indictione quarta, die terciodecimo mensis iullii (!) et cetera, ut in dicto (L. 3a) instrumento plenius continetur. Quod dictum instrumentum dictus ser Iohannes Petri ibidem de presenti dedit et tradidit dicto Iohanni Martini, constituens eum procuratorem et uerum dominum tamquam in rem suam, et ponens ipsum in locum suum, ita quod amodo in antea suo nomine, iuribus et actionibus realibus et personalibus, utilibus et directis dictus Iohannes Martini predictum instrumentum, et omnia in eo contenta penitus, et dictam domum cum suis pertinentiis, uti ualeat et tenere, habere et possidere, agere, petere, experiri seque tueri, et omnia et singula facere et exercere, ut ipse poterat, et ut ei valeat prout sibi actenus valebat uel ualere poterat ante cessionem presentem. Quam cessionem predictam, et omnia et singula suprascripta promissit dictus ser

L. 3a.

Iohannes Petri per se et suos heredes et successores dicto Iohanni Martini et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sub pena refeccionis omnium dampnorum et cetera. Sibenici, in plathea comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Gregorio fabro condam Dragosij et Vulchoslauo Prodasicg, testibus uocatis et rogatis.

In margine: 1387., indictione 10., die 13. decembris in plathea comunis, presentibus ser Daniele Marini, examinatore, ser Nicolao Iohannis et ser Nicolao (Ra)dosij, testibus dictus Iohannes Martini contentus fuit se recepisse a dicta Lucia libras XXVII paruorum, pro quibus sibi restituit dictam domum in pristinum statum, et precepit notam cancellare et cetera.

Publicatum.

8.

26. III. 1386.

Dismani Grubse.

Dragogij Ratchouicg.

Eodem die C. Dissmanus Grubse de Sibenico nomine suo et uxoris sue infrascripte, dedit pacto et concessit ad pastinandum per hoc presens instrumentum Dragogio Ratchouicg de Bahça, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus duas terras infrascriptas, videlicet unam terram Margarite, uxoris ipsius Dissmani, gonayorum duorum uel circa, sitam in campo Morigne in loco uocato Gomile, iuxta pastinum Petri Nouaci, et iuxta terram heredum olim Radacij Dminoyeuicg, et iuxta terram heredum olim ser Dissmani Slauogne, et iuxta terram Martini Bichani (L. 4.); item aliam terram gonayorum quatuor uel circa, partim suam et partim dicte uxoris sue, sitam in dicto loco uocato Gomile, iuxta terram ser Andree Iurini ex duabus partibus, et iuxta terram ser Martini Tisci, et iuxta terram heredum olim ser Dissmani Slauogne, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis. Quas dictas terras promissit dictus Dragogius totas cum bonis vitibus perplantare suis (suis – precrtano) sumptibus et expensis, hinc usque ad tres annos proxime futuros, et ipsam pastinacionem et eius iura manutenere fideliter et colere diligenter, secundum statutum et ordines Sibenici, dando dicto locatori et eius heredibus et successoribus quolibet anno ibidem in vinea integram et paratam quartam partem tocius musti et aliorum fructuum quicquid dicte terre produxerint germinando, et reliquas (duas – precrtano) tres partes sibi retinendo pro suo labore, et hoc donec uites durabunt, et deficientibus uitibus terre reuertantur ad locum pristinum. Quam concessionem pre-

dictam promissit dictus locator, nomine suo et uxoris sue, per se et suos heredes et successores dicto conductori et eius heredibus et successoribus ab omni contradictione in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis et uxoris sue, presentibus et futuris. Et hec omnia et singula suprascripta promissit dictus Dragogius per se et suos heredes et successores dicto Dismano stipulanti, nominibus quibus supra, (pro se – precrtano) pro se et suis heredibus et successoribus plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire in aliquo, sub pena contenta in statuto comunis Sibenici, et refeccione omnium dampnorum et expensarum, ac interesse litis et extra, et sub obligatione sui et omnium bonorum suorum presentium et futurorum, et pena soluta uel non rato manente contractu. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Nicolao Bunte et Radoslauo Obradi, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

Publicatum pro conductore.

7.

26. III. 1386. L. 4a.

Nicolai Gregorij Dudlicg.

Eodem die C. Nobilis vir ser Georgius Saraceni de Sibenico cum consensu et uoluntate domine Stoyslaue, matris sue, ibidem presentis, et ad omnia et singula infrascripta ratificantis, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Nicolao Gregorij Dudlicg de Sibenico libras septuaginta denariorum paruorum, pro quibus sibi iure pignoris obligauit et dedit vnum cingulum argenteum, (dicte – precrtano) matris sue predicte, ponderis vnciarum (viginti – precrtano) sexdecim, item vnam terram (suam – precrtano) similiter sue matris gonaiorum trium cum dimidio uel circa, sitam in campo Morigne in loco uocato Uerbica, iuxta terram ser Danielis Marini et eius fratris ex duabus partibus, et iuxta terram heredum olim ser Pauli Petri, et iuxta uiam publicam, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis, tali condicione et pacto, quod quandocumque dictus ser Georgius uel sui heredes aut successores dederint, soluerint et restituerint dicto Nicolao uel suis heredibus aut successoribus predictam pecunie quantitatem post primam percepcionem redituum, abatando lucrum ex dicta pecunia

pro recompensacione dicte obligacionis solidorum decem paruorum ad annum, ex tunc dicta obligacio eidem domine Stoyslaue et suis heredibus et successoribus libera debeat remanere. Insuper uoluerunt (quod – precrtano), per pactum inter eos habitum et expressum, quod si dictus ser Georgius dabit dicto Nicolao libras quinquaginta paruorum hinc usque per totum mensem maij proxime futurum, quod ex tunc dicta terra cum reditibus libera debeat remanere dicte domine Stoyslaue, et quod cingulum debeat tenere idem Nicolaus pro libris viginti paruorum et cetera. Promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici, in curia heredum olim Radosij serue, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Nicolao Bunte et Michaele Stephani Bossani, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

Publicatum.

8.

27. III. 1386. L. 5.

Milgosti sartoris.

Die vigessimo septimo mensis marcij. C. Matheus Budonicg, habitator Sibenicensis, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Milgosto sartore, condam Veselci de Sibenico, libras sex denariorum paruorum, pro quibus dictis libris dictus Matheus per se et suos heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus et sucessoribus, dare et assignare promissit modios sex musti, uocati opol, in litore maris sub muro ciuitatis, de vineis, quas idem Matheus laborauit, sitis in Zlarin, istius vindemie proxime uenture, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Insuper uoluerunt, quod si talis casus euenerit, quod Deus auertat, quod idem Matheus non haberet tantum de vino quod sufficeret dicto Milgosto, quod extunc idem Matheus teneatur et debeat, et sit promissus dare et assignare dicto Milgosto tantum de oleo, quod sufficeret usque ad integram solucionem et satisfaccionem dicte pecunie, pro precio solidorum septem paruorum quolibet starium, hinc usque per totum mensem nouembris proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici, in stacione habitacionis mei notarij infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Iohanne Stoyslaui Guduchanin, et Gregorio Crauicg, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

9.

Eodem die C. Nobilis vir ser Stephanus domini Michaelis Dragoij de Sibenico, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Dragota Radetini, tamquam a fideicomissario testamenti olim ser Petri condam Tolini Bratci de Sibenico, dante et soluente de bonis dicte comissarie libras (L. 5a.) duodecim et solidos quatuor denariorum paruorum, quas dictus ser Stephanus habere debebat de bonis dicte comissarie, vigore dicti testamenti predicti olim ser Petri. Quare dictus ser Stephanus per se et suos heredes et successores fecit dicto ser Dragote, stipulanti, nomine quo supra, pro se et suis successoribus, finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem, atque pactum de non petendo aliquid amplius in perpetuum de predictis denariis, per ipsum ser Stephanum perceptis occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis iuxta sedibus abbacie, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, (Georgio – precrtano) Johanne Brachus et Matheo Slouanicg, testibus uocatis et rogatis. Et ego Duymus Zuratih, examinator, conscius me subscripsi.

27. III. 1386. Comissaria olim ser Petri Tolini.

L. 5a.

10.

Die vigessimo octauo mensis marcij C. Iohannes Dominici Merdesicg de Sibenico, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse mutuo solo amore a Vesela, relicta olim Iohannis condam Budoij de Sibenico, libras ducentas et viginti denariorum paruorum, quas dictas libras dictus Iohannes per se et suos heredes et successores dicte Vesele, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, salua in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, hinc usque ad vnum (v – precrtano) annum proxime futurum, sine alique questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in uia publica, iuxta domum (heredum – precrtano) habitacionis dicte Vesele, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Michaele Galci et Matomano sartore, testibus uocatis et rogatis.

28. III. 1386.

Vesele, relicte olim Iohannis condam Budoij.

In margine: 1388. indictione 11., die 16. februarij in domo habitacionis dicte Vesele presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Petcho Zilicg et Paulo Baruanicg, testibus, dicta Vesela contenta fuit se recepise a dicto Iohanne libras II C et XX paruorum, de quibus fecit sibi finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

11.

28. III. 1386. L. 6. Iohannis Dominici Merdesicg.

Eodem die in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis C. Martinus, filius Petri lapicide de Sibenico (per – precrtano) cum consensu et uoluntate dicti sui patris ibidem presentis, et ad omnia et singula infrascripta ratificantis, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuise et recepisse mutuo solo amore a Iohanne Dominici Merdesicg de Sibenico libras ducentas et viginti denariorum paruorum, quas dictas libras dictus Martinus per se et suos heredes et successores dicto Iohanni stipulanti, pro se et suis heredibus et succesoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, hinc usque ad vnum annum proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera, et ibidem de presenti dictus Petrus precibus dicti sui filij, et mandato se constituit fideiussorem et principalem solutorem pro dicto debito, videlicet capitale, pena, dampno, expensis ac interesse, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, ita quod dicti debitor et fideiussor principaliter et in solidum teneantur, scilicet in partem et in totum, super quem et ad quem ipsorum dictus creditor uoluerit se tenere, et pena soluta uel non, rato manente contractu. Actum Sibenici ut supra.

In margine: 1389., indictione 12., die 2. aprilis in stacione habitacionis ser Stephani Milatci, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Cichino Tolse et Iohanne Stancij, testibus, dictus Iohannes contentus fuit se recepisse a dicto Martino predictas libras IIC (ducentas) et XX paruorum, de quibus fecit sibi finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

12.

28. III. 1386. Michaeli Perfci.

Eodem die C. Michael condam Perfci Dominici de Sibenico omni modo, via, iure et forma, quibus melius fieri potuit et decuit, fecit, constituit et ordinauit nobilem virum ser Michaelem condam Ratci Iurine de Sibenico absentem tamquam presentem, suum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem, et certum nuncium specialem, ad omnes et singulas eius causas, lites (L. 6a.) questiones et controuersias, quas ipse constituens habet uel sperat habere cum quocumque et quibuscumque personis, tam ecclesiasticis quam secularibus, colegijs uel vniuersitatibus super de quibuscumque rebus et negocijs, et coram quocumque rectore et

L. 6a.

iudice, tam canonico quam seculari, tam in agendo, recipiendo, petendo, quam in defendendo et cetera, generaliter et ad plenum cum clausullis oportunis. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore ser Iohanne Misse et Iohanne Dominici Merdesicg, testibus uocatis et rogatis.

13.

28. III. 1386.

Ser Tomasij Dominici.

Eodem die C. Cum ser Tomas condam Dominici Damyani de Sibenico emerit publice ad incantum a procuratoribus et gastaldis ecclesiarum Sancte Trinitatis et sancti Saluatoris de Sibenico gonaios duodecim vinee, posite in insula Peruicg, iuxta litus maris, et iuxta vineam heredum olim Vuladogij Radasinicg, et iuxta vineam Nicolai Cuidouicg, et iuxta residuitatem vinee, que fuit olim ser Petri Tolini, pro precio et nomine precij librarum quatuor et solidorum duodecim denariorum paruorum (pro) quolibet gonaio dicte vinee, ut de hoc plene constat uno publico deliberacionis instrumento, scripto et condito manu mei notarii infrascripti sub predictis (millessimo) et indictione, die vigessimo quinto mensis marcij et cetera. Nunc autem ser Iohannes Michaelis Naplauicg, tamquam procurator ecclesie sancti Saluatoris de Sibenico et Radoslauus Druscinicg, tamquam gastaldus dicte ecclesie sancti Saluatoris pro una dimidia suprascripte vinee, et Michael Petri Iurse, tamquam procurator dicte ecclesie Sancte Trinitatis et Martinus Pribacij Lole, tamquam gastaldus predicte ecclesie sancte Trinitatis pro alia dimidia, per hoc presens instrumentum, contenti et confessi fuerunt ipsos habuisse et recepisse a dicto ser Tomasio (L. 7.) plenam solucionem et integram satisfaccionem pro dictis duodecim gonaiis vinee, videlicet pro quolibet gonaio libras quatuor et solidos XII paruorum. Quare dicti procuratores et gastaldi, nominibus quibus supra, per se et eorum successores fecerunt dicto ser Tomasio stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irrevocabilem securitatem atque pactum de non petendo aliquid amplius in perpetuum de predictis denariis per (ipsum – precrtano) ipsos procuratores et gastaldos, nominibus quibus supra, perceptis, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus Saraceno Nicolai examinatore, Iohanne Stephani Chusicg et Iohanne Stoyslaui Guduchanin, testibus uocatis et rogatis.

L. 7.

Cuitci Radoij.

Eodem die in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Nobilis vir ser Tomas condam Dominici Damyani de Sibenico, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Cuitcho condam Radoij de Sibenico libras quinquaginta quinque et solidos quatuor denariorum paruorum, pro quibus sibi ex causa uendicionis dedit, cessit, transtulit et mandauit iure proprio in perpetuum totum suum vigorem et robur vnius publici instrumenti sui et omnia iura sua, et acciones reales et personales, utiles et directas, que uel quas habebat uel habere poterat in ipso instrumento aduersus et contra procuratores et gastaldos ecclesiarum Sancte Trinitatis et sancti Saluatoris de Sibenico, occasione gonaiorum duodecim vinee, posite in insula Peruicg iuxta litus maris, et iuxta vineam heredum olim Vuladoij Radasinicg, et iuxta vineam (C – precrtano) Nicolai Cuidouicg, et iuxta residuitatem vinee, que fuit olim ser Petri
L. 7a. Tolini, quam vineam dictus ser Tomas emit et (L. 7a.) habuit publice ad incantum a predictis procuratoribus et gastaldis pro precio suprascripto, videlicet quodlibet gonaium pro libris quatuor et solidis duodecim paruorum, ut de hoc plene constat uno publico instrumento, scripto et condito manu mei notarii infrascripti sub predictis millessimo et indictione, die vigessimo quinto mensis marcij et cetera, ut in dicto instrumento plenius continetur. Quod dictum instrumentum dictus ser Tomas ibidem de presenti dedit et tradidit dicto Cuitchoni, constituens eum procuratorem et uerum dominum tamquam in rem suam, et ponens ipsum in locum suum, ita quod amodo in antea suo nomine iuribus et accionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, dictus Cuitchus predictum instrumentum et omnia in eo contenta penitus, et dictam vineam uti ualeat, et tenere habere, et possidere, dare, donare et uendere, agere, petere, experiri seque tueri, et omnia et singula facere, ut ipse poterat, et ut ei ualeat prout sibi actenus ualebat uel ualere poterat ante cessionem presentem. Quam cessionem predictam et omnia et singula suprascripta promissit dictus ser Tomas per se et suos heredes et successores dicto Cuitchoni et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sub pena refeccionis omnium dampnorum et cetera. Actum ut supra.

Publicatum.

15.

Die ultimo mensis marcij. C. Slouanus Pouerzenicg de Sibenico per hoc presens instrumentum, coram examinatore, testibus et me notario infrascriptis, sponte et ex certa sciencia Georgium, suum filium a se et a manu sua, et paterna (!) potestate (!) nexibus emancipauit, liberauit et dimissit, dicto Georgio presente, uolente, et petente se a dicto suo patre et eius paterna potestate liberari et (L. 8.) emancipari, ita quod amodo sit sui iuris, et possit ex nunc agere, emere, uendere, dare, donare, testare, matrimonium contrahere, testimonium perhibere, in iudicio stare, mercari, lucrari ac pacisci, et omnia et singula facere et exercere, que quilibet pater familias, et liber homo, et sui iuris, ac ciuis Romanus facere et exercere posset uel potest. Quam emancipacionem predictam, et omnia et singula suprascripta promissit dictus Slouanus per se et suos heredes et successores dicto suo filio, a se iam emancipato, et eius heredibus et successoribus perpetuo tempore firma et rata habere et tenere, et non contrafacere uel uenire in aliquo, sub pena pena (! dvaput) refeccionis omnium dampnorum et expensarum, ac interesse litis et extra, et sub obligacione sui et omnium bonorum suorum presencium et futurorum. Et penas soluta uel non, nichilominus contractus iste et omnia in eo contenta perpetuam obtineat roboris firmitatem, omni penitus excepcione seu defensione iuris uel facti remotis. Actum Sibenici, in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Dominico Perfçicg et Cosma Radonicg, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

31. III. 1386.

Georgij Slouani.

L. 8.

Publicatum.

16.

Eodem die, in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Georgius, filius Slouani Pouerzenicg de Sibenico post emancipacionem hodierna die factam a dicto suo patre, per hoc presens instrumentum promissit et se obligauit dicto Slouano, suo patri, ibi presenti et stipulanti, facere vnam barcham nouam et bonam, omnibus laboribus et expensis ipsius Georgij, ualoris florenorum quindecim auri, pro qua barcha idem (L. 8a.) Georgius contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a dicto suo patre integram solucionem

31. III. 1386.

L. 8a.

et plenariam satisfaccionem. Quam dictam barcham dictus Georgius per se et suos heredes et successores dicto Slouano, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et assignare promissit in litore maris sub muro Sibenici, hinc usque ad festum sancti Michaelis de mense septembri (!) proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum ut supra.

In margine: 1387., indictione 10., die (29 – precrtano) penultimo marcij. presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Iohanne Radoslaui et ser Nicolao Dragoyeuicg, testibus, dictus Slouanus contentus fuit se recepisse a dicto Georgio predictam barcham, de qua fecit sibi finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera, et hoc in plathea comunis.

17.

L. 9. 1. IV. 1386. In Dei nomine amen. Anno natiuitatis eiusdem millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indictione nona, diebus et mensibus infrascriptis, regnante serenissima principissa et domina nostra naturali, domina Maria, Dei gratia regina Vngarie, Dalmacie et Croacie et cetera, temporibus equidem magnifici et potentis viri domini Nicolai Garay, regnorum Dalmacie et Croacie bani, et reuerendissimi in Christo patris, domini Mathei, diuina et apostolica gratia, Sibenicensis episcopi, ac egregij et potentis viri domini Lodouici de Georgijs de Iadra, legum doctoris et honorabilis comitis Sibenici, atque nobilium virorum dominorum iudicum Sibenici ser Tomasij Dominici, ser Cipriani Georgij, ser Michaelis Ratci, et ser Dragote Radetini.

L. 9a. Iohannis Radouani Pechogicg. Die primo mensis aprilis. C. Vulch, filius Pribislaui Sisgore de Srimac, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Iohanne Radouani Pechogicg de (Sibenico – precrtano) Srimac libras sexdecim denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam vineam suam gonaiorum duorum uel circa, sitam in dicta insula in loco uocato Slanica iuxta vineam Iohannis Ruçiçicg, et iuxta (vineam – precrtano) viam publicam, et iuxta montem ex duabus partibus, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis ad habendum, tenendum, gaudendum, usufructuandum, pro anima et corpore iudicandum, et quicquid ipsi emptori et suis heredibus et successoribus exinde placuerit perpetuo faciendum, ut de suo proprio ac speciali, sine contradictione alicuius persone, saluo semper iure et tercia parte comunis Sibenici. Quam

vendicionem predictam promissit dictus venditor per se et suos heredes et sucessores dicto emptori et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sed ab omni homine et persona in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, ser Georgio Dissoto et Nicolao Dudlicg, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

18.

1. IV. 1386. Radoslaui Dobrogosticg. L. 10.

Eodem die C. Dissimirus Cipriani de Cermnica per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Radoslauo Dobrogosticg de Sibenico libras quatuor denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure (L. 10.) proprio in perpetuum vnam vineam suam gonaiorum duorum uel circa (uel – precrtano), videlicet tam vites quam terram, sitam in Dubroua sub Magno Pomisal iuxta vineam heredum olim Georgij Medilicg, et iuxta vineam heredum olim Dismani Chuminicg, et iuxta vineam Radasini Glusac, et iuxta vineam Nicolai Dudlicg, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis ad habendum et cetera; promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici, in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Radoslauo Obradi et Misulo Vulxe, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

19.

1. IV. 1386. Ratci Cerdoni, filii Stoyslaui.

Eodem die C. Vulchasinus Petcouicg de uilla uocata Gmiçhi per hoc presens instrumentum promissit et se obligauit Ratchoni cerdoni, filio Stoyslaui de Sibenico, stipulanti, stare, perseuerare aput (!) eum pro discipulo, hinc usque ad duos annos proxime futuros, promittens (et) solempniter se obligando dicto suo magistro stipulanti, omnia seruicia et utilia in dicta arte eidem facere et prestare fideliter, et precepta eius et sue familie digna et iusta obedire, et res eius fideliter custodire, nec ab ipso discedere in terminum predictum. Et uersa uice dictus Ratchus promissit et se obligauit dictum Vulchasinum instruere in arte sua pre-

dicta bona fide, et eidem dare condecenter totum victum, vestimentum et calciamentum, et in fine dicti termini ipsum liberum dimittere, dando sibi de artificiis seu instrumentis sue artis, ut moris est magistrorum dicte artis, et
L. 10a. insuper vestimenta linea et grissea, et calciamenta (L. 10a.) omnia noua. Et hec omnia et singula suprascripta ambe dicte partes promisserunt vicissim, scilicet una pars alteri et altera alteri plene attendere et obseruare, et non contrauenire in aliquo, sub pena librarum viginti quinque denariorum paruorum, soluendarum parti obseruanti et cetera. Et ibidem de presenti Luchas Lubini de Sibenico precibus dicti Vulchasini, et mandato ac de licencia et uoluntate prefati domini comitis et eius curie, se constituit fideiussorem et principalem solutorem dicto Ratchoni pro dicta pena et dampno manifesto si fecerit contra predicta, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Cipriano Georgij et ser Michaele Ratci, testibus uocatis et rogatis.

20.

1. IV. 1386. Martini Iohannis. Eodem die C. Dragoslauus prenomine Zec condam Drahse de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Martino Iohannis, habitatore Sibenici, libras decem denariorum, pro quibus sibi iure pignoris obligauit et dedit vnam vineam suam gonaiorum trium uel circa, positam in Magno Chamenicnich iuxta vineam Hlapote Vulxe, et iuxta vineam Semogij Bogdani, et iuxta uiam publicam, et iuxta vineam Dese, relicte olim Dominici, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis, tali condicione et pacto, quod quandocumque dictus Dragoslauus uel sui heredes aut successores dederint, soluerint et (s – precrtano) restituerint dicto Martino uel suis heredibus aut sucessoribus predictam pecunie quantitatem ante putacionem vinee, abatando lucrum ex dicta pecunia pro recompensacione dicte obligacionis solidorum viginti paruorum ad annum, ex tunc dicta obligacio eidem Dragoslauo et eius heredibus et succesoribus libera debeat remanere et cetera, promissit
L. 11. (L. 11) excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Nicolao Bunte et Nicolao Tomasij, testibus uocatis et rogatis.

21.

Eodem die C. Kata, filia olim Georgij Hranoticg de Sibenico per hoc presens instrumentum contenta et confessa fuit se habuisse et recepise a Georgio, filio Slouanni Pouerzenicg de Sibenico libras sexdecim denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnum locum suum totum et integrum, positum Sibenici sub Castro iuxta domum Radoslaui Rochouicg mediante uia uicinali, et iuxta domum Radini Tisenicg, et iuxta uiam publicam, et iuxta uiam uicinalem, (et iuxta domum Radini Tisenicg – precrtano), cum omnibus suis iuribus et pertinentiis ad habendum et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in domo Dragoslaui Sosan, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Nicolao Bunte et Iohanne Pauli Vunucac, testibus uocatis et rogatis. 1. IV. 1386. Georgij Slouani.

Publicatum.

22.

Die secundo mensis aprilis. C. Stanacius Stoychouicg de Rachitnica per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se teneri et dare deberi Salchoni Salamunincg de Vzdolye libras decem denariorum paruorum, et hoc pro certo blado. Quas dictas libras dictus Stanacius per se et suos heredes et successores dicto Salchoni, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate (L. 11a.) Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, hinc usque ad festum sancti Petri de mense iunio proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Et ibidem de presenti nobilis vir ser Nicolaus Tudosij precibus dicti debitoris et mandato se constituit fideiussorem et principalem solutorem dicto creditori pro dicto debito, uidelicet capitale, pena, dampno, expensis ac interesse, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, ita quod dicti debitor et fideiussor principaliter et in solidum teneantur, scilicet in parte et in toto, super quem et ad quem ipsorum dictus creditor uoluerit se tenere, et pena soluta et cetera. Insuper et ibidem dictus Stanacius uoluit, quod si idem ser Nicolaus persolueret dictum debitum, quod tota anona tam vini quam bladi proxime futura sit et esse debeat eidem ser Nicolao obligata pro dicto debito. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Paulo Radoslaui et ser Iohanne Misse, testibus uocatis et rogatis. Et ego Duymus Zuratih, examinator, conscius me subscripsi. 2. IV. 1386. Salci Salamunicg. L. 11a.

23.

5. IV. 1386. Ser Saraceni Nicolai.

Die quinto (madij – precrtano) aprilis. C. Vulchoslauus Stoyslaui Prodasicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Saraceno condam Nicolai Saraceni de Sibenico libras sex denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum totam suam partem cuiusdam vinee, que peruenit eidem Vulchoslauo iure successionis, de bonis que fuerunt olim Bogdani Iohannis, positam in Obergna super terram dicti emptoris iuxta uiam publicam, et iuxta vineam (L. 12) (l – precrtano) Mathei Rangi, et iuxta vineam successorum olim Nicolai Ruçice, et iuxta terram incultam, cum omnibus suis iuribus et pertinentiis ad habendum et cetera, promissit exalumpniare et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Iohanne Stanoij Modrine et Iurica Pilluhouicg, testibus uocatis et rogatis.

L. 12.

24.

7. IV. 1386. Disse, relicte olim Bogdani Soldanicg et Iohannis eius (filij).

Die septimo mensis aprilis. C. Dissa, relicta olim Bogdani Soldanicg de Sibenico, tamquam detentrix bonorum dicti olim viri sui et Iohannes, filius dicte Disse et dicti olim Bogdani, ambo ad inuicem et insimul omni modo, iure et forma, quibus melius potuerunt, fecerunt, constituerunt et ordinauerunt nobilem virum ser Duymum Zuraticg de Sibenico, ibidem presentem et cetera, eorum et cuiuslibet ipsorum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum (nuncium) specialem, specialiter, et nominatim ad agendum, petendum, exigendum, recuperandum et recipiendum ab heredibus olim Cipriani Radini de Sibenico certam pecunie quantitatem, quam ipsi constituentes habere et recipere debent a dictis heredibus dicti olim (v – precrtano) Cipriani, vigore cuiusdam publici instrumenti, scripti manu Dragote Radini, olim iurati notarii comunis Sibenici, dantes et concedentes dicto eorum procuratori plenam et liberam potestatem agendi, recipiendi petendi, citandi, placitandi, defendendi et respondendi coram regimine et curia Sibenici tam ecclesiastica quam seculari, et tam presenti quam futura, et alibi et cetera, generaliter et ad plenum cum clausullis oportunis. Actum Sibenici, in curia dicti ser Duymi, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Matomano sartore et Antonio sartore Hualouicg, testibus uocatis et rogatis.

(Cijela stranica ostala prazna.) L. 12a.

25.

Die octauo mensis aprilis. C. (Georgius – precrtano) Goyslauus Bratoslaui, qui moratur in uilla Doberçicha per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse ad pasculum a Iacobo condam Tuerdogij de Sibenico animalia minuta quinquaginta, item animalia minuta istius presentis anni viginti quatuor, que animalia promissit custodire, et pasculare, et saluare, secundum consuetudinem Sibenici, hinc usque ad festum sancti Georgij proxime futurum bona fide (et) sine fraude, et in fine dicti termini dictus Goyslauus promissit per se et suos heredes et successores dicto Iacobo, stipulanti pro, se et suis heredibus et successoribus aut cui iura sua contulerit, dare et restituere dictum capitale animalium, cum sua parte fetuum et aliorum (reditibus – precrtano) redituum, saluo iusto impedimento, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Et ibidem Dragoslauus Strianicg et Pomenus Radoslaui de Doberciçha, precibus dicti Goyslaui et mandato, se constituerunt fideiussores et principales solutores dicto Jacobo pro dicto capitale, pena, dampno et expensis ac interesse (litis – precrtano), super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, et cetera. Insuper uoluerunt, quod si dicta animalia in toto uel in parte perierint propter defectum ipsius Goyslaui, quod tunc dicti Goyslauus et fideiussores teneantur (ad refe – precrtano) emendare totum dampnum cum refeccione dampnorum et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta muraliam ser Andree Iurini, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, ser Nicolao Tudosij et Luca Lubini, testibus uocatis et rogatis.

L. 13.
8. IV. 1386.

Jacobi Tuerdoij.

26.

Die predicto C. Luchas Churinicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Drasa, relicta olim Lubislaui de Sibenico libras octo denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam terram suam vnius gonai uel circa, sitam in campo Morigne sub Bahcha iuxta uiam (uiam – ponovljeno i precrtano) publicam, iuxta monticulum ex duabus partibus, et iuxta terram Dismani Stagneuicg, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis ad habendum et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici, in ecclesia sancti Iacobi, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Iohanne Braysicg et Andrea Chermsicg, testibus uocatis et rogatis.

L. 13a.
8. IV. 1386.

Drase, relicte olim Lubislaui.

In margine: 1388., indictione 11. die 4. marcij in uia publica iuxta curiam habitacionis dicte Drase, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Michaele Galci, Dismano Mathei, testibus, dicta Drasa contenta et confessa fuit se recepisse a Rada, relicta olim dicti Luche libras octo paruorum, pro quibus sibi restituit dictam terram in pristinum statum et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

27.

8. IV. 1386. Eodem die C. Dissmanus Grubse de Sibenico per hoc presens instrumentum dedit pacto et concessit ad pastinandum

Dismani Grubse. Mirogio Zogicg de Bahçha, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et succesoribus, vnam terram suam gonaiorum nouem uel circa, sitam in campo Morigne, in loco uocato

Mirogij Zogicg. Rebine, iuxta terram ser Tomasij Dominici, et iuxta terram heredum olim Georgij Toboli, et iuxta montem, et iuxta terram heredum olim Misse Zganeuicg, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis. Quam dictam terram promissit dictus Mirogius totam cum bonis vitibus et aliis (arboribus – precrtano) fructibus perplantare suis sumptibus et expensis, hinc usque ad tres annos proxime futuros, secundum statutum et ordines Sibenici (da – precrtano), et ipsam pastinacionem et eius iura manutenere fideliter et colere diligenter, secundum statutum et ordines Sibenici, dando dicto

L. 14. Dissmano et eius (L. 14.) heredibus et successoribus quolibet anno ibidem in vinea integram et paratam quartam partem tocius musti et aliorum fructuum quicquid dicta terra produxerit germinando, et reliquas tres partes sibi retinendo pro suo labore et cetera. Locator promissit excalumpniare et cetera. Conductor promissit attendere sub pena contenta in statuto comunis Sibenici et cetera. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, ser Gregorio Nigoij et Radoslauo Goyslaui, testibus uocatis et rogatis. Publicatum pro conductore.

In margine: Publicatum per me Iohannem de Pola notarium et cancelarium in 1422., indictione XV., die quarto maij.

28.

8. IV. 1386. Eodem die C. Nobilis vir ser Dominicus Perfçicg de Sibe-

Bogdani barberij. nico, tamquam procurator et procuratorio nomine fratris Iacobi Bouine, ordinis Predicatorum de Sibenico, ut asse-

rebat, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Bogdano barberio condam Milci de Sibenico libras decem denariorum paruorum, pro quibus sibi, nomine quo supra, dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam terram dicti fratris Iacobi gonai vnius uel circa, sitam in campo Morigne in loco uocato Zagoricge iuxta vineam Perfse Stancij ex duabus partibus, et iuxta terram heredum olim ser Petri Tolini, et iuxta terram Radosij Sigicg, cum omnibus eius iuribus et pertinenciis ad habendum et cetera. Promissit nomine suo et procuratorio nomine, quo supra, excalumpniare et cetera, super se et omnibus bonis suis et dicti fratris Iacobi presentibus et futuris. Actum Sibenici, in platea comunis, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, Radoslauo Tolse et Andrea Chermse (!) testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

29.

8. IV. 1386.

L. 14a.

Ser Martini Tisci.

Eodem die C. Cum prefatus dominus comes et dicti iudices poni facerent publice ad incantum vnam terram comunis Sibenici gonaiorum decem et vretenorum sex, positam in Striseuo iuxta vineam heredum olim ser Tomasij Tisci ex duabus partibus, et iuxta vineam Zanni Barbe, et iuxta vineam heredum olim (Georgij – precrtano) ser Michaelis Toboli, mandantes Iacobo preconi comunis Sibenici, quod ipsam terram incantare deberet per dies XV continuos per ecclesiasticas platheas et alia loca consueta dicte ciuitatis, secundum statutum et ordines Sibenici. Qui preco retulit se incantasse publice dictam terram per loca suprascripta per dies quindecim continuos et ultra, ferendo cedullam in manu, ut moris est. Et quia nemo comparuit, qui se plus daturum offeret, neque tantum quantum nobilis vir ser Martinus condam Tisci Chergote de Sibenico, qui se daturum obtulit libras sexdecim denariorum paruorum pro quolibet gonaio dicte terre, et propterea egregius vir dominus Lodouicus de Georgijs, legum doctor, comes Sibenici suprascriptus, ac nobiles vir (!) ser Tomas Dominici, ser Ciprianus Georgij, ser Michael Ratci, et ser Dragota Radetini, iudices prefate maioris curie Sibenici, factis prius tribus inuitis, per dictum preconem, ut moris est, (ded – precrtano) uendiderunt et per publicum incantum deliberauerunt et tradiderunt iure proprio in perpetuum dicto ser Martino, presenti, stipulanti, ementi et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, predictam terram, cum omnibus suis iuribus et

pertinenciis, ad habendum et cetera, et hoc pro precio suprascripto, volentes prefati dominus comes et iudices, quod idem ser Martinus debeat persoluere comuni(s – precrtano) Sibenici per ratam tantum quantum designabunt sibi de dicta terra. Et hoc immo quia idem ser Martinus oretenus dicebat, quod de predicta terra sunt gonai quatuor de propria terra (dicti – precrtano) heredum (dicti – precrtano) olim ser Tomasij Tisci, asserens quod dictus olim ser Tomas emit predictos quatuor gonaios terre per publicum instrumentum
L. 15. per quod dixit se uelle probare. (L. 15.) Quam vendicionem predictam promisserunt prefati dominus comes et iudices, nomine et uice comunis Sibenici, per se et eorum successores dicto emptori et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sed ab omni homine et persona in racione legitime defendere et excalumpniare, super omnibus bonis dicti comunis Sibenici, presentibus et futuris. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, ser Daniele Marini et ser Nicolao Zuraticg, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

30.

12. VI. 1386. Die duodecimo mensis iunij. C. Gifsa Radoyeuicg de uilla Pocrofçicg ex una parte, et Draga, relicta olim Nicolai Semoticg de Sibenico ex altera parte in Dei nomine matri-

Gifse Radoyeuicg. monium inter se contraxerunt per uerba legitima de presenti ita videlicet, quod dictus Gifsa sit et esse debeat uir legitimus dicte Drage, secundum Deum et sanctam reuerendam ecclesiam, et eodem modo, quod dicta Draga sit et esse debeat (erit – precrtano) uxor legitima dicti Gifse, cum mutuo et pari consensu ad inuicem fidem dederunt inter se manualiter se tangentes, consencientes vnus in alterum sicut vir in uxorem et econuerso, ut moris est, necnon promittentes ambe dicte partes sibi inuicem dictum matrimonium complere et nupcias cellebrare (!), hinc usque ad quindecim dies proxime futuros, uel ante ad uoluntatem utriusque partis, sub pena librarum trecentarum denariorum paruorum, soluendarum parti obseruanti per partem non obseruantem. Et ibidem de presenti (dicta Draga dedit in aportauit secum in dote ad – precrtano) dictus Gifsa contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse in dote et nomine dotis dicte Drage,
L. 15a. uxoris sue, a predicta sua vxore vnam vineam (L. 15a.) ipsius Drage gonaiorum decem cum dimidio, cum muralia sita in dicta vinea, positam in Tribohun iuxta vineam heredum olim

Prodase chalaphati ex duabus partibus, et iuxta vineam heredum olim Protci chalaphati, et iuxta (residuitatem – precrtano) vineam heredum olim Nicolai Semoticg, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis, saluo semper iure terratici domini terre, et hoc pro precio et nomine precij librarum viginti et solidi vnius denariorum paruorum (pro) quolibet gonaio dicte vinee, quod mutat et ascendit ad summam librarum ducentarum et decem et solidorum decem cum dimidio denariorum paruorum. Quam dictam pecunie quantitatem dictus Gifsa per se et suos heredes et successores promissit aput (!) se saluam habere, secundum consuetudinem docium, et predictam pecunie quantitatem dare, soluere et restituere dicte Drage, uxori sue, siue illi uel illis cui uel quibus ius et casus dederit, in omnem casum et euentum restituende dotis, sub pena reffeccionis omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici in domo habitacionis Luche Lubini, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, ser Andrea Iurini et Gregorio Budislaui (Mathei – precrtano), testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

31.

10. IV. 1386. L. 16.

Stane uxori Vulchoslaui Prodasicg.

Michaelis condam (Bosa – precrtano) Bolacij.

Die decimo mensis aprilis. C. Stana, uxor Vulchoslaui Prodasicg de Sibenico, cum consensu et uoluntate dicti sui viri ibidem presentis, et ad omnia et singula infrascripta ratificantis, ex una parte, et Michael condam Bolacij de Sibenico, ex altera parte, per hoc presens instrumentum contenti et confessi fuerunt utrique in uicem tale concambium et permutacionem inter se perpetuo fecisse, in quo quidem concambio dicta Stana cum consensu, ut supra, per se et suos heredes et successores dedit et tradidit iure permutacionis et concambij in perpetuum dicto Michaeli, presenti et recipienti pro se suisque heredibus et successoribus, vnum gonaium pastini sui, quod ipsa Stana habuit in dotem a sua matre, positum in Obergna iuxta vineam Lubosij Molnyasicg, et iuxta vineam Radoslaui Vulchnicg, et terram incultam ex duabus partibus, ad habendum, tenendum, gaudendum, usufructuandum, et quicquid ipsi (emp – precrtano) Michaeli et suis heredibus et successoribus exinde placuerit perpetuo faciendi, sine contradiccione alicuius persone. C. Et uersa uice dictus Michael per se et suos heredes et successores dedit et tradidit iure permutacionis et concambij in perpetuum dicte Stane, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, vnum locum suum uacuum totum et integrum, positum in Sibenico in Gorica iuxta domum Michaelis Stoyani, et iuxta uiam pu-

blicam, et iuxta curiam Hranoij Molnyasicg, et iuxta uiam uicinalem, cum introitu et exitu suo, et cum omnibus suis iuribus et pertinenciis, ad habendum ut supra, (quam permutacionem predictam – precrtano), et insuper dictus Michael absoluit dictam Stanam de reditibus preteritis ipsius vinee. Quam permutacionem predictam promisserunt ambe dicte partes vicissim, scilicet una pars alteri et altera alteri per se et eorum heredes et successores (plene – precrtano) perpetuo
L. 16a. firmam et ratam habere et tenere, et non contra- (L. 16a.) facere uel uenire in aliquo, sub pena refeccionis omnium dampnorum et cetera, sed rem predictam una pars alteri et altera alteri a se cambitam et permutatam in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in ecclesia sancti Iacobi, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Gregorio Nigoij et ser Nicolao Tudosij, testibus uocatis et rogatis. Et ego Duymus Zuratih, examinator, conscius me subscripsi.

32.

10. IV. 1386. Eodem die C. Ciprianus condam Stancij Chuse de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se (habuisse et recepisse – precrtano) teneri et dare deberi ser
Zanini Barbe. Zanino Barbe condam Nastasselli de Sibenico libras quadraginta octo denariorum paruorum, et hoc pro panno per ipsum Ciprianum empto et habito a dicto ser Zanino, ut asserebant. Quas dictas libras dictus Ciprianus per se et suos heredes et successores dicto ser Zanino, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, usque ad festum Omnium Sanctorum proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione dicti ser Zanini, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Iohanne Dminoij et Marchione Petri, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

(Sve precrtano.)

33.

10. IV. 1386. Perfse Stancij. L. 17. Eodem die C. Bogdanus barberius condam Milci de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Perfsa condam Stancij de Sibenico libras decem denariorum paruorum, pro- (L. 17.) quibus

sibi ex causa vendicionis dedit, cessit, transtulit et mandauit iure proprio in perpetuum totum suum vigorem et robur vnius publici instrumenti sui, et omnia iura sua et acciones, reales et personales, utiles et directas, que uel quas habebat uel habere poterat in ipso instrumento aduersus et contra ser Dominicum Perfçicg de Sibenico, eius proprio nomine et tamquam procuratori et procuratorio nomine fratris Iacobi Bouine ordinis Predicatorum, occasione vnius terre gonai vnius uel circa, posite in Campo Morigne in loco uocato Zagoricye iuxta vineam dicti Perfse ex duabus partibus, et iuxta terram heredum olim ser Petri Tolini, et iuxta terram Radosij Sigicg, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis. Quam dictam terram dictus Bogdanus emit et habuit a dicto ser Dominico tamquam a procuratore, ut supra, pro precio suprascripto, ut de hoc plene constat uno publico instrumento, scripto et condito manu mei notarii infrascripti, sub predictis millesimo et indictione, die octauo mensis aprilis et cetera, ut in dicto instrumento plenius continetur. Quod dictum instrumentum dictus Bogdanus ibidem de presenti dedit et tradidit dicto Perfse, constituens eum procuratorem et uerum dominum tamquam in rem suam, et ponens ipsum in locum suum, ita quod amodo in antea suo nomine iuribus et accionibus, realibus et personalibus, utilibus et directis, dictus Perfsa predictum instrumentum et omnia in eo contenta penitus, et dictam terram uti ualeat et tenere, habere et possidere, dare, donare et uendere, agere, petere, experiri, seque tueri, et omnia et singula facere ut ipse poterat, et ut ei ualeat prout sibi actenus ualebat uel ualere poterat ante cessionem presentem. Quam cessionem predictam et omnia et singula suprascripta promissit dictus Bogdanus per se et suos heredes et successores dicto Perfse et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sub pena refeccionis omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Iohanne Stoyslaui Guduthanin et Michaele Radomeri, testibus uocatis et rogatis. *Publicatum.*

34.

L. 17a. 11. IV. 1386.

Milgosti sartoris condam Veselci.

Die vndecimo mensis aprilis. C. Slouanus Pouerzenicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Milgosto sartore condam Veselci de Sibenico libras tres denariorum paruorum, pro quibus dictis libris dictus Slouanus per se et suos heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus

et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et asignare promissit modia tria musti, uocati opol, in litore maris sub muro ciuitatis Sibenici istius annone proxime future, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Tolino Iohannis et ser Andrea Iurini, testibus uocatis et rogatis.

Precrtano sve, a in margine stoji:

1386., indictione 9., die 17. septembris in uia publica iuxta stacionem habitacionis ser Iohannis Naplauicg, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, Michaele Perfci et Marino Pribacij, testibus, dictus Milgostus contentus fuit se recepisse a dicto Slouano dicta tria modia musti, de quibus fecit sibi finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

35.

12. IV. 1386.

Dominici Macchouicg.

Die duodecimo mensis aprilis. C. Drasinus condam Dragote Turnicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Dominico Mathei Macchouicg (možda mjesto Matchouicg) de Sibenico libras nouem denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam vineam suam gonaiorum duorum uel circa, videlicet tam vites quam terram, sitam sub Magno Pomisal, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis ad habendum et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Iohanne Misse et Iacobo aurifice, testibus uocatis et rogatis.

36.

L. 18. 12. IV. 1386. Lubini Milesicg.

Hranislaui Druseticg.

Eodem die. C. Lubinus Milesicg de Iadra, nomine suo, et nomine Misuli, fratris sui, pro quo promissit de rato habendo, ex una parte, et Hranislauus Druseticg, habitator de Raslina ex altera, per hoc presens instrumentum sponte et ex certa sciencia dixerunt et confessi fuerunt inter eos diligenter racionem (posus – precrtano) posuisse de omnibus hijs, que vnus alteri et alter alteri dare debebat uel tenebatur, quacumque de causa uel racione, et specialiter de animalibus, que idem Hranislauus habuit a dictis fratribus ad pascendum, et quod nullus eorum remaneret ad dandum aliquid alteri. Et propterea predicti Lubinus et Hranislauus, nominibus quibus supra, fecerunt sibi inuicem plenam et irreuocabilem securitatem, quietacionem, absolucionem, libertatem. et pactum de

non petendo aliquid amplius in perpetuum de omnibus et singulis, que unus (un – precrtano) alteri uel sibi inuicem dare uel facere aut soluere uel omnimode debuissent, ab hodie retro, quocumque modo et quacumque ex causa, cassantes et irritantes omnes raciones quas habuerunt inter se temporibus retroactis usque in hodiernum. Que omnia et singula ambe (dicte – precrtano) partes, nominibus quibus (super – precrtano) supra, promisserunt vicissim per se et eorum heredes et successores plene attendere et obseruare, et non contrauenire in aliquo, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Dominico Perfçicg et ser Tolino Iohannis, testibus uocatis et rogatis. Et ego Duymus Zuratih, examinator, conscius me subscripsi.

37.

L. 18a.

15. IV. 1386.

Martini Iohannis.

Die quintodecimo mensis aprilis. C. Protchus Stancouicg de insula Zlarin per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Martino Iohannis, habitatore Sibenici, habitatore Sibenici (posljednje ispisano dvaput), libras viginti denariorum paruorum, pro quibus sibi iure pignoris obligauit et dedit vnam vineam suam gonaiorum quatuor uel circa, sitam in Zlarin, iuxta vineam ser Georgij Crusuenaçicg, et iuxta vineam ser Bogdani Striçicg, et iuxta vineam heredum olim Dismani Luxicg, et iuxta vineam heredum olim Vuladihe Stanoij, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis, tali condicione et pacto, quod quandocumque, post percepcionem redituum dicte vinee presentis anni proxime futuri, dictus Protchus uel sui heredes aut successores dederint, soluerint et restituerint dicto Martino uel suis heredibus aut successoribus predictam pecunie quantitatem ante putacionem vinee, abatando lucrum ex dicta pecunia pro recompensacione dicte obligacionis solidorum sexdecim paruorum, ex tunc dicta obligacio eidem Protchoni et suis heredibus et successoribus libera debeat remanere. Quam vineam idem Protchus promisit et dixit quolibet anno suis sumptibus et expensis bene et fideliter laborare, secundum modum vinee, dando dicto dicto (! dvaput pisano) Martino, uel cui ipse comisserit, integram dimidiam tocius musti et aliorum fructuum quicquid dicta vinea produxerit germinando, et aliam sibi retinendo pro suo labore et cetera, promisit excalumpniare. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis (domum heredum – precrtano) ser Stephani Laurencij, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Iacobo marangone (!) et Nicolao Chamenaricg, testibus uocatis et rogatis.

38.

L. 19.

16. IV. 1386.

Milgosti sartoris condam Veselci.

Die sextodecimo mensis aprilis. C. Georgius Criznicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Milgosto sartore condam Veselci de Sibenico integram solucionem pro starijs octo olei, videlicet pro quolibet stario solidos septem paruorum, quod dictum oleum dictus Georgius per se et suos heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et assignare promissit in ciuitate Sibenici istius annone proxime uenture, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Insuper uoluerunt per pactum inter eos habitum et expressum, quod si dictus Georgius non haberet tantum de suo oleo quod sufficeret dicto Milgosto pro dicto debito, quod tunc idem Georgius debeat dare dicto Milgosto in ciuitate Sibenici de suo vino, uocato opol, istius annone proxime future, pro precio solidorum viginti paruorum pro quolibet modio dicti vini, usque ad integram solucionem et satisfaccionem dicti debiti, sub pena predicta et cetera. Actum in molo comunis Sibenici, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Andrea Chermse et Stancio Glusçicg, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

39.

16. IV. 1386.

Ser Martini Tisci.

L. 19a.

Eodem die. C. Religiosa et honesta domina Rada, priorisa monasterii ecclesie sancte Katarine de Sibenico per hoc presens instrumentum contenta et confessa fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Martino condam Tisci Chergote de Sibenico libras octuaginta denariorum paruorum, quas asserebat se conuertisse in reparacionem coquine ipsius monasterii, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam terram suam gonaiorum octo, sitam in Striseuo iuxta terram dicti emptoris, et iuxta terram ser Tomasij Michaticg, et iuxta terram ser Michaelis Stephani Marci, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis (L. 19a.), ad habendum et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in monasterio dicte ecclesie, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Stoyano Stoymili et Damyano Vulchouicg, testibus uocatis et rogatis.

40.

16. IV. 1386.

Georgij Iudei condam Marci.

Eodem die C. Iohannes Suerçicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Georgio Iudeo condam Marci de Sibenico integram solucionem et satisfaccionem pro modiis duobus olei, videlicet pro quolibet stario solidos nouem paruorum, quod dictum oleum totum dictus Iohannes, per se et suos heredes et successores dicto Georgio, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus aut cui iura sua contulerit, dare et assignare promissit, hinc usque per totum mensem nouembris proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Insuper uoluerunt, quod si dictus Iohannes non habuerit de oleo tantum, quod sufficeret pro dicto debito, quod tunc idem Iohannes debeat dare dicto Georgio de suo vino, pro debito predicto, pro precio quo tunc ad minus ualebit, istius uindemie proxime future, sub pena predicta, et pena et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Stephano Dragani et Helia Crassani, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

Publicatum.

41.

16. IV. 1386. Radacij Pribislaui Sisgore. L. 20.

Eodem die C. Pribislauus, prenomine Sisgora, de insula Srimac, ad instanciam et peticionem Radacij sui filij, habitatoris Sibenici, ibidem presentis, per hoc presens instrumentum, sponte et ex certa scencia, dixit et confessus fuit, quod uerum est, quod ipse Pribislauus emancipauit (L. 20.) a se, et a sua manu, et paterna potestate, et totaliter liberauit dictum Radacium, filium suum, secundum statutum et ordines Sibenici, per publicum instrumentum, iam sunt circa viginti anni ellapsi (!), de examinatore, notario et testibus dixit, quod non recordatur, et quia dictum instrumentum emancipacionis est combustum in combustione ciuitatis Sibenici, et nota ipsius non potest inueniri, ut asserebant, ideo ne dicto Radacio et eius heredibus et successoribus fiat aliquid preiudicium, volens dictus Pribislauus ueritatem facti confirmare omni modo, iure et forma, quibus melius potuit, aprobauit dictam emancipacionem iuridice factam, et quicquid dictus Radacius ab eo tempore cura acquisiuit, contraxit, seu fecit, aut testatus fuit, uel deinceps faceret, contraheret, testaretur uel modo aliquo ordinaret, quod tantum ualeat et firmitatem obtineat, quantum si appareret instrumentum emancipacionis prefate, uel si factum et ordinatum fuisset per hominem sui

iuris, et ex nunc prout ex tunc, et ex tunc prout ex nunc ipsam emancipacionem, et omnia ex ea, et uirtute ipsius emancipacionis acta et gesta per dictum Radacium, tamquam per hominem sui iuris, et liberum a paterna potestate, confirmauit, approbauit, et ratificauit, ita quod occasione seu deffectu note dicti instrumenti deperditi, nullum dicto Radacio et eius heredibus et successoribus preiudicium generetur. Quam emancipacionem et manumissionem sic factam, et omnia et singula suprascripta, promissit dictus Pribislauus per se et suos heredes et successores dicto Radacio, a se iam ut prescribitur emancipato, et eius heredibus et successoribus, perpetuo tempore firma et rata habere et tenere, et non contrafacere uel uenire aliquo modo de iure uel de facto, sub pena reffeccionis omnium dampnorum et cetera. Et de predictis dicti Pribislauus et Radacius rogauerunt me notarium infrascriptum publicum conficere instrumentum. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Dominico Perfçicg et ser Martino Tisci, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

42.

L. 20a.

17. IV. 1386.

Milgosti sartoris condam Veselci.

Die decimo septimo mensis aprilis. C. Damyanus Vulcouicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Milgosto sartore condam Veselci de Sibenico libras tres denariorum paruorum, pro quibus dictus Damyanus per se et suos heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et conssignare promissit de suo oleo proxime futuro istius anni presentis, pro precio solidorum septem paruorum quodlibet starium, usque ad integram solucionem dicte pecunie. Et si talis casus euenerit, quod ipse Damyanus non haberet tantum de suo oleo quod sufficeret dicto Milgosto pro dicto debito, quod tunc idem Damyanus (idem Milgosto – precrtano) dare debeat dicto Milgosto modia tria musti istius annone proxime future, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Nicolao Cuidouicg et Tomasio pellipario, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

Publicatum.

(Sve precrtano.)

43.

17. IV. 1386.

Ser Nicolai Gregorij Dragoij.

Eodem die. C. Dragac Vulchoslaui et Vulch Bossani de Sibenico per hoc presens instrumentum contenti et confessi fuerunt, ipsos habuisse et recepisse a nobili viro ser Nicolao Gregorij Dragoij de Sibenico florenos viginti auri, videlicet quilibet ipsorum per florenos decem auri, pro quibus dictis florenis dicti Dragac et Vulch promisserunt et debent ire seruire in castro Lab pro balestrarijs, per spacium duorum mensium proxime futurorum, ad expensas dicti vicebani de ore. Et in fine dictorum duorum mensium dictus ser Nicolaus promissit ipsos facere poni in ciuitate Sibenici cum omnibus eorum bonis et rebus, ad expensas domini vicebani, si erunt viui. Et hec omnia et singula suprascripta ambe dicte partes promisserunt vicissim (L. 21.) attendere et obseruare, et non contrauenire in aliquo, sub pena quarti et cetera. Et ibidem de presenti Andreas Chermsicg de Sibenico, precibus dicti Vulci et mandato, se constituit fideiussorem et principalem solutorem pro parte dicti Vulci et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis Iohannis Georgij Medilicg, presentibus ser Daniele Marini examinatore, dicto Iohanne et Obrado Goyslaui, testibus uocatis et rogatis.

L. 21.

44.

18. IV. 1386.

Ser Iohannis Petri Bogdani.

Die decimo octauo mensis aprilis. C. Nobilis vir ser Nicolaus Tudosij Radouani de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Iohanne Petri Bogdani de Sibenico florenos quadraginta quinque auri in auro, quos dictus ser Iohannes dare debebat dicto ser Nicolao uirtute vnius publici instrumenti, scripti et conditi manu mei notarii infrascripti, sub millesimo trecentesimo octuagesimo quinto, indiccione octaua, die decimo septimo mensis maij et cetera. Quare dictus ser Nicolaus per se et suos heredes et successores fecit dicto ser Iohanni, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus (aut cui iura sua contulerit s – precrtano) finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem, atque pactum de non petendo aliquid amplius in perpetuum de predictis denariis per ipsum ser Nicolaum perceptis, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti presentibus presentibus (!) ser Saraceno Nicolai examinatore, Zanino Barba et Dragacio Vulchoslaui, testibus uocatis et rogatis.

45.

18. IV. 1386.

L. 21a.

Dragacij Vulchoslaui.

Eodem die. C. Dragac Vulchoslaui, habitator Sibenici, (per hoc presens instrumentum – precrtano) omni modo, uia, iure et forma, quibus melius fieri potuit et decuit, fecit, constituit et ordinauit nobilem virum ser Iohannem Michaelis Naplauicg de Sibenico, absentem tamquam presentem, suum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem, et certum nuncium specialem, ad omnes et singulas eius causas, lites, questiones et controuersias, quas ipse constituens habet uel habere sperat cum quacumque et quibuscumque personis, tam ecclesiasticis quam secularibus, colegijs uel vniuersitatibus, super quibuscumque rebus et negocijs, et coram quocumque rectore et iudice, tam canonico quam seculari, tam in agendo, recipiendo, petendo, quam in defendendo et cetera, (Actum si – precrtano) generaliter et ad plenum cum clausullis oportunis. Actum Sibenici in stacione habitationis ser Dragote Radetini, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, dicto ser Dragota et ser Michaele Ratci, testibus uocatis et rogatis.

46.

24. IV. 1386.

Pelnci Dragote.

L. 22.

Die vigessimo quarto mensis aprilis. C. Pelncho condam Dragote Pelnini Schoccicg de Sibenico, et nunc habitator (Sibenici – precrtano) Iadre, de licencia et uoluntate prefati domini comitis et eius curie omni modo, iure et forma, quibus melius fieri potuit et decuit fecit, constituit et ordinauit Milgostum cridonem condam Drasci de Sibenico, ibidem presentem et cetera, suum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum nuncium specialem, specialiter et nominatim ad uendendum et alienandum quendam locum ipsius constituentis, positum Sibenici sub castro iuxta domum Radoslaui Rochouicg, et iuxta domum heredum olim (L. 22.) Radmani Dobrisicg, et iuxta uiam publicam cui et quibus (sibi – precrtano) eidem procuratori melius uidebitur, et pro precio quo poterit meliori, et de huiusmodi uendicione notarium rogandum et instrumentum fieri faciendum, cum omnibus et singulis promissionibus, obligacionibus, pena, adiectionibus et solempnitatibus debitis, consuetis et oportunis, secundum morem ciuitatis Sibenici, precium recipiendum, et confitendum et auxilio legum et statuti renunciandum, et si expedierit ad agendum, petendum, exigendum, recuperandum et recipiendum, rendendum et defendendum et cetera, generaliter et ad plenum, cum clausullis oportunis et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Dismano Radmani et Iohanne Stoyslaui Guduchanin, testibus uocatis et rogatis.

47.

Die vigessimo quinto mensis aprilis. C. Gregorius Cipriani Radini de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse ad lucrum a Georgio prenomine Zudicg condam Marci (j – precrtano) de Sibenico libras centum et quinquaginta denariorum paruorum, cum quibus dictis libris dictus Gregorius promissit et dixit se negociare, mercare et lucrare bona fide sine fraude, qualiter et quomodo sibi uidebitur conuenire, hinc usque ad festum (sancte) Marie de mense augusti (!) proxime futurum non eundo contra banum, uel ubi pignora forent contra comunem Sibenici, et in fine dicti termini, quod predictus Gregorius teneatur et debeat, et sic promissit per se et suos heredes et successores dicto Georgio, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, facere et assignare promissit (!) ueram (L. 22a) et apertam racionem, et ibidem dare et soluere sibi dictum capitale, cum quarta parte tocius lucri ex dicta pecunia consecuti uel dampni si quod fuerit manifesti, quod Deus auertat, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Georgio Mathei et Dissmano Radunicg, testibus uocatis et rogatis.

25. IV. 1386.

Georgij condam Marci.

L. 22a.

(Precrtano.)

In margine: 1387., indictione decima, die 11. februarij in plathea comunis, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, Nicolao Dudlicg et Georgio Radoij testibus, dictus Georgius contentus fuit se recepisse a dicto Gregorio predictam pecunie quantitatem, de qua fecit eidem finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

48.

Eodem die C. Radoslauus prenomine Gladiglaua condam Obradi et Andreas Chermse de Sibenico, ambo ad inuicem et in simul, per hoc presens instrumentum, contenti et confessi fuerunt ipsos habuisse et recepisse a Milgosto sartore condam Veselci de Sibenico integram solucionem pro vno modio olei, videlicet pro quolibet stario dicti olei solidos septem denariorum paruorum. Quod dictum modium olei dicti Radoslauus et Andreas per se et eorum heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus

25. IV. 1386.

Milgosti sartoris condam Veselci.

et successoribus (et s – precrtano) aut cui iura sua contulerit dare et assignare promisserunt, videlicet quilibet ipsorum suam dimidiam istius annone proxime future, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Insuper uoluerunt per pactum inter eos habitum et expressum, quod si Radoslauus et Andrea non haberent tantum de suo oleo quod sufficeret dicto Milgosto pro dicto debito, quod tunc dicti Radoslauus et Andreas teneantur et debeant, et sic promisserunt, dare et assignare dicto (mo – precrtano) Milgosto tantum de eorum musto, uocato opol, quod sufficeret pro dicto debito, pro precio solidorum viginti paruorum quodlibet modium dicti musti istius annone proxime uen-
L. 23. ture, et hoc in ciuitate Sibenici, sub pena predicta, et (L. 23) pena soluta uel non rato manente contractu. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Iohanne Luchaçicg et Iacobo Gregorij, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

(Sve precrtano.)

49.

26. IV. 1386. Die vigessimo sexto mensis aprilis. C. Veselinus Vulxicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Milgosto sartore condam Veselci de Sibenico integram solucionem pro starijs octo olei, videlicet pro quolibet stario solidos septem denariorum paruorum, quod dictum oleum dictus Veselinus per se et suos heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et assignare promissit istius annone proxime future, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Insuper uoluerunt, quod si dictus Veselinus non haberet tantum de oleo quod sufficeret dicto Milgosto pro dicto debito, quod tunc idem Veselinus teneatur et debeat dare dicto Milgosto de suo vino, uocato opol, tantum quod sufficeret pro dicto debito, pro precio solidorum viginti paruorum quodlibet modium, in ciuitate Sibenici istius annone proxime uenture, sub pena predicta. Actum Sibenici in uia publica iuxta palacium comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Iohanne Misse et Iohanne Luchaçicg, testibus uocatis et rogatis.

Milgosti predicti.

50.

Die penultimo mensis aprilis. C. Discretus vir presbiter Georgius condam Stancij, canonicus Sibenicensis, tamquam plebanus ecclesie sante Marie de Zlarin per hoc presens instrumentum, nomine et uice dicte ecclesie, contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Gregorio Stancouicg de Zlarin libras sex denariorum paruorum, quas dictus olim Stanchus dare mandauerat in aliquo bono opere dicte ecclesie, ut asserebant, per suum ultimum testamentum, pro quodam gonaio vno vinee, site in Zlarin iuxta montem, et iuxta vineam Dobre, filie olim Nicolai, et iuxta residuitatem vinee dicti olim Stanchi ex duabus partibus. Quare dictus presbiter Georgius, nomine quo supra, per se et suos successores fecit dicto Gregorio, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus finem, quietacionem, remissionem, absolucionem et pactum de ulterius et perpetuo aliquid non petendo de dictis denarijs per ipsum perceptis, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Radohna Lalchouicg et Stoyano Miçicg, testibus uocatis et rogatis.

L. 23a.

29. IV. 1386.

Gregorij Stanchouicg.

51.

Die tercio mensis maij. C. Matheus Crisani de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Milgosto sartore condam Veselci de Sibenico integram solucionem pro starijs octo olei, videlicet pro quolibet stario solidos septem denariorum paruorum, quod dictum oleum dictus Matheus per se et suos heredes et successores dicto Milgosto, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et assignare promissit istius annone proxime future, (sub – precrtano) sine aliqua (L. 24.) questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Insuper uoluerunt, quod si dictus Matheus non haberet tantum de oleo quod sufficeret dicto Milgosto, quod tunc idem Matheus teneatur et debeat dare dicto Milgosto de suo uino, uocato opol, tantum quod sufficeret pro dicto debito, pro precio solidorum viginti paruorum quodlibet modium, in ciuitate Sibenici istius annone proxime uenture, sub pena predicta. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Zanino Barba et Dminisa Mathei, testibus uocatis et rogatis.

3. V. 1386.

Milgosti sartoris condam Veselci.

L. 24.

52.

3. V. 1386. Gregorij Cipriani, et eius fratruum.

Eodem dic C. Gregorius, Iohannes et Georgius, fratres, et filii olim Cipriani Radini de Sibenico (per hoc presens instrumentum contentus – precrtano) omni modo, iure et forma, quibus melius potuerunt, fecerunt, constituerunt et ordinauerunt (eorum et cuiuslibet – precrtano) Michaelem Petri Iurse de Sibenico, absentem tamquam presentem, eorum et cuiuslibet ipsorum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum nuncium specialem, specialiter et nominatim in causa et questione, quam habent cum heredibus olim Bogdani Soldanicg de Sibenico, coram regimine et curia Sibenici, tam in agendo quam in respondendo et defendendo et cetera, generaliter et ad plenum cum clausullis oportunis. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem ser Iacobi Vulcete, presentibus ser Saraceno Nicolai examinatore, ser Georgio Radetini et Francisco Dominici, testibus uocatis et rogatis.

53.

3. V. 1386. L. 24a. Ser Martini Nicolai Petri.

Eodem die C. Dragogius condam Nicolai Dragoij de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se teneri et dare deberi nobili viro ser Martino Nicolai Petri de Sibenico florenos quadraginta duos auri in auro, et hoc pro certis pellibus per ipsum Dragogium emptis et habitis a dicto ser Nicolao. Quos quidem dictos florenos dictus Dragogius per se et suos heredes et successores dicto ser Martino, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluos in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, hinc usque ad festum sancte Trinitatis proxime uenturum, uel ante si de primo viagio redierit Sibenicum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Stephano Mauri et Martino Gregorij Bolci, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

In margine: 1386., indictione 9., die 26. maij in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Iohanne Stoyslaui Guduchanin et Iacobo aurifice, testibus, dictus ser Martinus contentus fuit se recepisse a dicto (Martino – precrtano) Dragogio predictos florenos, de quibus fecit eidem finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

54.

Eodem die in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Nobilis vir ser Martinus Nicolai Petri de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Radino bichario condam Dobroslaui et a Radeta condam Radete Maclicg de Sibenico libras centum et octuaginta denariorum paruorum, quas sibi dare debebat vigore vnius publici instrumenti, scripti manu Zilij condam Gulielmi de Albanis de Regio, iurati cancellarij comunis Sibenici, sub millesimo trecentesimo octuagesimo quinto, indictione octaua, die vigessimo octauo mensis iullij et cetera. Quare dictus ser Martinus per se et suos heredes et successores fecit dictis Radino (L. 25.) et Radete, stipulantibus pro se et eorum heredibus et successoribus, finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem, atquem pactum de non petendo aliquid amplius in perpetum de predictis denariis per ipsum ser Martinum perceptis, occasione predicta, a dictis Radino et Radeta, sub pena quarti pluris et cetera. Actum ut supra et cetera.

Publicatum.

3. V. 1386.

Radini bicharij et Radete Maclicg.

L. 25.

55.

Die quinto mensis maij. C. Iohannes Cuitani Muntanicg de Sibenico omni modo, iure et forma, quibus melius fieri potuit et decuit, fecit, constituit et ordinauit Michaelem, fratrem suum, et filium dicti olim Cuitani de Sibenico, absentem tamquam presentem, suum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum nuncium specialem, ad omnes et singulas eius causas, lites, questiones et controuersias, quas ipse constituens habet uel habere sperat cum quacumque et quibuscumque personis, tam ecclesiasticis quam secularibus, collegijs uel vniuersitatibus, super quibuscumque rebus et negocijs, et coram quocumque rectore et iudice, tam canonico quam seculari, tam in agendo, recipiendo, petendo, quam in defendendo et cetera, generaliter et ad plenum cum clausullis oportunis. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Iohanne Radoslaui et ser Iohanne Misse, testibus uocatis et rogatis.

5. V. 1386.

Iohannis Muntanicg.

56.

Die sexto mensis maij. C. Michael Drasacij Butrisicg de Sibenico, per hoc presens instrumentum, dedit pacto et concessit ad pastinandum Heruatino Muzbraticg, habitatori Sibenici, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et succes-

L. 25a.

6. V. 1386.

Michaelis Drasacij Butrisicg.

soribus vnam terram suam gonayorum sex uel circa, sitam in Srima iuxta terram presbiteri Dismani Vidosij, et iuxta vineam heredum olim Nicolai Chuzelicg, et iuxta vineam Mare, relicte olim Tolse, et iuxta terram heredum olim
Heruaatini Muzbraticg. Georgij Uhaliçicg, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs. Quam dictam terram dictus Heruatinus teneatur et debeat, et sit promissus suis sumptibus et expensis (ad – precrtano) cum bonis vitibus perplantare tunc quando potuerit, et quod ipsam pastinacionem idem Heruatinus per se et suos heredes et successores (ut – precrtano) uti debeat et tenere, gaudere et possidere, et omnes redditus et fructus sibi percipere, dando et soluendo quolibet anno dicto Michaeli et eius heredibus et successoribus pro (affictu dicti loci – precrtano) terraticho dicte terre solidos quatuor paruorum pro quolibet gonaio dicte terre in festo Circumcissionis domini nostri Iesu Christi (proxime – precrtano), sub pena contenta in statuto comunis Sibenici et cetera, excepto quod pro quinque annis proxime uenturis nil (d – precrtano) teneatur dare pro dicto terratico et cetera. Locator promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Galesa Dominici et Stoyslauo Iuhauicg, testibus uocatis et rogatis.

57.

6. V. 1386. Eodem die C. Cum olim Luba, relicta olim Ratci (me – precrtano) prenomine Medan de Sibenico dimisserit in aliquo bono opere ecclesie santi Dominici de Sibenico gonaios duo de terra sua (sita – precrtano), posita in Grebac in loco uocato
L. 26. Ieligne (L. 26.) pro anima sua et parentum (suum – precrtano) suorum, per suum ultimum testamentum, scriptum et conditum manu Slauogosti, notarij infrascripti, sub millesimo trecentesimo septuagesimo nono, indicione secunda, die vigessimo primo mensis aprilis et cetera. Quam dictam terram religiosus vir frater Marchus ordinis Predicatorum, prior conuentus dicte ecclesie, et nobilis vir ser Georgius Crusuenaçicg, tamquam procurator dicte ecclesie, nomine et uice ipsius ecclesie, poni fecerunt publice ad incantum, mandantes Dragogio preconi comunis Sibenici, quod ipsam terram incantare deberet per dies quindecim continuos per ecclesiasticas platheas et alia loca consueta dicte ciuitatis, secundum statutum et ordines Sibenici. Qui preco retulit se dictam terram publice incantasse per dies quindecim continuos et ultra per loca suprascripta. Et quia nemo comparuit qui se plus daturum
Stephani Maphei. offeret, neque tantum quantum Stephani Maphei de Sibenico, qui se daturum obtulit pro dicta terra libras octo paruorum. Idcirco prefati prior et procurator, nomine quo supra,

factis prius tribus inuitis per dictum preconem, ut moris est, (di – precrtano) uendiderunt et per publicum incantum deliberauerunt et tradiderunt iure proprio in perpetuum dicto Stephano presenti, stipulanti, ementi et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, dictam terram duorum gonaiorum, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs ad habendum et cetera. Et hoc pro precio suprascripto, quod precium totum (dictus – precrtano) dicti venditores, nomine quo supra, contenti et confessi fuerunt ipsos habuisse et recepisse a dicto emptore et cetera, promisserunt excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Daniele Marini examinatore, Dismano Grubse et Cuitano Drasacij, testibus uocatis et rogatis.

58.

Die septimo mensis maij. C. Ser Antonius Mauri de Rasolis de Iadra, et nunc habitator Sibenici, cum consensu et uoluntate dicti sui patris, ibidem presentis et ad omnia et singula infrascripta ratifica(n)tis ex una parte, et ser Batista Michaelis de Florencia, et nunc habitator Sibenici, ex altera parte, sponte et ex certa sciencia (comp – precrtano) per hoc presens instrumentum compromisserunt se, et compromissum et comissionem fecerunt per ratam transaccionem et amicabilem composicionem in (prouidum virum ser Zilium Gulielmi de Albanis de Regio cancellarium Sibenici – precrtano) nobilem virum Iohannem Petri Bogdani, absentem tamquam presentem, in arbitrum et arbitratorem, et amicabilem compositorem et comunem amicum, de omnibus et singulis questionibus, peticionibus, litibus, controuersijs seu differencijs aut discordijs, que sunt, uertuntur, et esse et uerti sperantur inter ipsas partes, coram regimine Sibenici uel extra, tam per publica instrumenta quam per scripturas propria manu ipsorum uel alicuius ipsorum, et eciam quacumque de causa, racione uel modo, que dici possint, uel aliqualiter cogitari, temporibus retroactis usque ad presentem diem, uolentes quod hoc compromissum sit plenum et plenissimum, et generale et generalissimum, et in eo sint et intelligantur, et ueniant omnes contenciones, controuersie et lites, ac peticiones, que inter ipsas partes uel (alterum – precrtano) alteram earum esse possent uel oriri, ita ut dictus arbiter et arbitrator, et amicabilis compositor per ratam transaccionem et amicabilem composicionem, et per omnem modum, per quem uoluerit, et ei placuerit et uidebitur, possit dicere, sentenciare, absoluere, condempnare, precipere, statuere et ordinare hodie per totam diem, partibus presentibus et absentibus, citatis et non citatis,

L. 26a.

7. V. 1386.

Antonij Mauri.

Batiste Michaelis.

semel et pluries, stando et sedendo, iuris ordine seruato et non seruato, quocumque loco et tempore, tam de iure quam de facto, promittentes sibi inuicem dicte partes per solempnem stipulacionem firma et rata habere et tenere, attendere et obseruare ea omnia et singula, que per dictum arbitrum et arbitratorem, et amicabilem (compositorem) dicta, sentenciata, arbitrata, arbitramentata, laudata et pre-
L. 27. cepta fuerint, (L. 27.) sub pena florenorum centum auri, soluendorum parti obseruanti per partem non obseruantem. Et pena soluta uel non (rato manente contractu – precrtano) nichilominus laudum, arbitrium, sentencia ferenda per dictum arbitrum in sua firmitate perdurent, pro quibus omnibus et singulis attendendis et firmiter obseruandis, dicte partes obligauerunt sibi inuicem pignori omnia eorum bona presencia et futura. Actum Sibenici in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Martino Tisci et Georgio Cipriani Radini, testibus uocatis et rogatis.

59.

L. 27a. Die octauo mensis maij. C. Dominicus Vsaticg de Sibenico
8. V. 1386. per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Heruatino Petchouicg de Sibenico
Heruatini libras duodecim denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit,
Petchouicg. uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum integram dimidiam tocius loci sui, tam vacui quam coperti, videlicet dimidiam inferiorem dicti loci, positi Sibenici in Gorica iuxta murum antiquum ciuitatis Sibenici, et iuxta aliam dimidiam dicti loci predicti Dominici, et iuxta uiam publicam ex duabus partibus, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs dicte dimidie uendite integre pertinentibus, ad habendum et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Martino Pribacij, et Petro Radicheuicg, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

60.

8. V. 1386. Eodem die C. Cum pro execucione cuiusdam sentencie late per regimen Sibenici in fauorem Nicolai Gregorij Dudlicg de Sibenico.

(Dalje prekinuto i precrtano.)

61.

L. 28.

12. V. 1386.

Iacobi aurificis.

Die duodecimo mensis maij. C. Dragoslauus Iohannis, prenomine Ueles, de insula Zlarin, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Iacobo aurifice condam Ostoye, aurificis de Sibenico, libras viginti vnam denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum gonaios tres de vinea sua, videlicet de (vinea – precrtano) pecia superiori ex una parte ex qua idem Iacobus (exi – precrtano) elligere uoluerit, posita in insula Zlarin in loco uocato Platac iuxta vineam (dalje ostalo prazno), cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera, saluo semper iure terratici domini terre et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in logia comunis presentibus ser Daniele Marini examinatore, Dragota Iohannis et Butchone Gregorij, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

In margine: 1386., indictione 9., die 26. augusti in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Perfsa Stancij et Georgio Lubosij, testibus, cancellata fuit dicta nota de mandato dictarum parcium, quia aliud instrumentum hodierna die inter se fecerunt.

62.

L. 28a.

11. V. 1386.

Georgij Dominici Brodaricg.

Lucie, filie olim Prebisci.

Die vndecimo mensis maij. C. Lucia, filia olim Pribisci de Sibenico per hoc presens instrumentum dedit pacto et concessit ad affictum (v – precrtano) Georgio Dominici Brodaricg de Sibenico, presenti et recipienti, vnum locum suum, situm Sibenici in Punta, iuxta domum dicti Georgij, et iuxta domum Blasij marinarij, et iuxta uiam vicinalem, et iuxta uiam publicam, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, hinc usque ad sex annos proxime futuros, ita quod dictus Georgius ipsum locum ex nunc usque (ad) dictum terminum uti ualeat et tenere, habere et possidere, qualiter et quomodo sibi melius uidebitur, dando et soluendo dicte Lucie quolibet anno solidos viginti paruorum pro affictu dicti loci, videlicet in fine cuiuslibet anni. Ellapsis uero dictis sex annis quod dictus Georgius debeat sibi accipere et auffere omnia lignamina de dicto loco, et locum liberum et expeditum dimittere dicte Lucie et cetera, locatrix promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Iohanne Stoyslaui Guduchanin et Drusano Iohannis, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum pro Georgio.

63.

11. V. 1386.

Comissarii olim ser Petri Tolini.

Die predicto C. Stephanus condam Radouani Hualimericg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Dragota Radetini, tamquam a fideicomissario testamenti olim ser Petri condam Tolini Bratci de Sibenico, dante et soluente de bonis dicte comissarie libras quinque denariorum paruorum, quas dictus Stephanus habere debebat de bonis dicte comissarie, vigore dicti testamenti predicti olim ser Petri. Quare dictus Stephanus per se et suos heredes et successores fecit L. 29. dicto ser Dragote, stipulanti nomine quo supra, (L. 29.) pro se et suis (heredibus et) successoribus finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem, atque pactum de non petendo aliquid amplius in perpetuum de predictis denarijs, per ipsum Stephanum perceptis, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis dicti ser Dragote, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, ser Cipriano Georgij et Butchone Gregorij, testibus uocatis et rogatis.

64.

12. V. 1386.

Georgij Iudei condam Marci.

Die duodecimo mensis maij. C. Pribislauus Draganouicg, habitator Sibenicensis, per hoc presens instrumentum promissit et se obligauit Georgio, prenomine Zudicg, condam Marci de Sibenico, stare et perseuerare apud eum pro famulo et mercenario, hinc usque ad vnum annum proxime futurum, prestando sibi laborerium et seruicium fideliter suo posse, et precepta eius et sue familie digna et iusta obediendo, et res eius et cuiuscumque alterius, que penes eum fuerunt, omni dolo et fraude remota, custodiendo et saluando, et ex eis furtum non faciendo, nec uolenti facere consenciendo, nec ab ipso discedendo usque ad terminum suprascriptum. Et hoc imo quia dictus Georgius promissit dicto Pribislauo se obligando dare et consignare debite et decenter totum victum, uestimentum et calciamentum, hinc usque ad terminum suprascriptum, et in fine dicti termini ipsum liberum dimittere, dando sibi pro eius pacto, precio et merito libras quindecim denariorum paruorum, et insuper uestimenta (et – precrtano) linea et grissea pro persona ipsius Pribislaui, et calciamenta omnia noua et cetera. Promisserunt vicissim attendere et cetera, sub pena librarum viginti quinque denariorum paruorum et cetera. Actum Sibenici in plathea, comunis, presentibus ser Daniele Marini examinatore, ser Nicolao Gregorij Dragoij et Bogdano barberio, testibus uocatis et rogatis.

65.

Die terciodecimo mensis maij. C. Nobilis vir ser Nicolaus Michaelis Toboli de Sibenico per hoc presens instrumentum dedit pacto et concessit ad pastinandum Radoslauo Veselchouicg de Macra, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, gonaios quatuor de quadam terra sua, videlicet ex parte superiori dicte terre, posite in campo Macre prope Polstich iuxta uiam publicam, et iuxta residuitatem terre dicti locatoris, et iuxta terram heredum olim ser Radoslaui Georgij, et iuxta terram ser Tomasij Michicg, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs. Quam dictam terram gonaiorum quatuor promissit dictus Radoslauus totam cum bonis vitibus perplantare suis sumptibus et expensis, hinc usque ad tres annos proxime futuros, et ipsam pastinacionem et eius iura manutenere fideliter et colere diligenter, secundum statutum et ordines Sibenici, dando dicto ser Nicolao et eius heredibus et successoribus quolibet anno ibidem in vinea integram et paratam quartam partem tocius musti, et aliorum fructuum quicquid dicta terra produxerit germinando, et reliquas tres partes sibi retinendo pro suo labore. Quam concessionem predictam promissit dictus locator per se et suos heredes et successores dicto conductori et eius heredibus et successoribus ab omni contradictore in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Et hec omnia et singula suprascripta promissit dictus conductor per se et suos heredes et successores dicto locatori et suis heredibus et successoribus plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sub pena contenta in statuto comunis Sibenici, et reffeccione omnium dampnorum et expensarum ac interesse litis et extra, et sub obligacione (L. 30.) sui et omnium bonorum suorum presencium et futurorum, et pena soluta uel non rato manente contractu. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in procuratoria comunis, presentibus ser Daniele Marini examinatore, Radoslauo Obradi et Dissino Petri, testibus uocatis et rogatis.

L. 29a.

13. V. 1386.

Ser Nicolai Michaelis Toboli.

Radoslaui Veselchouicg.

L. 30.

Publicatum pro conductore.

66.

Eodem die. C. Radoslauus Suetini de Sibenico omni modo, uia, iure et forma, quibus melius fieri potuit et decuit, fecit, constituit et ordinauit nobilem virum ser Michaelem Ratci de Sibenico, absentem tamquam presentem, suum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum nuncium

13. V. 1386.

Radoslaui Suetini.

specialem, ad omnes et singulas eius causas, lites, questiones et controuersias, quas ipse constituens habet uel habere sperat cum Michaele Galçicg de Sibenico, super quibuscumque rebus et negocijs, coram regimine et curia Sibenici, tam ecclesiastica quam seculari, et tam presenti quam futura, et tam in agendo, recipiendo, petendo, quam in defendendo et cetera, generaliter et ad plenum, cum clausullis oportunis et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis ser Dragote Radetini, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, ser Dragota Radetini et Radohna Iohannis, testibus uocatis et rogatis.

67.

L. 30a.

14. V. 1386.

Ser Martini Tisci.

Die quartodecimo mensis maij. C. Tolenus brauarius condam Radouani de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepise a nobili viro ser Martino condam Tisci Chergote de Sibenico libras quadraginta denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam vineam suam gonaiorum duorum uel circa, videlicet tam vites quam terram, sitam in Grebac in loco uocato Chonoba, iuxta vineam dicti emptoris, et iuxta vineam ser Stephani Dragani, et iuxta vineam Georgij Hrabricg, et iuxta terram dicti Toleni, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis Cole apotecharij, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Radlo Radouani et Andriolo Nastasselli, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

In margine: 1387., indictione 10., die 11. augusti, in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Cosma Radunicg et Peruoslauo Iurcin, testibus, dictus ser Martinus contentus fuit se recepisse a dicto Toleno predictas libras XL paruorum pro quibus sibi restituit dictam vineam in pristinum statum et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

68.

14. V. 1386.

Toleni Radouani.

Eodem die, in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis C. Dictus emptor sponte et ex certa sciencia, ac de gracia speciali, promissit et se obligauit dicto venditori predictam vendicionem liberam in pristinum statum, quandocumque post primam percepcionem redituum, proxime futurorum, dictus Tolenus dabit predicto ser Martino libras qua-

draginta paruorum, hinc usque ad duos annos proxime futuros et cetera. Ellapsso uero dicto termino non possit ipsam redimere et cetera. Actum ut supra.

69.

14. V. 1386. Presbiteri Stancij Pauli. L. 31.

Eodem die, in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Presbiter Stancius Pauli de Sibenico omni modo, iure et forma, quibus melius fieri potuit et decuit, fecit, constituit et ordinauit nobilem virum Iohannem Michaelis Naplauicg de Sibenico (L. 31.), absentem tamquam presentem, suum uerum et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum nuncium specialem, ad omnes et singulas eius causas, lites, questiones et controuersias, quas ipse constituens habet uel habere sperat cum quacumque et quibuscumque personis, tam ecclesiasticis quam secularibus, collegijs uel vniuersitatibus, super quibuscumque rebus et negocijs, et coram quocumque rectore et iudice, tam canonico quam seculari, tam in agendo, recipiendo, petendo, quam in defendendo et cetera, generaliter et ad plenum cum clausullis oportunis. Actum Sibenici ut supra.

70.

14. V. 1386.

Presbiteri Stancij Pauli.

Eodem die. C. Quoniam facta et sumata omni racione inter presbiterum Stancium Pauli de Sibenico ex una parte et Ciprianum Stancij Chuse de Sibenico ex altera parte, de omni eo et toto, quod vnus alteri et alter alteri ipsorum dare et soluere tenebatur temporibus retroactis usque ad presentem diem, quocumque modo et quacumque ex causa, tam per publica instrumenta, quam per testes siue quascumque alias probaciones uel scripturas, tam autenticas quam priuatas. In qua dicta racione, dictus Ciprianus contentus et confessus fuit se remansisse dare et soluere dicto presbitero (stipulanti – precrtano) presenti, stipulanti et confirmanti libras decem denariorum paruorum. Quas dictas libras dictus Ciprianus per se et suos heredes et successores dicto presbitero Stancio, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, hinc usque ad festum Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis Antonij pinctoris, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Cuitano Drasacij et Martino Pribacij, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

(Sve precrtano.)

71.

L. 31a.

15. V. 1386.

Vesele, relicte olim Iohannis Budoij.

Die quintodecimo mensis maij. C. Nobilis vir ser Nicolaus condam Bunte Striçicg de Sibenico per hoc presens instrumentum, coram examinatore, testibus et me notario infrascriptis, per se et suos heredes et successores, non vi seu metu choactus, nec propter errorem, sed sponte et ex certa sciencia, dedit, donauit et tradidit iure proprio in perpetum, animo donandi et donacionis titulo, que dicitur inter uiuos, ita quod nequeat aliquo ingratitudinis vicio reuocari Vesele, relicte olim Iohannis Budoyeuicg de Sibenico, presenti stipulanti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus totam suam dimidiam vnius poduornice (et sedill – precrtano) gonaiorum trium uel circa, cum sua dimidia sedillis, quam poduornicam cum sedille asserebat se habere pro indiuisso cum ipsa Vesela, positam in Macra, iuxta poduornicam heredum olim Budislaui Dminisicg, et iuxta montem, et iuxta vineam Radini Golyuticg, et supra vineam ipsius ser Nicolai, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs dicte dimidie donate predicte poduornice et sedillis integre pertinentibus, tam de consuetudine quam de iure, ad habendum et cetera. (Quam don – precrtano). Et hoc imo quia dictus ser Nicolaus contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a dicta Vesela florenos decem auri (in auro – precrtano) in remuneracionem ipsius donacionis. Quam donacionem predictam, et omnia et singula suprascripta promissit dictus ser Nicolaus per se et suos heredes et successores dicte Vesele et suis heredibus et successoribus perpetuo tempore firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus per se (et suo – precrtano) uel alio aliqua racione uel causa de iure uel de facto, sub pena reffeccionis omnium dampnorum et expensarum ac interesse litis et extra, sed ab omni homine et persona in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, Et pena soluta uel non rato manente contractu. Actum Sibenici in ecclesia sancti Saluatoris, presentibus ser Iohanne, Michaelis Naplauicg examinatore, Iohanne Chusicg et Missano Dissanicg, testibus uocatis et rogatis.

72.

L. 32.

17. V. 1386.

Francisci Dominici.

Die decimo septimo mensis maij. C. Nicolaus Gregorij Dudlicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit, se teneri et dare deberi Francisco Dominici de Sibenico libras centum et nonaginta denariorum paruo-

rum, et hoc pro certa quantitate (per – precrtano) piperis per ipsum Nicolaum empta et habita a dicto Francisco. Quas dictas libras dictus Nicolaus per se et suos heredes et successores dicto Francisco, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit ad duos terminos terminos (! dva puta) infrascriptos, videlicet medietatem hinc usque ad vnum mensem proxime futurum, et aliam medietatem deinde usque ad alium mensem proxime subsequentem, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis ser Dragote Radetini, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, dicto ser Dragota et Georgio Saraceni, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

In margine: 1386., indictione 9., die 16. augusti in plathea comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Stephano Laurencij et Pribisco Pauli, testibus, (de – precrtano) ser Michael Perfci, nomine dicti Francisci, pro quo promissit de rato habendo, contentus fuit se recepisse a dicto Nicolao libras nonaginta paruorum pro residuo solucionis dicti debiti, de quibus fecit sibi finem, quietacionem et cetera, et precepit notam cancellare et cetera.

73.

17. V. 1386.

Nicolai Gregorij Dudlicg.

Eodem die. C. Piluncius condam Laurencij de Sengio per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a (V – precrtano) Nicolao Gregorij Dudlicg de Sibenico omne et totum id, et quicquid ab ipso Nicolao debuit habere et recipere temporibus retroactis usque ad presentem diem, tam per publica instrumenta, quam per quaternos, siue testes aut quascumque alias probaciones uel scripturas, tam autenticas quam priuatas, et specialiter libras trecentas et tres et solidos XIX paruorum, quas idem Nicolaus dare debeat (!) dicto Piluncio, uigore vnius publici instrumenti, scripti et conditi manu mei notarij infrascripti, sub predictis millesimo et indictione, die vigesimo nono mensis ianuarij et cetera, quod instrumentum dictus Piluncius ibidem de presenti dedit dicto Nicolao incissum. (L. 32a.) Quare dictus Piluncius per se et suos heredes et successores fecit dicto Nicolao, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem generalem, atque pactum de non petendo aliquid amplius in

L. 32a.

perpetuum de (omnibus – precrtano) omni iure et accione, et de omnibus et singulis ad que idem Nicolaus dicto Piluncio actenus tenebatur, seu teneri poterat, nomine et occasione alicuius promissionis uel obligacionis sibi ab ipso actenus facte, aut alicuius instrumenti, note uel scripture, siue alia quacumque racione uel causa, absoluens et liberans totaliter eum et eius heredes et bona, et uolens quod omnia instrumenta et credita super ipsum Nicolaum actenus facta, que apparerent in futurum, quod sint cassa et uana, ac nullius ualoris uel monimenti. Et hec omnia et singula suprascripta promissit dictus Piluncius per se et suos heredes et successores dicto Nicolao et eius heredibus et successoribus perpetuo firma et rata habere et tenere, et non contrafacere uel uenire, aliquo modo de iure uel de facto, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Nicolao Gregorij Striçicg et Simeone Maphei, testibus uocatis et rogatis.

74.

18. V. 1386. Nicolai Cuidouicg.

Die decimo (septi – precrtano) octauo mensis maij C. Ser Maurus Stephani et Michael Petrice, tamquam procuratores ecclesie sancti Saluatoris de Sibenico per hoc presens instrumentum, nomine et uice dicte ecclesie, contenti et confessi fuerunt ipsos habuisse et recepisse a Nicolao Marci Cuidouicg de Sibenico libras duodecim denariorum paruorum, et *hoc pro residuo et complemento solucionis vnius debiti* L. 33. librarum viginti paruorum, (L. 33.) quas idem Nicolaus dare debebat dicte ecclesie vnius vnius (! occasione vnius) sentencie, scripte manu mei notarij infrascripti, sub millesimo trecentesimo octuagesimo primo, indictione quarta, die octauo mensis septembris et cetera. Quare dicti procuratores, nomine quo supra, per se et eorum successores fecerunt dicto Nicolao, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, finem quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem, atque pactum de non petendo aliquid amplius in perpetuum de predictis denarijs, per ipsos procuratores perceptis, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Nicolao Michaelis Toboli, et Iohanne Misse, testibus uocatis et rogatis.

75.

20. V. 1386.

Michaelis Drasacij Butrisicg.

Die vigessimo mensis maij. C. Georgius prenomine Zudicg condam Marci de Sibenico, tamquam fideicomissarius et comissario nomine olim Radde condam uxoris Iohannis Babicg de Sibenico, ut asserebat, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Michaele condam Drasacij Butrisicg de Sibenico libras octo denariorum paruorum, pro quibus sibi, nomine quo supra, dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam terram (suam – precrtano) dicte comissarie, gonaiorum duorum uel circa, sitam in loco uocato Bogischa iuxta terram Radini Radoyeuicg, et inter montes, et iuxta terram dicti emptoris, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera. Promissit excalumpniare et cetera, super omnibus bonis dicte comissarie presentibus et futuris. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarij infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Radino Tisenicg et Dismano Hrepelicg, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

76.

L. 33a.

20. V. 1386.

Disse, relicte olim Gregorij Iurisicg.

Eodem die C. Dismanus Stephani Hrepelicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Dissa, relicta olim Gregorij Iurisicg de Sibenico libras sexaginta denariorum paruorum pro capitale, et solidos quindecim paruorum pro expensis. Quas dictas libras dicta Dissa dare et soluere debebat dicto Dissmano vigore unius sentencie, scripte manu Zilij condam Gulielmi de Albanis de Regio, iurati cancellarij comunis Sibenici, sub millesimo trecentesimo octuagesimo quinto, indictione octaua, die secundo mensis maij et cetera. Quare dictus Dissmanus per se et suos heredes et successores fecit dicte Disse, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, finem, quietacionem, remissionem, absolucionem, pacem et irreuocabilem securitatem, atque pactum de non petendo aliquid amplius in perpetuum de predictis denarijs per ipsum Dismanum perceptis a dicta Dissa, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Et ibidem de presenti dictus Dissmanus dedit et tradidit dicte Disse prefatam sentenciam incissam. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Pribislauo Hranacij et Nicolao Drasogij, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

Publicatum.

77.

20. V. 1386. Martini Obradi Lalchouicg. L. 34.

Eodem die, in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Dissa, relicta olim Gregorij Iurisicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contenta et confessa fuit se habuisse et recepisse a Martino condam Obradi Lalchouicg de Sibenico libras sexaginta et solidos quindecim denariorum paruorum, (L. 34) pro quibus eidem ex nunc dedit et consignauit ad tenendum et possidendum domum vnam Disse, uxoris ipsius Martini, quam domum ipsa Dissa, relicta olim Gregorij hodie paulo ante exemit cum predictis denarijs a Dissmano Hrepelicg, que domus posita est Sibenici in Punta iuxta domum Stephani Dominici, et iuxta domum Stephani Uodopije, et iuxta uiam publicam, et iuxta domum Iurse de Zlarin, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ita quod dictus Martinus vnaa cum vxore sua predicta predictam domum, tamquam rem propriam uxoris ipsius Martini, uti ualeat et tenere, habere et possidere, sine contradiccione alicuis persone. Insuper uoluerunt per pactum inter eos habitum et expressum, quod si cassus (!) euenerit dicto Martino de dote restituenda uxori sue, quod ex tunc idem Martinus debeat sibi extrahere predictam pecunie quantitatem de domo suprascripta, quod si idem Martinus predictam pecuniam sibi rehabere non poterit (quod – precrtano) de domo suprascripta, quod ex tunc dicta (tenea – precrtano) Dissa, relicta Gregorij teneatur et debeat, et sic promissit, per se et suos heredes et successores, dicto Martino, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, integraliter cum effectu satisfacere (eidem – precrtano) de suis proprijs bonis predictam pecunie quantitatem eidem Martino, sub pena reffeccionis omnium dampnorum et expensarum ac interesse litis et extra, et sub obligacione sui (si – precrtano) et omnium bonorum suorum presencium et futurorum. Et pena soluta uel non rato manente contractu. Actum ut supra. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

Publicatum.

78.

L. 34a.

20. V. 1386.

Die vigessimo mensis maij. C. Radoslauus Bogoyeuicg de catone (Gis – precrtano) Gizdauac per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se teneri et dare deberi nobili viro ser Iohanni Petri Bogdani de Sibenico libras quindecim denariorum paruorum, et hoc pro sale per ipsum Rado-

slauum empto et habito a dicto ser Iohanne. Quas dictas libras dictus Radoslauus per se et suos heredes et successores dicto ser Iohanni, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit ad duos terminos infrascriptos, videlicet libras quinque paruorum hinc usque ad festum sancte Trinitatis proxime futurum, et reliquas libras decem paruorum deinde usque ad festum sancti Dompnij proxime subsequentem, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Et ibidem de presenti Radoslauus et Crayslauus, fratres et filij olim Medosij de Sibenico, precibus dicti debitoris et mandato, ac de licencia et uoluntate prefati domini curie (! comitis) et eius curie, se constituerunt fideiussores et principales solutores dicto creditori pro dicto debito, videlicet capitale, pena, dampno, expensis ac interesse, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, ita quod dicti debitor et fideiussores principaliter et in solidum teneantur, scilicet in parte et in toto, super quem et ad quem ipsorum dictus creditor uoluerit se tenere. Et pena soluta uel non rato manente contractu. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, Gregorio Stancouicg et Galesa Dominici, testibus uocatis et rogatis.

Ser Iohannis Petri Bogdani.

79.

Eodem die. C. Nobilis vir ser Iohannes condam Tolini Bratci de Sibenico per hoc presens instrumentum sponte et ex certa sciencia dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum Simeoni condam Maphei de Sibenico, presenti, stipulanti, ementi et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus vnam terram suam gonaiorum septem et trium parcium vnius gonai, sitam in campo Morigne in loco uocato Rebine, iuxta terram ecclesie sancti Nicolai, et iuxta montem, et iuxta terram ser Antonij Petri, et iuxta terram Stephani Maphei et dicti emptoris, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera, et hoc pro precio (et) nomine precij librarum nouem denariorum paruorum quodlibet gonaium dicte terre. Quod precium totum dictus venditor contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a dicto emptore et cetera, promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Stephano domini Michaelis et Dissmano Grubse, testibus uocatis et rogatis.

L. 35.

20. V. 1386.

Simeonis Maphei.

Publicatum.

80.

21. V. 1386. Iohannis Antonij.

Die vigessimo primo mensis maij. C. Ser Nicolaus Gregorij Striçicg per hoc presens instrumentum sponte et ex certa sciencia, promissit et se obligauit Iohanni Antonij de Firmo, stipulanti, dare et consignare eidem Iohanni castratos centum trienos medietatem et aliam quadrienos, bonos, mercatandiscos videlicet castratos Olachorum, hinc usque ad (quindecim – precrtano) quinque dies proxime futuros ante ciuitatem Sibenici, et hoc pro precio et nomine precij grossorum viginti cum dimidio denariorum paruorum quodlibet castratum. Et ibidem de presenti dictus ser Nicolaus contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a dicto Iohanne (L. 35a.) florenos quinque auri pro ara et pro parte solucionis dicti precij. Residuum uero dicti tocius precij dictus Iohannes dare et soluere promissit dicto ser Nicolao statim cum designabit sibi dictos castratos. Et hec omnia et singula suprascripta ambe dicte partes promisserunt vicissim, scilicet una pars alteri et altera alteri plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire aliquo modo de iure uel de facto, sub pena florenorum viginti quinque auri (s – precrtano) soluendorum parti obseruanti per partem non obseruantem, et refeccione omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici in platea comunis presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Michaele Ratci et Georgio Cipriani Radini, testibus uocatis et rogatis.

L. 35a.

(Sve precrtano.)

In margine: 1386., indictione 9., die 24. maij in uia publica iuxta stacionem ser Iacobi Vulcete, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Tomasio Dominici et Georgio genere (!) olim Crisani, testibus, cancellata fuit dicta nota de uoluntate ambarum parcium, quia utrique (!) partes vicissim fuerunt contente, et immo uoluerunt, quod ex nunc sit cassa et uana, ac nullius ualoris uel monimenti et cetera.

81.

22. V. 1386.

Ser Martini Tisci.

Die vigessimo secundo mensis maij. C. Stana, relicta olim Radoslaui Usine condam Diminoslaui de Sibenico per hoc presens instrumentum contenta et confessa fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Martino condam Tisci Chergote de Sibenico libras decem et octo denariorum paruorum (cum quibus denarijs dicta Stana – precrtano) pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam terram

olim Dobrice, relicte olim dicti Diminoslaui gonaiorum duorum cum dimidio uel circa, sitam in Grebac sub uilla iuxta uiam publicam, et iuxta terram Vulcine Prodasicg, et iuxta terram Kerstini Radijeuicg, et iuxta terram Stanini Stoyunicg, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera. Promissit excalumpniare et cetera. Cum quibus dictis denarijs prefata (olim – precrtano) Stana asserebat se uelle persoluere expensas pro obsequio funeris dicte olim Dobrice, (L. 36.) que hodie decessit. Actum Sibenici in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Stanino Stoyunicg et Vulatchone Budislaui sartore, testibus uocatis et rogatis. L. 36.

Publicatum.

82.

Die vigessimo tercio mensis maij. C. Stancius Glusçicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se teneri et dare deberi Nicolao Gregorij Dudlicg de Sibenico starios octo olei, pro quo oleo asserebat se habuisse et recepisse a dicto Nicolao integram solucionem anno proxime preterito. Quod (dicti – precrtano) dictum oleum dictus Stancius per se et suos heredes et successores dicto Nicolao, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et asignare promissit istius annone proxime uenture, tam si habebit suum oleum quam si non, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, ser Paulo Radoslaui et Iohanne Stoyslaui Guduchanin, testibus uocatis et rogatis. 23. V. 1386. Nicolai Gregorij Dudlicg.

Publicatum.

83.

Die vigessimo quarto mensis maij. C. Nobilis vir ser Nicolaus Gregorij Striçicg de Sibenico per hoc presens instrumentum, sponte et ex certa sciencia promissit et se obligauit Iohanni Antonij de Firmo stipulanti, dare et consignare eidem Iohanni castratos centum et quinquaginta, videlicet bonos et mercan(d – precrtano)tadiscos, medietatem trienos et aliam quadrienos, et hoc castratos Olachorum, hinc usque ad quinque dies proxime futuros ante ciuitatem Sibenici, et quod non debeat ultra decem non castratos, et hoc pro precio et nomine precij grossorum viginti cum dimidio denariorum (L. 36a.) paruorum, quodlibet castratum. Et ibidem de L. 36a. 24. V. 1386. Iohannis Antonij.

presenti dictus ser Nicolaus contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a dicto Iohanne florenos octo auri pro ara et pro parte solucionis dicti precij. Residuum uero dicti tocius precij dictus Iohannes dare et soluere promissit eidem ser Nicolao statim cum designabit sibi dicta animalia. Et hec omnia et singula suprascripta ambe dicte partes promisserunt vicissim, scilicet una pars alteri et altera alteri plene attendere, et non contrafacere uel uenire, aliquo modo de iure uel de facto, sub pena florenorum viginti quinque auri, soluendorum parti obseruanti per partem non obseruantem, et refeccione omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis ser Dragote Radetini, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, Michaele Stephani Bossani et (Fip – precrtano) Filipo Homerzanicg, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

In margine: 1386., indictione 9., die 27. maij in uia publica iuxta stacionem habitacionis Cole apotecharij, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Perfsa Stancij et Dismano Hrepelicg, testibus, cancellata fuit dicta nota de uoluntate ambarum parcium, quia ambe partes contente fuerunt vicissim, et immo uoluerunt, quod dicta nota ex nunc sit nullius ualoris uel momenti, et cetera.

84.

26. V. 1386. Ser Martini Nicolai.

Die vigessimo sexto mensis maij. C. Dragogius condam Nicolai Dragoij de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse mutuo solo amore a nobili viro ser Martino Nicolai Petri de Sibenico florenos quatuordecim auri in auro. Quos quidem dictos florenos dictus Dragogius per se et suos heredes et successores dicto Martino, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluos in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit hinc usque per totum mensem iullij (!) proxime futurum, uel ante si de primo viagio redierit Sibenicum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. (L. 37.) Actum Sibenici in stacione habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Iohanne Stoyslaui Guduchanin et Iacobo aurifice, testibus uocatis et rogatis.

L. 37.

85.

27. V. 1386.

Die vigessimo septimo mensis maij. C. Nobilis vir ser Martinus condam Tisci Chergote de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et

recepisse a Georgio Radyeuicg de Grebac libras decem et octo denariorum paruorum, pro quibus sibi ex causa uendicionis dedit, cessit, transtulit, et mandauit iure proprio in perpetuum totum suum vigorem et robur vnius publici instrumenti sui, et omnia iura sua et acciones reales et personales, utiles et directas, que uel quas habebat uel habere poterat in ipso instrumento aduersus et contra Stanam, relictam olim Radoslaui Usine condam Diminoslaui de Sibenico, occasione vnius terre gonaiorum duorum cum dimidio uel circa, posite in Grebac sub uilla iuxta uiam publicam, et iuxta terram Vulcine Prodasicg, et iuxta terram Kerstini Radijeuicg, et iuxta terram Stanini Stoyunicg, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, quam dictam terram dictus ser Martinus emit et habuit a dicta Stana, pro precio suprascripto, ut de hoc plene constat dicto publico instrumento, scripto et condito manu mei notarii infrascripti, sub predictis millesimo et indictione, die vigessimo secundo dicti mensis maij et cetera, ut in dicto instrumento plenius continetur. Quod dictum instrumentum dictus ser Martinus ibidem de presenti dedit et tradidit dicto Georgio, constituens eum procuratorem et uerum dominum, tamquam in rem suam, et ponens ipsum in locum suum, ita quod amodo in antea suo nomine, iuribus et accionibus, realibus et personalibus, utilibus et directis, dictus Georgius predictum instrumentum, et omnia in eo contenta penitus, et dictam terram (L. 37a.) uti ualeat et tenere, habere et possidere, dare donare, et uendere, agere, petere, experiri seque tueri, et omnia et singula facere, ut ipse poterat, et ut ei ualeat prout sibi actenus ualebat, uel ualere poterat ante cessionem presentem. Quam cessionem predictam, promissit dictus ser Martinus per se et suos heredes et successores dicto Georgio et suis heredibus et successoribus perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sub pena refeccionis omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici ante stacionem habitacionis Iohannis Merdesicg, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Radetino Radoyci et Radoslauo Bogdani Pribnicg, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

Georgij Radyeuicg.

L. 37a.

86.

Eodem die. C. Martinus condam Obradi Lalchouicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse mutuo solo amore a Radoslauo condam Radmani Dobrohnicg de (Sibenico – precrtano) Birno libras viginti quinque denariorum paruorum, quas dictas libras dictus Martinus per se et suos heredes et successores dicto Radoslauo, stipulanti pro se et suis heredibus et

27. V. 1386.

Radoslaui condam Radmani Dobrohnicg.

successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluas in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit hinc usque ad festum sancti Martini proxime futurum, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Et ibidem de presenti Radda, mater dicti Martini, et relicta olim dicti Obradi, precibus dicti sui filii et mandato, se constituit
L. 38. fideiutricem et (L. 38.) principalem solutricem dicto Radoslauo pro dicto debito, videlicet capitale, pena, dampno, expensis ac interesse, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, ita quod dicti debitor et fideiutrix principaliter et in solidum teneantur, scilicet in partem et in totum, super quem et ad quem ipsorum dictus creditor uoluerit se tenere. Actum Sibenici in uia publica iuxta ecclesiam sancti Iacobi, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, ser Nicolao Bunte et Marcho Slouani, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

87.

30. V. 1386. Petri Chernçicg. Die penultimo mensis maij. C. Nobilis vir ser Stephanus condam Laurencij Chafsicg de Sibenico, tamquam fideicomissarius testamenti olim Rade, filie condam Nasci, et relicte olim Dominici Çesleuicg de Sibenico, et comissario nomine predicto, ad peticionem et requisicionem Stoye, uxoris Petri Chernçicg de Sibenico, nomine et uice ipsius Petri, dixit et confessus fuit se alias per instrumentum publicum, iam sunt circa decem et nouem anni ellapsi uendidisse publice ad incantum dicto Petro Chernçicg vnum (d – precrtano) pauimentum inferiorem vnius domus, que fuit dicte olim Rade, posite in Dolac supra canipam dicti Petri, et iuxta domum heredum olim Dominici Mudrilicg, et iuxta domum heredum olim Georgij Trali mediante uia publica, et iuxta uiam publicam, cum introitu et exitu suo, et cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, pro precio et nomine precij librarum triginta duarum denariorum paruorum, quas dictus ser Stephanus, nomine quo supra, se tunc tempore dicte uendicionis a dicto Petro habuisse et recepisse, quas dictas libras dictus ser Stephanus, asserebat, se conuertisse in fabricam ecclesie sancti Viti de Sagenica, prout dicta olim Rada per suum ultimum testamentum mandauit, ac eciam ipsum pauimentum, asserebat, se tunc uendidisse vnaa (L.
L. 38a. 38a.) (cum) procuratoribus dicte ecclesie. Et quia dictum instrumentum est deperditum, ut asserebat, et nota ipsius instrumenti non potest inueniri, ideo prefatus ser Stephanus, comissario nomine quo supra, ac omni modo, iure et forma, quibus melius et firmius ualere potuit, ex nunc prout ex tunc confirmauit et approbauit dictam vendicionem per ipsum ser

Stephanum, nomine quo supra, factam dicto Petro de dicto pauimento, ad habendum et cetera, et hoc pro precio predicto, quod confessus fuit se tunc dicto nomine recepisse a predicto Petro. Et insuper promissit dictus ser Stephanus, comissario nomine quo supra, per se et suos successores dicto Petro et suis heredibus et successoribus dictam vendicionem cum omnibus suis iuribus et pertinencijs perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sed ab omni homine et persona in racione legitime defendere et excalumpniare, super (ol – precrtano) omnibus (sc. bonis) dicte comissarie presentibus et futuris. Actum Sibenici in curia Michaelis Petri Iurse, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Gregorio Cipriani et Missano Dissanicg, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

88.

1. VI. 1386.

Duymi Perfci

L. 39.

Die primo mensis junij. C. Ser Georgius Saraceni de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse mutuo solo amore a Duymo Perfci de Sibenico florenos quatuor auri, quos quidem dictos florenos dictus ser Georgius per se et suos heredes et successores dicto Duymoni, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, saluos in ciuitate Sibenici, absque omni periculo, dare et soluere promissit, hinc usque ad tres menses proxime futuros, sine aliqua questione et cetera, (L. 39.) sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, ser Dragota Radetini et ser Flore Petri, testibus uocatis et rogatis.

89.

1. VI. 1386.

Marie, filie olim Chuchafci.

Eodem die. C. Discretus vir presbiter Stoyanus condam Petri, canonicus Sibenicensis, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Maria, filia olim Chuchafci, et relicta olim Radoslaui Stagneuicg de Sibenico, libras quatuor cum dimidia denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam vineam suam vnius gonai uel circa, videlicet tam vites quam terram, sitam in Dubroua sub Paruo Chameniçnich iuxta vineam Gregorij Ruçice, et iuxta vineam Lubse Siuoyeuicg, et iuxta vineam heredum olim Prodase chalaphati, et iuxta uiam publicam, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera. Promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, ser Dragota Radetini et ser Iohanne Misse, testibus uocatis et rogatis.

90.

2. VI. 1386.

Gregorij Bolci.

Die secundo mensis junij. C. Cum ita sit, quod Gregorius Bolci de Sibenico asserebat sibi fore illatum certum dampnum in bladis ipsius, existentibus in territorio uille Crimin, per aliquos Olachos de catone Stoyci Bratoslaui, et quia dicta de causa prefatus Gregorius sequestrauerat cum famulo comunis equos duos, videlicet equum et cabellam de catone predicto, videlicet vnum Vulcote Mildruzicg, et aliam Pribani Boglicg de eodem catone, nunc autem dictus Gregorius, precibus

L. 39a.

dictorum Vulcote et Pribani disseruit eisdem dictos (L. 39a.) equos cum pactis et condicionibus infrascriptis, videlicet quod dicti Vulcota et Pribanus ire debea(n)t ad dictum Stoychum et (et – precrtano) inquirere illos malefactores, qui comisserunt dictum dampnum, et tenere talem modum et uiam, quod sit dicto Gregorio integre satisfactum de dicto eius dampno, hinc usque ad octauam festi sancte Trinitatis proxime future. Quod si dicto Gregorio non erit satisfactum de dicto dampno, quod in eodem termino predicti Vulcota et Pribanus teneantur et debeant, et sic promisserunt, (dictos – precrtano) dicto Gregorio stipulanti predictos equos conducere Sibenicum, et dare in manus dicti Gregorij, et quod regimen Sibenici debeat iudicare de dicto dampno qualiter et quomodo dicto regimini melius uidebitur. Insuper uoluerunt (per – precrtano), quod si in predicto termino contra predicta fecerint, quod ex tunc in fine termini suprascripti dictus Gregorius debeat iurare, ut moris est, (u – precrtano) de ualore dicti dampni usque ad quantitatem sextariorum triginta ordei, et si sic iurabit, quod dicti (v – precrtano) Vulcota et Pribanus teneantur et debeant, et sic promisserunt per se et eorum heredes et successores dare et soluere prefato Gregorio, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, in ciuitate Sibenici dictos triginta sextarios ordei, uel tantum minus quantum iurabit, sine aliqua questione et cetera, sub pena quarti et cetera. Et ibidem de presenti Zihar Gladilçicg, Radmanus Heruatinicg et Ninac Didulouicg de dicto catone, precibus dictorum Vulcote et Pribani (se – precrtano) et mandato, se constituerunt fideiussores et principales solutores dicto Gregorio pro dicto dampno, pena, dampno (!), et expensis ac interesse, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, ita quod dicti Vulcota et Pribanus, necnon et fideiussores principaliter et in solidum teneantur, scilicet in partem et in totum, super quem et (q – precrtano) ad quem ipsorum dictus creditor uoluerit se tenere, et pena soluta uel non rato manente contractu. Actum Sibenici in (st – precrtano) uia publica iuxta stacionem habitacionis infrascripti examinatoris, presentibus ser Dragota

Radetini examinatore, Marchone capellario et Nicolao sartore, testibus uocatis et rogatis.

In margine: 1388., indictione 11., die 2. nouembris Zuanus famulus comunis retulit mihi notario, quod dictus Gregorius ex una et dictus Zihar, pro sua tercia parte, ex alia prorogauerunt terminum dicti sacramenti, hinc usque ad festum beate Barbare proxime futurum, utrum possint ad concordiam deuenire in dictum terminum, si uero ad concordiam non deuenerint, quod in fine dicti termini prefatus Gregorius debeat perficere suum sacramentum secundum tenorem dicti instrumenti.

91.

L. 40.

3. VI. 1386.

Mirci cridonis condam Radini Mirchouicg.

Die tercio mensis junij. C. Stanchus, prenomine Sasan condam Cipacij de Sibenico, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Mirchone cridone condam Radini Mirchouicg de Sibenico libras quindecim denariorum paruorum, quas idem (Stanchus dare de – precrtano) Mirchus dare debebat dicto Stanchoni in festo sancte Trinitatis proxime futuro, pro prima paga vnius debiti librarum triginta paruorum, vigore vnius publici instrumenti, scripti et conditi manu mei notarij infrascripti, sub predictis millesimo et indiccione, die quinto mensis januarij et cetera. Quare dictus Stanchus per se et suos heredes et successores fecit dicto Mirchoni presenti, pro se et suis heredibus et successoribus stipulanti, finem, quietacionem, remissionem, absolucionem et pactum de ulterius et perpetuo aliquid non petendo de predictis libris quindecim paruorum per ipsum Stanchum perceptis, occasione predicta, sub pena quarti et cetera. Actum Sibenici in uia publica iuxta domum infrascripti examinatoris, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Matomano sartore et Gersano Dissanicg, testibus uocatis et rogatis.

92.

3. VI. 1386.

Ser Stephani Dragani.

Eodem die. C. Martinus Michaelis Norçicg de Sibenico per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a nobili viro ser Stephano Dragani de Sibenico florenos decem auri in auro, pro quibus dictis florenis dictus Martinus per se et suos heredes et successores dicto ser Stephano, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, aut cui iura sua contulerit, dare et assignare promissit modios centum cementi sui in insula Zuri in cementina, videlicet de ista cementina, quam nunc facit, sine

L. 40a. aliqua questione et cetera, (L. 40a.) sub pena quarti et cetera. Et quod dictus ser Stephanus suis sumptibus et expensis debeat accipere dictum cementum in dicta insula, et conducere Sibenicum ad risichum et fortunam suam. Item uoluerunt, quod si alicui idem Martinus ex nunc uenderet de suo cemento dicte cementine pro minori precio, quod eidem ser Stephano debeat dare dictum cementum per eundem precium. Actum Sibenici in uia publica iuxta stacionem habitacionis ser Dragote Radetini, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, ser Vulceta Iohannis et ser Iohanne Dragoij, testibus uocatis et rogatis.

93.

3. VI. 1386. Zanini Barbe. Eodem die. C. (Pribchus – precrtano) Zaninus Barba condam Nastasselli de Sibenico ex una parte et Pribchus Drazeticg de Sibenico ex altera parte, per hoc presens instrumentum, contenti et confessi fuerunt utrique inuicem tale concambium et permutacionem inter se perpetuo fecisse. In quo quidem conca(m)bio dictus Zaninus per se et suos heredes et successores dedit et tradidit iure permutacionis et concambij in perpetuum dicto Pribchoni, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, vnam vineam suam gonaiorum duorum uel circa, uel tam uites quam terram, sitam in Dubroua in loco uocato Holust iuxta vineam Iohannis Dobroij, et iuxta viam publicam, et iuxta (ostalo prazno) cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum, tenendum, gaudendum, usufructuandum, pro anima et corpore iudicandum, et quicquid ipsi Pribchoni et suis heredibus et successoribus exinde placuerit perpetuo faciendi, ut de suo proprio ac speciali, sine contradiccione alicuius persone C. Et uersa uice dictus Pribchus per se et suos heredes et successores dedit et tradidit iure (L. 41.) permutacionis et concambij in perpetuum dicto Zanino, presenti et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, gonaios tres uel circa vinearum suarum, positarum in insula Zlarin, quarum prima pecia vinee jacet iuxta vineam heredum olim ser Nicolai Cleme ex tribus partibus, et iuxta vineam heredum olim Iohannis Permanciricg; secunda pecia iacet (ibidem – precrtano) iuxta vineam monialium ecclesie sancti Saluatoris, et iuxta vineam Gregorij Durmanicg, et iuxta vineam successorum olim Deye (relicte – precrtano) condam uxoris olim Buncij, et iuxta vineam heredum olim Radoij Chu(l – precrtano)çile, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera, saluo semper iure terratici domini terre. Quam permutacionem predictam ambe dicte partes promisserunt vicissim, scilicet una pars alteri et altera (et a – od čega je precrtano

L. 41. Pribci Drazeticg.

»a«, a trebalo je »et a«) alteri per se et eorum heredes et successores perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire in aliquo, (sub pena – precrtano) sed rem predictam una pars alteri et altera alteri, a se cambitam et permutatam, in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in stacione habitacionis Gregorij Cipriani, presentibus ser Iohanne Michaelis Naplauicg examinatore, Iohanne Cipriani et Diminoslauo Smolani, testibus uocatis et rogatis.

94.

3. VI. 1386.

L. 41a.

Dismani Stephani Hrepelicg.

Eodem die. C. Stephanus, filius Iacobi sartoris de Sibenico, per hoc presens instrumentum contentus et confessus fuit se habuisse et recepisse a Dismano Stephani Hrepelicg de Sibenico libras sex cum dimidia denariorum paruorum, pro quibus sibi dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum vnam vineam suam vnius gonai uel circa, sitam in Magno Chamenicnich iuxta vineam dicti emptoris, et iuxta montem ex tribus partibus, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera, saluo semper iure terratici comunis Sibenici et cetera. Promissit excalumpniare et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis iuxta sedillem abbacie, presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore, Radouano Cerchoseuicg et Georgio Stanoij, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

95.

3. VI. 1386.

Domine Prode, relicte olim ser Helie Radouani.

L. 42.

Eodem die. C. Radosius Michanicg de Zlarin per hoc presens instrumentum, sponte et ex certa sciencia, promissit et se obligauit nobili viro ser Nicolao Tudosij, stipulanti nomine domine Prode, relicte olim ser Helie Radouani de Sibenico, bene et fideliter ligonizare totam vineam ipsius domine Prode, sitam in insula Zlarin, omnibus suis laboribus et expensis, necnon et totum id, quod est ligonizatum de vinea predicta usque nunc, iterum religonizare, et hoc hinc usque per totum mensem presentem. Et ibidem de presenti idem Radosius confessus fuit et contentus se habuisse et recepisse a dicta domina Proda integram solucionem et satisfaccionem pro dicto toto opere. Et hec omnia et singula suprascripta promissit dictus Radosius per se et suos heredes et successores dicto ser Nicolao, stipulanti, (L. 42.) nomine quo supra, (s –

precrtano) pro se et suis successoribus, plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire in aliquo, sub pena librarum viginti quinque denariorum paruorum, soluendarum parti (obserua – precrtano) et cetera. Actum Sibenici in plathea comunis, presentibus ser Tomasio Dominici examinatore, ser Stephano Laurencij et ser Nicolao Gregorij (St – precrtano) Dragoij, testibus uocatis et rogatis.

96.

4. VI. 1386.

Domine Priye, relicte olim ser Dominici. Ser Tomasij Dominici.

Die quarto mensis junij. C. Domina Priya, relicta olim ser Dominici Damyani de Sibenico, per hoc presens instrumentum, sponte et ex certa sciencia, dedit pacto et concessit ad affictum nobili viro ser Tomasio, filio suo et dicti olim ser Dominici de Sibenico, presenti et recipienti, cum condicionibus infrascriptis, totam partem salinarum, sitarum in Chupinno Blato, quam olim ser Nicolaus, filius ipsius domine Priye et dicti olim ser Dominici, legauit dicte domine Priye per suum ultimum testamentum, cum omnibus et singulis iuribus et pertinencijs dicte parti integre pertinentibus, tam de consuetudine quam de iure, hinc usque ad tres annos proxime futuros, ita quod dictus ser Tomas debeat tenere et possidere, gaudere et usufructuare (dictas salinas – precrtano) dictam partem salinarum usque ad dictum terminum, sine contradiccione alicuius persone, dando et soluendo dicte domine Priye quolibet anno pro affictu dictarum salinarum florenos decem auri. Insuper et ibidem dictus ser Tomas uoluit, quod saluum sibi (sib – precrtano) sit omne ius suum, quod dixit se habere in dicta parte salinarum, tam uirtute (dicti – precrtano) testamenti dicti olim ser Nicolai, quam aliter. Et hec omnia et singula suprascripta ambe dicte partes promisserunt sibi inuicem per solempnem stipulacionem plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire (L. 42a.) aliquo modo de iure uel de facto, sub pena refeccionis omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici in balatorio domus dicti ser Tomasij, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Dragota Iohannis et Iohanne Vidoij, testibus uocatis et rogatis.

L. 42a.

97.

4. VI. 1386.

Domine Priye, relicte olim

Eodem die, (C. N. – precrtano) in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Nobilis vir ser Tomas Dominici Damyani de Sibenico, tamquam procurator nobilis viri ser Cipriani, fratris sui et filii dicti olim ser Dominici de Sibenico, ad infrascripta specialiter et alia constitutus, ut continetur uno publico instrumento ipsius procuracionis,

scripto manu olim Gregorij olim Martini de Gorica, tunc tempore iurati notarii comunis Sibenici, sub millesimo trecentesimo sexagesimo nono, indictione septima, die nono mensis octubris et cetera, a me notario infrascripto visso (!) et lecto dicto instrumento procuracionis et procuratorio nomine predicto, per hoc presens instrumentum, sponte et ex certa sciencia dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum domine Priye, matri sue et relicte olim dicti ser Dominici, presenti, stipulanti, ementi et recipienti pro se et suis hereribus et successoribus, omnes et singulas terras ipsius ser Cipriani, positas in loco uocato Sridne Police, videlicet illas terras, que peruenerunt dicto ser Cipriano in parte, per publicum instrumentum dimissas, necnon que aliter possidet in dicto loco, cum omnibus et singulis suis iuribus et pertinencijs (a – precrtano) dictis terris integre pertinentibus, tam de consuetudine quam de iure, ad habendum, tenendum, gaudendum, usufructuandum, pro anima et corpore iudicandum, et quicquid ipsi domine Priye et suis heredibus et successoribus exinde perpetuo placuerit faciendum, ut de suo proprio ac speciali, sine contradiccione ipsius ser Cipriani et cuiuslibet alterius persone, et hoc pro precio et nomine precij florenorum centum auri in auro. Quos dictos florenos dictus ser Tomas, procuratorio nomine quo supra, confitebatur ipsum ser Ciprianum (teneri – precrtano) fore debitorem (L. 43.) prefate domine Priye, matri sue, pro certis reddi(bus – precrtano)tibus salinarum, per ipsum ser Ciprianum perceptis usque in hodiernum, de illa parte salinarum, quam olim ser Nicolaus, frater ipsorum ser Tomasij et ser Cipriani, dimisserit predicte domine Priye, matri sue, gaudere in uita per suum ultimum testamentum. Quam vendicionem predictam promissit dictus ser Tomas, procuratorio nomine quo supra, per se ac per heredes et successores ipsius ser Cipriani, dicte domine Priye et suis heredibus et successoribus perpetuo tempore firmam et ratam habere, et semper tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sed ab omni homine et persona in racione legitime defendere et excalumpniare, cum refeccione omnium dampnorum et expensarum ac interesse litis et extra, super omnibus bonis dicti ser Cipriani presentibus et futuris. Actum ut supra.

ser Dominici.

L. 43.

(Sve precrtano.)

In margine: 1386., indictione 9., die 9. junij in palacio comunis Sibenici, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Radoslauo Goyslaui et Radouano Cerchoseuicg, testibus, ser Tomas suprascriptus, suo proprio nomine et nomine domine Priye matris sue, pro qua promissit de rato habendo, ac cum consensu et uoluntate eiusdem domine Priye,

ex una parte, et ser Ciprianus Dominici ex altera, constituti in presencia prefati domini comitis, et ibidem preceperunt dictam notam cancellare, uolentes quod ex nunc sit cassa et uana, ac nullius ualoris uel monimenti, quia dictus ser Tomas, nomine quo supra, contentus fuit, quod dicta domina Priya habuit integram solucionem pro sale predicta.

98.

4. VI. 1386.

Domine Prye, relicte olim ser Dominici.

Eodem die, in loco predicto, coram examinatore et testibus suprascriptis. C. Nobilis vir ser Tomas Dominici Damyani de Sibenico, tamquam procurator nobilis viri ser Cipriani, fratris sui et filii dicti olim Dominici de Sibenico, ad infrascripta specialiter et alia constitutus, ut de hoc plene constat vno publico instrumento procuracionis, scripto manu olim Gregorij olim Martini de Gorica, tunc tempore iurati notarii comunis Sibenici, sub millesimo trecentesimo sexagesimo nono, indictione septima, die nono mensis octubris et cetera, a me notario infrascripto visso et lecto dicto instrumento procuracionis et procuratorio nomine predicto. per hoc presens instrumentum, sponte et ex certa sciencia, dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuum domine Priye, matri sue et relicte olim dicti ser Dominici de Sibenico, presenti, stipulanti, ementi et recipienti pro se et suis heredibus et successoribus, omnia et singula bona (tam mobilia quam immobilia – precrtano), que dictus ser Ciprianus spectat seu spectabat (L. 43a.) habere, uirtute testamenti olim ser Nicolai, fratris sui, necnon omne et totum id, et quicquid ipsi ser Cipriano pertinet uel pertinere poterit de bonis dicti olim ser Nicolai, uirtute predicti testamenti dicti olim ser Nicolai, ac eciam omnia et singula illa bona mobilia et immobilia, que ipse Ciprianus spectat habere post obitum suprascripte matris sue, cum omnibus et singulis suis iuribus et pertinencijs, ad habendum et cetera, et hoc pro (certo debito, quod debitu[m] – precrtano) omnibus debitis, in quibus idem ser Tomas, procuratorio nomine quo supra, dixit et confessus fuit, prefatum ser Ciprianum fuisse debitorem dicto olim ser Nicolao, que omnia debita dixit quod ascendunt ad summam florenorum quatuorcentorum auri. Quam vendicionem predictam promissit dictus ser Tomas, procuratorio nomine quo supra, per se et suos successores, dicte domine Priye, pro se et suis heredibus et successoribus, perpetuo firmam et ratam habere et tenere, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sed ab omni homine et persona, in racione legitime defendere et excalumpniare, super omnibus bonis dicti ser Cipriani presentibus et futuris. Actum ut supra.

L. 43a.

In margine: 1386., indictione 9., die 9. junij (in pla – precrtano) in palacio comunis Sibenici, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, Radoslauo Goyslaui et Radouano Cerchoseuicg, testibus, predictus ser Tomas, nomine suo proprio ac nomine domine Priye matris sue, pro qua promissit de rato habendo, ac cum consensu eiusdem domine Priye, ex una parte, et dictus ser Ciprianus ex altera, constituti in presencia prefati domini comitis, mandauerunt mihi Slauogosto notario cancellare dictam notam, uolentes, quod ex nunc sit cassa et uana, ac nullius ualoris uel momenti et cetera.

99.

Eodem die. C. Nouerint vniuersi et singuli presens instrumentum inspecturi (dalje prekinuto). 4. VI. 1386.

100.

L. 44.

4. VI. 1386.

Ser Antonij Petri.

Michaeli Doxicg.

Eodem die. C. Nobilis vir ser Antonius Petri de Sibenico, per hoc presens instrumentum, dedit pacto et concessit ad affictum Michaeli Doxicg, ortulano Sibenicensi, presenti et recipienti pro se et suis heredibus, vnum ortum suum totum, positum prope ortum Radacij Bogdanicg ex parte superiori, et iuxta ortum Vesele, sororis dicti Antonij, et iuxta uiam uicinalem, et iuxta ortum (ostalo prazno), cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, et hoc donec ipsi Michaeli uel eius heredibus placebit, (videlicet – precrtano) ita videlicet, quod idem Michael omnibus suis laboribus et expensis teneatur et debeat facere vnam domum in dicto orto, prout eidem melius uidebitur, et ipsum ortum circumdare cum bona et sufficienti maceria, et ipsam domum cum curia seu orto idem Michael uti ualeat et tenere, habere et possidere in perpetuum, per se et suos heredes, donec eidem Michaeli uel eius heredibus placebit. Et quod dictus Michael teneatur et debeat, et sic promissit, per se et suos heredes dicto ser Antonio, stipulanti pro se et suis heredibus et successoribus, pasculare vacham vnam uel capras tres ipsius ser Antonij singulis diebus in perpetuum pro affictu dicti orti, absque aliqua solucione, donec in ipso orto idem Michael permanebit uel eius heredes. Et (h – precrtano) quod dictus ser Antonius non possit ipsum Michaelem, neque eius heredes expellere aliquo modo de dicto orto, nec heredes nec successores ipsius ser Antonij, pasculando sibi dictus Michael dicta animalia, prout supradictum est. Et (quandocum – precrtano) si quo tempore futuro idem Michael uellet recedere de dicto orto uel eius heredes, quod possit ire, sed domum predictam et totam suam superficiem debeat dimittere dicto ser Antonio

in illo statu in quo tunc reperta (!) fuerint, ad omnem ipsius ser Antonij et eius heredum et successorum uoluntatem, absque aliqua solucione et cetera. Locator per se et suos heredes et successores promissit excalumpniare et cetera. Promisserunt dicte partes vicissim attendere sub pena librarum viginti quinque denariorum paruorum soluendarum parti et cetera. Actum Sibenici in stacione habitacionis mei notarii infrascripti, presentibus ser Duymo Zuraticg examinatore, ser Cichino Tolse et Dragota Iohannis, testibus uocatis et rogatis.

101.

L. 44a. Die quarto mensis iunij. C. Quoniam facta et sumata omni racione inter venerabilem in Christo patrem et dominum
4. VI. 1386. fratrem Nicolaum, abbatem monasterij ecclesie sancti Nicolai diocesis Sibenicensis, ex una parte, et nobilem virum ser Ciprianum condam Dominici Damyani de Sibenico ex altera parte de omni eo et toto, quod dictus ser Ciprianus dare et soluere tenebatur prefato domino abbati, pro residuo et complemento solucionis certe affictacionis salinarum, quas idem dominus abbas dederat ad affictum dicto ser Cipriano, vigore vnius publici instrumenti, scripti et conditi manu mei notarii infrascripti, sub millesimo trecentesimo octuagesimo (ostala dalje prazna jedna crta). Item pro residuo et complemento solucionis certe quantitatis salis, per ipsum dominum abbatem uendite dicto ser Cipriano, et per ipsum ser Ciprianum habite et recepte, ut de hoc plene constat uno publico instrumento, scripto et condito manu mei notarii infrascripti, sub millesimo trecentesimo octuagesimo (dalje ostala prazna jedna crta), in qua quidem racione dictus ser Ciprianus, sponte et ex certa sciencia, contentus et confessus fuit se (habui – precrtano) remansisse dare et soluere predicto domino abbati presenti, stipulanti (pro – precrtano) et confirmanti florenos sexcentos et quadraginta quatuor auri, pro quibus dictis florenis dictus ser Ciprianus iure pignoris obligauit et dedit prefato domino abbati infrascripta bona sua, videlicet primo totas domos suas, sitas Sibenici in contrata ecclesie sancti Iuliani inter uias publicas ex omnibus partibus; item totam suam partem salinarum, sitarum in Chupinno Blato, videlicet vnum laboratorem, quas salinas dixit se habere pro indiuisso cum heredibus olim Purthe, iuxta salinas comunis Sibenici (ex omnibus p – precrtano) ex duabus partibus, et iuxta illam partem salinarum, quam dixit se (habere) debere post obitum domine Priye matris sue, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, tali condicione et pacto, quod quandocumque dictus ser Ciprianus uel sui heredes aut
L. 45. successores dederint, soluerint et restituerint (L. 45.) dicto

domino abbati uel suis successoribus predictam pecunie quantitatem florenorum dictorum, hinc usque ad unum annum proxime futurum, abatando lucrum ex dicta pecunia, pro recompensacione dicte obligacionis, florenorum triginta auri ad annum, ex tunc dicta obligacio eidem ser Cipriano et suis heredibus et successoribus libera debeat remanere. Insuper uoluerunt, quod si dictus ser Ciprianus non redimeret dictam obligacionem in dictum terminum, quod in fine dicti vnius anni prefatus dominus abbas possit et ualeat ponere ad incantum dictas possessiones, et ipsas uendere publice ad incantum, secundum consuetudinem Sibenici (quod si – precrtano), et sibi accipere dictam pecunie quantitatem; quod si dicte possessiones minus uenderentur, quod dictus ser Ciprianus debeat satisfacere dicto domino abbati de aliis suis bonis; si uero plus uenderentur, quod idem dominus abbas debeat restituere dicto ser Cipriano. Quam obligacionem predictam promissit dictus ser Ciprianus, per se et suos heredes et successores, dicto domino abbati, pro se et suis successoribus, ab omni contradiccione in racione legitime defendere et excalumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, donec sic aput (!) ipsum permanserit obligacio. Actum Sibenici in curia domini abbatis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Michaele Ratci et ser Stephano domini Michaelis Dragoij, testibus uocatis et rogatis.

(Sve precrtano.)

In margine: Supradictis millesimo, indictione, mense ac die, et eadem hora, ac in eodem loco, coram examinatore et testibus suprascriptis, ambe dicte partes mandauerunt mihi Slauogosto notario cancellare dictam notam, uolentes quod ex nunc sit cassa et uana, ac nullius ualoris uel momenti, et hoc imo (quia dicti – precrtano) uoluerunt, quod dicta duo instrumenta remaneant in pristino statu.

102.

4. VI. 1386.

Domini abbatis Sibenicensis.

L. 45a.

Die quarto mensis iunij. C. Coram nobilibus Cipriano Georgij, Michaele Ratci et Dragota Radetini, iudicibus curie maioris Sibenici, comparuit venerabilis in Christo pater et dominus frater Nicolaus, abbas monasterij ecclesie sancti Nicolai diocesis Sibenicensis, petens suo nomine, ac nomine et uice dicti sui monasterii sibi dari et solui (deberi) a nobili viro ser Cipriano condam Dominici Damyani de S(ibenico) (L. 45a.) florenos sexcentos et quadraginta quatuor auri, computando quodlibet florenum libras quatuor paruorum. Et hoc pro residuo et complemento solucionis duorum publicorum instru-

mentorum, scriptorum manu Slauogosti, notarii infrascripti. Quorum primum instrumentum erat de certa affictacione salinarum, scriptum sub millesimo trecentesimo octuagesimo primo, indictione quarta, die terciodecimo mensis maij et cetera; secundum uero instrumentum erat de certa uendicione salis, per ipsum dominum abbatem uendite dicto ser Cipriano, quod instrumentum erat scriptum, sub millesimo trecentesimo octuagesimo secundo, indictione quinta, die decimooctavu mensis iullij et cetera, ut in dictis duobus publicis instrumentis plenius continetur, coram nobis ibidem in iudicio (per dictum dominum abbatem productis – precrtano) exhibitis et perlectis. Qui dictus ser Ciprianus coram nobis ibidem in iudicio constitutus (peti – precrtano) nichil oposuit siue opponere non potuit contra dicta duo instrumenta, sed petitum debitum sponte confessus fuit (contentum se asserens – precrtano) se adiudicari prefato domino abbati in quantitate predicta. Idcirco nos prefati iudices maioris curie Sibenicensis, audita peticione dicti actoris, nomine quo supra, et spontanea confessione dicti rei, ac vissis et intellectis dictis instrumentis et tenoribus eorumdem, pro tribunali sedentes in logia comunis in nostro iuris ban(d – precrtano)cho, Christi nomine inuocato ut dictum est, de ipsius ser Cipriani, rei, uoluntate sentenciamus et diffinimus, quod predictus dominus frater Nicolaus, abbas suprascriptus, nomine suo ac nomine et uice dicti sui monasterij, sibi soluat et satisfaciat super dictum ser Ciprianum uel super bonis ipsius ser Cipriani, predictos florenos sexcentos et quadraginta quatuor auri, computando quodlibet florenum libras quatuor paruorum, cum expensis legitimis et cetera. Lata fuit hec sentencia Sibenici in logia comunis, presentibus ser Stephano domini Michaelis Dragoij et Petro lapicida condam Dismani, testibus uocatis et rogatis. Publicatum.

(Sve precrtano.)

103.

L. 46.

4. VI. 1386.

Domini abbatis Sibenicensis.

Eodem die. C. Cum ita sit, quod nobilis vir ser Ciprianus condam Dominici Damyani de Sibenico extitit sentenciatum per regimen Sibenici, ad dandum et soluendum venerabili in Christo patri et domino fratri Nicolao, abbati monasterij ecclesie sancti Nicolai diocesis Sibenicensis florenos sexcentos et quadraginta quatuor auri, computando quodlibet florenum libras quatuor paruorum, ut de hoc plene constat vno publico sentencie instrumento, scripto et condito manu mei notarij infrascripti, sub predictis millesimo, indictione, mense

ac die et cetera, ut in dicta sentencia plenius continetur, pro quibus dictis florenis, dictus ser Ciprianus iure pignoris obligauit et dedit dicto domino abbati, stipulanti nomine suo et dicti sui monasterij (om – precrtano) infrascripta bona sua, videlicet primo omnes domos suas cum bolta et canipa, sitas Sibenici in contrata ecclesie sancti Iuliani inter vias publicas ex omnibus partibus, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs; item totam suam partem salinarum, sitarum in Chupinno Blato videlicet vnum laboratorem, quas salinas dixit se (hered – precrtano) habere pro indiuisso cum heredibus olim Purthe, iuxta salinas comunis Sibenici ex duabus partibus, et iuxta illam partem salinarum, quam dixit se habere debere post obitum domine Priye, matris sue, et iuxta montem, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, tali condicione et pacto, quod quandocumque dictus ser Ciprianus uel sui heredes aut successores dederint, soluerint (d – precrtano) et restituerint prefato domino abbati uel suis successoribus predictam pecunie quantitatem, hinc usque ad vnum annum proxime futurum, abatando lucrum ex dicta pecunia pro recompensacione dicte obligacionis florenorum triginta auri ad annum, ex tunc dicta obligacio eidem ser Cipriano et suis heredibus et successoribus libera debeat remanere. Insuper uoluerunt, quod si dictus ser Ciprianus non redimeret dictas possessiones a dicto domino abbate in dictum terminum vnius anni, quod in fine dicti vnius anni uel post quandocumque idem dominus abbas uoluerit, possit et ualeat dictas possessiones ponere (ad) (L. 46a.) incantum L. 46a.
et uendere publice ad incantum, et sibi extrahere dictam pecunie quantitatem, et si quid plus dicte possessiones uendite fuerint, quod (id – precrtano) illud pluris (d – precrtano) dictus dominus abbas debeat restituere dicto ser Cipriano, si uero minus uendite fuerint, quod ex tunc idem ser Ciprianus debeat satisfacere predicto domino abbati de aliis suis bonis. Quam obligacionem predictam promissit dictus ser Ciprianus per se et suos heredes et successores dicto domino abbati, stipulanti nomine quo supra, pro se et suis successoribus, ab omni contradictione in racione legitime defendere et excalumpniare, (sup – precrtano) cum refeccione omnium dampnorum et expensarum ac interesse litis et extra, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris, donec sic aput (!) ipsum permanserit obligacio. Actum Sibenici in logia comunis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Stephano domini Michaelis Dragoij et Petro lapicida condam Dismani, testibus uocatis et rogatis.

Publicatum.

104.

4. VI. 1386.

Domini abbatis Sibenicensis.

Eodem die. C. Venerabilis in Christo pater et dominus frater Nicolaus, abbas monasterij ecclesie sancti Nicolai diocesis Sibenicensis per hoc presens instrumentum, dedit pacto et concessit ad affictum nobili viro ser Cipriano Dominici Damyani de Sibenico, stipulanti, omnes illas domos (quod – precrtano), quas hodie dictus dominus abbas iure pignoris habuit et recepit a dicto ser Cipriano, (positas – precrtano) pro certo precio, positas Sibenici in contrata ecclesie sancti Iuliani inter uias publicas ex omnibus partibus, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, hinc usque ad vnum annum proxime futurum, et hoc pro precio et nomine precij florenorum decem auri, ita quod dictus ser Ciprianus uti ualeat et tenere, habere et possidere dictas domos usque dictum terminum. Quod precium dictus ser
L. 47. Ciprianus debeat (L. 47.) dare dicto domino abbati pro dicto affictu in fine dicti vnius anni (pro – precrtano), sub pena reffecionis omnium dampnorum et cetera. Actum Sibenici in curia dicti domini abbatis, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Stephano domini Michaelis et Petro lapicida, testibus uocatis et rogatis.

105.

4. VI. 1386.

Domine Mathie, relicte olim ser Dismani Slauogne.

Eodem die. C. Domina Mathia, relicta, olim ser Dissmani Slauogne de Sibenico, per hoc presens instrumentum, dedit pacto et concessit ad pastinandum Misleno Dragosij et Radoslauo Dominici, habitatoribus Sibenicensibus, presentibus et recipientibus per se et eorum heredes et successores, vnam terram suam, gonaiorum tredecim cum dimidio uel circa, sitam in Campo Morigne ex parte australi loci uocati Helmac, iuxta terram Radoslaui chalaphati ex duabus partibus, et iuxta terram heredum (heredum – precrtano) olim Georgij Toboli, et iuxta terram (uocatam Bertoligschina) sancti Bartolomei, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs. Quam dictam terram promisserunt dicti Mislen et Radoslauus totam cum bonis vitibus perplantare suis sumptibus et expensis hinc usque ad sex annos proxime futuros, et ipsam pastinacionem et eius iura (p – precrtano) manutenere fideliter et collere diligenter, secundum statutum et ordines Sibenici, dando et assignando dicte domine Mathie et eius heredibus et successoribus quolibet anno ibidem in vinea integram (et) paratam quartam partem tocius musti et aliorum fructuum. quicquid dicta terra produxerit germinando, et reliquas tres partes (Sibenici – precrtano) sibi retinendo pro (suo – pre-

crtano) eorum labore, et hoc donec uites durabunt. Et deficientibus vitibus terra reuertatur ad locum pristinum. Quam concessionem predictam promissit dicta domina Mathia per se et suos heredes et successores dictis M(isleno) et Radoslauo et eorum heredibus et successoribus ab omni contradictione (L. 47a.) legitime defendere et e(xc)alumpniare, super se et omnibus bonis suis presentibus et futuris. Et hec omnia et singula suprascripta promisserunt dicti conductores, per se et eorum heredes et successores, dicte locatrici, et eius heredibus et successoribus, plene attendere et obseruare, et non contrafacere uel uenire ullatenus, sub pena contenta in statuto comunis Sibenici, et reffecione omnium dampnorum et expensarum, ac interesse litis et extra, sub obligacione sui et omnium bonorum suorum presencium et futurorum. Et pena soluta uel non rato manente contractu. Et de predictis uoluerunt confici duo publica instrumenta similis forme et tenoris, videlicet vnicuique parti suum. Actum Sibenici in curia Michaelis Petri Iurse, *presentibus ser Iohanne Michaelis Bogdani examinatore*, ser Nicolao Bunte et Michaele Petri Iurse, testibus uocatis et rogatis. Et ego Iohannes Michaelis Bogdani, examinator, conscius manum missi.

L. 47a.

Misleni Dragosij.

Radoslaui Dominici.

Publicatum pro conductoribus.

106.

Die decimo mensis iunij. C. Cum olim domina Draga, relicta olim Radini aurificis de Sibenico, dimisserit in aliquo bono opere ecclesie sancti Saluatoris de Sibenico, per suum ultimum testamentum, vnam terram suam gonaiorum duodecim uel (plus – precrtano) si quid esset plus aut minus in dicta terra, positam in Campo Morigne in loco uocato Rebine iuxta terram ser Dominici Perfçicg, et iuxta terram Simeonis Maphei et eius fratris, et iuxta montem, et iuxta terram heredum olim Marini Siçicg, cum omnibus suis iuribus et pertinencijs, pro anima sua, in qua quidem terra sunt tres arbores nucis, infrascripte uendite ..., quam dictam terram ser Maurus Stephani et Michael Petri Iurse, tamquam procuratores dicte ecclesie sancti Saluatoris de Sibenico, et Dragogius Slipçicg (et – precrtano) Radoslauus (c)halaphatus condam Cipacij et Georgius Pridoyeuicg, tamquam gastaldi predicte ecclesie, nomine et uice ipsius ecclesie, poni ..... (ovdje se prekida svezak).

10. VI. 1386.

Simeonis (Maph)ei, (et eius, fratri)s.

Na volantnom listu bez broja:

Incantatur et per publicum incantum deliberabitur vna vinea Dragoslaui dicti Zech Ceribras et Rade, sue uxoris, gognaiorum trium cum dimidio utrius circha, sitam in Magno Chamenicinicg iuxta vineam Stanogij Bogodani, iuxta vineam Clapote Uulexe, iuxta viam publicam, et iuxta montem. Quam vineam dicti Dragoslauus et Rade subpignorauerunt Rade, uxori Butci Gregorij pro libris vndecim paruorum, et hoc ad peticionem dicte Rade et dicti Butci, mariti sui.

18. III. 1386. M⁰CCC⁰LXXXVI. die. XVIII. marcij de mandato domini Lodoyci, comitis et sue curie, data fuit presens cedula incantandum Iacobo preconi.

A tergo

8. IV. 1386. Die VIII. aprilis in plathea, presentibus ser Dragota Radetini examinatore, ser Stancio Iohannis et Ratcho Stoyslaui, testibus, ser Ciprianus, iudex deputatus, uendidit ad incantum per Iacobum preconem Cosme Radunicg retroscriptam vineam pro libris X. paruorum et cetera, ad habendum et cetera, et ibidem Cosmas promissit restituere dicto (Cosme p – precrtano) dicto (! dvaput) Dragoslauo si dabit sibi dictos denarios, hinc usque ad vnum mensem proxime futurum.

(Sve precrtano.)

INDEX PERSONARUM ET RERUM

Numerus notam indicat.

A

abbacia Sibenici 9, 94.
abbas 103, 104.
abbas monasterii ecclesiae sancti Nicolai de Sibenico v. Nicolaus frater, abbas monasterii ecclesiae sancti Nicolai.
actio directa (= personalis, t. j. tužba upućena izravno na osobu) 5, 14, 33, 85.
actio personalis 5, 14, 33, 85.
actio realis (= stvarna tužba, koja je upućena izravno na neku stvar, a tek posredstvom te stvari na osobu) 5, 14, 33, 85.
actio utilis (= realis, t. j. upućena u prvom redu na stvar odn. pravo uživanja neke stvari, a tek posredno na neku osobu) 5, 14, 33, 85.
actor 12, 24, 45, 46, 52, 55, 66, 69, 102.
adiectio (obligationis) 46.
affictus 62, 96, 100, 101, 102, 104.
Albanis (de Albanis) v. Gulielmus de Albanis de Regio i Zilius condam Gulielmi de Albanis de Regio.
amicabilis compositor (= arbiter) 58.
Andrea (Andreas) Chermse, Chermsicg de Sibenico, testis, fideiussor 26, 28, 38, 43, 48.
Andrea (ser Andrea) Iurini, possessor in Gomile (in campo Morigne), testis 6, 25, 30, 34.
Andriolus Nastasselli, testis 67.
animal, animalia 36, 83, 100.
animalia minuta 25.
anona (annona = ljetina, hrana, u prvom redu žitna, spremljena za jednu godinu) 22, 34, 38, 42, 48, 49, 51, 82.
Antonius de Firmo, pater Iohannis 80, 83.
Antonius Hualouicg, sartor, testis 24.
Antonius (ser Antonius) Mauri de Rasolis de Iadra, et tunc habitator Sibenici 58.
Antonius (ser Antonius) Petri de Sibenico, nobilis vir, possessor in Rebine (in campo Morigne) 79, 100.
Antonius pinctor 70.
apotecharius 67, 83.
ara (= kapara) 80, 83.
arbiter 58.
arbitrator v. arbiter.
arbitrium (= sententia arbitri, arbitratoris, amicabilis compositoris) 58.
arbor 27.
arbor nucis 106.
ars 19.
artificia (= instrumenta artis) 19.
aurifex 35, 53, 61, 84, 106.

B

Babicg v. Iohannes Babicg de Sibenico, olim vir Radde i Radda, olim uxor condam Iohannis Babicg de Sibenico.
balatorium (= podstrešje, trijem, terasa, balkon) 1, 96.
balestrarius (in castro Lab = strijelac, vojnik naoružan balistom [vrsta luka]) 43.
banchum iuris (iuris banchum) 102.
banus (bannus, bannum, banum = proglas, objava, naredba, zapovijed) 47.
banus Dalmaciae et Croatiae v. Nicolaus Garay.
Barba v. Nastassellus olim pater Zanini Barba (Barbe) de Sibenico i Zaninus

(Zannus) Barba (Barbe) condam Nastasselli de Sibenico.
barberius 28, 33, 64.
barcha 16.
Baruanicg v. Paulus Baruanicg.
Batista (ser Batista) Michaelis de Florencia, habitator Sibenici 58.
Bichani v. Martinus Bichani.
bicharius 54.
bladum 22.
Blasius marinarius, possessor in Sibenico in Punta 62.
Bogdani v. Iohannes Petri Bogdani.
Bogdani v. Semogius Bogdani.
Bogdanicg v. Radacius Bogdanicg.
Bogdanus barberius 64.
Bogdanus barberius, filius condam Milci de Sibenico 28, 33.
Bogdanus Iohannis, olim possessor in Obergna 23.
Bogdanus pater Michaelis, et avus Iohannis (ser Iohannis Michaelis Bogdani), examinatoris Sibenicensis 3.
Bogdanus Pribnicg, pater Radoslaui 85.
Bogdanus Soldanicg de Sibenico, olim vir Disse 24, 52.
Bogdanus Striçicg, possessor in Zlarin 37.
Boglicg v. Pribanus Boglicg.
Bogodani v. Stanogius Bogodani.
Bogoyeuicg v. Radoslauus Bogoyeuicg.
Bolacius olim pater Michaelis de Sibenico 31.
Bolci v. Gregorius Bolci de Sibenico i Martinus Gregorii Bolci.
bolta (= posvođena prostorija, prostorija sa svodom) 103.
bona (= dobro, imovina) 101.
bona presentia et futura 3, 6, 11, 15, 17, 19, 22, 25, 28, 29, 31, 58, 65, 71, 75, 77, 78, 86, 87, 90, 93, 97, 98, 101, 103, 105.
Bossani v. Michaeles Stephani Bossani.
Bossani v. Vulch Bossani.
Bouina v. Iacobus Bouina.
Brachus v. Iohannes Brachus.
Bratci v. Iohannes (ser Iohannes) condam Tolini Bratci, Petrus (olim ser Petrus) condam Tolini Bratci i Tolinus Bratci, olim pater ser Iohannis et condam ser Petri, nobiles viri de Sibenico.
Bratoslaui v. Goyslauus Bratoslaui.
Bratoslaui v. Stoycus Bratoslaui.
brauarius (= nadstojnik čuvara stoke, koji je odgovarao za štetu) 67.
Braysicg v. Iohannes Braysicg.
Brodaricg v. Georgius Dominici Brodaricg.
Buchassi v. Michael Petri Buchassi i Petrus, pater Michaelis Buchassi.
Budislaui v. Gregorius Budislaui.
Budislauus Dminisicg, olim possessor in Macra 71.
Budislauus, pater Vulatchonis 81.
Budonicg v. Matheus Budonicg.
Budoyeuicg v. Iohannes Budoyeuicg de Sibenico, olim vir Vesele i Vesela, relicta Iohannis Budoyeuicg de Sibenico.
Buncius, olim vir Deye, olim possestricis in Zlarin 93.
Bunte v. Nicolaus (ser Nicolaus) Bunte.
Bunte Striçicg, olim pater ser Nicolai 71.
Butcho (Butcus) Gregorii, vir Rade, testis 61, 63, *volantni list.*
Butrisicg v. Drasacius Butrisicg de Sibenico, olim pater Michaelis i Michael, filius condam Drasacii Butrisicg de Sibenico.

C

cabella (= kobila) 90.
calciamentum 19, 64.
cancelarius (cancellarius) comunis Sibenici 1, 27, 54, 76.
canipa (= konoba, podrum) 87, 103.
canonicus Sibenici 89.
canonicus Sibenicensis v. Georgius condam Stancii, presbyter, canonicus Sibenicensis.
capellarius 90.
capitale 1, 11, 22, 47.
capitale animalium 25.
capitale crediti, debiti 76, 78, 86.
capra 100.
castratus 80, 83.
casus et eventus dotis restituendae 30, 77.
caton (catonis = katun, selo, vlaško selo, naselje) 78, 90.
causa (= lis) 12, 45, 52, 55, 66, 69.
causa (= uzrok) 71.
cedula 1.
cedulla incantus per praeconem exhibita 29, volantni list.
cementina (= calcaria, vapnara, krečara) 92.
cementum (= vapno i pijesak) 92.
Cerchoseuicg v. Radouanus Cerchoseuicg.
cerdo (= postolar, kožar)
Ceribras v. Dragoslauus dictus Zech Ceribras.
cessio 5, 14, 33, 85.
Chafsicg v. Laurencius Chafsicg de Sibenico, olim pater Stephani (ser Stephani) i Stephanus (ser Stephanus), filius condam Laurencii, nobilis vir de Sibenico.

chalaphatus (= brodograditelj) 30, 89, 105, 106.
Chamenaricg v. Nicolaus Chamenaricg.
Chergote v. Martinus (ser Martinus), filius condam Tisci Chergote i Tiscus Chergote, olim pater Martini (ser Martini), nobilis viri de Sibenico.
Chermse, Chermsicg, v. Andrea (Andreas) Chermse, Chermsicg de Sibenico.
Chernçicg v. Petrus Chernçicg de Sibenico, vir Stoye i Stoya, uxor Petri Chernçicg de Sibenico.
Chuchafcus (Chuchauac), olim pater Mariae, relictae Radoslaui Stagneuicg de Sibenico 89.
Chuçile v. Radoius Chucile.
Chuminicg v. Dismanus Chuminicg.
Churinicg v. Lucas Churinicg i Rada, relicta Lucae Churinicg.
Chuse v. Ciprianus, filius condam Stancii Chuse de Sibenico i Stancius Chuse de Sibenico, olim pater Cipriani.
Chusicg v. Iohannes Stephani Chusicg.
Chuzelicg v. Nicolaus Chuzelicg.
Cichinus Tolse, testis 11, 100.
cingulus argenteus 7.
Cipacius, olim pater Radoslaui chalaphati, gastaldi ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 106.
Cipacius, olim pater Stanchi, prenomine Sasan, de Sibenico 91.
Cipriani v. Georgius Cipriani, Gregorius Cipriani i Iohannes Cipriani.
Cipriani Radini v. Georgius Cipriani Radini.
Ciprianus, filius condam Stancii Chuse de Sibenico 32.
Ciprianus de Cermnica, pater Dissimiri 18.
Ciprianus (ser Ciprianus), filius condam Dominici (ser Dominici) Damyani, nobilis vir de Sibenico, frater Tomasii (ser Tomasii) et condam ser Nicolai 97, 98, 101, 102, 103, 104.
Ciprianus (ser Ciprianus) Georgii, nobilis vir de Sibenico, iudex curiae maioris Sibenici, iudex deputatus, testis 1, 17, 19, 29, 63, 102, volantni list.
Ciprianus Radini de Sibenico, olim pater Georgii, Gregorii et Iohannis 24, 47, 52.
Ciprianus Stancii Chuse de Sibenico 70.
civis Romanus (= liber homo, homo sui iuris, t. j. osoba kojoj su pripadala sva građanska prava) 15.
Clapota Uulexe v. Hlapota Vulxe.
Cleme v. Nicolaus Cleme.
Cole apotecharius 67, 83.
colegium (collegium [= universitas]) 12, 45, 55, 69.
combustio civitatis Sibenici (požar Šibenika bližih godina bio je 1378. i 1381. g.) 41.
comes Sibenici 1, 17, 19, 29, 46, 97, 98, volantni list.
comissaria (= ostavština, baština, nasljedstvo) 9, 63, 75, 87.
comissarius 75, 87.
comissio (= procura) 58.
compositio (= amicabilis compromissum) 58.
compromissum 58.
concambium (= permutatio) 31, 93.
concessio 6, 65, 105.
concordia (= compromissum, nagodba) 90.
conditio (= uvjet) 90, 101.
conductor 6, 27, 65, 105.
confessio (debitoris) 102.
consuetudo (Sibenici) 25, 71, 96, 97, 101.
consuetudo dotium 30.
contentio (= lis, questio, petitio, controuersia, differencia, discordium – ovi se svi izrazi spominju u istom smislu) 58.
contractus 3, 6, 11, 15, 48, 58, 65, 71, 77, 78, 90, 105,
controuersia (= lis) 12, 45, 55, 58, 66, 69.
conuentus fratrum Predicatorum de Sibenico 57.
coquina (monasterii sanctae Katerine de Sibenico) 39.
Cosma Radonicg (Radunicg), testis 15, 67, volantni list.
Crassani v. Helia Crassani.
Crauicg v. Gregorius Crauicg.
Crayslauus, filius olim Medosii de Sibenico, frater Radoslaui 78.
creditor 11, 22, 78, 86, 90.
creditum 73.
Crichouiche v. Gradinus de Crichouiche.
crido (= praeco) 46, 91.
Crisani v. Matheus Crisani.
Crisanus, olim socer Georgii 80.
Criznicg v. Georgius Criznicg.
Crusuenaçicg v. Georgius (ser Georgius) Crusuenaçicg.
Cuidouicg v. Nicolaus Marci Cuidouicg.
Cuitani Muntanicg de Sibenico v. Iohannes Cuitani Muntanicg.
Cuitanus Drasacii, testis 57, 70.
Cuitchus condam Radoii de Sibenico 14.
curia (= domus habitationis) 1, 7, 24, 26, 31, 87, 100, 105,
curia (monasterii, abbaciae, domini abbatis) 101, 104.

Ç

Çesleuicg v. Dominicus Çesleuicg de Sibenico, olim vir Rade (olim Rade), filiae condam Nasci i Rada (olim Rada), relicta Dominici Çesleuicg, et filia condam Nasci.

D

Damianus Vulchouicg, testis 39, 42.
damnum 3, 5, 6, 11, 14, 15, 19, 22, 25, 30, 31, 33, 41, 65, 71, 77, 78, 80, 83, 85, 86, 90, 96, 97, 103, 104, 105.
damnum in bladis 90.
Daniel (ser Daniel) Marini, examinator comunis Sibenici, possessor in Uerbica (in campo Morigne), testis 1, 5, 7, 29, 43, 57, 61, 64, 65.
debitor 11, 22, 78, 86, 97, 98.
debitum 11, 22, 38, 40, 42, 48, 49, 51, 72, 74, 78, 86, 91, 98, 102.
denarii (u značenju općenito novca, a ne posebne vrsti novca) 44, 50, 54, 63, 74, 76, 77, 81, volantni list.
Dessa, relicta Dominici, possestrix in Magno Chamenicnich 20.
detentrix bonorum 24.
Deya, relicta Buncii, olim possestrix in Zlarin 93.
Didulouicg v. Ninac Didulouicg.
differentia (= lis, questio, controuersia) 58.
Diminoslauus de Sibenico, olim pater. Radoslaui Usine, olim viri Stane 81, 85.
Diminoslauus de Sibenico, olim vir Dobrice 3.
Diminoslauus Smolani, testis 93.
dioecesis Sibenicensis 101, 102, 103, 104.
discipulus artis 19.
discordium (= lis, questio, controuersia, differentia) 58.
Dismanus Chuminicg, olim possessor in Dubroua 18.
Dragogius, condam Nicolai Dragogii de Sibenico 84.
Dismanus Hrepelicg, testis 75, 83.
Dismanus Luxicg, olim possessor in Zlarin 37.
Dismanus Mathei, testis 26.
Dismanus, olim pater Petri lapicidae 102, 103.
Dismanus Radmani, testis 46.
Dismanus Stagneuicg, possessor in campo Morigne sub Bahcha 26.
Dismanus (Dissmanus) Stephani Hrepelicg de Sibenico 76, 77, 94.
Dismanus Vidosii, presbyter, possessor in Srima 56.
Dissa, relicta Bogdani Soldanicg de Sibenico 24.
Dissa, relicta Gregorii Iurisicg de Sibenico 76, 77.
Dissa, uxor Martini Lalchouicg de Sibenico, filii condam Obradi 77.
Dissanicg v. Gersanus Dissanicg.
Dissanicg v. Missanus Dissanicg.
Dissimirus Cipriani de Cermnica 18.
Dissinus Petri, testis 65.
Dissmanus Grubse de Sibenico, testis 4, 6, 27, 57, 79.
Dissmanus Radunicg, testis 47.
Dissmanus (ser Dissmanus) Slauogne de Sibenico, olim vir Mathiae (dominae Mathiae), possessor in Gomile (in campo Morigne) 6, 105.
Dissoto v. Georgius Dissoto.
Dminisa Mathei, testis 51.
Dminisicg v. Budislauus Dminisicg.
Dminoii v. Iohannes Dminoii.
Dminoyeuicg v. Radacius Dminoyeuicg.
Dobra. filia olim Nicolai, possestrix in Zlarin 50.
Dobrica, relicta Diminoslaui de Sibenico olim mater Radoslaui Usine, olim viri Stane 3, 81.
Dobrisicg v. Radmanus Dobrisicg.
Dobrogosticg v. Radoslauus Dobrogosticg.
Dobrohnicg v. Radmanus Dobrohnicg de Birno, olim pater Radoslaui i Radoslauus, condam Radmani Dobrohnicg de Birno.
Dobroii v. Iohannes Dobroii.
Dobroslauus, olim pater Radini, bicharii de Sibenico 54.
Dominici Damyani v. Tomas condam Dominici Damyani.
Dominici v. Franciscus Dominici de Sibenico.
Dominici v. Galesa Dominici.
Dominici v. Iohannes Dominici Merdesicg.
Dominici v. Radoslauus Dominici.
Dominici v. Stephanus Dominici.
Dominici v. Thomas Dominici Tomaseuicg de Sibenico.
Dominici v. Tomas (ser Tomas, Tomasius) Dominici.
Dominicus Çesleuicg de Sibenico, olim vir Rade (olim Rade), filiae condam Nasci 87.
Dominicus (ser Dominicus) Damyani de Sibenico, olim vir Priye, et olim pater

condam ser Nicolai, ser Cipriani et ser Tomasii 96, 97, 98, 101, 102, 103, 104.
Dominicus Mathei Macchouicg de Sibenico 35.
Dominicus Mudrilicg, olim possessor in Dolac (suburbium Sibenici) 87.
Dominicus olim vir Desse, possestricis in Magno Chamenicnich 20.
Dominicus (ser Dominicus) Perfçicg, iudex curiae maioris Sibenici, possessor in Rebine (in campo Morigne) 1, 15, 28, 33, 36, 41, 106.
Dominicus Vsaticg de Sibenico 59.
dominus terrae 93.
domus 5, 10, 21, 31, 46, 62, 77, 87, 96, 100, 101, 103, 104.
domus habitationis 30, v. i statio.
donatio 71.
donatio inter vivos 71.
dos 30, 31, 77.
Doxicg v. Michael Doxicg.
Draga, relicta Nicolai Semoticg de Sibenico 30.
Draga (domina Draga), relicta Radini, aurificis de Sibenico 106.
Dragac (Dragacius) Vulchoslaui, habitator Sibenici, testis 43, 44, 45.
Dragani v. Stephanus (ser Stephanus) Dragani.
Draganouicg v. Pribislaus Draganouicg.
Dragogius condam Nicolai Dragoii de Sibenico 53.
Dragogius praeco comunis Sibenici 57.
Dragogius Ratchouicg de Bahça 6.
Dragogius Slipçicg, gastaldus ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 106.
Dragoii v. Dragogius condam Nicolai Dragoii de Sibenico i Nicolaus Dragoii de Sibenico, olim pater Dragogii.
Dragoii v. Iohannes (ser Iohannes) Dragoii.
Dragosii v. Mislen (Mislenus) Dragosii.
Dragosius olim pater Gregorii, fabri 5.
Dragoslauus, dictus Zech Ceribras, vir Rade, volantni list.
Dragoslauus Iohannis, prenomine Ueles, de insula Zlarin 61.
Dragoslauus Sosan, possessor in Sibenico 21.
Dragoslauus Strianicg de Doberçicha 25.
Dragoslauus, prenomine Zec, condam Drahse de Sibenico 20.
Dragota Iohannis. testis 61, 96, 100.
Dragota Pelnini Schoccicg de Sibenico, olim pater Pelncho, habitatoris Iadrensis 46.
Dragota (ser Dragota) Radetini, iudex curiae maioris Sibenici, examinator Sibenicensis, possessor, fideicomissarius testamenti, testis 2, 9, 11, 16, 17, 19, 24, 29, 35, 45, 46, 53, 55, 56, 58, 59, 61, 63, 66, 67, 72, 73, 74, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 92, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 104, volantni list.
Dragota (ser Dragota) Radini, olim iuratus notarius comunis Sibenici 24. (U spisima ovog notara on se ne označuje kao »ser«, već u onima šibenskog notara Zilio de Albanis, gdje se naziva »ser« i koji citat donosim u uvodu (Zilio de Albanis II/2, 1. 14a).
Dragota Turnicg, olim pater Drasini de Sibenico 35.
Dragoyeuicg v. Nicolaus (ser Nicolaus) Dragoyeuicg.
Dragulicg v. Milgostus Dragulicg.
Drahsa, olim pater Dragoslaui, prenomine Zec, de Sibenico 20.
Drasa, relicta Lubislaui de Sibenico 26.
Drasacii Butrisicg de Sibenico v. Michael Drasacii Butrisicg de Sibenico.
Drasacii v. Cuitanus Drasacii.
Drasacius Butrisicg de Sibenico, olim pater Michaelis 75.
Drascus, olim pater Milgosti, cridonis de Sibenico 46.
Drasinus condam Dragote Turnicg de Sibenico 35.
Drasogii v. Nicolaus Drasogii.
Drazeticg v. Pribchus Drazeticg.
Drusanus Iohannis, testis 62.
Druscinicg v. Radoslauus Druscinicg.
Druseticg v. Hranislauus Druseticg.
Dudlicg v. Nicolaus Gregorii Dudlicg de Sibenico i Radasinus, filius Nicolai Dudlicg.
Durmanicg v. Gregorius Durmanicg.
Duymus Perfci de Sibenico 88.
Duymus (ser Duymus) Zuraticg (Zuratih), examinator 5, 9, 10, 22, 24, 31, 32, 34, 36, 38, 40, 48, 49, 51, 78, 100.

E

ecclesia 2, 29, 57.
ecclesia sanctae Mariae de Zlarin 50.
ecclesia sanctae Trinitatis Sibenici (današnja crkva sv. Ivana u Šibeniku) 13, 14.
ecclesia sancti Dominici de Sibenico 57.
ecclesia sancti Iacobi (stara šibenska stolna crkva, koja je postojala na mjestu današnje stolne crkve sv. Jakova) 26, 31, 86.
ecclesia sancti Iuliani Sibenici 101, 103, 104.
ecclesia sancti Nicolai de Sibenico 79, 101, 102.

ecclesia sancti Nicolai dioecesis Sibenicensis 103, 104.
ecclesia sancti Saluatoris de Sibenico (pretpostavlja se da je crkva sv. Spasa postojala još u XII. stoljeću i da su se s njom služili Templari do ukinuća njihovog reda g. 1312. Zatim je u ovoj crkvi bila bratovština »bičevalaca« – flagelanata, koja je ukinuta g. 1349. Kasnije je uz ovu crkvu bio osnovan ženski benediktinski samostan. Ova se crkva jednom zvala i crkva Preobraženja. U novije vrijeme je predata u upotrebu pravoslavnima, te se i danas ovdje nalazi pravoslavna crkva) 14, 71, 74, 93, 106.
ecclesia sancti Viti de Sagenica 87.
emancipatio a paterna potestate 15, 16, 41.
emptor 29. 39, 57, 67, 68. 75, 79, 94.
episcopus Sibenicensis 17.
equus 90.
error (in negocio) 71.
examinator comunis Sibenici 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97. 98, 100, 101, 103, 104, 105, volantni list.
executio sententiae 60.
exitus (domus) 87.
expensae 1, 3, 6, 11, 15, 16, 22, 25, 27, 37, 43, 56, 65, 71, 76, 77, 78. 86, 90, 92, 95, 97, 100, 102, 103, 105.
expensae pro obsequio funeris 81.
extimatio 1.
extimator comunis Sibenici 1, 2.

F

faber 5.
fabrica ecclesiae 87.
factor (= procurator) 24, 45, 46, 52, 55, 66, 69.
famulus 64.
famulus comunis 90.
fetus (animalium) 25.
fideicomissarius 9, 63, 75, 87.
fideiussor (= poruk, jamac) 11, 19, 22, 25, 43, 78, 90.
fideiutrix 86.
Filipus Homerzanicg, testis 83.
Firmo v. Antonius de Firmo, pater Iohannis i Iohannes Antonii de Firmo.
Flore (ser Flore) Petri, testis 88.
florenus auri (aureus) 16, 43, 44, 53, 58, 71, 80, 83, 84, 88, 92, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 104.
floreni computatio (= pro quatuor libris paruorum) 102, 103.
fortuna 92.
Franciscus Dominici de Sibenico, testis 52, 72.
fratres ordinis Predicatorum de Sibenico 28, 33, 57.
fructus 3, 6, 27, 37, 56, 65, 105.
furnus 5.
furtum 64.

G

Galci v. Michael Galci.
Galçicg v. Galci.
Galesa Dominici, testis 56, 78.
Garay v. Nicolaus Garay.
gastaldus ecclesiae (= castaldus, riječ potekla iz langobardskog prava. U našim izvorima kastald je crkveni otac, nadstojnik imovine neke crkve ili bratovštine) 2.
gastaldus ecclesiae sanctae Trinitatis de Sibenico 13, 14.
gastaldus ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 14, 106.
Georgii v. Ciprianus (ser Ciprianus) Georgii.
Georgii v. Radoslauus (ser Radoslauus) Georgii.
Georgiis v. Lodovicus de Georgiis.
Georgius Cipriani, testis 1.
Georgius Cipriani Radini, testis 58, 80.
Georgius condam Stancii, presbyter, canonicus Sibenicensis, plebanus ecclesiae sanctae Mariae de Zlarin 50.
Georgius Criznicg de Sibenico 38.
Georgius (ser Georgius) Crusuenaçicg, nobilis vir de Sibenico, procurator ecclesiae sancti Dominici de Sibenico, possessor in Zlarin 37, 57.
Georgius Dominici Brodaricg de Sibenico 62.
Georgius Dissoto, testis 17.
Georgius, filius olim Cipriani Radini de Sibenico, et frater Gregorii et Iohannis 52.
Georgius, filius Slouani Pouerzenicg de Sibenico 15, 16, 21.
Georgius, gener olim Crisani, testis 80.
Georgius Hrabricg, possessor in Grebac (in loco vocato Chonoba) 67.
Georgius Hranoticg de Sibenico, pater Kate 21.

Georgius, prenomine Zudicg (Iudeus), condam Marci de Sibenico 40, 47, 64, 75.
Georgius Lubosii, testis 61.
Georgius Mathei, testis 3, 4, 47.
Georgius Medilicg, olim possessor in Dubroua 18.
Georgius Pridoyeuicg, gastaldus ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 106.
Georgius Radetini, testis 52.
Georgius Radoii, testis 47.
Georgius Radyeuicg de Grebac 85.
Georgius (ser Georgius) Saraceni, nobilis vir de Sibenico, testis 7, 72, 88.
Georgius Stanoii, testis 94.
Georgius Toboli, olim possessor in Rebine, in campo Morigne 27, 105.
Georgius Trali, olim possessor in Dolac (suburbium Sibenici) 87.
Georgius Uhaliçicg, olim possessor in Srima 56.
Georgius Uitcouicg, olim possessor in Srima 3.
Gersanus Dissanicg, testis 91.
Gifsa Radoyeuicg de uilla Pocrofçicg 30.
Gladiglaua v. Radoslauus, prenomine Gladiglaua, condam Obradi de Sibenico i Obradus, olim pater Radoslaui, prenomine Gladiglaua, de Sibenico.
Gladilçicg v. Zihar Gladilçicg.
Glusçicg v. Stancius Glusçicg.
Golyuticg v. Radinus Golyuticg.
gonay (mjera za površinu, koja je iznosila 8.5179 ara) 2, 3, 6, 7, 13, 14, 17, 18, 20, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 37, 39, 50, 56, 57, 61, 65, 67, 71, 75, 79, 81, 85, 89, 93, 94, 105, 106, volantni list.
Goyslaui v. Obradus Goyslaui.
Goyslaui v. Radoslauus Goyslaui.
Goyslauus Bratoslaui, habitator in uilla Doberçicha 25.
Gradinus de Crichouiche 1.
Gradinus de Sibenico, olim vir Luciae 5.
Gregorii Bolci v. Martinus Gregorii Bolci.
Gregorii v. Butcho (Butcus) Gregorii, vir Rade i Rada, uxor Butci Gregorii.
Gregorii Dragoii v. Nicolaus (ser Nicolaus) Gregorii Dragoii.
Gregorii v. Iacobus Gregorii.
Gregorius Bolci de Sibenico 90.
Gregorius Budislaui, testis 30.
Gregorius Cipriani, testis 87, 93.
Gregorius Cipriani Radini de Sibenico 47.
Gregorius Crauicg 8.
Gregorius Durmanicg, possessor in Zlarin 93.
Gregorius faber, filius condam Dragosii 5.
Gregorius, filius olim Cipriani Radini de Sibenico, et frater Iohannis et Georgii 52.
Gregorius Iurisicg de Sibenico, olim vir Disse 76, 77.
Gregorius (ser Gregorius) Nigoii, testis 1, 4, 27, 31.
Gregorius olim Martini de Gorica, iuratus notarius comunis Sibenici 97, 98.
Gregorius Ruçica, possesor in Paruo Chameniçnich 89.
Gregorius Stancouicg de Zlarin, testis 50, 78.
Gregorius Striçicg, pater Nicolai (ser Nicolai), nobilis viri de Sibenico 80, 83.
Grubse v. Dismanus (Dissmanus) Grubse.
Guduchanin (Guduthanin) v. Iohannes Stoyslaui Guduchanin (Guduthanin) i Stoyslauus Guduchanin (Guduthanin).
Gulielmus de Albanis de Regio, olim pater Zilii, iurati cancellarii comunis Sibenici 1, 54, 58, 76.

H

Helia Crassani, testis 40.
Helia Radouani de Sibenico, olim vir Prode 95.
Heruatinicg v. Radmanus Heruatinicg.
Heruatinus Muzbraticg, habitator Sibenici 56.
Heruatinus Petchouicg de Sibenico 59.
Hlapota Vulxe, possessor in Magno Chamenicnich 20, volantni list.
Homerzanicg v. Filipus Homerzanicg.
homo sui iuris 41., v. i liber homo.
Hrabricg v. Georgius Hrabricg.
Hranacii v. Pribislauus Hranacii.
Hranislauus Druseticg, habitator in Raslina 36.
Hranoticg v. Georgius Hranoticg, pater Kate i Kata, filia Georgii Hranoticg.
Hranoius Molnyasicg, possessor in Sibenico, in Gorica 31.
Hrepelicg v. Dismanus Stephani Hrepelicg de Sibenico i Stephanus Hrepelicg de Sibenico, pater Dismani.
Hualimericg v. Radouanus Hualimericg de Sibenico, olim pater Stephani i Stephanus, filius condam Radouani Hualimericg de Sibenico.
Hualouicg v. Antonius Hualouicg.

I

Iacobi v. Petrus Iacobi.
Iacobus aurifex, condam Ostoye aurificis de Sibenico, testis 35, 53, 61, 84.
Iacobus Bouina, frater ordinis Predicatorum de Sibenico 28, 33.
Iacobus condam Tuerdogii de Sibenico 25.
Iacobus Gregorii, testis 48.
Iacobus marangonus 37.
Iacobus praeco comunis Sibenici 1, 2, 29, volantni list.
Iacobus sartor de Sibenico, pater Stefani 94.
Iacobus (ser Iacobus) Vulcete 52, 80.
incantus 1, 2, 13, 14, 29, 57, 87, 101, 103, volantni list.
incantus pauimentì inferioris unius domus (za razliku od rimskog prava, po kojem se kuća prodavala ili dražbovala cijela ili vertikalno podijeljena, a ne horizontalno) 87.
instrumenta artis v. artificia artis.
instrumentum 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96. 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105.
instrumentum deliberacionis 13.
instrumentum emancipationis a paterna potestate 41.
instrumentum procurationis 98.
interesse litis et extra 3, 6, 11, 15, 22, 25, 65, 71, 77, 78, 86, 90, 97, 103, 105.
introitus (domus) 87.
Iohannes Antonii de Firmo 80, 83.
Iohannes (olim Iohannes) Babicg de Sibenico, olim vir Radde 75.
Iohannes Brachus, testis 9.
Iohannes Braysicg, testis 26.
Iohannes condam Budoii (Budoyeuicg) de Sibenico, olim vir Vesele 10, 71.
Iohannes Cipriani, testis 93.
Iohannes Chusicg, testis 71.
Iohannes condam Martini Vulchoyeuicg de Scardona 5.
Iohannes (ser Iohannes) condam Tolini Bratci de Sibenico, nobilis vir de Sibenico 79.
Iohannes Cuitani Muntanicg de Sibenico 55.
Iohannes de Pola, notarius et cancelarius Sibenicensis (g. 1422. iz naknadne marginalne bilješke) 27.
Iohannes Dminoii, testis 32.
Iohannes Dobroii, possessor in Dubroua, in loco vocato Holust 93.
Iohannes Dominici Merdesicg de Sibenico, testis 2, 10, 11, 12.
Iohannes (ser Iohannes) Dragoii, testis 92.
Iohannes, filius olim Bogdani Soldanicg de Sibenico et Disse 24.
Iohannes, filius olim Cipriani Radini de Sibenico, et frater Gregorii et Georgii 52.
Iohannes Georgii Medilicg 43.
Iohannes ... lanicg, extimator comunis Sibenici 1.
Iohannes Luchaçicg, testis 48, 49.
Iohannes Merdesicg 85.
Iohannes (ser Iohannes) Michaelis Bogdani, examinator 3, 4, 6, 7, 8, 10, 15, 18, 20, 21, 23, 26, 39, 41, 42, 47, 50, 75, 76, 77, 86, 87, 94, 105.
Iohannes (ser Iohannes) Michaelis Naplauicg, nobilis vir de Sibenico, examinator, procurator ecclesiae sanctae Trinitatis de Sibenico 12, 13, 26, 30, 33, 34, 37, 45, 53, 62, 69, 70, 71, 82, 91, 93.
Iohannes (ser Iohannes) Misse, testis 12, 22, 35, 49, 55, 74, 89.
Iohannes Pauli Vunucac, testis 21.
Iohannes Permancíricg, olim possessor in Zlarin 93.
Iohannes (ser Iohannes) Petri Bogdani, nobilis vir de Sibenico, examinator comunis 1, 5, 44, 58, 78.
Iohannes (ser Iohannes) Radoslaui, testis 16, 55.
Iohannes Radouani Pechogicg de Srimac 17.
Iohannes Ruçiçicg, possessor in insula Srimac, in loco vocato Slanica 17.
Iohannes Stancii, testis 11.
Iohannes Stanoii Modrine, testis 23.
Iohannes Stephani Chusicg 13.
Iohannes Stoyslaui Guduchanin (Guduthanin), testis 3, 8, 13, 33, 46, 53, 62, 82, 84.
Iohannes Suerçicg de Sibenico 40.
Iohannes Vidoii, testis 96.
Iohannis v. Bogdanus Iohannis.
Iohannis v. Dragota Iohannis.
Iohannis v. Drusanus Iohannis.
Iohannis v. Martinus Iohannis, habitator Sibenici.
Iohannis v. Nicolaus Iohannis.
Iohannis v. Radohna Iohannis.

Iohannis v. Stancius (ser Stancius) Iohannis.
Iohannis v. Tolinus Iohannis.
Iohannis v. Vulceta (ser Vulceta) Iohannis.
Iudeus v. Georgius Iudeus (Zudicg) condam Marci de Sibenico i Marcus, olim pater Georgii Iudei (Zudicg) de Sibenico.
iudex canonicus 12, 45, 55, 69.
iudex curiae maioris Sibenici 1, 17, 29, 102.
iudex deputatus 1, volantni list.
iudex secularis (za razliku od »iudex canonicus«) 12, 45, 55, 69.
iudices comunis Sibenici pro tribunali sedentes 102.
iudicio stare (in iudicio stare: facultas hominis sui iuris) 15
iudicium (iudicium curiae maioris Sibenici) 102.
Iuhauicg v. Stoyslauus Iuhauicg.
iuramentum v. sacramentum.
Iurcin v. Peruoslauus Iurcin.
Iurica Pilluhouicg, testis 23.
Iurini v. Andrea (Andreas, ser Andrea, ser Andreas) Iurini.
Iurini v. Tolcus Iurini.
Iurisicg v. Dissa, relicta Gregorii Iurisicg de Sibenico i Gregorius Iurisicg de Sibenico, olim vir Disse.
Iursa de Zlarin, possessor Sibenici, in Punta 77.
Iurse .v Michael Petri Iurse de Sibenico i Petrus Iurse de Sibenico.
ius 96, 97.
ius (= lex, statutum) 71.
ius terratici (comunis Sibenici) 2, 30.

K

Kata, filia Georgii Hranoticg de Sibenico 21.
Kerstinus Radijeuicg. possessor in Grebac, sub villa 81, 85.

L

laborator (mjera za solane) 101, 103.
Lalchouicg v. Dissa, uxor Martini Lalchouicg de Sibenico, filii condam Obradi; Martinus condam Obradi Lalchouicg de Sibenico, vir Disse; Obradus Lalchouicg de Sibenico, olim vir Radde, et olim pater Martini; Radda, relicta Obradi Lalchouicg de Sibenico, et mater Martini i Radohna Lalchouicg.
lapicida 11, 102, 103, 104.
laudum (= sententia arbitri, arbitratoris, amicabilis compositoris) 58.
Laurencii v. Stephanus (ser Stephanus) Laurencii.
Laurencius Chafsicg de Sibenico, olim pater Stephani (ser Stephani) nobilis viri de Sibenico 87.
Laurencius de Sengio, olim pater Piluncii 73.
legum doctor 17, 29.
lex (= odredba statuta) 46.
liber homo (= homo sui iuris = osoba sa svim građanskim pravima) 15.
libra denariorum paruorum 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 42, 47, 50, 54, 57, 59, 64, 67, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 85, 86, 87, 89, 91, 94, 95, 100, 102, 103, volantni list.
lignamen 62.
ligonizatio (= opkopavanje zemlje, vinograda) 95.
lis 12, 45, 55, 58, 66, 69.
litus maris 8, 13, 14, 16, 34.
locator 6, 27, 56, 65, 100.
locatrix 62, 105.
locus 21, 46, 59, 62, 105.
locus vacuus 31 .
Lodovicus (Lodoycus, dominus Lodovicus, dominus Lodoycus) de Georgiis de Iadra, comes Sibenici (član stare zadarske plemićke porodice, koja se spominje od XIII. do XV. stoljeća. Bio je pristaša hrvatsko-ugarskih kraljeva) 1, 17, 29, volantni list.
Lole v. Martinus Pribacii Lole.
Luba, relicta olim Ratci, prenomine Medan, de Sibenico 57.
Lubini v. Luca (Luchas) Lubini.
Lubinus Milesicg de Iadra, frater Misuli 36.
Lubislauus de Sibenico, olim vir Drase 26.
Lubosii v. Georgius Lubosii.
Lubosius Molnyasicg, possesor in Obergna 31.
Lubsa Siuoyeuicg, possessor in Paruo Chameniçnich 89.
Luchas Churinicg de Sibenico, olim vir Rade 26.
Luchas (Luca) Lubini de Sibenico 19, 23, 30.
Luchaçicg v. Iohannes Luchaçicg.
Lucia, filia olim Pribisci de Sibenico 62.
Lucia, relicta Gradini de Sibenico 5.
lucrum 7, 20, 37, 47, 101, 103.
Luxicg v. Dismanus Luxicg.

M

Macchouicg v. Dominicus Mathei Macchouicg.
maceria (= ograda, međa) 100.
Maclicg v. Radeta condam Radete Maclicg de Sibenico.
malefactor 90.
mandatum 90.
manumissio v. emancipatio a paterna potestate.
Maphei v. Simeon Maphei.
Maphei v. Stephanus Maphei.
Mapheus, olim pater Simeonis de Sibenico 79.
marangonus 37.
Marchionus Petri, testis 32.
Marchonus, capellarius, testis 90.
Marchus, frater ordinis Predicatorum, prior conuentus Predicatorum de Sibenico 57.
Marchus Slouani, testis 86.
Marcus, olim pater Georgii Iudei, prenomine Zudicg, de Sibenico 40, 47 ,64, 75.
Mare, relicta Tolse, possestrix in Srima 56.
Maria, filia olim Chuchafci, et relicta Radoslaui Stagneuicg de Sibenico 89.
Maria, regina Vngariae, Dalmaciae et Croaciae (kći Ludovika I. i Elizabete Kotromanićke, a žena kralja Sigizmunda, koja je vladala od 1382.–1385. i od 1386.–1395.) 17.
Margarita, uxor Dissmani Grubse 6.
marinarius 62.
Marini v. Daniel (ser Daniel) Marini.
Marinus Pribacii, testis 34.
Marinus Siçicg, olim possessor in Rebine, in campo Morigne 106.
Martinus Bichani, possessor in Gomile, in campo Morigne 6.
Martinus, condam Obradi Lalchouicg de Sibenico 77, 86.
Martinus (ser Martinus), condam Tisci Chergote, nobilis vir de Sibenico 29, 39, 67, 68, 81, 85.
Martinus, filius Petri lapicidae de Sibenico 11.
Martinus Gregorii Bolci, testis 53.
Martinus Iohannis, habitator Sibenici 20, 37.
Martinus Michaelis Norçicg de Sibenico 92.
Martinus (ser Martinus) Nicolai Petri, nobilis vir de Sibenico 53, 54, 84.
Martinus, olim pater Gregorii de Gorica, iurati notarii comunis Sibenici 97, 98.
Martinus Pribacii Lole, gastaldus ecclesiae sanctae Trinitatis de Sibenico, testis 13, 59, 70.
Martinus (ser Martinus) Tisci, possessor in Gomile, in campo Morigne, testis 6, 41, 58.
Matomanus, sartor, testis 10, 24, 91.
Mathei v. Dismanus Mathei.
Mathei v. Dminisa Mathei.
Mathei v. Georgius Mathei.
Matheus Budonicg, habitator Sibenicensis 8.
Matheus Crisani de Sibenico 51.
Matheus, episcopus Sibenicensis (Matthaeus de Cernota iz Raba od 1358. do iza 1388., a vjerojatno do g. 1390.) 17.
Matheus Rangi, possessor in Obergna 23.
Matheus Slouanicg, testis 9.
Mathia (domina Mathia), relicta ser Dissmani Slauogne de Sibenico 105.
matrimonium 30.
matrimonium contrahere (= facultas hominis sui iuris) 15.
Mauri v. Stephanus Mauri.
Maurus (ser Maurus) de Rasolis de Iadra, habitator Sibenicensis, pater ser Antonii 58.
Maurus (ser Maurus) Stephani, procurator ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 74, 106.
Medan v. Luba, relicta Ratci, prenomine Medan, de Sibenico i Ratcus, prenomine Medan, de Sibenico, olim vir Lube.
Medilicg v. Iohannes Georgii Medilicg.
Medilicg v. Georgius Medilicg.
Medosius de Sibenico, olim pater Crayslaui et Radoslaui 78.
mercenarius (= famulus) 64.
Merdesicg v. Iohannes Dominici Merdesicg i Dominicus, pater Iohannis Merdesicg.
Michael Bogdani, pater Iohannis, examinatoris Sibenicensis 3.
Michael, condam Bolacii de Sibenico 31.
Michael, condam Drasacii Butrisicg de Sibenico 56, 75.
Michael, condam Perfci Dominici de Sibenico 12.
Michael (ser Michael), condam Ratci Iurine de Sibenico, iudex curiae maioris Sibenicensis, testis 12, 17, 19, 29, 45, 66, 80, 101, 102.
Michael (ser Michael) de Florencia, pater ser Batiste, habitatoris Sibenici 58.
Michael Doxicg, ortulanus de Sibenico 100.

Michael (dominus Michael) Dragoii, pater Stephani (ser Stephani) 101, 102, 103, 104.
Michael Dragoii v. Stephanus (ser Stephanus), filius domini Michaelis Dragoii de Sibenico.
Michael, filius olim Cuitani Muntanicg de Sibenico, et pater Iohannis 55.
Michael Galci (Galçicg) de Sibenico, testis 10, 26, 66.
Michael (ser Michael) Perfci, procurator, testis 34, 72.
Michael Petri Buchassi, testis 2.
Michael Petrice, procurator ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 74.
Michael Petri Iurse de Sibenico, procurator ecclesiarum sanctae Trinitatis et sancti Saluatoris de Sibenico 13, 52, 87, 105, 106.
Michael Radomeri, testis 33.
Michael Stephani Bossani, testis 7, 83.
Michael (ser Michael) Stephani Marci, possessor in Striseuo 39.
Michael Stoyani, possessor in Gorica, in Sibenico 31.
Michael (ser Michael) Toboli, possessor in Striseuo 29.
Michaelis Toboli v. Nicolaus (ser Nicolaus) Michaelis Toboli de Sibenico.
Michaelis v. Stephanus (ser Stephanus) Michaelis.
Michanicg v. Radosius Michanicg.
Michaticg v. Tomasius (ser Tomasius) Michaticg.
Michicg v. Tomasius (ser Tomasius) Michicg.
Miçicg v. Stoyanus Miçicg.
Milatci v. Stephanus Milatci.
Milce, olim pater Bogdani, barberii, de Sibenico 28, 33.
Mildruzicg v. Vulcota Mildruzicg.
Milesicg v. Lubinus Milesicg de Iadra, frater Misuli i Misulus Milesicg de Iadra, frater Lubini.
Milgostus crido, condam Drasci de Sibenico 46.
Milgostus Dragulicg, possessor in Sibenico 1.
Milgostus sartor, condam Veselci de Sibenico 8, 34 38, 42, 48, 49, 51.
Mirco (Mirchus) crido, condam Radini Mirchouicg de Sibenico 91.
Mirchouicg v. Mirco (Mirchus) crido, condam Radini Mirchouicg de Sibenico i Radinus Mirchouicg de Sibenico, olim pater Mirci (Mirchonis) cridonis.
Mirogius Zogicg de Bahça 27.
Mislenus (Mislen) Dragosii, habitator Sibenicensis 105.
Missanus Dissanicg, testis 71, 87.
Misse v. Iohannes Misse.
Misse Zganeuicg, olim possessor in Rebine, in campo Morigne 27.
Misulus Milesicg de Iadra, frater Lubini 36.
Misulus Vulxe, testis 18.
modium (modius, hrv. spud = mjera za sitne stvari i tekućine, razne veličine prema mjestu i razdoblju, a svakako svugdje manja od 56,6 litara t. j. od vedra) 34, 38, 40, 42, 48, 49, 51, 92.
Modrina v. Iohannes Stanoii Modrine i Stanoius, pater Iohannis Modrine.
Molnyasicg v. Lubosius Molnyasicg i Hranoius Molnyasicg.
monasterium ecclesiae sancti Nicolai de Sibenico 101, 102.
monasterium ecclesiae sancti Nicolai dioecesis Sibenicensis (benediktinski muški samostan, koji je postojao od sredine XIII. stoljeća, a nalazio se pred Šibenikom na istočnom rtu šibenskog kanala na mjestu današnje tvrđave sv. Nikole, koja je sagrađena sredinom XVI. stoljeća) 103, 104.
monasterium sanctae Katarine de Sibenico (ovaj je samostan postojao već g. 1386., kako izlazi iz ovih notarskih spisa, a ne tek od 1391. g., kako to navodi I. Ostojić (I. Ostojić, Katalog benediktinskih samostana na dalmatinskom primorju, Split 1941, 76) i K. Stošić (K. Stošić, Benediktinke u Šibeniku, posebni otisak iz »Croatia Sacra« 1934, Zagreb 1934, 12), a nalazio se uz more kraj glavnog puta u šibenskom predgrađu Dolcu, gdje još i danas ta zgrada postoji) 39.
moniales sancti Saluatoris (samostan sv. Spasa je postojao, dakle, još g. 1386., kako to iz ovih spisa proizlazi, a ne tek od g. 1391., kako to iznosi I. Ostojić (I. Ostojić, o. c. 75) 93.
mons 50, 71, 75, 79, 103, 106 volantni list
monticula 26.
mos Sibenici (= consuetudo civitatis Sibenici) 29, 30, 46, 57, 90.
Mudrilicg v. Dominicus Mudrilicg.
Muntanicg v. Cuitanus Muntanicg; Iohannes Cuitani Muntanicg i Michael filius Cuitani Muntanicg, et frater Iohannis.
muralia 1, 25, 30.
mustum (= novo vino, mošt) 3, 6, 8, 27, 34, 37, 42, 48, 65, 105.
mutuum solo amore (= zajam bez kamata) 4, 10, 11, 84, 86, 88.
Muzbraticg v. Heruatinus Muzbraticg.

N

Naplauicg v. Iohannes Michaelis Naplauicg.
Nascius, olim pater Rade (olim R·de), relictae olim Dominici Çesleuicg de Sibenico 87.
Nastasselli v. Andriolus Nastasselli.
Nastassellus, olim pater Zanini (ser Zanini) Barbe de Sibenico 32, 93.
negocium 66, 69.
nexus paternae potestatis v. emancipatio a paterna potestate.
Nicolai Petri v. Martinus (ser Martinus) Nicolai Petri de Sibenico.
Nicolai v. Saracenus Nicolai.
Nicolaus (ser Nicolaus) Bunte, testis 6, 7 20, 21, 86, 105.
Nicolaus Chamenaricg, testis 37.
Nicolaus Chuzelicg, olim possessor in Srima 56.
Nicolaus (ser Nicolaus) condam Bunte Striçicg de Sibenico 71.
Nicolaus Cleme, olim possessor in Zlarin 93.
Nicolaus Cuidouicg, possesor in insula Peruicg, testis 13, 14, 42.
Nicolaus Dragoii de Sibenico, olim pater Dragogii 53, 84.
Nicolaus (ser Nicolaus) Dragoyeuicg 16.
Nicolaus Drasogii, testis 76.
Nicolaus frater, abbas monasterii ecclesiae sancti Nicolai dioecesis Sibenicensis 101, 102, 103, 104.
Nicolaus Garay, banus Dalmaciae et Croaciae (ban Nikola Garay [Gorjanski] bio je ban hrvatsko-dalmatinski već godine 1386., kako iz ovih spisa proizlazi, a ne tek g. 1392., 1394.–1397., kako to navodi Hrvatska Enciklopedija (Hrvatska Enciklopedija II, Zagreb 1941. 182) 17.
Nicolaus (ser Nicolaus) Gregorii Dragoii de Sibenico, nobilis vir, testis 43, 64, 95.
Nicolaus Gregorii Dudlicg de Sibenico, testis 1, 4, 7, 17. 47, 60, 72, 73, 82.
Nicolaus (ser Nicolaus) Gregorii Striçicg, nobilis vir de Sibenico, testis 73, 80, 83.
Nicolaus Iohannis 5.
Nicolaus Marci Cuidouicg de Sibenico 74.
Nicolaus (ser Nicolaus) Michaelis Toboli, nobilis vir de Sibenico, testis 65, 74.
Nicolaus (ser Nicolaus), olim filius condam ser Dominici Damyani et Priye, et condam frater ser Tomasii et ser Cipriani 96, 97, 98.
Nicolaus, olim pater Dobre, possestricis in Zlarin 50.
Nicolaus Radosii 5.
Nicolaus Ruçica, olim possessor in Obergna 23.
Nicolaus sartor, testis 90.
Nicolaus Semoticg de Sibenico, olim vir Drage 30.
Nicolaus Tomasii, testis 20.
Nicolaus (ser Nicolaus) Tudosii Radouani, nobilis vir de Sibenico, testis 22, 25, 31, 44, 95.
Nicolaus (ser Nicolaus) Zuraticg, testis 29.
Nigoii v. Gregorius (ser Gregorius) Nigoii.
Ninac Didulouicg, Vlah iz sela Stojka Bratoslavova (Olachus de catone Stoyci Bratoslaui), fideiussor 90.
Norçicg v. Martinus Michaelis Norçicg.
nota (= instrumentum) 5, 10, 11, 16, 26, 34, 41, 47, 53, 61, 67, 72, 73, 80, 83, 87, 97, 98, 101.
notarius 5, 6, 8, 13, 14, 15, 18, 20, 23, 24, 27, 33, 41, 42, 44, 46, 47, 50, 57, 71, 73, 74, 75, 76, 85, 90, 91, 97, 98, 100, 101, 102, 103.
Nouaci v. Petrus Nouaci.
nuxis v. arbor nucis.
nuncius specialis (= procurator) 24, 45, 46, 52, 55, 66, 69.

O

obligacio 7, 20, 37, 46, 73, 101, 103.
obligacio bonorum presentium et futurorum v. bona presentia et futura.
Obradi v. Radoslauus Obradi.
Obradi v. Stephanus Obradi.
Obradouicg v. Vtihus (Vtih) Obradouicg.
Obradus Goyslaui, testis 43.
Obradus Lalchouicg de Sibenico, olim vir Radde, et olim pater Martini 77, 86.
Obradus, olim pater Radoslaui, prenomine Gladiglaua, de Sibenico 48.
Olachi (Vlasi, koji su stanovali na Danilu i bavili se stočarstvom, a čije se naselje nazivalo »katun«. Još i danas postoji na Danilu lokalitet »Katuni« /od romanske riječi »caton«/) 80, 83.
Olachi de catone Stoyci Bratoslaui 90.
oleum 8, 38, 40, 42, 48, 49, 51, 82.
opol (= vinum vocatum opol) 8, 34, 38, 48, 49, 51.
ordeum 90.
ordines Sibenici (spominje se u vezi sa »statutum Sibenici«) 2, 3, 6, 27, 29, 41, 57, 65, 105.
ordo fratrum Predicatorum de Sibenico v. fratres ordinis Predicatorum de Sibenico.

ortulanus 100.
ortus 100.
Ostoya aurifex, olim pater Iacobi aurificis de Sibenico 61.

P

pactum 7, 38, 48, 62, 64, 65, 77, 105.
pactum (= condicio) 20, 37, 90, 101.
pactum de ulterius non petendo aliquid in perpetuum 9, 13, 36, 44, 50, 54, 63, 73, 74, 76, 91.
paga (= dio isplate duga) 91.
palestrata punentalis portarum 1.
pannum (= sukno, tkanina) 32.
partes (litis, controuersiae, contentionis, differentiae, questionis) 58.
partes (negotii) 61.
pasculare 100.
pasculum 25.
pastinatio 3, 6, 27, 36, 56, 65, 105.
pastinum 6, 31.
pater familias 15.
paterna potestas 15, 41.
pauimentum (domus) 1, 5, 87.
Pauli v. Pribiscus Pauli.
Paulus Baruanicg, testis 10.
Paulus, pater Stancii presbyteri de Sibenico 69, 70.
Paulus Petri, olim possessor in Uerbica, in campo Morigne 7.
Paulus (ser Paulus) Radoslaui, testis 22, 82.
Paulus Vunucac, pater Iohannis 21.
Pechogicg v. Iohannes Radouani Pechogicg de Srimac i Radouanus Pechogicg de Srimac, pater Iohannis.
pecia (vineae) 61, 93.
pecunia 7, 8, 20, 24, 30, 37, 42, 47, 77, 101, 103.
pelliparius 42.
pellis 53.
Pelncho, condam Dragote Pelnini Schoccicg de Sibenico, habitator Iadrensis 46.
Pelnini v. Pelncho, condam Dragote Pelnini Schoccicg i Dragota Pelnini Schoccicg.
pena 1, 3, 5, 6, 11, 14, 15, 19, 22, 27, 30, 31, 33, 41, 46, 48, 56, 58, 64, 65, 71, 77, 80, 83, 85, 95, 96, 100, 104, 105.
pena quarti 1, 4, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 22, 25, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 63, 70, 72, 73, 74, 76, 78, 82, 84, 86, 88, 90, 91, 92.
Perfci v. Duymus Perfci de Sibenico.
Perfci v. Michael (ser Michael) Perfci.
Perfci Dominici v. Michael Perfci Dominici de Sibenico.
Perfçicg v. Dominicus (ser Dominicus) Perfçig.
Perfsa, condam Stancii de Sibenico, possessor in Zagoricge, testis 28, 33, 61, 83.
Permancirícg v. Iohannes Permancirícg.
permutatio v. concambium.
personae ecclesiasticae 12, 45, 55, 69.
personae seculares 12, 45, 55, 69.
pertinentiae 1, 2, 3, 5, 6, 7, 17, 20, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 37, 39, 56, 57, 59, 61, 62, 65, 67, 71, 75, 77, 79, 81, 85, 87, 89, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 106.
Peruoslauus Iurcin, testis 67.
Petchouicg v. Heruatinus Petchouicg.
Petchus Zilicg, testis 10.
Petcouicg v. Vulchasinus Petcouicg.
petitio (u značenju »lis, questio, controuersia«) 58, volantni list.
petitio actoris 102.
Petri v. Antonius (ser Antonius) Petri.
Petri Bogdani v. Iohannes (ser Iohannes) Petri Bogdani.
Petri v. Dissinus Petri.
Petri v. Flore (ser Flore) Petri.
Petri Iurse de Sibenico v. Michael Petri Iurse de Sibenico
Petri v. Marchionus Petri.
Petri v. Michael Petri Buchassi.
Petri v. Paulus Petri.
Petrice v. Michael Petrice.
Petrus Chernçicg de Sibenico, vir Stoye 87.
Petrus (olim ser Petrus), condam Tolini Bratci de Sibenico 63.
Petrus Iacobi presbyter Sibenici, possessor in Sibenico 1, 5.
Petrus lapicida de Sibenico, condam Dismani, et pater Martini, testis 11, 102, 103, 104.
Petrus Nouaci, possessor in Gomile, in campo Morigne 6.
Petrus Radicheuicg, testis 59.
Petrus, olim pater Stoyani presbyteri, canonici Sibenicensis 89.
Petrus (ser Petrus), condam Tolini Bratci de Sibenico, olim possessor in insula Peruicg, et in Zagoricge (in campo Morigne) 9, 13, 14, 28, 33.
pignus 5, 7, 20, 37, 47, 58, 101, 103, 104.
Pilluhouicg v. Iurica Pilluhouicg.
Piluncius, condam Laurencii de Sengio 73.
pinctor (= bojadisar) 70.
piper (pro certa quantitate piperis) 72.
plebanus sanctae Mariae de Zlarin 50, v. Georgius, condam Stancii, presbyter, canonicus Sibenicensis.

poduornica (= potkućnica, njiva ili livada pred kućom) 71.
Pola v. Iohannes de Pola.
Pomenus Radoslaui de Doberçicha 25.
pondus 7.
possessio 103.
Pouerzenicg v. Slouanus Pouerzenicg i Georgius, filius Slouani Pouerzenicg.
praeco comunis (= općinski glasnik, teklić) 1, 2, 29, 57, volantni list.
praeiudicium (= damnum) 41.
pretium 2, 8, 13, 14, 29, 30, 33, 38, 40, 42, 46, 48, 49, 51, 57, 79, 80, 83, 85, 87, 92, 97, 104.
pretium (= salarium famuli) 64.
pretium extimationis 1.
presbyter 1, 5, 69, 70, 89.
Pribacii Lole v. Martinus Pribacii Lole.
Pribacii v. Marinus Pribacii.
Pribanus Boglicg, Olachus de catone Stoyci Bratoslaui (Vlah iz sela Stojka Bratoslavova), possessor in eodem catone 90.
Pribchus Drazeticg de Sibenico 93.
Pribiscus de Sibenico, olim pater Luciae 62.
Pribiscus Pauli, testis 72.
Pribislauus Draganouicg, habitator Sibenici, famulus Georgii, prenomine, Zudicg 64.
Pribislauus Hranacii, testis 76.
Pribislauus Sisgore (prenomine Sisgora) de insula Srimac, pater Vulch 17, 41.
Pribnicg v. Bogdanus Pribnicg, pater Radoslaui i Radoslauus Bogdani Pribnicg.
Pridoyeuicg v. Georius Pridoyeuicg.
principalis solutor (= fideiussor) 11, 19, 22, 25, 43, 90.
principalis solutrix 86.
prior conuentus fratrum Predicatorum de Sibenico v. Marchus, frater ordinis Predicatorum, et prior conuentus Predicatorum de Sibenico.
priorissa monasterii sanctae Katarine de Sibenico, v. Rada, priorissa monasterii sanctae Katarine de Sibenico.
Priya, relicta ser Dominici Damyani de Sibenico, et mater condam ser Nicolai, ser Cipriani, et ser Tomasii 96, 97, 98, 101, 103.
probatio 70, 73.
procuratio 97, 98.
procurator 5, 12, 14, 24, 28, 33, 45, 46, 52, 55, 66, 69, 85.
procurator ecclesiae 2.
procurator ecclesiae sanctae Trinitatis de Sibenico 13, 14.
procurator ecclesiae sancti Dominici de Sibenico 57.
procurator ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico 14, 74, 106.
procurator ecclesiae sancti Viti de Sagenica 87.
Proda, relicta Heliae Radouani de Sibenico 95.
Prodasa chalaphatus, olim possessor in Tribohun et in Paruo Chameniçnich 30, 89.
Prodasicg v. Stana, uxor Vulchoslaui Prodasicg de Sibenico, Stoyslauus, pater Vulchoslaui Prodasicg de Sibenico, Vulchoslauus Stoyslaui Prodasicg de Sibenico, vir Stane, i Vulcina Prodasicg.
promissio (= obligatio) 46.
prorogatio termini sacramenti praestandi 90.
Protchus Stancouicg de insula Zlarin 37.
Protchus chalaphatus, olim possessor in Tribohun 30., v. Prodasa chalaphatus.
Purthe, olim possessor salinarum in Chupinno Blato 101, 103.

Q

quaternus 73.
questio (= lis) 4, 8, 10, 12, 16, 25, 32, 34, 38, 40, 42, 45, 51, 52, 53, 55, 58, 66, 69, 70, 72, 78, 82, 84, 86, 88, 90, 92.

R

Rada,filia condam Nasci, et relicta Dominici Çesleuicg de Sibenico 87.
Rada, relicta Lucae Churinicg de Sibenico 26.
Rada, religiosa domina, priorissa monasterii sanctae Katarine de Sibenico 39.
Rada, uxor Butci Gregorii, volantni list.
Rada, uxor Dragoslaui, dicti Zech, Ceribras, volantni list.
Radacius Bogdanicg 100.
Radacius Dminoyeuicg, olim possessor in Gomile, in campo Morigne 6.
Radacius, filius Pribislaui, prenomine Sisgora, habitator Sibenici 41.
Radasinicg v. Vuladogius Radasinicg.
Radasinus, filius Nicolai Dudlicg, possessor in Dubroua 18.
Radda, olim uxor Iohannis Babicg de Sibenico 75.
Radda, relicta Obradi Lalchouicg de Sibenico, et mater Martini 86.
Radeta, condam Radete Maclicg de Sibenico 54.
Radeta Maclicg de Sibenico, olim pater Radete 54.

Radetini v. Dragota Radetini.
Radetini v. Georgius Radetini.
Radetinus Radoyci, testis 85.
Radicheuicg v. Petrus Radicheuicg.
Radijeuicg v. Kerstinus Radijeuicg.
Radini v. Ciprianus Radini.
Radini v. Dragota (ser Dragota) Radini
Radinus aurifex de Sibenico, olim vir Drage (dominae Drage) 106.
Radinus bicharius, condam Dobroslaui de Sibenico 54.
Radinus Golyuticg, possessor in Macra 71.
Radinus Mirchouicg de Sibenico, olim pater Mirci (Mirchonis) cridonis 91.
Radinus Radoyeuicg, possessor in Bogischa 75.
Radinus Tisenicg, possessor in Sibenico, testis 21, 75.
Radlus Radouani, testis 67.
Radmani v. Dismanus Radmani.
Radmanus Dobrisicg, olim possessor in Sibenico ,sub castro Sibenici 46.
Radmanus Dobrohnicg de Birno, olim pater Radoslaui 86.
Radmanus Heruatinicg, Olachus de catone Stoyci Bratoslaui (Vlah iz sela Stojka Bratoslavova), fideiussor 90.
Radohna Iohannis, testis 66.
Radohna Lalchouicg, testis 50.
Radoii v. Cuitchus condam Radoii.
Radoii v. Georgius Radoii.
Radoius Chuçile, olim possessor in Zlarin 93.
Radomeri v. Michael Radomeri.
Radonicg v. Cosma Radonicg.
Radosii v. Nicolaus Radosii.
Radosius Michanicg de Zlarin 95.
Radosius serva 7.
Radosius Sigicg, possessor in Zagoricge (Zagoricye, in campo Morigne) 28, 33.
Radoslaui v. Iohannes (ser Iohannes) Radoslaui.
Radoslaui v. Paulus (ser Paulus) Radoslaui.
Radoslaui v. Pomenus Radoslaui.
Radoslauus Bogdani Pribnicg, testis 85.
Radoslauus Bogoyeuicg de catone Gizdauac 78.
Radoslauus chalaphatus, condam Cipacii, gastaldus ecclesiae sancti Saluatoris de Sibenico, possessor in campo Morigne 105, 106.
Radoslauus, condam Radmani Dobrohnicg de Birno 86.
Radoslauus Dobrogosticg de Sibenico 18.
Radoslauus Dominici, habitator Sibenicensis 105.
Radoslauus Druscinicg, gastaldus ecclesiae sanctae Trinitatis de Sibenico 13.
Radoslauus, filius olim Medosii de Sibenico, frater Crayslaui 78.
Radoslauus (ser Radoslauus) Georgii, olim possessor in Polstich in campo Macre 65.
Radoslauus, prenomine Gladiglaua, condam Obradi de Sibenico 48.
Radoslauus Goyslaui, testis 27, 97, 98.
Radoslauus Obradi, testis 6, 18, 65.
Radoslauus Rochouicg, possessor in Sibenico, sub castro Sibenici 21, 46.
Radoslauus Stagneuicg de Sibenico, olim vir Mariae. filiae olim Chuchafci 89.
Radoslauus Suetini de Sibenico 66.
Radoslauus Tolse, testis 28.
Radoslauus Veselchouicg de Macra 65.
Radoslauus Usina, condam Diminoslaui de Sibenico, olim vir Stane 81, 85.
Radoslauus Vulchnicg, possessor in Obergna 31.
Radouani v. Helia Radouani de Sibenico, olim vir Prode i Proda, relicta Heliae Radouani de Sibenico.
Radouani v. Radlus Radouani.
Radouanus Cerchoseuicg, testis 94, 97, 98.
Radouanus Hualimericg de Sibenico, olim pater Stephani 63.
Radouanus, olim pater Toleni brauarii de Sibenico 67.
Radouanus Pechogicg de Srimac, pater Iohannis 17.
Radoyci v. Radetinus Radoyci.
Radoyeuicg v. Gifsa Radoyeuicg.
Radoyeuicg v. Radinus Radoyeuicg.
Radunicg v. Cosma Radunicg.
Radunicg v. Dissmanus Radunicg.
Radyeuicg v. Georgius Radyeuicg.
Rangi v. Matheus Rangi.
Rasolis v. Antonius (ser Antonius) Mauri de Rasolis i Maurus (ser Maurus) de Rasolis, pater ser Antonii.
Ratcho (Ratchus) Stoyslaui, testis volantni list.
Ratci v. Michael (ser Michael) Ratci.
Ratcouicg v. Dragogius Ratcouicg de Bahça.
Ratcus (Ratcho, Ratchus), Cerdo, filius Stoyslaui de Sibenico 19.
Ratcus Iurine v. Michael, condam Ratci Iurine.
Ratcus, prenomine Medan, de Sibenico, olim vir Lube 57.
ratio (= račun, obračun duga) 47, 70, 101.
rector (= upravitelj crkve, koji se postavljao na osnovu ovlaštenja patronatskog prava) 12, 45, 55, 69.

redditus (reditus = prihod) 7, 25, 31, 56, 68.
redditus salinarum 97.
regina 17., v. Maria, regina Vngariae, Dalmaciae et Croaciae.
Regio (de Regio) v. Albanis (de Albanis).
religonizatio (= ponovno opkopavanje, prekopavanje zemlje, vinograda) v. ligonizatio.
remuneratio 71.
renuntiatio auxilii legum et statuti 46.
reus (= debitor: i u građanskim parnicama upotrebljavao se izraz »reus« u značenju dužnika) 102.
risichus (= rizik, neizvjesnost ishoda u pravnim poslovima) 92.
Rochouicg v. Radoslauus Rochouicg.
Ruçica v. Gregorius Ruçica.
Ruçica v. Nicolaus Ruçica.
Ruçiçicg v. Iohannes Ruçiçicg.

S

sacramentum (= iuramentum, zakletva) 90.
sal 78, 97, 101, 102.
salinae (= solane) 96, 97, 101, 102, 103.
salinae comunis Sibenici, in Chupinno Blato 101, 103.
Salamunicg v. Salcus (Salcho) Salamunicg.
salarium 1.
Salcus (Salcho) Salamunicg de Vzdolye 22.
Saraceni v. Georgius (ser Georgius) Saraceni i Stoyslaua, mater Georgii Saraceni.
Saracenus (ser Saracenus) Nicolai, examinator 13, 17, 23, 25, 27, 28, 29, 34, 44, 47, 52.
sartor 8, 10, 24, 34, 38, 42, 48, 49, 51, 81, 90, 91, 94.
Sasan v. Cipacius, olim pater Stanchi, prenomine Sasan, de Sibenico i Stanchus, prenomine Sasan, condam Cipacii de Sibenico.
Schoccicg v. Dragota Pelnini Schoccicg i Pelncho, condam Dragote Pelnini Schoccicg.
scriptura (= instrumentum) 1, 58, 70, 73.
sedes abbaciae Sibenici 9.
sedille (= ovdje seljačka gospodarska kuća) 71.
sedille abbaciae (= domus, sjedište opatije) 94., v. sedes abbaciae.
Semogius Bogdani, possessor in Magno Chamenicnich 20.
Semoticg v. Draga, relicta Nicolai Semoticg de Sibenico i Nicolaus Semoticg, olim vir Drage.
sententia 1, 60, 74, 76, 102, 103.
sententia arbitri (arbitratoris, amicabilis compositoris) 58.
sequestrum 90.
sextarius (stara mjera za žito, sol, kao i za sve sitne, suhe, stvari) 90.
Siçicg v. Marinus Siçicg.
Sigicg v. Radosius Sigicg.
Simeon, condam Maphei de Sibenico, olim possessor in Rebine, in campo Morigne, testis 73, 79, 106.
Sisgora v. Pribislauus, prenomine Sisgora, pater Radacii et Vulch, Radacius, filius Pribislaui, prenomine Sisgora i Vulch, filius Pribislaui, prenomine Sisgora.
Siuoyeuicg v. Lubsa Siuoyeuicg.
Slauogne v. Dissmanus (ser Dissmanus) Slauogne de Sibenico, olim vir Mathiae (dominae Mathiae) i Mathia (domina Mathia), relicta ser Dissmani Slauogne de Sibenico.
Slauogostus, notarius Sibenicensis 5, 6, 8, 13, 14, 15, 18, 20, 23, 33, 41, 42, 44, 47, 50, 57, 71, 73, 74, 75, 76, 85, 90, 91, 98, 100, 101, 101 in margine, 102, 103 (od ovih brojeva pod br. 57, 98, 101 in margine, 102 nalazimo ime Slauogostus, dok se pod ostalim brojevima spominje kao »notarius infrascriptus«. Ovo je važno zbog toga, jer sam na temelju onih mjesta na kojima se spominje ovaj notar punim imenom utvrdio, da su ovo »Spisi šibenskog notara Slavogosta«, koji se dosad označavao kao »notarius ignotus«. Vidi o tome pobliže u Predgovoru ovih spisa!).
Slipçicg v. Dragogius Slipçicg.
Slouani v. Marchus Slouani.
Slouanicg v. Matheus Slouanicg.
Slouanus Pouerzenicg de Sibenico, pater Georgii 15, 16, 21, 34.
Smolani v. Diminoslauus Smolani.
Soldanicg v. Bogdanus Soldanicg de Sibenico, olim vir Disse, Dissa, relicta Bogdani Soldanicg de Sibenico i Iohannes, filius olim Bogdani Soldanicg de Sibenico et Disse.
solidus denariorum paruorum 1, 2, 7, 8, 9, 13, 14, 20, 30, 37, 38, 40, 42, 48, 49, 51, 56, 62, 73, 76, 77.
solidus grossus denariorum paruorum 80, 83.
solempnitas debita, consueta et oportuna (occasione obligacionis promissae, factae) 46.
solutio 95, 97, 100, 101, 102.
solutor (principalis solutor) 78.
Stagneuicg v. Dismanus Stagneuicg.

Stagneuicg v. Maria, filia condam Chuchafci, et relicta Radoslaui Stagneuicg de Sibenico i Radoslauus Stagneuicg de Sibenico, olim vir Mariae, filiae condam Chuchafci.
Stana, relicta Radoslaui Usine condam Diminoslaui de Sibenico 81, 85.
Stana, uxor Vulchoslaui Prodasicg de Sibenico 31.
Stanacius Stoychouicg de Rachitnica 22.
Stanchus, olim pater Gregorii Stancouicg de Zlarin 50.
Stanchus (dolazi u oblicima »Stanchus, Stanci« i »Stancho, Stanchonis), prenomine Sasan, condam Cipacii de Sibenico 91.
Stancii v. Iohannes Stancii.
Stancii v. Perfsa Stancii.
Stancius Chuse de Sibenico, olim pater Cipriani 32, 70.
Stancius Glusçicg de Sibenico, testis 38, 82.
Stancius (ser Stancius) Iohannis, testis volantni list.
Stancius, olim pater Georgii presbyteri, canonici Sibenicensis 50.
Stancius, olim pater Perfse, de Sibenico 33.
Stancius Pauli, presbyter de Sibenico 69, 70.
Stancouicg v. Gregorius Stancouicg.
Stancouicg v. Protchus Stancouicg.
Staninus Stoyunicg, possessor in Grebac, sub villa 81, 85.
Stanogius Bogodani, possessor in Magno Chamenicinicg volantni list.
Stanoii v. Georgius Stanoii.
Stanoii v. Vuladiha Stanoii.
Stanoius, pater Iohannis Modrine 23.
starium (dolazi od sextarius) 8, 38, 40, 42, 48, 49, 51, 82., v. i sextarius.
statio (= domus habitationis) 6, 8, 11, 15, 18, 20, 23, 32, 34, 35, 37, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 52, 53, 58, 59, 61, 63, 66, 67, 70, 72, 73, 75, 76, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 90, 92, 93, 100.
statutum Sibenici 2, 3, 6, 27, 29, 41, 46, 56, 57, 65, 105.
Stephani Marci v. Michael (ser Michael) Stephani Marci.
Stephani v. Maurus (ser Maurus) Stephani.
Stephanus (ser Stephanus), condam Laurencii Chafsicg de Sibenico, nobilis vir 87.
Stephanus (ser Stephanus) domini Michaelis Dragoii, testis 101, 102, 103, 104.
Stephanus Dominici, possessor in Punta (Sibenici) 77.
Stephanus (ser Stephanus) Dragani, nobilis vir de Sibenico, possessor in Chonoba (in Grebac in loco vocato Chonoba), testis 40, 67, 92.
Stephanus, filius condam Radouani Hualimericg de Sibenico 63.
Stephanus, filius Iacobi sartoris de Sibenico 94.
Stephanus Hrepelicg de Sibenico, pater Dismani 94.
Stephanus (ser Stephanus) Laurencii, extimator comunis, possessor in Srima, testis 1, 3, 37, 72, 95.
Stephanus Maphei de Sibenico, possessor in Rebine, in campo Morigne 57, 79.
Stephanus Mauri, testis 53.
Stephanus (ser Stephanus), filius domini Michaelis Dragoii de Sibenico, nobilis vir, testis 9, 79, 101, 102.
Stephanus (ser Stephanus) Milatci 11.
Stephanus Obradi, possessor in Sibenico 1.
Stephanus Uodopije, possessor in Punta (Sibenici) 77.
stipulatio solempnis 58, 96 .
Stoya, uxor Petri Chernçicg de Sibenico 87.
Stoyani v. Michael Stoyani.
Stoyanus, condam Petri, canonicus Sibenicensis 89.
Stoyanus Miçicg, testis 50.
Stoyanus Stoymili, testis 39.
Stoycouicg v. Stanacius Stoycouicg de Rachitnica.
Stoycus Bratoslaui (de catone Stoyci Bratoslaui, Vlah po kojemu se je jedno vlaško selo nazivalo i koji je bio vjerojatno glavar tog sela) 90.
Stoymili v. Stoyanus Stoymili.
Stoyslaua, mater Georgii Saraceni, nobilis viri de Sibenico 7.
Stoyslaui v. Ratcho (Ratchus) Stoyslaui.
Stoyslauus, pater Ratci (Ratchonis), cerdonis de Sibenico 19.
Stoyslauus Guduchanin (Guduthanin), pater Iohannis 3, 8, 13, 33, 46, 53, 62.
Stoyslauus Iuhauicg, testis 56.
Stoyslauus, pater Vulchoslaui Prodasicg de Sibenico 23.
Stoyunicg v. Staninus Stoyunicg.
Strianicg v. Dragoslauus Strianicg.
Striçicg v. Bogdanus Striçicg.
Striçicg v. Bunte Striçicg de Sibenico, olim pater ser Nicolai.
Striçicg v. Gregorius Striçicg, pater ser Nicolai.
Striçicg v. Nicolaus (ser Nicolaus), filius condam Bunte Striçicg de Sibenico.

Striçicg v. Nicolaus (ser Nicolaus), filius Gregorii Striçicg.
subpignoratio (= podzalog) volantni list.
Suerçicg v. Iohannes Suerçicg.
Suetini v. Radoslauus Suetini.
sumptus (= expensae) 105., v. i expensae.
superficies (= pravo nad površinom zemlje) 100.

T

terminus sacramenti praestandi 90., v. prorogatio termini sacramenti praestandi.
terra 3, 6, 7, 18, 26, 27, 28, 29, 33, 35, 39, 56, 57, 65, 67, 75, 79, 81, 85, 89, 93, 97, 105, 106.
terraticum (terratichum) 2, 56, 61.
terraticum comunis (Sibenici) 94.
terraticum domini terrae 93.
testamentum 9, 50, 57, 63, 87, 96, 97, 98, 106.
testare (= testamentum facere: facultas) 15.
testimonium perhibere (facultas) 15.
testis 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, volantni list.
Thomas Dominici Tomaseuicg de Sibenico 2.
Tisci v. Martinus (ser Martinus) Tisci.
Tisci v. Tomasius Tisci.
Tiscus Chergote de Sibenico, olim pater Martini (ser Martini), nobilis viri 29, 39, 67, 81, 85.
Tisenicg v. Radinus Tisenicg.
Toboli v. Georgius Toboli.
Toboli v. Michael (ser Michael) Toboli, pater ser Nicolai.
Toboli v. Nicolaus (ser Nicolaus) Toboli, filius ser Michaelis.
Tolcus Iurini, possessor in Srima 3.
Tolenus brauarius, condam Radouani de Sibenico 67, 68.
Tolini v. Petrus (ser Petrus) Tolini.
Tolinus Bratci de Sibenico, olim pater ser Iohannis, et condam ser Petri 63, 79.
Tolinus Bratci v. Iohannes (ser Iohannes), filius condam Tolini Bratci.
Tolinus Bratci v. Petrus (ser Petrus), filius condam Tolini Bratci.
Tolinus (ser Tolinus) Iohannis, testis 34.
Tolse v. Cichinus Tolse.
Tolse, olim vir Mare, possestricis in Srima 56.
Tolse v. Radoslauus Tolse.
Tomaseuicg v. Dominicus, pater Thomasii Tomaseuicg de Sibenico.
Tomaseuicg v. Thomas Dominici Tomaseuicg de Sibenico.
Tomas (ser Tomas, ser Tomasius), filius condam Dominici Damyani de Sibenico et Priye, frater ser Cipriani et condam ser Nicolai, examinator, iudex curiae maioris, nobilis vir de Sibenico, possessor in Rebine, in campo Morigne, procurator fratris ser Cipriani, testis 13, 14, 17, 27, 29, 45, 63, 66, 72, 80, 83, 88, 89, 92, 95, 96, 97, 98.
Tomasius (ser Tomasius) Michaticg, possessor in Striseuo 39.
Tomasius (ser Tomasius) Michicg, possessor in Polstich, in campo Macre 65.
Tomasius pelliparius 42.
Tomasius Tisci, olim possessor in Striseuo 29.
Trali v. Georgius Trali.
transactio 58.
Tudosii Radouani v. Nicolaus (ser Nicolaus) Tudosii Radouani.
Tuerdogius, olim pater Iacobi de Sibenico 25.
Turnicg v. Dragota Turnicg, olim pater Drasini de Sibenico i Drasinus, condam Dragote Turnicg de Sibenico.

U i V

vacha 100.
valor 16.
valor dampni (= damni) 90.
Ueles v. Dragoslauus Iohannis prenomine Ueles.
venditio 2, 5, 14, 17, 29, 33, 46, 68, 85, 87, 97, 98, 102.
venditor 57, 68, 79.
Vesela, filia ser Petri, et soror ser Antonii de Sibenico 100.
Vesela, relicta Iohannis condam Budoii (Budoyeuicg) de Sibenico 10, 71.
Veselchouicg v. Radoslauus Veselchouicg.
Veselcus, olim pater Milgosti, sartoris de Sibenico 8, 34, 38, 42, 48, 49, 51.
Veselinus Vulxicg de Sibenico 49.
vestimentum 19, 64.
Uhaliçicg v. Georgius Uhaliçicg.
viagium (= iter, put, putovanje) 53, 84.

via publica 1, 3, 5, 7, 10, 17, 20, 21, 23, 25, 26, 31, 34, 35, 37, 43, 46, 49, 52, 59, 62, 63, 65, 66, 67, 70, 77, 79, 80, 81, 83, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 101, 103, 104, volantni list.
via vicinalis 100.
via vicinalis in Sibenico 21, 31, 62.
vicebanus de ore 43.
vicium (vitium) ingratitudinis (razlog zbog kojega se moglo opozivati darovanje, osim u koliko se je darovatelj unaprijed odrekao tog prigovora) 71.
victum 19, 64.
Vidoii v. Iohannes Vidoii.
Vidosii v. Dismanus Vidosii.
vindemia 8, 40.
vinea 2, 3, 6, 8, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 37, 50, 56, 61, 65, 67, 71, 89, 93, 94, 95, 105, volantni list.
vinum 8, 22, 38, 40, 49, 51.
vis, metus (razlozi za poništenje ugovora) 71.
Uitcouicg v. Georgius Uitcouicg.
vites 3, 6, 18, 27, 35, 56, 65, 67, 89, 93, 105.
uncia (dvanaesti dio libre) 7.
universitas (= collegium) 12, 45, 55, 69.
Uodopije v. Stephanus Uodopije.
vretenus (= vreteno, mjera za površinu, koja je iznosila između 7 i 8,73 ara) 29.
Vsaticg v. Dominicus Vsaticg.
Vtihus (Vtih) Obradouicg de Srima 3.
Vuladiha Stanoii, olim possessor in Zlarin 37.
Vuladogius Radasinicg, olim possessor in insula Peruicg 13, 14.
Vulatcho Budislaui, sartor 81.
Vulceta (ser Vulceta) Iohannis, testis 92.
Vulcete v. Iacobus (ser Iacobus) Vulcete.
Vulch Bossani de Sibenico 43.
Vulch, filius Pribislaui Sisgore de Srimac 17.
Vulchasinus Petcouicg de villa vocata Gmiçhi 19.
Vulchnicg v. Radoslauus Vulchnicg.
Vulchoslaui v. Dragacius (Dragac) Vulchoslaui.
Vulchoslauus Stoyslaui Prodasicg de Sibenico, vir Stane 5, 23, 31.
Vulchouicg v. Damianus Vulchouicg.
Vulchoyeuicg v. Iohannes, condam Martini Vulchoyeuicg.
Vulcina Prodasicg, possessor in Grebac, sub villa 81, 85.
Vulcota Mildruzicg, Olachus de catone Stoyci Bratoslaui (Vlah iz sela Stojka Bratoslavova), possessor 90.
Uulexe v. Hlapota Vulxe.
Vulxe v. Hlapota Vulxe.
Vulxe v. Misulus Vulxe.
Vulxicg v. Veselinus Vulxicg.
Vunucac v. Iohannes Pauli Vunucac i Paulus Vunucac, pater Iohannis.

Z

Zaninus (Zannus, ser Zaninus, ser Zannus) Barbe (Barba), condam Nastasselli de Sibenico, possessor in Striseuo, testis 29, 32, 44, 51, 93.
Zec v. Dragoslauus, prenomine Zec, condam Drahse de Sibenico i Drahsa, olim pater Dragoslaui, prenomine Zec, de Sibenico.
Zech Ceribras v. Dragoslauus, dictus Zech, Ceribras.
Zganeuicg v. Misse Zganeuicg.
Zihar Gladilçicg, Olachus de catone Stoyci Bratoslaui (Vlah iz sela Stojka Bratoslavova), fideiussor 90.
Zilicg v. Petchus Zilicg.
Zilius (ser Zilius), condam Gulielmi de Albanis de Regio, iuratus cancellarius comunis Sibenici 1, 54, 58, 76.
Zogicg v. Mirogius Zogicg.
Zudicg (Iudeus) v. Georgius, prenomine Zudicg (Iudeus), condam Marci de Sibenico i Marcus, olim pater Georgii, prenomine Zudicg (Iudeus) de Sibenico.
Zuraticg (Zuratih) v. Duymus Zuraticg (Zuratih).
Zuraticg v. Nicolaus (ser Nicolaus) Zuraticg.
Zuuanus, famulus comunis Sibenici 90.

INDEX LOCORUM

Bahcha (Bahça, lokalitet u morinjskom polju [v. Morigne = Morinje]) 6, 26, 27.
Bartolomei v. Sancti Bartolomei (terra).
Bertoligschina (lokalitet, koji se nalazio vjerojatno u morinjskom polju [v. Morigne = Morinje]) 105.
Birno (današnje selo Biranj, Danilo-Biranj na Danilu [stare Riditae, Rider, Ridition, municipium Riditarum i Rediticum] [solinskog sabora g. 533.]) 86.
Bogischa (lokalitet, koji se nalazio vjerojatno kod Bilica) 75.

Campus Morigne v. Morigne.
Cermnica (Crnica, do nedavno selo na sjevero-zapadu Šibenika, a danas šibensko predgrađe) 18.
Chamenicnich (Chamenicinicg, Chamenicnich) v. Magnus Chamenicnich (Chamenicinicg) i Parvus Chamenicnich.
Chonoba (lokalitet kod Grebaštice [»in Grebac in loco uocato Chonoba«]) 67.
Chupinno Blato (lokalitet, koji se nalazio u predjelu Morinja [v. Morigne]. Ovdje su bile šibenske solane [»salinae in Chupino Blato«]) 96, 101, 103.
Crimin (lokalitet, koji se nalazio u području Danila) 90.
Croatia 17.

(Danilo v. Birno [= Biranj, Danilo-Biranj]. Danilo se u ispravama iz sredine XV. stoljeća naziva Gornje Polje [Campus Superior]).
Dalmatia 17.
Doberçicha (nekadašnji lokalitet u području Danila) 25.
Dolac (suburbium maris, šibensko predgrađe) 5, 87.
Dubroua (lokalitet, koji se, kako se čini, nalazio na sjevero-zapadu današnjeg sela Dubrava prema brdu Trtru i današnjem Pomišlju, »in Dubroua sub Magno Pomisal«) 18, 89, 93.

Firmo (grad u Italiji) 80, 83.
Florencia (Firenze, grad u Italiji) 58.

Gizdauac (lokalitet, koji se nalazio u području Danila) 78.
Gmiçhi (lokalitet, koji se nalazio u području Danila) 19.
Gomile (lokalitet, koji se nalazio u morinjskom polju [v. Morigne = Morinje], »in campo Morigne in loco uocato Gomile«) 6.
Gorica (šibensko predgrađe Gorica »in Sibenico in Gorica«) 31, 59, 97, 98.
Grebac (stari naziv za današnje selo Grebašticu) 57, 67, 81, 85.
Guducha (lokalitet, koji se nalazio u blizini današnjeg potoka Guduće, na zapadu Prokljanskog jezera) 3, 8, 13, 33, 46, 53, 62, 82, 84., (ovo sam mjesto izveo iz prezimena »Guduchanin, Guduthanin«, v. Iohannes Stoyslaui *Guduchanin, Guduthanin,* jer se u ovim spisima ne nalazi sam naziv »Guducha«).

Helmac (lokalitet, koji se nalazio u morinjskom polju [v. Morigne = Morinje], »Helmac in campo Morigne«) 105.
Holust (lokalitet, koji se nalazio u području nekadašnjeg položaja današnjeg sela Dubrava [v. Dubroua], »in Dubroua in loco uocato Holust«) 93.

Iadra (grad Zadar) 17, 36, 46, 58.

Ieligne (lokalitet, koji se nalazio kod današnjeg sela Grebaštice, »in Grebac [v. Grebac = Grebaštica] in loco uocato Ieligne«) 57.

Lab (castrum Lab, tvrđava Lab, koju F. Šišić ubicira između Knina i Vrhrike [Vrlike] i ističe kao vjerojatno, da je stari Lab-grad današnja razvalina Glavaš, nedaleko Vrela Cetine [F. Šišić, O sredovječnom hrvatskom gradu Labu, Bulićev Zbornik [Strena Buliciana], Zagreb–Split 1924, 577–585]. Mislim, da se u ovim spisima [Spisi šibenskog notara Slavogosta] nalazi najstariji spomen o ovoj staroj tvrđavi, jer je u cit. radnji F. Šišića najstariji izvor datiran godinom 1423. [F. Šišić, o. c. 577) 43.

Macra (Mokro, lokalitet, koji se nalazio u području Danila) 65, 71.
Magnus Chamenicnich (Chamenicinicg, Kamenik, Kameničnik, stari naziv za selo Vršine, Vrh, kraj današnjeg sela Dubrave) 20, 94, volantni list.
Magnus Pomisal (lokalitet, koji se nalazio u blizini današnjeg brda Pomišalj, Pomišljaj kraj sela Bilica) 18, 35.

Morigne (campus Morigne, lokalitet u šibenskom Donjem Polju. Možda je nekoć ovdje bilo i znatnije mjesto, što bi se na osnovu nekih arheoloških nalaza dalo zaključiti. Danas se Morinjem naziva morska uvala, poput jezera, od sela Jadrtovca do Donjeg Polja) 6, 7, 26, 27, 28, 33, 79, 105, 106.

Obergna (lokalitet, koji se nalazio kod sela Bilica) 23, 31.

Parvus Chameniçnich (Kamenik, Kameničnik, stari naziv za selo Vršine, Vrh, kraj današnjeg sela Dubrave) 89.
Peruicg (insula Peruicg, otok Prvić kraj Šibenika) 13, 14.
Platac (lokalitet na otoku Zlarinu kraj Šibenika, »in insula Zlarin in loco uocato Platac«) 61.
Pocrofçicg (lokalitet, koji se nalazio iznad sela Konjevrata) 30.
Pola (Pulj, grad u Istri) 27.
Polstich (lokalitet, koji se nalazio kod sela Macra [= Mokro] u području Danila, »in campo Macre prope Polstich«) 65.
Pomisal v. Magnus Pomisal.
Punta (lokalitet u šibenskoj luci, »Sibenici in Punta«) 62, 77.

Rachitnica (lokalitet u okolici Vodica) 22.
Raslina (selo na Prokljanskom [Prukljanskom] jezeru) 36.
Rebine (u kasnijim dokumentima i Rebrine, lokalitet u morinjskom [v. Morigne = Morinje] polju, »in campo Morigne in loco uocato Rebine«) 27, 79, 106.
Regio (grad u Italiji) 1, 54, 58, 76.

Sagenica (Sajenica, lokalitet, koji se nalazio oko crkvice sv. Vida u tjesnacu šibenske luke prema selu Zatonu) 87.
Sancti Bartolomei (terra, lokalitet, koji se nalazio u morinjskom [v. Morigne = Morinje] polju, »in campo Morigne ... ... et iuxta terram sancti Bartolomei«) 105.
Scardona (grad Skradin) 5.
Sengium (grad Senj, » ... de Sengio«) 73.
Sibenicum (grad Šibenik) u svakom unesku (nota, caput), osim 68 i 99, te 50 gdje se spominje u obliku Sibenicensis.
Posebno za Šibenik:
castrum (Sibenici, »in Sibenico sub castro«, tvrđava sv. Ane (danas), koja se najprije zvala sv. Mihovila [poznata iz jednog dokumenta još iz g. 1066.], te oko koje se razvio grad Šibenik) 21, 46.
civitas Sibenici 2, 8, 10, 11, 22, 29, 32, 34, 38, 41, 43, 46, 48, 49, 51, 53, 57, 59, 70, 72, 78, 80, 83, 84, 86, 88, 90.
comune Sibenici 1, 2, 17, 24, 29, 47, 54, 56, 57, 76, 94, 97, 98, 101.
contrata ecclesiae sancti Iuliani (Sibenici) 101, 103, 104.
curia (Sibenici) 19, 46, 52, 78, volantni list.
curia maior (Sibenici) 1, 29, 102.
curia Sibenici ecclesiastica (biskupska kurija) 24, 66.
curia Sibenici secularis (= curia, curia maior = gradska kurija, svjetovna kurija za razliku od crkvene, biskupske, kurije) 24, 66.
logia comunis Sibenici (gradski trg, koji se i danas nalazi između crkve sv. Jakova i vijećnice) 12, 22, 34, 53, 55, 61, 62, 74, 102, 103.
molum Sibenici (molum comunis Sibenici, gradsko pristanište) 38.